

Az ágazati, speciális tárgyú közbeszerzések

**Bándi Imre, Hellné Varga Anita,
Oláh Dóra, Szabó Kinga**

**NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
BUDAPEST**

AZ ÁGAZATI, SPECIÁLIS TÁRGYÚ KÖZBESZERZÉSEK

Szerzők:

© Dr. Bándi Imre
© Hellné Dr. Varga Anita
© Dr. Oláh Dóra
© Dr. Szabó Kinga

Szakmai lektor:

Dr. Kretter Diána

A hatályosítást 2024-ben végezte:

Dr. Oláh Dóra
Dr. Szabó Kinga

A hatályosított kézirat lezárásának dátuma:

2024. március 25.

Hatodik, hatályosított kiadás

Eredeti megjelenés éve:

2018

Kiadja:

© Nemzeti Közszerzési Egyetem,
Közigazgatási Továbbképzési Intézet, 2024

Felelős kiadó:

Dr. Deli Gergely rektor
Címe: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

TARTALOM

Az ágazati, speciális tárgyú közbeszerzések áttekintése, helyük a közbeszerzések világában – Dr. Szabó Kinga	7
---	----------

Az építési beruházások, valamint az építési beruházásokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatások közbeszerzései – Dr. Szabó Kinga	9
1. Az építőipari ágazati közbeszerzések tárgya	9
2. Az építési beruházási tárgyú közbeszerzések speciális szabályozása, a Korm. rendelet alkalmazási köre	10
2.1. <i>A tervezési és mérnöki szolgáltatások köre</i>	13
2.2. <i>A beruházás-lebonyolító</i>	14
3. A tervezési és mérnöki szolgáltatások megrendelésére vonatkozó speciális szabályok	14
3.1. <i>A tervezési szolgáltatások közbeszerzési dokumentumainak tartalma</i>	14
3.2. <i>Az alkalmasságra vonatkozó speciális szabályok</i>	15
3.3. <i>Az értékelésre vonatkozó speciális szabályok</i>	17
4. Az építési beruházásokra vonatkozó speciális szabályok	21
4.1. <i>Az építési beruházás becsült értéke</i>	21
4.2. <i>Az építési beruházásokra irányuló közbeszerzési eljárások típusai</i>	22
4.3. <i>Az eljárásba bevont személyek</i>	23
4.4. <i>A közbeszerzési dokumentumok tartalma</i>	23
4.5. <i>Speciális összeférhetlenségi szabály</i>	24
4.6. <i>Az alkalmasság vizsgálata</i>	25
4.7. <i>Értékelési szempontok</i>	27
4.8. <i>Az aránytalanul alacsony ár vizsgálata</i>	29
4.9. <i>A szerződés teljesítésével kapcsolatos előírások</i>	30
4.10. <i>Építőipari vállalkozási szerződések módosításai</i>	34
5. Az építési koncesszióra vonatkozó speciális szabályok	35
6. Az építési ágazatra vonatkozó további közbeszerzési vonatkozások	36
6.1. <i>Jellemző eljárásfajták az ágazat közbeszerzéseiben</i>	36
6.2. <i>A FIDIC-rendszer és az építőipari ágazat közbeszerzései</i>	36
6.3. <i>Zöld közbeszerzések az építőipari ágazatban</i>	37
7. Változások az építési szabályozásban	37
8. Jogszabálytár	38
9. Irodalomjegyzék	38

A védelmi és biztonsági célú beszerzések, továbbá az egyéb biztonsági vonatkozású beszerzések sajátosságai – Hellné Dr. Varga Anita	39
1. Bevezetés	39
1.1. <i>Mentesítési rendelkezések</i>	39
2. A Vbt. alkalmazása védelmi és biztonsági beszerzések esetén.	40
2.1. <i>A védelmi és a biztonsági beszerzések kapcsolata</i>	40
2.2. <i>Az ajánlatkérői minőség vizsgálata a Vbt. alapján</i>	41
2.3. <i>A becsült érték és az alkalmazandó eljárásrend meghatározása</i>	42
2.4. <i>Kivételek a Vbt. alkalmazása alól</i>	43
3. A beszerzési eljárás megindítása	45
3.1. <i>Többletkövetelmények a Kbt.-hez képest</i>	45
3.2. <i>Kizáró okok</i>	46
3.3. <i>Az alkalmasság igazolása</i>	49
4. Bontás, bírálat	52
5. Hiánypótlás, felvilágosítás kérése és a számítási hiba javítása	53
6. Érvénytelenség	53
7. Eredménytelenség	53
8. Az értékelés szempontjai	54
9. Az uniós eljárásrendben alkalmazható egyes eljárásfajták	54
9.1. <i>Meghívásos eljárás</i>	54
9.2. <i>Tárgyalásos eljárás</i>	54
9.3. <i>Hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás</i>	55
9.4. <i>Versenypárbeszéd</i>	58
9.5. <i>Keretmegállapodás</i>	58
10. Egyes eljárásfajták nemzeti eljárásrendben	58
11. A beszerzési szerződés	58
11.1. <i>A megkötött beszerzési szerződés módosítása</i>	58
12. Az alvállalkozói szerződés	59
13. Biztonsági beszerzések	59
13.1. <i>Jegyzék</i>	60
13.2. <i>Jegyzékre vétel</i>	60
13.3. <i>Kiegészítő ellenőrzés</i>	60
13.4. <i>Az adatkezelés</i>	61
14. Védelmi és biztonsági tárgyú koncesszió	61
15. Jogorvoslat	62
16. Jogszabálytár	63
Az egészségügyi ágazat közbeszerzései – Dr. Bándi Imre	64
Bevezetés	64
1. Történeti háttér; Alkotmányjogi és szervezetrendszeri alapok	64
2. Az egészségügyi ágazat szakmaspecifikus közbeszerzési rendszere	66
3. A fekvőbeteg-szakellátást nyújtó intézmények részére történő gyógyszerek, orvostechikai eszközök és fertőtlenítőszeres, illetőleg az országosan kiemelt termékek jegyzékében szereplő egészségügyi termékek és fekvőbeteg-szakellátást nyújtó egészségügyi intézmények részére nyújtott létesítménygazdálkodással kapcsolatos szolgáltatások központosított beszerzési rendszere	68

3.1. Önkéntes csatlakozás lehetősége	70
3.2. Kivételek az R1. hatálya alól	71
3.3. Saját hatáskörben történő beszerzés	71
3.4. Központi beszerző szervezet és működése	72
4. A gyógyszerek és orvostechnikai eszközök közbeszerzésének sajátos szabályai	75
4.1. Meghívásos eljárás sajátos szabályai	75
4.2. Hirdetmény közzétételével induló tárgyalásos eljárás sajátos szabályai	75
4.3. Hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárásra vonatkozó sajátos szabályok	76
4.4. Felhívásban megkövetelt többlettartalom, eltérő szabályok	77
5. A kormányrendeletek gyakorlati megvalósulásai a központi beszerző szervezet eljárása tekintetében, valamint az eddig elért eredmények és jövőbeli kihívások az országos tenderek körében	78
6. Központosított beszerzés az egészségügyben a világ más részein	81
6.1. Dánia	81
6.2. Németország	82
6.3. Norvégia	82
Zárszó	83
Közbeszerzési Döntőbizottság D.555/2015. számú végzése jogorvoslati eljárás megszüntetése tárgyában ügyfélképesség hiánya miatt	84
A közszolgáltatók közbeszerzéseinek speciális szabályai – Hellné dr. Varga Anita	89
1. Bevezetés	89
2. A közszolgáltató ajánlatkérői minőség	89
3. Kivételek	91
4. Korm. rendelet a közszolgáltatói beszerzésekről	92
4.1. Alkalmazható eljárásfajták	92
5. Alkalmazandó közbeszerzési rendelkezések	93
6. Alkalmasság, kizáró okok	94
7. Eljárások	95
7.1. Nyílt eljárás	95
7.2. Meghívásos és tárgyalásos eljárás	95
7.3. Időszakos előzetes tájékoztatót tartalmazó hirdetménnyel meghirdetett meghívásos vagy tárgyalásos eljárás	96
7.4. Versenypárbeszéd	96
7.5. Innovációs partnerség	96
7.6. Előminősítési hirdetménnyel meghirdetett meghívásos vagy tárgyalásos eljárás, versenypárbeszéd, illetve innovációs partnerség	96
7.7. Hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás	97
7.8. Keretmegállapodás mint sajátos beszerzési módszer	99
8. Szerződés módosítás	99
9. Jogszabálytár	99
10. Európai uniós joggyakorlat	100
Tervpályázati eljárások – Dr. Oláh Dóra	101
1. Tervpályázati eljárás fogalma, szabályozása	101
1.1. Bevezetés	101
1.2. Tervpályázat fogalma	101

2. Tervpályázat céljai	102
3. A tervpályázatok fajtái	102
3.1. <i>Cél alapján történő csoportosítás</i>	102
3.2. <i>Résztevők száma alapján történő csoportosítás</i>	103
4. Közbeszerzési eljárásokkal kapcsolatos hasonlóságok és különbségek	103
4.1. <i>Hasonlóságok</i>	103
4.2. <i>Különbségek</i>	103
5. Eljárási szabályok	104
5.1. <i>Szereplők</i>	104
5.2. <i>Eljárási cselekmények</i>	105
6. Gyakorlati példa, összehasonlítás	108
7. Előnyök és hátrányok	112
8. Jogszabálytár	113
9. Irodalomjegyzék	113

AZ ÁGAZATI, SPECIÁLIS TÁRGYÚ KÖZBESZERZÉSEK ÁTTEKINTÉSE, HELYÜK A KÖZBESZERZÉSEK VILÁGÁBAN – DR. SZABÓ KINGA

A hazai közbeszerzési szabályozás törvényi szintű jogforrását, a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvényt (továbbiakban: Kbt.) számos rendeleti szintű jogszabály egészíti ki. Az utóbbi idők tapasztalatai alapján az alacsonyabb szintű közbeszerzési jogszabályok száma és terjedelme egyre növekszik, azzal a törekvéssel párhuzamosan, hogy a Kbt.-ben csak az alapvető és legfőbb, törvényi szabályozást igénylő jogintézmények kerüljenek definiálásra. Ezen kiegészítő, részletező rendeletek részben valamely különös beszerzési eljárásra, részben valamely speciális közbeszerzési tárgyra vonatkoznak.

A Kbt. felhatalmazást adott a Kormánynak a rendeleti szabályozás megalkotására, többek között az alábbi tárgykörökben:

- tervpályázati eljárások;
- az építési beruházások, valamint az azokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatások közbeszerzéseire vonatkozó részletes szabályok;
- a közszolgáltatói szerződés megkötésére irányadó eljárások sajátos közbeszerzési szabályai, valamint a 13. § szerinti eljárással összefüggő szabályok;¹
- gyógyszerek, fertőtlenítőszeres és orvostechnikai eszközök közbeszerzéseinek sajátos szabályai.

Szintén a Kbt. felhatalmazása alapján szabályozta rendeletben a Kormány a központosított közbeszerzési eljárások részletes szabályait, és ezen túl Egészségbiztosítási Alapból finanszírozott szervezeteknél az egészségügyi szolgáltatásokhoz kapcsolódó központosított eljárások, a kormányzati képzési, oktatási feladatok ellátásához kapcsolódó beszerzések tekintetében a központosított eljárások, a kormányzati informatikai beszerzések tekintetében a központosított eljárások részletes szabályait.

Az említettek mellett több tárgykörben létezik még kiegészítő vagy részletező rendeleti szabályozás, melyek feldolgozására jelen szakanyagban nem kerítettünk sort, példaként említve:

- a NATO Biztonsági Beruházási Programja, valamint az egyéb közös finanszírozású NATO támogatott programok keretében megvalósuló beszerzésre vonatkozó részletes szabályokat;
- a közétkeztetés tárgyú közbeszerzések sajátos szabályait;
- vagy éppen a tiszta közúti járművek beszerzésének az alacsony kibocsátású mobilitás támogatása érdekében történő előmozdításáról szóló 397/2022. (X. 20.) Korm. rendeletben foglalt speciális rendelkezéseket.

¹ A Kbt. 13. § (1) bek. alapján nem kell a Kbt.-t alkalmazni közszolgáltatói szerződés megkötésére, ha a 2014/25/EU irányelv 34–35. cikke szerinti eljárásban az Európai Bizottság megállapította, hogy az érintett köz-szolgáltató tevékenységet valódi versenyfeltételek mellett végzik olyan piacon, amelyre a belépés nem korlátozott, vagy az Európai Bizottság e kérdésben a nyitva álló határidőn belül nem hozott döntést.

A tervpályázati eljárásokra vonatkozó kiegészítő, rendeleti szabályozás – mely a speciális eljárási szabályozások körébe tartozik – némiképp kilóg a fenti sorból, hiszen a további témák mind valamely különleges beszerzési tárgy sajátos jellegéből adódó, eltérő vagy részletező kiegészítő jogforrást jelentenek, a tervpályázatok esetében pedig egy külön beszerzési eljárási forma szabályozásáról van szó.

A fentiek mellett szükséges megemlítenünk a külön törvényben meghatározott védelmi és biztonsági témájú beszerzéseket. E szabályozás törvényi szintű szabályozási háttérrel rendelkezik, és bár nem tartozik a Kbt. hatálya alá, bemutatását – mivel máshova nem köthető, mégis közbeszerzési jellegű ismereteket is igénylő témáról van szó – szükségesnek tartjuk a jelen szakanyag rendszerében is.

A fentiekből kitűnik, hogy az építőipari, egészségügyi, közszolgáltatói, valamint a védelmi-biztonsági ágazatok vonatkozásában a jogalkotó a beszerzés tárgya tekintetében olyan különleges tulajdonságokat ragadott meg, észlelve ezek jelentőségét a közbeszerzési piacon, hogy a részletes kiegészítő szabályozást szükségesnek tartotta.

A jelen szakanyag ezen témák feldolgozásával foglalkozik.

AZ ÉPÍTÉSI BERUHÁZÁSOK, VALAMINT AZ ÉPÍTÉSI BERUHÁZÁSOKHOZ KAPCSOLÓDÓ TERVEZŐI ÉS MÉRNÖKI SZOLGÁLTATÁSOK KÖZBESZERZÉSEI – DR. SZABÓ KINGA

1. AZ ÉPÍTŐIPARI ÁGAZATI KÖZBESZERZÉSEK TÁRGYA

Az építőipari ágazat gazdasági jelentőségét sok más mutatón túl a közbeszerzési statisztikákban elfoglalt igen előkelő helye is mutatja. A Közbeszerzési Hatóság 2023. évre vonatkozó Gyorsjelentése szerint az építési beruházások darabszámukat tekintve a korábbi évekhez hasonlóan továbbra is a legnagyobb hányadot jelentették a hazai közbeszerzésekben: az összes eredményes eljárás 36,7%-át tették ki. (A 2023. évi beszámolási időszakban 7.964 db közbeszerzési eljárás zárult eredményesen, 2869,1 Mrd Ft összértékben.) Változás állt be azonban a közbeszerzési tárgyak szerinti értékek megoszlásában: az eddigiekben első helyen álló építési beruházások 2023-ban a második helyre csúsztak vissza, az árubeszerzések mögé. Az eredményes közbeszerzések 31,7%-át tették ki az építési beruházások, 909,8 Mrd Ft összértékkel, amely a tavalyi év 58,9%-os arányához és 2705,5 Mrd Ft összértékéhez képest igen jelentős visszaesést mutat.² Ezen adatok az építési beruházási tárgyú közbeszerzésekre vonatkoznak, és nem tartalmazzák az építőipari ágazat szolgáltatási tárgyú, tervezési és mérnöki tendereinek adatait.

Az építési beruházás mint közbeszerzési tárgy fogalmát a Kbt. 8. § (3) bek. határozza meg, amely szerint építési beruházás a következő valamely munka megrendelése és átvétele az ajánlatkérő részéről:

- a) a Kbt. 1. mellékletében felsorolt tevékenységek egyikéhez kapcsolódó munka kivitelezése vagy kivitelezése és külön jogszabályban meghatározott tervezése együtt;
- b) építmény kivitelezése vagy kivitelezése és külön jogszabályban meghatározott tervezése együtt;
- c) az ajánlatkérő által meghatározott követelményeknek megfelelő építmény bármilyen eszközzel vagy módon történő kivitelezése.³

A Kbt. 1. sz. melléklete a 2014/24/EU irányelv II. mellékletével, illetve a 2014/24/EU irányelv I. mellékletével összhangban sorolja fel az építőipari ágazat alá tartozó, kifejezetten kivitelezési jellegű CPV-kódokat (45-ös CPV-osztály), vagyis az ágazati alcsoportonkénti beszerzési tárgyakat, melyek közül akár egyetlen tevékenység, akár egy építmény komplex kivitelezése – annak eszközeitől és módjától is függetlenül – építési beruházásnak minősül. Míg a „munka megrendelése” önmagában a szolgáltatási közbeszerzés tárgyát is jelenthetné, az építmény mint fogalmi elem, továbbá az ágazat alá sorolt tevékenységek okán a közbeszerzési tárgy megkülönböztetése egyértelmű. [Természetesen

² In: Gyorsjelentés 2023. https://kozbeszerzes.hu/media/documents/KH_20230213_gyorsjelentes.pdf (A letöltés dátuma: 2024. 03. 25.)

³ Lásd: A közbeszerzések hazai szabályozása II.3. és III.1. fejezet.

e körben is előfordulhat adott közbeszerzésen belül a közbeszerzési tárgyak keveredése, amikor a Kbt. 22. (1) bek. érvényesül.]

Az ágazathoz tartozó közbeszerzési tárgynak tekintjük továbbá az építési beruházásokhoz szorosan kapcsolódó mérnöki és tervezői szolgáltatások körét, valamint az építési koncessziós eljárásokat.

Az építőipari célokat megvalósító közbeszerzések természetesen árubeszerzési közbeszerzési tárgyban is megvalósíthatók, ha a közbeszerzés fő tárgyaként a Kbt. 8. § (2) bek. szerinti közbeszerzési tárgy állapítható meg: „az árubeszerzés forgalomképes és birtokba vehető ingó dolog tulajdonjogának vagy használatára, hasznosítására vonatkozó jognak – vételi joggal vagy anélkül történő – megszerzése az ajánlatkérő részéről. Az árubeszerzés magában foglalja a beállítást és az üzembe helyezést is.” E körben azonban speciális közbeszerzési szabályozásra nem került sor, az általános szabályok szerint kell eljárni.

Az építési beruházásokra vonatkozó, az általánostól eltérő speciális szabályokat, továbbá a kiegészítő, részletező rendelkezéseket részben a Kbt., részben pedig az annak felhatalmazása alapján kiadott, az építési beruházások, valamint az építési beruházásokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatások közbeszerzésének részletes szabályairól szóló 322/2015. (X. 30.) Korm. rendelet tartalmazza (továbbiakban: Korm. r.). Természetesen találunk még szabályozási elemeket a közbeszerzési eljárásokban az alkalmasság és a kizáró okok igazolásának, valamint a közbeszerzési műszaki leírás meghatározásának módjáról szóló 321/2015. (X. 30.) Korm. rendeletben is (továbbiakban: Alk. r.). A közbeszerzési szabályrendszer mellett az építőipari ágazati szabályok összessége és a kötelmi kapcsolatok polgári jogi szabályozása jelenti a szabályozási háttérrel, és tölti meg tartalommal a közbeszerzési eljárások eredményeként létrejövő jogviszonyokat.

Jelen tananyag az építőipari ágazati speciális szabályozást a Korm. r. tematikája szempontjából dolgozza fel, azzal, hogy egyes esetekben megértést segítő általános jellegű közbeszerzési ismereteket is tartalmaz, avagy a Kbt.-beli speciális szabályozást ragadja meg.

2. AZ ÉPÍTÉSI BERUHÁZÁSI TÁRGYÚ KÖZBESZERZÉSEK SPECIÁLIS SZABÁLYOZÁSA, A KORM. RENDELET ALKALMAZÁSI KÖRE

A Kormány a Kbt. 198. § (1) bek. 9. pontjában kapott felhatalmazás alapján önálló és részletes szabályokat határozott meg a Kbt. 8. § (3) bek. szerinti építési beruházásokra, a Kbt. 8. § (5) bekezdése szerinti építési koncessziókra, valamint az azokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatásokra. A 2015. november 1-jétől alkalmazandó Korm. r. a korábbi, hasonló tárgyú 306/2011. (XII. 23.) Korm. rendeletet váltotta fel. Legutóbbi módosításai 2024. március 15-étől hatályosak. A Korm. r. az egyes eljárási szakaszokhoz, cselekményekhez kapcsolódva határozza meg a tervezői és mérnöki szolgáltatásokhoz (Korm. r. II. fejezet), majd az építési beruházásokhoz (Korm. r. III. fejezet), továbbá az építési koncesszióhoz (Korm. r. IV. fejezet) kapcsolódó speciális szabályokat,⁴ és végül kitér a műemlékekkel kapcsolatos sajátos előírásokra is (Korm. r. V. fejezet). A tematikát tekintve a korábbi jogi szabályozáshoz képest változás a két szolgáltatási tárgyú szakterület, vagyis a mérnöki és tervezői tevékenységek beemelése a speciális szabályozásba.

Itt hívjuk fel a figyelmet a Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács 2023. május 25-én kelt útmutatójára, amely az építési beruházás tárgyú közbeszerzési eljárások szabályairól szól, és elérhető a Közbeszerzési Hatóság honlapján.⁵

4 Itt jegyezzük meg, hogy a Kbt. 2021. február 1-jétől hatályos, 4. § (1) bekezdését érintő módosítás egyértelműen a Kbt. hatálya alá helyezte védelmi és biztonsági tárgyú koncessziókat is, mely korábban rendezetlen terület volt.

5 <https://kozbeszerzes.hu/kozbeszerzesek-az/magyar-jogi-hatter/a-kozbeszerzesi-hatosag-utmutatoi/a-kozbeszerzesi-hatosag-kereteben-mukodo-tanacs-utmutatoja-az-epitesi-beruhazas-targyu-kozbeszerzesi-eljarasok-szabalyairol-05-26/> (A letöltés dátuma: 2024. 03. 25.)

A Korm. r. 2. §-ában foglalt kógens szabály, hogy építési beruházás esetén az építőipari kivitelező kiválasztását mindenképp meg kell előznie a *tervező* kiválasztásának. A tervező kiválasztása történhet tervpályázati eljárás keretében, ekkor a Korm. r. tervezői közbeszerzésre vonatkozó szabályait – a Korm. r. 3. § (3) bek. szerinti kivételtől eltekintve, mely a Kbt. 98. § (5) bek. szerinti hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárásra vonatkozik – nem kell alkalmazni. Ehelyett a tervpályázati eljárásról szóló 310/2015 (X. 28.) Korm. rendelet irányadó, amelyet a 6. fejezetben dolgozunk fel. A piaci gyakorlatban sokszor előfordul a tervezés és kivitelezés, vagy legalábbis bizonyos tervezési feladatok és a kivitelezés együttes vállalkozásba adása. Ezt a tendenciát erősítette az utóbbi években-évtizedben a nyugat-európai építőipari piacon már régóta ismert és bevált FIDIC szerződéses típusok (pl. Sárga Könyv) alkalmazásának elterjedése, elsősorban az uniós források felhasználásával összefüggésében. A Korm. r. erre lehetőséget ad, ugyanakkor a 2018. november 30-tól hatályba lépett módosítása alapján ezen eljárási forma csak kivételesen indokolt esetben alkalmazható.

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. tv. (továbbiakban: Étv.) és az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX. 15.) Korm. r. (továbbiakban: Épkiv. r.) előírásaiból következően építési napló vezetéséhez kötött, és a Kbt. hatálya alá tartozó építési beruházások esetében mindig kötelező építési műszaki ellenőr megbízása az építőipari kivitelezési tevékenység teljes folyamatára. Kézenfekvő lenne tehát, ha a tervezéshez hasonlóan a műszaki ellenőri szolgáltatás beszerzésének vonatkozásában is előírná a Korm. r. a kivitelezésre irányuló közbeszerzési eljárást megelőző közbeszerzési kötelezettséget. A Korm. r. 2. § (2) bek. azonban feltételes módon akként fogalmaz, hogy az építési műszaki ellenőr megbízására irányuló eljárás megelőzheti az építőipari kivitelező kiválasztására irányuló eljárást, azzal, hogy az építetőnek legkésőbb az építőipari kivitelező kiválasztására irányuló eljárás eredményeként megkötésre kerülő szerződés időpontjában rendelkeznie kell építési műszaki ellenőrrel. A műszaki ellenőri szolgáltatás beszerzése akár közbeszerzési eljárás nélkül, akár saját foglalkoztatott útján is megoldható, vagy egy rövidebb átfutású, részben vagy egészben az építési beruházási tárgyú közbeszerzési eljárással párhuzamosan futó eljárással, akár az építési beruházási tendernél későbbi eredményhirdetéssel is megvalósulhat. Mindez nem sérti a jogszabályt, ha az ajánlatkérő egyébként a közbeszerzési szabályok megtartásával jár el. Feltűnik azonban a hivatkozott jogszabályhely megfogalmazásának viszonylagos pontatlansága. Azaz: mi tekinthető a szerződés időpontjának? A szerződés megkötése, avagy a hatályba lépése? És mi a jogszerű eljárásrend akkor, ha a Korm. r. által kifejezetten lehetővé tett, tervezésre és kivitelezésre egyben irányuló közbeszerzés első szakasza építőipari kivitelezési munkavégzés nélkül, csak tervezési feladatellátásra irányul? Ez utóbbi esetben a tervezési szakaszra építési műszaki ellenőr rendelkezésre állását az ágazati Épkiv. r. még nem várja el, és amennyiben a szolgáltatáshoz egyéb feladat (pl. tervellenőrzés) nem kötődik, szükségtelen is. A legutóbbi idők tapasztalatai mellett sokszor azt mutatja, hogy az egyébként általában hosszabb eljárási időigényű építési beruházási tender hamarabb zárul eredményesen, mint az előzetes vitarendezési eljárásokkal, a Kbt. 72. § szerinti (aránytalanul alacsony árra vagy aránytalan vállalásra vonatkozó) többkörös indokolással, adott esetben jogorvoslattal is érintett műszaki ellenőri tender, melynek kockázatát az ajánlatkérő nehezen tudja előrevetíteni és elkerülni. A megelőzésről történő rendelkezés vonatkozó Útmutatóban említett célja, hogy a műszaki ellenőri tárgyú eljárásban induló gazdasági szereplők magatartását ne befolyásolhassa a kivitelező személyének ismerete.⁶

A fentiek alapján összefoglalhatjuk, hogy speciális építőipari ágazati szabályozást az alábbi közbeszerzési tárgyak kaptak:

- szolgáltatási tárgyban:
 - » tervezési szolgáltatás;
 - » mérnöki szolgáltatás;

⁶ Lásd: A Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács útmutatója az építési beruházás tárgyú közbeszerzési eljárások szabályairól, II.6. fejezet B.I.1. fejezet.

- építési beruházás;
- építési koncesszió.

Az építési beruházásokat a Korm. r. 14. § (1) bek. tovább tipizálja azok műszaki tartalma szerint, mégpedig abból a szempontból, hogy a munka kizárólag az építési munka kivitelezésére, avagy tervezési szolgáltatás elvégzésére is irányul-e. Ez alapján az építési beruházás irányulhat:

- a) építmény *kivitelezésére*, vagy a Kbt. 1. mellékletében foglalt tevékenységek egyikéhez kapcsolódó munka kivitelezésére, vagy
- b) építmény *kivitelezésére és tervezésére együtt*, vagy a Kbt. 1. mellékletében foglalt tevékenységek egyikéhez kapcsolódó munka kivitelezésére és tervezésére együtt.

A fentiek közül az a) pont szerinti forma az általános. A b) pontja szerinti eljárási formát ajánlatkérő csak kivételesen, *indokolt esetben* alkalmazhatja. Választását az eljárást megindító (ajánlati/részvételi) felhívásban rögzíteni kell. A Tanács vonatkozó útmutatója felhívja a figyelmet arra, hogy a 14. § (1) bek. b) pontjának választását megalapozó indokoknak az általánosságok szintjén túlmutatónak kell lenniük. Nem megfelelő indok pl. az időmegtakarítás szükségessége, a későbbi szavatossági és egyéb jogviták elkerülésének célja. Az ajánlatkérő ugyanakkor eltekinthet az a) pont szerinti indokolástól,

- ba) ha a Kormány az adott beruházással összefüggő közigazgatási hatósági ügyek nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű üggyé nyilvánításáról szóló kormányrendeletben kifejezetten ekként rendelkezik, a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházások, valamint
- bb) a villamos energia vagy földgáz elosztóhálózat, illetve víziközmű-törzshálózat tervezésére és kivitelezésére irányuló közbeszerzési eljárás esetén.

A b) pont szerinti típusnak a Korm. r. 14. § (4) bek. szerint további két változata lehet aszerint, hogy a tervezési feladat mely tervfázisokra vonatkozik:

- ba) *az engedélyezési tervdokumentáció elkészítésére, a kivitelezési tervdokumentáció elkészítésére és a kivitelezésre irányul*, ha az ajánlatkérő nem rendelkezik végleges építési engedéllyel jóváhagyott engedélyezési tervvel, vagy
- bb) *a kivitelezési tervdokumentáció elkészítésére és a kivitelezésre irányul*, ha az ajánlatkérő rendelkezik végleges építési engedéllyel jóváhagyott engedélyezési tervvel.

A Korm. r. 14. § (4) bek. szerinti esetben az engedélyezési tervdokumentáció, illetve a kivitelezési tervdokumentáció elkészítésére irányuló közbeszerzési eljárás során a Korm. r. II. Fejezet rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell. Mivel az ilyen eljárásokban a közbeszerzési eljárás meghatározó tárgya nyilvánvalóan az építési beruházás lesz, alapvetően az építési beruházásra vonatkozó speciális szabályokat kell alkalmazni, azonban a Korm. r. tervezési szolgáltatásokra vonatkozó előírásait is be kell tartani.

A 14. § (4) bek. a) pont szerinti esetben ajánlatkérő még engedélyes tervvel sem rendelkezik a közbeszerzés megindításakor. A beruházás céljának, elvárt műszaki tartalmának legfőbb paramétereit, a megrendelői igényeket ugyanakkor elsődleges érdeke minél pontosabban lefektetni, ellenkező esetben a beruházás nem feltétlenül valósítja meg a megrendelői kívánalmakat, minőségi paramétereket stb. Ennek érdekében ajánlatkérő köteles jóváhagyási tervet készíttetni és az ajánlattevők rendelkezésére bocsátani, amely legalább a Korm. r. 3. mellékletében foglaltakat és az alábbiakat tartalmazza:

- az építménynek a környezetében és az építési területen, építési telken való elhelyezését,
- térbeli összefüggéseit, alaprajzi és metszetbeli elrendezését,
- meghatározó építészeti megjelenését,

- műszaki (így különösen építészeti, épületszerkezeti, tartószerkezeti, épületgépészeti, épületvillamossági és egyéb szakági) megoldásait,
- minden főbb szerkezeti, valamint a hozzá kapcsolódó minden gépészeti, technológiai berendezés teljesítményadatát,
- megvalósításával kapcsolatos költségbecslést,
- üzemeltetési megoldásait és becsült költségeit.

Azon építési beruházások esetében, amelyek nem engedélykötelesek, sem engedélyezési tervdokumentáció, sem jóváhagyási dokumentáció nem szükséges és nem is értelmezhető, így ezt a Korm. r. sem várja el. Ugyanakkor – a Kbt. általános szabályainak, így különösen a 28. § (1) bek.-nek megfelelően – ilyen esetben is kötelessége az ajánlatkérőnek, hogy a rendelkezésre bocsátott közbeszerzési dokumentumokkal biztosítsa a megalapozott ajánlattétel lehetőségét: „a gazdasági szereplők képesek legyenek műszakilag megfelelő, fizikailag megvalósítható és gazdasági szempontból reális ajánlatot adni”.

2.1. A tervezési és mérnöki szolgáltatások köre

A Korm. r. a hatálya alá eső tervezési és mérnöki szolgáltatásokat nem definiálja. Általánosságban, a Kbt. szerinti építési beruházásokhoz és építési koncessziókhöz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatásokra terjeszti ki hatályát.

A Korm. r. 1. § (2) bekezdése kimondja, hogy szabályait a Kbt. 111. § r) és s) pontjában meghatározott szolgáltatásokra csak abban az esetben kell alkalmazni, ha a szolgáltatás megrendelésére közbeszerzési eljárás keretében kerül sor. A Kbt. 111. § r) és s) pontja szerint a Kbt.-t nem kell alkalmazni, vagyis nem kell közbeszerzést lefolytatni

- az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény⁷ szerinti *épületre*⁸ vonatkozó építészeti-műszaki tervezési szolgáltatás, belsőépítészeti tervezési szolgáltatás, település-tervezési vagy tájrendezési tervezési szolgáltatás megrendelésére – az ezekhez kapcsolódó szakági és az épület rendeltetésszerű használatához szükséges tervezési tevékenységekre kizárólag akkor, ha annak megrendelésére építészeti, belsőépítészeti, településtervezési vagy tájrendezési tervezéssel *együttesen, ugyanazon* tervezett építési beruházás tekintetében kerül sor, illetve
- a 71241000-9, 71242000-6, 71244000-0, 71246000-4, 71247000-1 CPV-kódok által meghatározott szolgáltatásokra, feltéve, hogy a szolgáltatás megrendelésére az r) pontban meghatározott tervezési szolgáltatással *együttesen, ugyanazon* építési beruházás tekintetében kerül sor.

A közbeszerzési eljárás alkalmazása alóli kivételeket a kialakult joggyakorlat alapján szűken kell értelmezni, a kiterjesztő értelmezés tilos. A kivétel ezért a megjelölt építészeti szolgáltatások mellett nem terjed ki az abban kifejezetten nem nevesített CPV-kód alá tartozó szolgáltatásokra, így például a szakági tervezési feladatokra. Ha ajánlatkérő beszerzési igénye a kivételi körbe eső, és azon kívüli feladatokra is vonatkozik, melyek összefüggők és objektíve nem szétválaszthatók, a kivételi körbe tartozás nem állapítható meg, és a közbeszerzési kötelezettség fennáll. Ha azonban ezek a beszerzési igények szétválaszthatók, és önállóan is megállják a helyüket, a kivételi körbe eső CPV-kódok vonatkozásában nem áll fenn közbeszerzési kötelezettség. Ugyanakkor ez utóbbi esetben is mérlegelni

7 Étv.: 1997. évi LXXVIII. törvény.

8 Épület: jellemzően emberi tartózkodás céljára szolgáló építmény, amely szerkezeteivel részben vagy egészben teret, helyiséget vagy ezek együttesét zárja körül meghatározott rendeltetés vagy rendeltetésével összefüggő tevékenység, avagy rendszeres munkavégzés, illetve tárolás céljából (Étv. 2. § 10. pont).

kell a részekre bontás tilalmára vonatkozó rendelkezéseket. A Kbt. 111. § s) pontja kapcsán a kivétel csak akkor alkalmazható, ha az r) pontban foglalt szolgáltatásokkal együttesen, azaz *egy szerződéses jogviszony keretében, ugyanazon* építési beruházás vonatkozásában valósul meg a beszerzés.

2.2. A beruházás-lebonyolító

A Korm. r. külön nevesíti a beruházáslebonyolító fogalmát és szerepkörét (5. §). A beruházáslebonyolító az építési beruházás tárgya szerinti szakirányú felsőfokú végzettséggel rendelkező személy, vagy ilyen szakembert foglalkoztató szervezet (ideértve a szervezet tevékenységében személyesen közreműködő tagját, munkavállalóját, illetve a szervezettel kötött tartós polgári jogi szerződés alapján a szervezet javára tevékenykedőt), aki/amely az ajánlatkérő általános megbízottjaként az építési beruházás megvalósításának koordinálását végzi. Ennek keretében felel különösen a tervező, a kivitelező és a műszaki ellenőr kiválasztásának előkészítéséért, a kiválasztási folyamat, a közbeszerzési eljárások koordinációjáért stb., adott esetben a felelős akkreditált közbeszerzési szaktanácsadóval vagy az állami közbeszerzési szaktanácsadóval együttműködésben (lásd részletesen Korm. r. 5. §). Tekintettel arra, hogy a beruházás-lebonyolítói szolgáltatás legtöbb esetben nem oldható meg az ajánlatkérő működési keretein belül, illetőleg szolgáltatási köre egyéb mérnöki-műszaki tevékenységekkel komplex egységet alkot, a beruházáslebonyolítói feladatkör gyakran mérnöki szolgáltatásként közbeszerzési eljárás tárgyát képezi.

3. A TERVEZÉSI ÉS MÉRNÖKI SZOLGÁLTATÁSOK MEGRENDELÉSÉRE VONATKOZÓ SPECIÁLIS SZABÁLYOK

3.1. A tervezési szolgáltatások közbeszerzési dokumentumainak tartalma

A Korm. r. 6. §-a meghatározza, hogy a tervezési szolgáltatás közbeszerzése esetén a közbeszerzési dokumentumoknak miket kell tartalmaznia. Ezek a tervezési feladat szakmai tartalmára, illetőleg a tervezéssel érintett beruházás műszaki paramétereire vonatkoznak. Ki kell emelnünk a 6. § (2) bek. d) pontjában foglalt, a beruházásra vonatkozó árazott költségvetés készítésére való utalást, melynek lefektetése a tervezői szerződéses tartalmi elemek között is meg kell, hogy történjen (Korm. r. 10. § (1) bek.). Ez az ajánlatkérő szükségszerű, szakmailag megalapozott tájékozottságát célozza, nem melleleg az építési beruházás becsült értékének alapadatát szolgáltatja. (Megjegyzendő, hogy a Korm. r. 10. § (1) bek. az innovációs partnerséget kivételként kezeli az árazott költségvetés-készítés tervezőt terhelő kötelezettsége alól, ugyanakkor ezt az ajánlatkérő megítélésünk szerint ebben az eljárásban nem nélkülözheti. A kivételként való kezelést nyilván az innovációs partnerség speciális, „képlékeny” és folyamatosan változó tartalma adja – hiszen célja egy innovatív termék, építési beruházás létrehozása –, ez a körülmény azonban nemcsak a tervező, hanem az ajánlatkérő számára is komoly feladatot jelent a költségek becslése tekintetében.)

A tervező feladata a Korm. r. kógens rendelkezésénél fogva a teljesítés ütemezésére vonatkozó javaslattétel is. Ajánlatkérői igényen alapuló feladata továbbá – és igény esetén szerződéses kötelezettségként is nevesítendő –, hogy a kivitelezés teljes folyamatában rendelkezésre álljon és támogassa az ajánlatkérőt. Ez a feladat nem azonos a tervezői művezetéssel: a tervezői művezetés keretében a tervező közreműködik az építészeti-műszaki terveknek megfelelő maradéktalan megvalósítás érdekében, valamint elősegíti a kivitelezés során a tervekkel kapcsolatban felmerült szakkérdések megoldását [Étv. 33. § (4) bek.]. Ha az építési beruházás értéke eléri vagy meghaladja az uniós értékhatárt, a tervezői művezetés igénybevétele a Korm. r. 12. § alapján kötelező.

A Korm. r. 7. §-a kifejezetten rögzíti, hogy a tervezési szerződésben az elkészített tervek kapcsán a megrendelő korlátlan és kizárólagos harmadik személynek átengedhető felhasználási jogokat szerez. Ezen passzus egyrészt a költséges, a tervezők egyoldalú szándékán múló, és ezért – a korábbi évek tapasztalatai szerint – sokszor aránytalanul magas szerzői jogdíjak (felhasználási díjak) kiküszöbölésére, másrészt – a közpénzek ésszerű felhasználásának célja alapján – a tervezői piacon a további versenyhelyzet fenntartására hivatott. Ez utóbbit szolgálja az az eset is, hogy ha a tervezési feladat továbbtervezésre, átdolgozásra irányul, úgy az ajánlatkérőnek biztosítania kell, hogy a nyertes ajánlattevőt e tekintetben jogdíj fizetése ne terhelje.

A fentieket a dokumentáció részeként kiadásra kerülő tervezési szerződés-tervezetben szükséges rendezni.

A mérnöki szolgáltatások esetében a Korm. r. hasonló, speciális tartalmi előírásokat nem tartalmaz, ott tehát a Kbt., szakmai tartalmát tekintve pedig leginkább az Épkip. rendelet és az egyéb ágazati jogszabályi előírások ill. gyakorlat alapján kell összeállítani a közbeszerzési dokumentumokat, a szerződéstervezetet.

Mindkét szolgáltatástípusra vonatkozik a Korm. r. 11. § szerinti felelősségbiztosítási kötelezettség, amelynek a szerződés hatálybalépését követően, de a felelősségbiztosítással érintett tevékenység megkezdését megelőző időpontig rendelkezésre kell állnia, azt a nyertes szerződő félnek igazolnia kell. Az előírás új felelősségbiztosítási szerződés megkötésével, vagy meglévő felelősségbiztosítás kiterjesztésével is teljesíthető. A felelősségbiztosítás megléte tehát nem a pénzügyi-gazdasági alkalmassági körében előírandó feltétel. A felelősségbiztosítás mértéke, terjedelme a felhívásban és/vagy a dokumentációban rögzítendő. A jogalkotó a mértékre vonatkozó elvárást nem ad meg, így az esélyegyenlőségi alapelv szem előtt tartásával, a közbeszerzés értékével és kockázataival arányban szükséges azt előírni.

3.2. Az alkalmasságra vonatkozó speciális szabályok

A szerződés teljesítésére való alkalmassági feltételek szabályozásának alapját a Kbt. rakja le, a részletszabályokat az Alk. r. tartalmazza.⁹ Megemlítendő, hogy pénzügyi-gazdasági alkalmasság előírása nem kötelező. A műszaki-szakmai alkalmasság körében legalább egy feltétel megadása mindenképp szükséges. (Egyetlen esetben lehet eltekinteni ettől: ha a hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárásban a jogalap szerint csak egyetlen gazdasági szereplőt hív fel az ajánlatkérő ajánlattételre.) Speciális szabály e körben a Korm. r. 8. § (1) bek., mely alapján az ajánlatkérő az alkalmasság vizsgálata körében a Kbt. 65. § (1) bekezdés c) pontja alapján köteles előírni az építési beruházáshoz kapcsolódó tervezői vagy mérnöki szolgáltatás tárgya szerint illetékes országos szakmai kamara névjegyzékében való szereplés követelményét, illetve a nem Magyarországon letelepedett gazdasági szereplők esetén a letelepedés szerinti ország nyilvántartásában való szereplés, vagy a letelepedés szerinti országban előírt engedéllyel, jogosítvánnyal vagy szervezeti, kamarai tagsággal való rendelkezés követelményét. Emellett előírható, hogy a nem Magyarországon letelepedett gazdasági szereplőnek – vagy az általa az adott tervezési vagy mérnöki munka elvégzésére foglalkoztatott szakembernek – nyertessége esetén legkésőbb a szerződés megkötésének időpontjában szerepelnie kell az építési beruházáshoz kapcsolódó tervezői vagy mérnöki szolgáltatás tárgya szerint illetékes országos szakmai kamara névjegyzékében [Korm. r. 8. § (2) bek.]. Az uniós támogatásból finanszírozott projektek audittapasztalatai alapján fontos, hogy a nem Magyarországon letelepedett vállalkozások esetében nem írható

⁹ Az alkalmasság körében, általánosságban lásd még: A Közbeszerzési Hatóság útmutatója az alkalmassági feltételek előírásával kapcsolatos szabályokról, 2023. november 16. <https://kozbeszerzes.hu/kozbeszerzesek-az-magyar-jogi-hatter/a-kozbeszerzesi-hatosag-utmutatoi/a-kozbeszerzesi-hatosag-kereteben-mukodo-tanacs-utmutatoja-az-alkalmassagi-feltetelek-eloirasaval-kapcsolatos-szabalyokrol/> (A letöltés dátuma: 2024. 03. 25.); A közbeszerzések hazai szabályozása, XVIII. fejezet.

elő alkalmassági követelményként a magyarországi kamarai regisztráció követelménye: esetükben legfeljebb csak a nyertesség esetére, szerződéskötési, illetőleg teljesítési feltételként lehet ezt meghatározni, az egyenlő elbánás elvének betartása érdekében.

A tervezési és mérnöki szolgáltatási közbeszerzésekben leggyakrabban a referencia, valamint a teljesítésben részt vevő, illetőleg a teljesítésért felelős szakemberek vonatkozásában vizsgálható a szerződés teljesítésére való alkalmasság. A referencia vonatkozásában a beszerzés tárgyával való összhang és a ténylegesen szükséges mértékű előírás a két legfőbb követelmény. A Kbt. 65. § (5) bek. alapján ténylegesen szükséges mértékű előírásnak azt kell tekinteni, ha az ajánlatkérő az adott közbeszerzés – a 19. § (3) bekezdésének alkalmazása nélkül számított – értékének legfeljebb 75%-át elérő összegű, mennyiségi meghatározás esetén az adott közbeszerzés legfeljebb 75%-át elérő mennyiségű vagy mértékű, és tárgyat tekintve az adott közbeszerzéssel műszakilag egyenértékű korábbi szállítás, építési beruházás, illetve szolgáltatás igazolását követeli meg.

3.2.1. Gyakorlati tapasztalatok a tervező és a mérnök kiválasztására vonatkozó alkalmassági szempontok kialakításában

Az alkalmassági minimumkövetelmények előírására vonatkozó joggyakorlat folyamatos változásban, fejlődésben van. Erre egyrészt a döntőbizottsági és bírósági joggyakorlatból következethetünk. Másrészt komoly joggyakorlat-formáló szerepe van a közbeszerzések ellenőrzése körében a Miniszterelnökség illetékes Főosztályai által végzett szabályossági ellenőrzési tevékenységnek, amely – az uniós audittapasztalatokra hivatkozva és a minél szélesebb verseny szempontját előtérbe helyezve – a jogszabályi előírások értelmezése körében további javaslatokat, követelményeket támaszt az ajánlatkérők felé.

A referencia körében az ellenszolgáltatási összeg feltüntetése csak külön indokolt esetben lehetséges, az Alk. r. 22. § (3a) bek. szerint: „ha a korábbi teljesítéshez kapcsolódóan nem írható elő olyan mennyiségi meghatározás, amelyre a Kbt. 65. § (5) bekezdésében foglalt százalékos viszonyítás az ajánlatkérői előírás arányosságának megítélésére alkalmazható”. Ugyanazon teljesítési képesség igazolására továbbá nem kérhető több referencia (pl. 2 db azonos referencia). Elvárás, hogy a referencia-követelmény több szerződésből is teljesíthető legyen.¹⁰

Uniós támogatásból vagy FIDIC szerint megvalósult projektben szerzett tapasztalat nem követelhető meg, a magas auditkockázat miatt.¹¹ Szakmai tapasztalatként – azaz a szakemberekre vonatkozó műszaki-szakmai alkalmassági előírások körében (Alk. r. 21. § (1)–(3) bek.) – csak a szerződés teljesítésével szorosan összefüggő elvárás fogalmazható meg. Végzettség, képzettség igazolása esetén az egyenértékű végzettséget, képzettséget minden esetben el kell fogadni. Meglevő jogosultság, kamarai tagság, nyilvántartásban való szereplés a szakember kapcsán alkalmassági feltételként nem írható elő, csupán szerződéskötési feltételként a nyertes ajánlattevőtől követelhető meg. Az alkalmasság körében négynél több szakember bemutatásának megkövetelését az Európai Bizottság a közbeszerzési auditjai során versenyszűkítőnek, aggályosnak minősítette, nem túlzó ugyanakkor a szükséges további szakemberek értékelési szempontként való értékelése, vagy szerződéskötési feltételként való előírása.¹²

Minőségbiztosítási tanúsítvány, intézkedés (pl. ISO) előírása esetén az utóbbi idők joggyakorlata alapján javasolt ezen követelményt – ha az a teljesítésre valóban direkt hatással van – alkalmassági előírás helyett szerződéskötési feltételként szerepeltetni.

A statisztikai állományi létszám előírása nem javasolt, de ha indokolt esetben mégis sor kerül rá, a 10-15 fő közötti szintnél magasabb elvárás nem fogadható el, ugyanakkor legalább egy vezető tisztségviselő elvárását minden esetben tartalmaznia kell.

¹⁰ D.182/6/2011.

¹¹ D.323/12/2014.

¹² D.556/5/2017.

3.3. Az értékelésre vonatkozó speciális szabályok

3.3.1. Az irányelvi változások átültetése a hazai szabályozásba

A 2015. november 1-jén hatályba lépett Kbt. és kapcsolódó végrehajtási rendeletei az értékelés témájában új kihívás elé állították a hazai építőipari közbeszerzési piac ajánlatkérőit és ajánlattevőit egyaránt. Az építőipari közbeszerzések – azaz az építési beruházási tárgyú közbeszerzések, továbbá az ehhez kapcsolódó tervezési, mérnöki és építészeti szolgáltatásra vonatkozó megrendelések – esetében a legalacsonyabb ár bírálati szempontját kötelezően felváltotta a legjobb ár-érték arányt jelentő ajánlatok kiválasztásának követelménye. Az értékelési szemponttal kapcsolatos ezen igen jelentős változtatás uniós irányelvi alapokon nyugszik, ti. a 2014/24/EU irányelv (klasszikus ajánlatkérők beszerzéseire vonatkozó irányelv) és a 2014/25/EU irányelv (közszolgáltatói irányelv) hazai jogba történő átültetésén. Az új közbeszerzési irányelvek a közbeszerzési szabályozás uniós jogi hátterét új alapokra helyezték: szélesebb társadalmi-gazdasági, különösen szociális (foglalkoztatási, munkahelyteremtési) és környezetvédelmi-fenntarthatósági szempontokat helyeztek előtérbe, melyek a versenyképesség fenntartását, valamint a magasabb társadalmi értékek hangsúlyosabb megjelenését is szolgálják a közbeszerzési piacon.¹³

A 2014/24/EU irányelv a minőségi alapú kiválasztást helyezte előtérbe. Továbbra is cél, hogy a gazdasági szempontból, összességében legmegfelelőbb megoldást jelentő ajánlatot hirdesse ki nyertesként az ajánlatkérő. Az irányelv a minőségi szempont előtérbe kerülése érdekében felhatalmazza a tagállamokat, hogy a belső szabályozás során a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat kiválasztása céljából megtiltsák vagy korlátozzák a kizárólag az ár vagy a költség értékelésén alapuló elbírálást [Preambulum (90) bek.]. A 67. cikk (2) bek. példálózó jelleggel meghatározza a legjobb ár-minőség arány értékeléséhez alkalmazható szempontokat, melyek tartalmazhatják:

- a minőséget, funkcionális jellemzőket, a hozzáférhetőséget, a szociális, környezetvédelmi és innovatív jellemzőket és a forgalmazást,
- a szerződés teljesítésére kijelölt személyi állomány szervezetét, képzettségét és tapasztalatát, amennyiben a kijelölt személyzet minősége jelentős hatással lehet a szerződés teljesítésének színvonalára,
- a vevőszolgálat és a technikai segítségnyújtás, a szállítás feltételeit, a teljesítési határidőt.

A Kbt. 76. § az irányelvi szabályozással összhangban a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat kiválasztásának előírását tartalmazza, és utal ennek széles körű értelmezésére, „adott esetben” a szociális, társadalmi és környezetvédelmi szempontok figyelembevételére. Az alábbi értékelési szempontok egyike alkalmazható:

- a) a legalacsonyabb ár,
- b) a legalacsonyabb költség, amelyet az ajánlatkérő által meghatározott költséghatékonysági módszer alkalmazásával kell kiszámítani, vagy
- c) a legjobb ár-érték arányt megjelenítő olyan – különösen minőségi, környezetvédelmi, szociális – szempontok, amelyek között az ár vagy költség is szerepel.

A korábbiakban legelterjedtebben alkalmazott legalacsonyabb ár szempontja kivételessé vált: csak akkor választható, „ha az ajánlatkérő igényeinek valamely konkrétan meghatározott minőségi és műszaki követelményeknek megfelelő áru vagy szolgáltatás felel meg, és a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlat kiválasztását az adott esetben további minőségi jellemzők nem, csak a legalacsonyabb ár értékelése szolgálja”. Ezen kívül a Kbt. kifejezetten tiltja a legalacsonyabb ár szempontjának alkalmazását tervezési, mérnöki és építészeti szolgáltatások, valamint építési beruházások esetében.

¹³ Az irányelvi alapokról lásd részletesebben: dr. Szabó Kinga: A szakmai ajánlatok értékelési lehetőségei az építőipari közbeszerzésekben (In: Közbeszerzési Szemle I–II. szám)

A legjobb ár-érték arányt megjelenítő értékelési szempontok tekintetében a Kbt. példálózó felsorolást tartalmaz:

- a) minőség, műszaki érték, esztétikai és funkcionális tulajdonságok, valamennyi felhasználó számára való hozzáférhetőség, hátrányos helyzetű munkavállalók alkalmazása és egyéb szociális, környezetvédelmi és innovatív tulajdonságok, forgalmazási feltételek, vevőszolgálat és műszaki segítségnyújtás, pótalkatrészek biztosítása, készletbiztonság, a teljesítés időpontja, időszaka;
- b) a szerződés teljesítésében részt vevő személyi állomány szervezettsége, képzettsége és tapasztalata, ha a személyzet minősége jelentős hatással lehet a szerződés teljesítésének színvonalára.

3.3.2. Az értékelési szempontokkal szemben támasztott általános követelmények

Az értékelési szempontrendszer kialakítása körében ajánlatkérő köteles a Kbt. céljaiból és alapelveiből levezethető, továbbá a kifejezett szabályozásból kiolvasható előírásokat betartani. A Kbt. 76. § (6) bek.-ben előírt konkrét kritériumok:

Az értékelési szempontoknak a közbeszerzés eredményeként megkötendő szerződés tárgyához kell kapcsolódniuk. Ezt a kapcsolódást nem feltétlenül a szűk értelemben vett teljesítési időszakhoz kell kötni, hanem a nyújtandó szolgáltatáshoz bármely módon és életciklusának bármely szakaszában kapcsolódó tényezők figyelembevételét is kifejezetten engedélyezi a törvény, ami egy előremutató szemléletet jelent;

- nem biztosíthatnak önkényes döntési lehetőséget az ajánlatkérőnek: mennyiségi vagy szakmai szempontok alapján értékelhető tényezőkön kell alapulniuk. Elvárás tehát, hogy a feltételek egzaktak, precízen meghatározottak, tehát az ajánlattevők számára is egyértelműek és érthetőek, továbbá objektíven mérhetőek legyenek;¹⁴ ehhez szükséges továbbá, hogy az értékelési szempontokra vonatkozó megajánlások összehasonlíthatóak legyenek;
- biztosítaniuk kell a Kbt. 2. § (1)–(5) bekezdésében foglalt alapelvek betartását;
- az értékelési szempontok körében nem értékelhető az ajánlattevő szerződés teljesítéséhez szükséges alkalmassága;
- nem eredményezhetik ugyanazon ajánlati tartalmi elem többszöri értékelését.

Az egyes értékelési szempontokhoz ajánlatkérő a Kbt. 77. § (1) bek. alapján meghatározhat legkedvezőbb, illetőleg legkedvezőtlenebb elvárást. E tekintetben a Miniszterelnökség korábban felhívta a figyelmet többek között arra is, hogy a két érték közötti sáv nem lehet indokolatlanul szűk, hiszen az végső soron a vállalás kiüresítéséhez vezethet, melynek eredményeként az ajánlattevők ténylegesen a legalacsonyabb ár szempontja szerint mérettetnek meg, amit pedig a tervezői és mérnöki szolgáltatások, valamint az építési beruházások terén a jogalkotó kifejezetten tilt.¹⁵

¹⁴ D.548/10/2017.

¹⁵ A Közbeszerzési Hatóság útmutatója a nyertes ajánlattevő kiválasztására szolgáló értékelési szempontrendszer alkalmazásáról szóló útmutató, 2020. március 25. https://kozbeszerzes.hu/media/documents/nyertes_ajanlattevo_kivalasztasa_OlyxaQO.pdf (A letöltés dátuma: 2024. 03. 25.), valamint Miniszterelnökség: Útmutató a Kbt. 77. § (1) bekezdése szerinti legkedvezőbb szint, illetve legkedvezőtlenebb elvárás meghatározásához, <https://kozbeszerzes.hu/tevekenysegek/jogalkalmazok-tamogatasa/miniszterelnoksegi-utmutatok/> (A letöltés dátuma: 2024. 03. 25.). Lásd még: A közbeszerzések hazai szabályozása, XIX. fejezet; A közbeszerzési eljárások lefolytatásának gyakorlata ajánlatkérői oldalon, VII. fejezet.

3.3.3. A tervező és a mérnök kiválasztására vonatkozó értékelési szempontrendszer szabályai

A Korm. r. 9. § (1) bek. értelmében a tervező és a mérnök kiválasztása során szakmai ajánlatot kell bekérni, melyet ajánlatkérő a legjobb ár-érték arányt megjelenítő szempont vagy a legalacsonyabb költség értékelésére alkalmas szempontok szerint köteles vizsgálni. Ez összhangban van a Kbt. 76. § (5) bek.-ben foglalt előírással, miszerint az ajánlatkérő nem alkalmazhatja a legalacsonyabb ár szempontját egyedüli értékelési szempontként tervezési, mérnöki és építészeti szolgáltatások esetében (és egyébként az építési beruházások esetében sem). E főszabály alóli egyetlen kivétel a Kbt. 100. § (5) bek. alapján a hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárásokban irányadó: amennyiben az ajánlatkérő az eljárásban kizárólag egy ajánlattevőt hív fel ajánlattételre, a Kbt. 76. § (5) bek. nem alkalmazandó, azaz a legalacsonyabb ár szempontja alapján is eljárhat az ajánlatkérő.

A szakmai minőség körében minden olyan körülmény értékelhető, amely alkalmas arra, hogy a tervezési vagy mérnöki feladat ellátásának szakmai színvonalát javítsa, így különösen figyelembe vehető:

- a) a szerződés teljesítésében részt vevő személyi állomány szakmai szervezettségének mértéke (például a teljesítésbe bevont szakemberek átlagos létszáma, vezető mérnökök létszáma, feladatkiosztás rendje, munkaszervezés, belső ellenőr, külső ellenőr alkalmazása);
- b) a szerződés teljesítésében részt vevő személyi állomány képzettsége és tapasztalata;
- c) a munkavégzés értékelésére vonatkozó szempontok, ezen belül
 - ca) a tervezési vagy mérnöki szolgáltatás teljesítésére vonatkozó módszer bemutatása,
 - cb) a tervezési vagy mérnöki szolgáltatás nyújtásához kapcsolódó környezetvédelmi, fenntarthatósági megoldások,
 - cc) a tervezési szolgáltatás eredményeként megvalósuló projekt költségelemzésének módszertana.

Kötelező érvényű előírás, hogy az ajánlati ár az értékelés során nem vehető nagyobb mértékben figyelembe, mint a többi értékelési szempont együttesen (azaz az ajánlati ár maximális súlyszáma összességében 100-as súlyozás esetén 50 lehet). Ugyanakkor elvárás, hogy a szempontok súlyszáma arányban álljon azok jelentőségével, így az audittapasztalatok alapján összességében indokolt, hogy az ár súlyszáma elérje az 50%-ot.¹⁶

A Korm. r. 9. §-ának megfogalmazásából kitűnik, hogy a lehetséges értékelési szempontok két nagy csoportba sorolhatóak:

- a mennyiségileg értékelhető szempontok, melyek tovább bonthatók
 - » számszerűsíthető és
 - » egyszerű eldöntendő kérdéssel eldönthető szempontok csoportjára,
- továbbá a leíró jellegű, szöveges szakmai kifejtést igénylő és eszerint értékelendő szempontok.

A tapasztalatok alapján a leíró jellegű szakmai ajánlatok megkövetelése egyre inkább háttérbe szorul az egyszerű mennyiségi alapú értékelési szempontok mögött. Míg a változtatás bevezetésekor a joggyakorlat újult erővel állt a különböző típusú (pl. munkamódszerre, szervezeti felépítésre, mintafeladat megoldására irányuló) szakmai ajánlatokhoz kapcsolódó értékelési szempontrendszer és értékelési módszer kialakításához,¹⁷ mára a közbeszerzési ellenőrzési joggyakorlat ezt a lehető legszűkebb körre szorította vissza. Ennek sajnálatos módon egyenes következménye lehet végső soron – a szintén igen megfontoltan alkalmazandó mennyiségileg értékelt és vitathatatlanul objektív szempontok kiüresedésével párhuzamosan –, hogy az árszempont marad egyetlen érdemi értékelési szempontként.

¹⁶ Lásd: A Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács útmutatója az építési beruházás tárgyú közbeszerzési eljárások szabályairól, B.II.6. fejezet.

¹⁷ Dr. Szabó Kinga: A szakmai ajánlatok értékelési lehetőségei az építőipari közbeszerzésekben (In: Közbeszerzési Szemle I–II. szám)

3.3.4. Uniós audittapasztalatok a tervező és a mérnök kiválasztására vonatkozó értékelési szempontok kialakításában

Az értékelési szempontokkal kapcsolatos joggyakorlat iránya és egyáltalán a jogszerűen meghatározható minőségi paraméterek köre leginkább a döntőbizottsági joggyakorlatban, továbbá a Miniszterelnökség által az uniós forrásból megvalósított beszerzések ellenőrzése terén szerzett tapasztalatok rögzítéséből olvasható ki. A Miniszterelnökség által kiadott Közlemény az értékelési szempont(ok) előírásával kapcsolatban követendő közbeszerzési gyakorlatról¹⁸ meghatározza a kedvezményezett ajánlatkérők felé az értékelési szempontok tekintetében azon elvárásokat, amelyeket az uniós auditok következtetéseiből az uniós szintű verseny elérése érdekében megtartani szükséges ahhoz, hogy az uniós támogatásból megvalósuló közbeszerzési eljárás szabályossági tanúsítványt kaphasson. Sajnálatos módon – a joggyakorlók számára komoly nehézségeket, fejtörést okozva – ezen elvárásrendszer sok esetben jóval szigorúbb, mint ami a Kbt.-ből és a Korm. r. előírásaiból kiolvasható. A követelmények mögé nézve persze nyilván megtalálhatóak az alapelvi gyökerek. A negatív példák mellett ugyanakkor igen komoly kihívás a valós minőségen alapuló kiválasztást lehetővé tevő szempontrendszer kialakítása.

Iránymutató példákat tartalmaz a Közbeszerzési Hatóság Tanácsának építési beruházási tárgyú Útmutatója¹⁹, valamint említésre érdemes a Közlemény a közbeszerzések során a verseny tisztaságának sérelmét eredményező egyes helyzetek elkerülésével kapcsolatos ellenőrzési gyakorlatról szóló miniszterelnökségi közlemény is.²⁰ Az alább ismertetésre kerülő elvárások halmaza megjelenik az aktuális minőségellenőrzési folyamatokban.

Az értékelési szempontokra vonatkozó Közlemény összefoglalja az azokra vonatkozó általános jellegű követelményeket, melyek az irányelvi és a hazai szabályozásban is megjelentek – ezeket a 3.3.2. fejezetben már ismertettük. Újszerű eleme a Közleménynek, hogy az értékelési szempontokra vonatkozó elvárásokat már nem csak a közbeszerzési eljárások kiírása körében, hanem azon túllépve a szerződésteljesítési szakaszra nézve is meghatározza. A Kbt. alapján ugyanis nemcsak a kógens eljárástechnikai rendelkezések betartása követelmény, hanem – az alapelvi rendelkezésekre visszavezethető módon – az értékelési szempontok értelmezésével és az azokra adott megajánlásokkal kapcsolatos átláthatóság, ellenőrizhetőség, egységes értelmezés és szankcionálhatóság is.

Az uniós forrásból megvalósított közbeszerzések legfőbb ellenőrzési tapasztalatai és az Európai Bizottság által képviselt álláspont szerint az értékelési szempontoknak a következőket kell teljesíteniük:

- Azon szempontokat kell kiemelni és ajánlati elemként értékelni, amelyek a teljesítés során valódi jelentőséggel bírnak, a teljesítés színvonalát emelik.
- Fontos, hogy a szempontok súlyszáma összhangban álljon az értékelt szempont jelentőségével.
- Kapcsolódniuk kell a szerződés tárgyához.
- Nem adhatnak ajánlatkérőnek korlátlan választási szabadságot.
- Fel kell őket tüntetni a felhívásban vagy a közbeszerzési dokumentumokban, oly módon meghatározva, hogy az összes gazdasági szereplő és maga az ajánlatkérő is egységesen értelmezze azokat.
- Mérhetőnek kell lenniük, minden egyes szempontra (ahol értelmezhető) megadva az értékelési tartományt (azaz az ajánlatkérő számára elfogadható minimum és maximum értéket).

18 Közlemény az értékelési szempont(ok) előírásával kapcsolatban követendő közbeszerzési gyakorlatról https://kozbeszerzes.hu/data/filer_public/66/b2/66b2cf8d-2cd2-4bb2-9ccd-574501013d47/kozlemeny_ertekeles_kff_hat_190611.pdf

19 Lásd: A Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács útmutatója az építési beruházás tárgyú közbeszerzési eljárások szabályairól, B.II.6. fejezet.

20 https://kozbeszerzes.hu/data/filer_public/49/b9/49b91f3f-42a5-48e3-a60b-370139ed72f3/kozlemeny_190606_clear_vegleges.pdf (A letöltés dátuma: 2024. 03. 25.)

- Biztosítaniuk kell, hogy a megajánlások a bírálati szakaszban ellenőrizhetők legyenek.
- Biztosítaniuk kell, hogy a megajánlások teljesítése a szerződés teljesítési szakaszában ellenőrizhető legyen, előre megadva annak módszerét, és nemteljesítés esetén az erre vonatkozó szankciót. (E körben lásd az Európai Unió Bíróságának C-448/01. sz. ügyben hozott határozatát, mely kimondta, hogy ha az ajánlatkérő olyan odaítélési szempontot határoz meg, melyet nem képes vagy nem szándékozik ellenőrizni, az egyenlő bánásmód elvét sérti.) Az építési beruházásokkal kapcsolatos Útmutatóban felsorolt követelményeket, iránymutató példákat az alábbiakban foglaljuk össze:
- A szakemberek többlettapasztalatának értékelése e körben a leggyakrabban alkalmazott szempont. A többlettapasztalatot egyértelműen el kell különíteni az alkalmasságtól, ugyanis az alkalmassági követelmény értékelési szempontként nem vehető figyelembe. Versenyt sértő és jogellenes, ha valamilyen többlettapasztalat vonatkozásában ajánlatkérő minimumelvárást tesz (pl. legalább 1 hónap meghatározott szakmai gyakorlat), ez ugyanis burkolt alkalmassági minimumkövetelmény. Nem helytálló az adott szempont többszörös értékelése sem, pl. ha adott szakemberhez köthető referenciákat több értékelési rész- vagy alszempont keretében is ponttal jutalmaz az ajánlatkérő.
- Önmagában a szakemberek létszáma nem alkalmas a teljesítés színvonalának növelésére, így ez nem írható elő. (Itt jegyezzük meg, hogy a Korm. r. korábbiakban lehetővé tette a saját állományú létszám értékelését, ez azonban a 2017. január 1-jével hatályba lépett módosítással kikerült a rendeletből, összhangban egyébként az előbb írtakkal.)
- Csak olyan szakember bevonásának értékelése megengedett, akinek teljesítésben való részvétele nem eleve jogszabályi kötelezettség. Természetesen e szakember többlettapasztalatának értékelése nem kizárt.
- A szakemberek értékelése tekintetében nem tehető különbség aszerint, hogy adott szakember milyen jogviszonyban (ajánlattevő munkavállalójaként, vagy alvállalkozóként) vesz részt a teljesítésben.

4. AZ ÉPÍTÉSI BERUHÁZÁSOKRA VONATKOZÓ SPECIÁLIS SZABÁLYOK

4.1. Az építési beruházás becsült értéke

A közbeszerzési értékhatárokkal és a becsült érték meghatározásával általánosságban *A közbeszerzések hazai szabályozása* c. tananyag IV. és V. fejezete foglalkozott. A témában javasolt még a Közbeszerzési Hatóság vonatkozó útmutatójának ismerete is.²¹

Az építési beruházás becsült értékét a Kbt. 17. § (5) bek. előírásai szerint kell meghatározni. Az építési beruházás becsült értékének megállapításakor a teljes – műszaki és gazdasági szempontból funkcionális egységet képező – építési beruházásért járó ellenértéket kell figyelembe venni.

Az építési beruházás becsült értékébe be kell számítani a megvalósításához szükséges, az ajánlatkérő által rendelkezésre bocsátott áruk és szolgáltatások becsült értékét is. Be kell számítani továbbá a szerződésbe foglalt tartalékkeretet is.

A becsült érték szempontjából – a Korm. r. 13. § pontosítása alapján – az ajánlatkérőnek a közbeszerzés megkezdését megelőző 12 hónapnál nem régebben készült, szükség esetén a közbeszerzési

21 Lásd: A Közbeszerzési Hatóság útmutatója a becsült érték számítása, a részekre bontás tilalma és a beszerzési igények mesterséges egyesítése tárgyában, 2021. október 7. <https://kozbeszerzes.hu/kozbeszerzesek-az/magyar-jogi-hatter/a-kozbeszerzesi-hatosag-utmutatoi/kozbeszerzesi-hatosag-kereteben-mukodo-tanacs-utmutatoja-becsult-ertek-szamitasa-reszekre-bontas-tilalma-es-beszerzesi-igenyek-mesterseges-egyesitese-targyaban/> (A letöltés dátuma: 2024. 03. 25.)

eljárás megkezdésének időpontjára aktualizált költségvetést kell irányadónak tekinteni, amely tartalmazza az építési beruházással kapcsolatban felmerülő valamennyi szükséges munkatételt. Engedélyhez kötött építési tevékenység esetén a végleges építési engedéllyel jóváhagyott engedélyezési terv vagy kiviteli terv vagy egyesített engedélyezési és kiviteli terv alapján kell a költségvetést elkészíteni. A Korm. r. 14. § (4) bekezdés a) pontja szerinti eljárásokban – azaz ha az építési beruházás tervezésre és kivitelezésre is irányul – ilyen tervek értelemszerűen még nincsenek, így a felmerülő valamennyi szükséges munkatételt tartalmazó költségbecslést kell irányadónak tekinteni. Nem említi a jogszabály a nem engedélyköteles építési beruházásokat, amelyek esetében kiviteli terven alapuló költségvetéssel, vagy a második fordulat szerinti költségbecsléssel kell értelemszerűen rendelkeznie az ajánlatkérőnek az eljárás előkészítésekor.

Tipikusan keretmegállapodással történő építési beruházásokhoz kapcsolódik a Korm. r. 18. § (3) bek. kiegészítése: ha az ajánlatkérő olyan építési beruházásnak minősülő kivitelezési munkák elvégzésére köt szerződést, amelyek esetében a megfelelő ajánlattételhez nem szükséges tervek rendelkezésre állása, és az ellenértéket a benyújtott árazott költségvetés szerinti tételes elszámolással határozzák meg, a közbeszerzési dokumentumoknak elegendő az egyes tételekre vonatkozó műszaki leírást tartalmaznia. Ebben az esetben a becsült értékre vonatkozó költségbecslés 13. § (1) bek.-ben foglalt szabályai nem alkalmazandók.

A részekre bontás tilalmának [Kbt. 19. § (3) bek.] alapján, ha egy építési beruházás beszerzése részekre bontva, több szerződés útján valósul meg, a közbeszerzés becsült értékének meghatározásához az összes rész értékét figyelembe kell venni. Joggal vetődik fel a kérdés, hogy fentiek esetében mi minősül építési beruházásnak. A Kbt. 17. § (5) bek. adja meg a választ: az építési beruházás becsült értékének megállapításakor a teljes – műszaki és gazdasági szempontból funkcionális egységet képező – építési beruházásért járó ellenértéket kell figyelembe venni. Ehhez kapcsolódóan, a Korm. r. 13. § (2) bek. szerint ugyanazon építési beruházásnak tekintendő az építési engedélyben több megvalósulási szakaszra bontott építési beruházás is (az egyes megvalósulási szakaszokban megépített építmények, építményrészek együttesen).²²

4.2. Az építési beruházásokra irányuló közbeszerzési eljárások típusai

A fentebb már ismertetett módon az építési beruházási tárgyú közbeszerzéseket a Korm. r. további típusokra osztja, amit leegyszerűsítve így foglalhatunk össze:

- csak kivitelezésre irányuló [Korm. r. 14. § (1) bek. a) pont],
- kivitelezésre és tervezésre irányuló [Korm. r. 14. § (1) bek. b) pont ill. 14. § (4) bek.]
 - a) engedélyezési tervdokumentáció elkészítésére, a kivitelezési tervdokumentáció elkészítésére és a kivitelezésre irányuló eljárás, ha ajánlatkérő nem rendelkezik végleges építési engedéllyel jóváhagyott engedélyezési tervvel;
 - b) a kivitelezési tervdokumentáció elkészítésére és a kivitelezésre irányuló eljárás, ha az ajánlatkérő rendelkezik végleges építési engedéllyel jóváhagyott engedélyezési tervvel.

Felvetődhet a kérdés, hogy mi a helyzet azon építési beruházások esetében, amelyeknél az építési engedély fogalmilag kizárt, hiszen nem (vagy nem csak) építési, hanem más hatóság által kiadott engedély szükséges a megvalósításhoz. Ilyennek tekinthető a mélyépítési, ill. közműberuházások

²² Lásd még: A Közbeszerzési Hatóság-Miniszterelnökség-EUTAF-Megyei Jogú Városok Szövetsége közös PÉLDA-TÁRA a Kbt. 19. § (2)-(3) bekezdése szerinti részekre bontás tilalmával kapcsolatosan. <https://kozbeszerzes.hu/kozbeszerzesek-az-magyar-jogi-hatter/a-kozbeszerzesi-hatosag-utmutatoi/kozbeszerzesi-hatosag-miniszterelnokseg-eutaf-megyei-jogu-varosok-szovetsege-kozos-peldatar-a-kbt-19-2-3-bekezdese-szerinti-reszekre-bontas-tilalmaval-kapcsolatosan/> (A letöltés dátuma: 2024. 03. 25.)

összessége, vagy a környezetvédelmi célú beruházások nagy része is, ahol a közlekedési, környezetvédelmi, vízügyi stb. hatóságok más elnevezésű (pl. létesítési, műszaki beavatkozási) engedélyt adnak ki. A gyakorlat által kialakított és mára elfogadott jogértelmezés e tekintetben a Korm. r. szóhasználatát valamennyi, építmény létesítéséhez/rekonstrukciójához kapcsolódó, vagy a Kbt. 1. sz. mellékletben foglalt építőipari tevékenységre jogosító engedélyre kiterjesztette, és alkalmazza a Korm. r. 14. § (1) bek. b) pontjára vonatkozó előírásokat valamennyi olyan tervezéssel vegyes kivitelezésre irányuló építési beruházásra, amely a létesítéshez szükséges hatósági engedélyeztetéssel érintett. (Megjegyezzük ugyanakkor, hogy a Korm. r. szövegezésében később találkozunk a létesítési engedély nevesítésével is, visszautalással épp a szóban forgó jogszabályhelyre.)

Egyes építési beruházások egyáltalán nem engedélykötelesek, de a csak kivitelezésre, illetőleg a tervezésre és kivitelezésre irányuló közbeszerzéseknek e körben is egyaránt létjogosultsága van. A legtöbb építőipari kivitelezésnél előfordul továbbá, hogy a kivitelező kiegészítő tervezési feladatokat is végez (pl. gyártmányterveket, mintavételi és minősítési tervet, majd a beruházás elkészültevel megvalósulási dokumentációt készít vagy készített).

4.3. Az eljárásba bevont személyek

Építési beruházás esetén a Kbt. 27. § (3)–(4) bekezdése alkalmazásában a beszerzés tárgya szerinti szakértelemnek az építési beruházás tárgyában az adott szakterületen szerzett szakirányú felsőfokú végzettség fogadható el. Az ajánlatkérő nevében eljáró, illetve az eljárásba bevont szervezet akkor tesz eleget e követelménynek, ha a tevékenységében személyesen közreműködő tagjai, munkavállalói, illetve a szervezettel kötött tartós polgári jogi szerződés alapján a szervezet javára tevékenykedők között legalább egy olyan személy van, aki a fenti szakértelemmel rendelkezik, és ez a személy a közbeszerzési eljárásban az ajánlatkérő oldalán részt vesz. Nem egy adott közbeszerzésre szóló, hanem a szakértelem biztosítását szolgáló szélesebb körű, hosszabb távú, rendszerességet mutató megbízási szerződés (pl. műszaki tanácsadási keretszerződés) alkalmas lehet a tartós polgári jogi szerződés minőség megállapítására.

4.4. A közbeszerzési dokumentumok tartalma

A Korm. r. 15–17. §-ai pontosítják a Kbt. IX. fejezetében körülírt közbeszerzési dokumentumok körét. A közbeszerzési dokumentum fogalmát a Kbt. 3. § 21. pontja tartalmazza.²³ A Korm. r. az építési beruházási tárgyú eljárások közbeszerzési dokumentumainak tartalma kapcsán elkülöníti a csak kivitelezésre, illetőleg a kivitelezésre és tervezésre együttesen irányuló eljárásokat.

A csak kivitelezésre irányuló építési beruházás esetében a közbeszerzési dokumentumok tartalma attól függ, hogy a beruházás engedélyköteles-e vagy sem. Ha igen, úgy az Épkiv. rendeletben foglalt kivitelezési dokumentációt kell kiadni, egyúttal meg kell felelnie a Korm. r. 1. (és adott esetben, műemlékkel kapcsolatos építési beruházás esetén a 2.) mellékletének. Ha nem engedélyköteles a munka, akkor csak a Korm. r. 1. (és adott esetben 2.) mellékletét kell figyelembe venni.

Tervezésre és kivitelezésre együttesen irányuló építési beruházás esetén a közbeszerzési dokumentumokat az 1. (és adott esetben 2.) melléklet szerinti tartalommal kell összeállítani, de amennyiben az Épkiv. rendelet szerinti kivitelezési dokumentáció is rendelkezésre áll, a közbeszerzési dokumentum természetesen ezt is tartalmazhatja (sőt, megítélésünk szerint tartalmaznia kell a megalapozott ajánlattétel érdekében). Ha az ajánlatkérő rendelkezik jogerős létesítési vagy építési engedéllyel, a közbeszerzési dokumentumokat eszerint kell összeállítani. Ha nem rendelkezik még ilyennel, holott

²³ Lásd még: A közbeszerzések hazai szabályozása, XVII.3. fejezet.

a munka egyébként engedélyköteles lenne, akkor a közbeszerzési dokumentumoknak az 1. mellékletben írtaknak is meg kell felelniük, továbbá a 3. mellékletben foglalt jóváhagyási tervet is tartalmazniuk kell.

Anélkül, hogy a jogszabályi előírást tétélesen idéznénk, megjegyezzük, hogy a Korm. r. előírásainak zöme a tervezésre vonatkozó szakmai előírásokban foglalt tartalmi elemekkel egyébként párhuzamban áll, azokkal megfeleltethető. Így az Étv-nek, Épkiv. rendeletnek és a kamarai szabályzatoknak megfelelő tervdokumentációk jellemzően önmagukban kielégítik a közbeszerzési szabályozást (Korm. r. 1–2. mellékleteket) is. Ugyanakkor lehetnek olyan, a tervezők számára nem egyértelműen kötelező jellegű, vagy a megrendelő által nem igényelt munkarészek, amelyek a tervszállítást és a tervezői szolgáltatás elfogadását követően nehezen pótolhatóak. Ennek érdekében a tervezési szerződések előkészítése és megkötése során érdemes előre gondoskodni arról, hogy a speciális közbeszerzési előírásoknak – ideértve a dokumentáció tartalmi elemeit, de pl. az árazott költségvetés vagy költségbecslés aktualizálásának kötelezettségét is – az általuk szolgáltatott tervdokumentáció mindenben megfeleljen. Külön érdemes utalást tenni a tervező felé a későbbi – az építési beruházásra vonatkozó – közbeszerzési kötelezettség szem előtt tartására a versenyegyenlőség tekintetében: az egyenértékűségi követelmény, a beépítésre kerülő gyártmányok, típusok megjelölése helyett a minőségkövetelmények részletes megadása, vagy legalább a „vagy azzal egyenértékű” szófordulat alkalmazása továbbra sem általánosan elfogadott és gyakorlott módszer a tervezés során, még akkor sem, ha e törvényi elvárás a közbeszerzési szabályozás kezdetétől megvan.

A Korm. r. 19. § (2) bek. a keretmegállapodásos építési beruházási tenderek speciális helyzetét oldja fel. Ez alapján a keretmegállapodás megkötésére irányuló eljárás közbeszerzési dokumentumában foglalt árazatlan költségvetésnek elegendő a keretmegállapodás tárgyát képező, egységárrakkal beárazandó egyes tételeket tartalmaznia további részletezés nélkül, feltéve, hogy a megvalósítandó építési beruházásokra vonatkozóan további információ még nem áll rendelkezésre. A Korm. r. 15–17. §-aiban és 1–2. sz. mellékletében részletezett tartalmi elemeknek tehát nem kell megjelenniük a keretmegállapodásos eljárás első szakaszában kiadott közbeszerzési dokumentumokban akkor, ha azok még nem állnak rendelkezésre.

4.5. Speciális összeférhetlenségi szabály

A tervezés minden esetben megelőzi az építési beruházási közbeszerzést, sőt mi több, a tervező az általa készített tervdokumentáció előállításával részt vesz az adott építési beruházásra irányuló közbeszerzési eljárás előkészítésében is. A Kbt. 25. § (3) bek. tartalmazza a közbeszerzési eljárásban ajánlattevői oldalról bekövetkező összeférhetlenségi helyzetek körét, melynek a) pontja alapján az ajánlatkérő által az eljárással vagy annak előkészítésével kapcsolatos tevékenységbe bevont személy vagy szervezet összeférhetetlen, és nem vehet részt az eljárásban ajánlattevőként, részvételre jelentkezőként, alvállalkozóként, vagy az alkalmasság igazolásában részt vevő szervezetként. Sok esetben előfordul, hogy a tervező a kivitelezés szakaszában – a külön közbeszerzési eljárásban beszerzett kivitelező mellett, vagy akár annak alvállalkozójaként –, avagy más kapcsolódó mérnöki szolgáltatás nyújtójaként is részt kíván venni a beruházás megvalósulásában. Ennek kizárása egyrésztől szakmailag, másrésztől a közpénzek hatékony felhasználása szempontjából is indokolatlan, hiszen a tervező az általa már jól ismert tervezési előzmények alapján várhatóan gyorsabban, hatékonyabban, tehát olcsóbban képes teljesíteni. Ugyanakkor tény, hogy tervezőként lényegesen több, részletesebb információkkal rendelkezik, mint az újabb közbeszerzési eljárásokban megjelenő gazdasági szereplők. Mivel a Korm. r. 18. §-ában foglalt korábbi – erre az esetre alkalmazható – kiegészítő szabályozást hatályon kívül helyezték, a kérdést az általános Kbt. 25. §-ban szereplő szabályok szerint kell megítélni.

4.6. Az alkalmasság vizsgálata

Mint ismeretes, a Kbt. 65. §-a három körben határozza meg a szerződés teljesítésére alkalmassá minősítést megítélhetővé tevő lehetséges alkalmassági követelményeket:²⁴

- gazdasági és pénzügyi helyzetre;
- műszaki és szakmai alkalmasságra;
- ha a szerződés teljesítéséhez szükséges, a gazdasági szereplő letelepedése szerinti ország nyilvántartásában való szereplésre, vagy a letelepedés szerinti országban előírt engedéllyel, jogosítvánnyal vagy szervezeti, kamarai tagsággal való rendelkezésre vonatkozó feltételek előírásával.

A Kbt. és az Alk. r. a műszaki-szakmai alkalmassági feltételek körét közbeszerzési tárgyanként határozza meg. A Korm. r. 21–23. §-aiban a jogalkotó részben az alkalmasság körében kötelezően alkalmazandó feltételek körét és a nem alkalmazható feltételek körét határozta meg, részben pedig a minimumkövetelmények meghatározásának mikéntjét fogalmazta meg.²⁵

Kötelezően előírandó alkalmassági követelmény a Kbt. Második része szerinti eljárásokban a Kbt. 65. § (1) bekezdés c) pontja körében, az Étv. szerinti építőipari kivitelezési tevékenységet végzők névjegyzékében szereplés követelménye. Nem Magyarországon letelepedett gazdasági szereplők esetén – amennyiben a szerződés teljesítéséhez szükséges – a letelepedés szerinti ország nyilvántartásában szereplés, vagy a letelepedés szerinti országban előírt engedéllyel, jogosítvánnyal vagy szervezeti, kamarai tagsággal való rendelkezés követelményét kell előírni. (Ezen szakmai tevékenység végzésére vonatkozó előírás alkalmazása az Étv. 39. § (3) bek. alapján nemcsak az uniós értékhatárt elérő, hanem a Kbt. Harmadik rész hatálya alá eső, uniós értékhatár alatti közbeszerzési eljárásokban is elvárható.) Közös ajánlattétel esetén az építőipari tevékenységet végző minden ajánlattevőnek szerepelnie kell a névjegyzékben, tehát nem elegendő, ha közülük egy igazolja a feltételt. Előfordulhat ugyanakkor, hogy az építési beruházási tárgyú közbeszerzési eljárás nem minden (közös) ajánlattevője, alvállalkozója végez építőipari kivitelezési tevékenységet az adott beruházás keretében, amikor is e szakmai elvárás nem lenne indokolt (pl. tervező, restaurátor, épületautomatikai rendszer beüzemelője stb.). Helytálló módon erre is találunk választ a Korm. r.-ben: kétség esetén az ajánlatkérő felvilágosítást kérhet az ajánlattevőtől vagy részvételre jelentkezőtől arra vonatkozóan, hogy a megjelölt gazdasági szereplők közül melyik végez, illetve melyik nem végez olyan építőipari kivitelezési tevékenységet, amely alapján az Étv. szerinti építőipari kivitelezési tevékenységet végzők névjegyzékében szerepelnie kell.

A gazdasági-pénzügyi helyzet tekintetében a Korm. r. 22. § kizárja az Alk. r. 19. § (1) bek. b) pontja alapján a számviteli jogszabályok szerinti beszámoló vizsgálatának körében a beszámoló adataiból képzett mutatószámok vizsgálatát. E kizárás háttérben vélhetően a Közbeszerzési Döntőbizottság látókörébe eső olyan jogesetek állhatnak, amelyek során a KDB kimondta, hogy az ajánlatkérők indokolatlan módon korlátozták a versenyt az így képzett pénzügyi mutatókkal.

A műszaki-szakmai alkalmasság körén belüli referenciák [Alk. r. 21. § (2) bek. a) pontja] vonatkozásában a Korm. r. 23. §-a több összetett elvárást fogalmaz meg a verseny szélesítése, illetőleg a versenyszűkítő előírások megakadályozása céljából:

- Az adott közbeszerzéssel műszakilag egyenértékű korábbi építési beruházás tárgyára vonatkozó minimumkövetelményeket a műszaki teljesítési képesség szempontjából egyenértékű műszaki teljesítmények figyelembevételével, az elvégzendő építési tevékenységre vonatkozóan kell meghatározni. A Kbt. 3. § 30. pontja alapján műszaki egyenértékűség: létesítmény,

²⁴ Az alkalmasság körében, általánosságban lásd még: A Közbeszerzések Tanácsának útmutatója az alkalmassági feltételek előírásával kapcsolatos szabályokról, 2021. május 6. https://kozbeszerzes.hu/media/documents/utmutato_az_alkalmassagi_feltetelek_eloirasarol_honlapra.pdf (A letöltés dátuma: 2024. 03. 25.)

²⁵ Az általános szabályozást tekintve lásd: A közbeszerzések hazai szabályozása, XVIII. fejezet.

termék vagy szolgáltatás olyan meghatározó műszaki paramétere, amely mérhető, és amelynek előírt mérőszámát több létesítmény, termék vagy szolgáltatás is teljesítheti. E tekintetben az építmény jellegét tekintve hasonló műszaki tartalmú létesítményre vonatkozó korábbi építési beruházás megvalósítását a felhívásban előírtakkal műszaki szempontból egyenértékűnek kell tekinteni.

4.6.1. Műemlékekkel kapcsolatos építési beruházásokra vonatkozó speciális szabályok

Műemlékkel kapcsolatos építési beruházás alatt a kulturális örökség védelméről szóló törvényben meghatározott műemléken végzett, építésügyi hatósági engedélyhez kötött építési tevékenységnek minősülő építési beruházást kell érteni.

Műemlékkel kapcsolatos építési beruházások vonatkozásában mindössze két körben találunk speciális rendelkezéseket:

- a közbeszerzési dokumentumokkal kapcsolatos elvárások körében, a Korm. r. 2. mellékletében;
- és a műszaki-szakmai alkalmasság körében.

Műemlékkel kapcsolatos építési beruházások esetében a műszaki-szakmai alkalmasság körében kötelező előírni, vizsgálni (kivéve 115. § szerint lefolytatott eljárásban):

- a) az előző öt év legjelentősebb, műemlékkel kapcsolatos, a beszerzés tárgyát képező műemlékkel kapcsolatban megrendelt munkálat jellegének és nagyságrendjének megfelelő építési beruházásainak ismertetését, valamint
- b) hogy az ajánlattevő vagy részvételre jelentkező mutassa be a teljesítésbe bevonni kívánt, legalább a következő jogosultsággal vagy a jogosultság megszerzéséhez szükséges képzettséggel, illetve szakmai tapasztalattal rendelkező szakembereket:
 - ba) műemléki részsakterületen felelős műszaki vezető,
 - bb) műemléki restaurátor, szakágak szerint, ha a beszerzés restaurálásra is irányul,
 - bc) műemléki épületkutató, műemléki épületdiagnosztika elvégzésére, műemléki érték dokumentálására jogosult szakértő, ha ez az építési engedély alapján szükséges.

A fentiek alapján tehát a műemlékkel kapcsolatos építési beruházás eljárást megindító felhívásban minden esetben szerepeltetni kell legalább egy műemléki referenciakövetelményt és a műemléki részsakterületen felelős műszaki vezető szakember meglétét. Megjegyzendő, hogy a felelős műszaki vezető vonatkozásában a névjegyzékben szereplés ténye – vagyis a meglévő jogosultság – a hatályos ellenőrzési gyakorlat alapján nem írható elő alkalmassági feltételként, ehelyett csak a szerződéskötéshez követelhető meg. Alkalmassági minimumkövetelményként ajánlatkérő köteles elfogadni az irányadó jogszabályi rendelkezésekben előírt végzettséggel és szakmai tapasztalattal rendelkező szakember meglétének igazolását is.

A bb) és bc) pont szerinti szakembereket értelemszerűen csak akkor kell előírni, ha a közbeszerzés tárgya vagy az építési-örökségvédelmi engedély előírja.

Ha a referenciakövetelmény igazolásához nem Magyarországon teljesített korábbi építési beruházás kerül ismertetésre, műemlék alatt az adott ország jogrendje szerinti műemléki vagy azzal egyenértékű besorolást kell érteni. Az alkalmassági követelményeket természetesen a Kbt. és az Alk. r. előírásai szerint kell megfogalmazni.

Itt jegyezzük meg, hogy az Alk. r. 21. § (2a) és (2b) bekezdései alapján ajánlatkérő a verseny szélesítése, vagy egyáltalán a megfelelő szintű verseny biztosítása érdekében az eljárást megindító felhívásban hosszabb időintervallumot is előírhat, azaz korábban megkezdett építési beruházásokat is figyelembe vehet az alkalmasság megállapításához. A fenti a) pontban foglalt, a Korm. r. 34. § (3) bek. a) pontjából idézett ötéves korlát megítélésünk szerint nem zárja ki, hogy az Alk. r. fenti felhatalmazásával éljen az ajánlatkérő, ha azt a verseny szempontjából indokoltnak tartja.

4.6.2. Az uniós forrásból finanszírozott közbeszerzések ellenőrzési tapasztalatai az alkalmassági követelmények terén

A szakterület főbb észrevételei és elvárásai az aktuális joggyakorlatban, a Közbeszerzési Hatóság Tanácsának vonatkozó Útmutójában foglaltakra figyelemmel:²⁶

- A specifikus referenciákat az egyenértékűségi követelményre tekintettel minden közbeszerzési ellenőrzés során külön indokolni kell: ajánlatkérőnek a minőség-ellenőrzés során be kell tudni mutatnia, hogy a kért paraméterek mennyiben járulnak hozzá ajánlattevők alkalmasságának megállapításához.
- Az alkalmassági követelményekben (jellemzően a referenciában) szereplő szakkifejezéseket pontosan definiálni kell. Sok esetben nem elegendő a szavak köznapi értelmére hivatkozni. Nem Magyarországon teljesített munkák esetében a más elnevezésű, de műszakilag egyenértékű eredményre vonatkozó teljesítést is el kell fogadni.
- A szakemberek esetében aggályos az uniós támogatásból finanszírozott, vagy FIDIC rendszer szerint megvalósult projektben való részvétel előírása. Az ellenőrök megítélése szerint az ilyen jellegű projektekre szűkített szakmai gyakorlati elvárás nem jelent olyan speciális szaktudást vagy tapasztalatot, amely a teljesítés minőségére, a teljesítésre való alkalmasság megállapíthatóságára vonatkozóan relevanciával bír.
- Alkalmassági követelményként kizárólag a szerződés teljesítéséhez kulcsfontosságú szakemberek meglétét lehetséges előírni. Nem kizárt azonban a többi szükséges szakember szerződéskötési feltételként való megkövetelése, illetve a szerződés teljesítése idején történő rendelkezésre állásuk és részvételük előírása.²⁷
- Az éves átlagos statisztikai állományi létszám előírása nem javasolt, ha mégis szükséges, a létszám max. 15 főben határozható meg. Mindig szükséges a létszám előírásának objektív indokokkal való alátámasztása.²⁸
- A műszaki-technikai felszereltség előírása körében a megvalósításhoz általánosságban kapcsolódó eszközök nem írhatók elő, hiszen ezek csak növelik az ajánlattétel során a hibázási lehetőséget, de érdemi különbséget nem jelentenek az ajánlattevők között. Csak a teljesítési képességet érdemben befolyásoló specifikus eszközök, paraméterek írhatóak elő, természetesen ha az objektíve szükséges és indokolt.
- Konkrét jogeset alapján kifejezetten említi az Útmutató, hogy az építkezés helyszínétől meghatározott távolságon belüli aszfaltkeverő üzem meglétének igazolása nem megfelelő.

4.7. Értékelési szempontok

Az értékelési szempontok hatályos rendszerének kialakulása tekintetében e helyen csak visszautalunk a tervezési és mérnöki szolgáltatások terén a fenti 3.3.1. és 3.3.2. alfejezetekben foglaltakra, melyek e fejezetben is változatlanul irányadók.

A Korm. r. 24. §-a értelmében építési beruházás esetén kizárólag a legjobb ár-érték arányt megjelenítő szempont vehető figyelembe, amelyet a megvalósítandó építmény vagy elvégzendő építési tevékenység minőségének értékelésére alkalmas szempontok szerint, így különösen az alábbiak szerint kell vizsgálni:

- a) az ajánlott építőanyagok minősége,
- b) a környezetvédelmi, fenntarthatósági követelmények figyelembevétele,

²⁶ Lásd: a fejezet 3.2. alfejezetben foglaltakat!

²⁷ D.556/5/2017.

²⁸ D.314/9/2018.

- c) speciális területi adottságok (örökségvédelmi, vízminőségvédelmi, természet- és tájvédelmi adottságok) kezelésének módja,
- d) az innovatív megoldások alkalmazása.

A korábbiakban a felsorolás e) pontjában szereplő teljesítési határidő 2017. január 1-i hatállyal kikerült a Korm. rendeletből. Bár a „különösen” szófordulat alapján a felsorolás nem teljes, és nem zárja ki az itt fel nem sorolt egyéb értékelési szempontok alkalmazását, a teljesítési határidővel kapcsolatos negatív tapasztalatok alapján a jogalkotó törölte a „javasolható” értékelési szempontok közül. A gyakorlat során ugyanis – ha a teljesítési határidő értékelési szempontként szerepelt, – az ajánlattevők gyakran teljesíthetetlen vállalásokat tettek, a szerződések gyakrabban jutottak el szerződésmódosítási folyamatig, amikor is a vállalási határidőt lényeges módosításnak kellett tekinteni, és eleve vitás volt a módosíthatóság megalapozottsága, jogszerűsége.

Az ajánlatkérő a Kbt. 76. § (5) bek. értelmében építési beruházás esetében nem alkalmazhatja a legalacsonyabb ár szempontját egyedüli értékelési szempontként. A hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárásnál találunk e főszabály alóli kivételt, mégpedig a Kbt. 100. § (5) bek.-ben: amennyiben az ajánlatkérő az eljárásban kizárólag egy ajánlattevőt hív fel ajánlattételre, a Kbt. 76. § (5) bek. nem alkalmazandó, azaz a legalacsonyabb ár szempontja alapján is eljárhat az ajánlatkérő. Emellett a Kbt. 115. § (1) bek. szerinti eljárás esetén, ha az ajánlatkérő választása szerint a 115. § szerinti eltérésekkel folytatja le a 300 millió Ft-ot el nem érő becsült értékű építési beruházási tárgyú eljárását, nem írhat elő alkalmassági feltételt. Ezen utóbbi, 2021. február 1-jétől hatályos változás oka, hogy a Kbt. 115. § szerinti eljárástípusban az eljárások az ajánlattételi felhívás öt gazdasági szereplő részére történő megküldésével indíthatók, azzal, hogy a felhívás csak a teljesítésre képes, szakmailag megbízható gazdasági szereplőknek küldhető ki. Az alkalmassági ilyenformán lényegében előre vizsgálandó, az öt gazdasági szereplő kijelölésekor.

Kivitelezésre vagy kivitelezésre és az ahhoz kapcsolódó tervezésre együtt irányuló építési beruházás esetén a legjobb ár-érték arány, valamint a minőségalapú kiválasztás szempontjának érvényre juttatása érdekében az ajánlati ár az értékelés során legfeljebb 70%-os arányban vehető figyelembe. Kivételt jelentenek a nukleáris létesítményekre vonatkozó építési beruházások, mely eljárások során ez az arány magasabb is lehet.

Megemlítendő továbbá, hogy az ajánlatkérő az értékelést az ún. életciklusköltség-számítással is elvégezheti: ha a legjobb ár-érték arány meghatározása során költségalapú értékelési szempontot is alkalmaz, a költséget életciklusköltség-számítási módszerrel is meghatározhatja. A módszertan és az értelmezési kérdések vonatkozásában az Európai Bizottság értelmezést, a Közbeszerzési Hatóság útmutatót adott ki.²⁹

4.7.1. Uniós audittapasztalatok az építési beruházási tárgyú közbeszerzések értékelési szempontjainak kialakításában

Anélkül, hogy megismételnénk a 3.3.3. és 3.3.4. alfejezetekben írt általános érvényű megállapításokat, az építési beruházások körében néhány további közbeszerzési ellenőrzési szempontot említünk a vonatkozó Útmutatóból és Közleményből, aktuális ellenőrzési gyakorlatából:³⁰

²⁹ A Közbeszerzési Hatóság útmutatója az életciklusköltség-számítási módszertanokról 2017. március 10. https://www.kozbeszerzes.hu/media/documents/kh_utmutato_lcc_vegleges.pdf (A letöltés dátuma: 2024. 03. 25.); <http://fenntarthato.kozbeszerzes.hu/zold-kozbeszerzes/elekcikluskoltseg-szamitas/> (A letöltés dátuma: 2024. 03. 25.);

³⁰ Lásd: A Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács útmutatója az építési beruházás tárgyú közbeszerzési eljárások szabályairól; Közlemény az értékelési szempont(ok) előírásával kapcsolatban követendő közbeszerzési gyakorlatról.

- A teljesítési biztosítékokra, fizetési határidőre, teljesítési határidőre vonatkozó értékelési szempontok nem minősülnek minőségi szempontoknak.
- Kötbérvállalás értékelése nem javasolt, mert a teljesítés színvonalára nincs hatással. Ha mégis alkalmazásra kerül, ez csak kis súlyszámmal történhet.
- A jótállási időtartam indokolt esetben elfogadható értékelési szempontként, ha a teljesítés minőségével szoros összefüggésben áll.
- A teljesítési határidő esetében – mivel az a gyakran előforduló módosítási igény miatt jelentős auditkockázatot hordoz – különösen szigorúan kell vizsgálni az indokoltságot, és csak akkor fogadható el, ha az ajánlatkérőnek ehhez valamely kiemelt érdeke fűződik.
- Egyértelműen rögzíteni kell, hogy az ajánlatkérő mit tekint ajánlati árnak, az milyen árelemekből tevődik össze. A vállalalkozási szerződések elszámolási jellege alapján megkülönböztetünk átalányáras és tételes elszámolású (egységáras) szerződéseket. A közbeszerzési dokumentumoknak a fentieket részletesen tartalmazniuk kell.
- Szakmai ajánlat minősége nem alkalmazható olyan tevékenység esetén, amely jogszabály alapján egyértelműen meghatározott.
- A megajánlások összevetésének szempontjait részletesen és egyértelműen rögzíteni kell. Ez nemcsak az ajánlattevők esélyegyenlősége és az összehasonlíthatóság megteremtése miatt fontos. Ajánlatkérő maga sem térhet el az általa lefektetett szempontrendszerrel (nincs ún. „korlátlan választási szabadsága”), illetőleg utóbb az értékelés során nem vehet figyelembe olyan szempontot, amelyet az értékelési módszerében kifejezetten nem rögzített.
- A minőségi szempontokra, szakmai ajánlatra vonatkozó megajánlások akkor értékelhetők szakmai zsűri, szakértői csoport által, ha annak tagjai az ajánlatkérőtől függetlenek, és nem ismert előttük az értékelt ajánlat ajánlattevője, ez biztosítja ugyanis az értékelő tárgyilagosságát.
- A szakmai ajánlat – akár értékelésre kerül minőségi szempontként, akár nem –, szerződéses kötelemmé válik, így a szerződésben való rögzítése, majd a teljesítés ellenőrzése kötelező.
- A minőségi szempontok különösen a környezetvédelmi-fenntarthatósági, valamint a társadalmi-szociális szempontok körében csak akkor elfogadhatók, ha azok konkrétan meghatározottak, és a teljesítés szempontjából nem elhanyagolhatók, nem súlytalanok. Ajánlatkérőnek a megajánlásokat a bírálati szakaszban ellenőrizni kell tudni, ehhez a közbeszerzési dokumentumokban meg kell határoznia az igazolás módját. Fontos, hogy az értékelés ne korlátozódjon igen/nem típusú megajánlásra. A vállalkozások teljesítését a szerződés teljesítése során ajánlatkérő köteles ellenőrizni, melynek módszerét a közbeszerzési dokumentumokban szintén meg kell határoznia, a nemteljesítéshez kapcsolódó jogi következményekkel együtt. E szankcióknak valós és kellő súlyú joghátrányt kell jelenteniük.
- Társadalmi-szociális típusú értékelési szempont leggyakrabban a hátrányos helyzetű munkavállaló megajánlása. A gyakorlatban legtöbbször elmarad, de a hatályos ellenőrzés már külön figyelmet fordít az értékelési szemponttal kapcsolatos konkrétumok előírására: milyen szempontból hátrányos munkavállaló, mely konkrét feladatok ellátásában, a teljesítés mely időszakában/időtartamában vonandó be, ezt miként és milyen rendszerességgel kell igazolni stb.
- Környezetvédelmi-fenntarthatósági szempontok esetében a fentiekkel összhangban követelmény a konkretizált, mérhető, ellenőrizhető szempontok előírása. Figyelemmel kell lenni arra is, hogy olyan kötelezettségvállalások értelemszerűen nem értékelhetők, amelyek betartását környezetvédelmi, természetvédelmi vagy más jogszabály kifejezetten előírja.

4.8. Az aránytalanul alacsony ár vizsgálata

Egy-egy beruházás nagyságrendje, átfutási ideje, jelentősége az ajánlatkérő számára a költségvetési (adott esetben uniós) forrás hatékony felhasználásának, és a beruházással elérni kívánt cél elérésének komoly felelősségét jelenti. Ennek alapfeltételei, mintegy pillérei a körültekintő előkészítés (maximális kidolgozottságú tervek rendelkezésre állásával), a precízen kidolgozott kivitelezési szerződés

és a teljesítésre maximálisan alkalmas és képes kivitelező kiválasztása. Mindezek alapján az építési beruházási tárgyú közbeszerzések esetében az aránytalanul alacsony ár, a kirívó vállalatok kérdése különös jelentőséggel bír. Ennek megfelelően e terület joggyakorlata is igen széles körű, kiforrottnak mondható.³¹

A Kbt. szabályozását a Korm. r. csak minimálisan, a rezsioradíjra vonatkozó specialitásokra tekintettel egészíti ki. A rezsioradíj mértéke az eljárásokban önállóan értékelésre kerülhet. Ilyen esetben, ha az ajánlattevő által alkalmazott rezsioradíj alacsonyabb az Építőipari Ágazati Párbeszéd Bizottság ajánlása alapján az építésügyért felelős miniszter rendeletében megállapított minimális építőipari rezsioradíj mértékénél. Ez a rendeleti előírás önmagában nem teszi elkerülhetővé a Kbt. 72. § szerinti indokoláskérési folyamat lefolytatását, hiszen az attól való eltérésre nem találunk jogszabályi felhatalmazást; ugyanakkor a jogkövetkezményt előre rögzíti a Korm. r. Mivel önállóan értékelésre kerülő ajánlati elemről van szó, az ajánlati kötöttség folytán ez érvényesen már nem korrigálható, ezért helytálló, ha az építőipari ajánlattevői szereplők tisztában vannak a fenti előírásokkal.

Ha a rezsioradíj mértéke nem kerül önállóan értékelésre az adott eljárásban, a Kbt. 72. § (1) bek. körében az ajánlatkérő az aránytalanul alacsony árat benyújtó ajánlattevőtől szintúgy köteles tájékoztatást kérni az ajánlatában alkalmazott rezsioradíj mértékéről, és arról, hogy a rezsioradíj kiszámításakor egyes – az Épkiv. r.-ben meghatározottak szerint az építőipari minimális rezsioradíj elemeit képező – költségeket milyen összeggel és módon vette figyelembe. Ha az ajánlattevő által alkalmazott rezsioradíj alacsonyabb, mint az Építőipari Ágazati Párbeszéd Bizottság ajánlása alapján az építésügyért felelős miniszter rendeletében megállapított minimális építőipari rezsioradíj mértéke, az ajánlatkérő különös figyelemmel vizsgálja a Kbt. 72. § (4) bekezdése szerinti körülmények fennállását.

4.9. A szerződés teljesítésével kapcsolatos előírások

4.9.1. Tartalékkeret

Építési beruházás esetén az ajánlatkérő jogosult a szerződésben tartalékkeretet meghatározni, mely a vállalkozói díjon felül fedezetet nyújthat a kivitelezés során felmerülő, nem várt műszaki helyzetek, pótmunkák, többletfeladatok fedezésére. A tartalékkeret mértéke legfeljebb a szerződés szerinti teljes ellenszolgáltatás 10%-a lehet.

Ha az ajánlatkérő tartalékkeretet kíván a szerződésbe foglalni, a közbeszerzési dokumentumok részét képező szerződésben vagy szerződéses feltételekben részletesen és egyértelműen rögzíteni kell a tartalékkeret felhasználásának szabályait, lehetséges eseteit és pénzügyi feltételeit, valamint meg kell jelölni annak mértékét. Gyakori hiba, hogy csak a tartalékkeret alkalmazási mechanizmusára, a tartalékkeret terhére elszámolható munkákra utalnak a közbeszerzési dokumentumok, de azt már nem rendezik egyértelműen, hogy miből vezethető le a figyelembe vehető ellenérték. Holott épp ez a részletes feltételrendszer alapozza meg annak lehetőségét, hogy a Kbt. 141. § szerinti külön szerződésmódosítási folyamat, vagy újabb közbeszerzési eljárás lefolytatása nélkül sor kerülhessen a tartalékkal fedezett munka megrendelésére, elvégzésére és költségének kiegyenlítésére.

A tartalékkeret felhasználási célja nem tartozik a megrendelő szabad mérlegelési körébe: kizárólag az építési beruházás teljesítéshez, a rendeltetésszerű és biztonságos használathoz szükséges munkák ellenértékének elszámolására használható fel. Ha ezen körülmények fennállnak, akkor a tartalékkeret a Ptk. 6:244. § (2) bek. szerinti pótmunka elvégzésére is felhasználható.

E körben felvetődhet a kérdés, hogy a tartalékkeret az átalánydíjas és a tételes elszámolású kivitelezési szerződések során is alkalmazható-e. Átalánydíjas szerződés esetében a vállalkozó az átalány-

³¹ D.36/13/2018. D.249/17/2018. Lásd még: A közbeszerzések pénzügyei 3. fejezet.

díjon felül a pótmunka ellenértékét követelheti, de a többletmunka megtérítésére nem jogosult, kivéve ez alól a többletmunkával kapcsolatosan előre nem látható módon felmerült költségeket. Tételes elszámolás szerint meghatározott vállalkozói díj esetén a vállalkozó az elvégzett munka ellenértékére jogosult. A Ptk. 6:244. § és 6:245. §, valamint a fentiek együttes értelmezéséből eredően a tételes elszámolású szerződéseknél pótmunka fel sem merülhet, hiszen a tételes elszámolás szerint meghatározott szerződés teljesítése során a felek a ténylegesen elvégzett munka mennyiségi (és minőségi) felmérésével és az előre rögzített egységárak alapján számolnak el egymással.³²

4.9.2. Felelősségbiztosítás

Építési beruházás esetén az ajánlattevő köteles legkésőbb a szerződéskötés időpontjára, vagy a szerződésben meghatározott, a szerződés hatálybalépését követő, de a felelősségbiztosítással érintett tevékenység megkezdését megelőző időpontig felelősségbiztosítási szerződést kötni, vagy meglévő felelősségbiztosítását kiterjeszteni az ajánlatkérő által az eljárást megindító felhívásban vagy a közbeszerzési dokumentumokban előírt mértékű és terjedelmű felelősségbiztosításra. Megjegyezzük, hogy ezen felül az építési beruházások szóba jöhető kockázatainak fedezésére a gyakorlatban elterjedt és jogos elvárás, hogy a vállalkozó egyúttal ún. „C.A.R.” vagy „E.A.R.” (Contractors All Risk vagy Erection All Risks), azaz összkockázatú építési-szerelési biztosítással vagy összkockázatú gép- és technológiai szerelésbiztosítással is rendelkezzen. A Korm. rendelet a kötelezően alkalmazandó felelősségbiztosítási fedezet mértékét, alkalmazandó minimum vagy maximum értékét nem határozza meg, így az ajánlatkérőknek a Kbt. alapvető szabályozásához szükséges visszanyúlniuk mind a felelősségbiztosítással, mind az összkockázatú biztosítással szembeni elvárások megfogalmazása terén.³³

4.9.3. Alvállalkozói közreműködés a teljesítésben

A Kbt. 138. § rendelkezéseire tekintettel az ajánlattevő alvállalkozó bevonására vonatkozó joga akkor is fennáll, ha előzőleg az ajánlatban akként nyilatkozott, hogy nem kíván alvállalkozót igénybe venni a teljesítés során. Ajánlatkérő ezt nem tilthatja és nem korlátozhatja, kivéve ez alól, ha az eljárás során a 65. § (10) bekezdése szerinti lehetőséggel élt.

A nyertes ajánlattevő a szerződés megkötésének időpontjában, majd – a később bevont alvállalkozók tekintetében – a szerződés teljesítésének időtartama alatt köteles előzetesen az ajánlatkérőnek valamennyi alvállalkozót bejelenteni, a Kbt. 138. § (3) bek. szerinti tartalommal.

Az ajánlatkérőként szerződő fél vagy a nevében eljáró személy (szervezet) a szerződés teljesítésének ellenőrzése során az építési napló adatai – amennyiben jogszabály előírja, annak Üvegkapu által generált adatai – alapján ellenőrzi, hogy a teljesítésben csak a Kbt. 138. § (2) és (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelő alvállalkozó vesz részt.

A Kbt. 65. § (10) bek. alapján építési beruházásra vagy szolgáltatásnyújtásra irányuló szerződés, valamint árubeszerzésre irányuló szerződéssel kapcsolatos beállítási vagy üzembe helyezési művelet esetén az ajánlatkérő előírhatja, hogy bizonyos alapvető fontosságú feladatokat maga az ajánlattevő

32 Lásd részletesen: dr. Szabó Kinga / A szakértő válaszol c rovatban írt cikke, In: Közbeszerzési Szemle 2018. július.

33 Lásd részletesen A Közbeszerzések Tanácsának útmutatóját az építési beruházások biztosítási követelményeiről, valamint a A Közbeszerzések Tanácsának útmutatóját az építési beruházásokhoz kapcsolódó projekt jellegű összkockázatú vagyon- és felelősségbiztosításokról, KÉ 2018. évi 80. szám, 2018. április 25. https://kozbeszerzes.hu/media/documents/utmutato_az_epitesi_beruhazasok_biztositasi_kovetelmenyeirol_ke_szammal.pdf; és <https://kozbeszerzes.hu/kozbeszerzesek-az/magyar-jogi-hatter/a-kozbeszerzesi-hatosag-utmutatoi/kozbeszerzesek-tanacsanak-utmutoja-az-epitesi-beruhazasokhoz-kapcsolodo-projekt-jellegu-osszkockazatu-vagyon-es-felelossegbiztositasokrol/>; (A letöltés dátuma: 2024. 03. 25.)

vagy – közös ajánlattétel esetén – a közös ajánlattevők egyike végezzen el. Ebben az esetben az e feladatokra vonatkozó alkalmassági feltételek igazolásához nem támaszkodhat az ajánlattevő vagy részvételre jelentkező más szervezet kapacitására, és a teljesítés során e feladatokat nem végezheti alvállalkozó.

Az alvállalkozókat védő rendelkezésként a Korm. r. 27. § (2) bek. előírja, hogy a nyertes ajánlattevőként szerződő fél az alvállalkozóval kötött szerződésben az alvállalkozó teljesítésének elmaradásával vagy hibás teljesítésével kapcsolatos igényeinek biztosítékeként legfeljebb a szerződés szerinti, áfa nélkül számított ellenszolgáltatás 10-10%-át elérő biztosítékot köthet ki.

Az alvállalkozókkal kapcsolatos egyes kérdésekről a Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács is kiadott egy hasznos útmutatót.³⁴

4.9.4. A teljesítés során alkalmazott termékek, berendezések

A Korm. r. 28. § alapján ajánlatkérő (megrendelő) és szerződést kötő ajánlattevő (vállalkozó) a szerződés megkötését követően az árazott költségvetés tételei tekintetében egyeztetést folytathat, amelynek során a beépítésre kerülő egyes tételeket véglegesíthetik. A felek az egyeztetésen csak az ajánlattevő által az ajánlatában megjelölt építőanyagokkal, termékekkel műszakilag egyenértékű vagy magasabb minőségű helyettesítő termékben egyezhetnek meg. Amennyiben a felek helyettesítő termék beépítéséről állapotodnak meg, a szerződés módosítására a Kbt. 141. §-ának szabályait megfelelően kell alkalmazni.

Az építőipari gyakorlat két utat követ a vállalkozó által ténylegesen alkalmazott építőanyagok, termékek vonatkozásában.

A szerződés tárgya által indokolt vagy jogszabályban meghatározott esetek kivételével a műszaki leírás nem hivatkozhat meghatározott gyártmányú vagy eredetű dologra, illetve konkrét eljárásra, amely egy adott gazdasági szereplő termékeit vagy az általa nyújtott szolgáltatásokat jellemzi, vagy védjegyre, szabadalomra, tevékenységre, személyre, típusra vagy adott származásra vagy gyártási folyamatra, ha ez egyes gazdasági szereplők vagy termékek előnyben részesítéséhez vagy kizorításához vezetne. Az ilyen hivatkozás csak kivételes esetekben engedhető meg, ha nem lehetséges a szerződés tárgyának Alk. r. 46. § (2) bekezdés szerinti, kellően pontos és érthető leírása. Az ilyen megnevezés mellett a „vagy azzal egyenértékű” kifejezést kell szerepeltetni.

A tervek vonatkozásában tehát két helyzet állhat elő:

- az idézett (2) bek.-ben foglaltaknak vegytiszta módon megfelelnek,
- vagy – jellemzően – tartalmaznak meghatározott gyártmány- vagy típus-előírásokat, azzal, hogy ezek helyett egyenértékű termékek, berendezések is elfogadhatók.

Ajánlatkérő a fentiek szerint előírhatja, hogy

- ajánlattevő az ajánlatában határozza meg azon gyártmányokat, típusokat, melyekkel teljesíteni kíván, annak érdekében, hogy az egyenértékűséget még az ajánlattétel időszakában vizsgálhassa,
- vagy a szerződés teljesítésének időszakában a nyertes ajánlattevőtől várja el, hogy a beépítésre kerülő termékek, berendezések tekintetében igazolja az összhangot a tervekben foglalt, megjelölt gyártmányokkal, típusokkal.

³⁴ A Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács útmutatója az alvállalkozókkal kapcsolatos egyes kérdésekről, 2023. május 25. <https://kozbeszerzes.hu/kozbeszerzesek-az/magyar-jogi-hatter/a-kozbeszerzesi-hatosag-utmutatoi/a-kozbeszerzesi-hatosag-kereteben-mukodo-tanacs-utmutatoja-az-allyallalkozokkal-kapcsolatos-egyes-kerdesekrol/> (A letöltés dátuma: 2024. 03. 25.)

A tapasztalatok alapján az egyenértékűség vizsgálatát a kivitelezés időszakában célszerű elvégezni akkor, ha a közbeszerzési dokumentumok tartalmaztak ugyan gyártmány- és típusmegnevezéseket, de az azoktól való eltérés lehetősége a fentiek szerint biztosított. A folyamatosan változó és változó mértékben elérhető kínálat, a gyártási folyamatok, az alkalmazott technológiák, a beszállítói kapcsolatrendszer, a minták megrendelő részére történő bemutatása stb. mind-mind kihatással vannak a nyertes ajánlattevő által beépítésre szánt, vagy egyáltalán elérhető és beszerezhető gyártmányokra, típusokra. Ezen körülmények kizárólag a már megkötött szerződés hatálya alatt válnak ismertté. A megrendelőként szerződő ajánlatkérő jellemzően a műszaki ellenőr feladatkörébe utalja az egyenértékűség ellenőrzését. Az igazolás, dokumentálás természetesen változatlanul a kivitelező vállalkozó feladata, a közbeszerzési szerződés módosítás megítélésének szükségessége ugyanakkor ajánlatkésői felelősség.

Amennyiben valamely beépítésre kerülő termék, berendezés vonatkozásában értékelési szempont, alszempont is megfogalmazásra kerül, és a megajánlotthoz képest a vállalkozó módosítani kíván, a Kbt. 141. § szerinti szerződésmódosítási folyamat szigorú feltételrendszerét természetesen figyelembe kell venni.

A Korm. r. 29. § uniós értékhatárt elérő vagy meghaladó értékű építési beruházás esetén kógens jelleggel írja elő, hogy a vállalkozónak a kivitelezés során külön jogszabályban meghatározott tartalmú mintavételi és megfelelésigazolási tervet (MMT) kell készíttetni.

4.9.5. Az építési beruházás ellenértékének kifizetése

A Kbt. 135. § és a Korm. r. 30-32/B. §-ai az építési beruházásokra vonatkozó szerződéses díjak kifizetésének szabályait részletesen meghatározzák. Anélkül, hogy e szabályokat itt is idéznénk, kiemelő néhány szempont, melyet a jogalkotó a szabályozás során követett:

- A részletes szabályozás célja az előleg és a részszámlázás lehetőségének biztosításával a kis- és középvállalkozások, de általában az építőipari vállalkozások védelme, mely figyelembe veszi az építési beruházások nagy tökeigényét is; az építőipari körbetartozások elkerülése, az alvállalkozói kifizetések elsőként történő rendezése.
- Építési beruházások esetén a szerződésben foglalt ellenérték kifizetésére kormányrendelet a Ptk. 6:130. § (1)–(3) bekezdésétől eltérő, sajátos szabályokat állapíthat meg.
- Támogatásból megvalósuló közbeszerzés esetén szállítói kifizetés során a kifizetésre köteles szervezet is az ajánlatkérőként szerződő félre irányadó szabályok szerint köteles az ellenszolgáltatást teljesíteni.
- A felek az ellenszolgáltatás részletekben történő teljesítésében is megállapodhatnak, feltéve, hogy a szerződés jellege miatt ez tényszerűen indokolt.
- A két hónapot meghaladó teljesítési idejű vállalkozási szerződések esetében a teljes ellenszolgáltatás 5%-ának megfelelő összeg, de legfeljebb 250 millió forint előleg igénybevételek lehetőségét biztosítani kell. Ehhez biztosíték nem köthető.
- A felek a (7) bekezdésben foglalt kötelező mértéket meghaladóan és bármely más esetben is kiköthetik előleg nyújtását a szerződésben. Külön jogszabály a (7) bekezdésben foglalt mértéket meghaladóan és bármely más esetre is előírhatja előleg nyújtását, valamint a (7) bekezdésben foglaltnál nagyobb mértékű előleg nyújtását is kötelezővé teheti biztosíték megkövetelése nélkül.
- Az ajánlatkérőként szerződő fél az építési munkaterület átadását követő 15 napon belül köteles kifizetni a fentiek szerinti kötelezően biztosítandó előleget. (Az azon felül biztosított előleg kifizetésére nincs jogszabályi határidő, azt a szerződésben kell rendezni.)
- A felek a szerződésben az ellenérték kifizetésére irányadó jogszabályokat figyelembe véve rendelkeznek a teljesítés tényének írásbeli elismeréséről, a teljesítésigazolás kiállításáról.

- Ha a teljesítési időszak a 6 hónapot meghaladja, és a nettó ellenszolgáltatás 50 mFt-nál magasabb, időszakonkénti vagy kivitelezési szakaszonkénti részszámlázási lehetőséget kell biztosítani, a Korm. r. 32. §-ban foglalt részletszabályok szerint.
- A teljesítés során – az egyes számlákhoz kötötten – ki kell mutatni az ajánlattevői és alvállalkozói teljesítések összegét. Ha a teljesítésre alvállalkozó bevonásával kerül(t) sor, elsőként az alvállalkozói számlák összegét kell kifizetni. Az ajánlattevői teljesítés összegének kifizetésére csak ezután, az alvállalkozói kifizetések igazolt megtörténtét követően kerül sor.

4.9.6. Üvegkapu és statisztikai adatszolgáltatás

2022. január 1-jétől a közbeszerzésekről szóló törvény hatálya alá tartozó valamennyi 700 millió forintot elérő vagy meghaladó becsült értékű építési beruházással összefüggő építőipari kivitelezési tevékenység az Üvegkapu alkalmazási körébe került. A rendszer célja az ágazat átláthatóságának javítása, az alvállalkozói láncok és a foglalkoztatottak (a valós foglalkoztatás) ellenőrzése. A rendszer bevezetésére jelen tankönyv szerkesztésének lezárásáig ténylegesen nem került sor, a részletszabályozás nem született meg, így az Üvegkapuval kapcsolatos fejleményeket ellenőrizni szükséges.

Szintén 2022. január 1-jétől vezette be a Korm. r. a nettó 700 millió forintot elérő építési beruházások esetében a nyertes ajánlattevő Országos Statisztikai Adatfelvételi Programba való kötelező statisztikai adatszolgáltatási kötelezettségét.

4.10. Építőipari vállalkozási szerződések módosításai

Az építési beruházási tárgyú vállalkozási szerződéseknél kiemelt odafigyelést igénylő téma a szerződésmódosítások kérdése. A Korm. r. nem tartalmaz speciális szabályozást, így a Kbt. 141. §-a szerinti általános szabályozás irányadó. Anélkül, hogy a törvényi szabályozást részletesen elemeznénk, a vállalkozási szerződések módosításának tipikus köreit az alábbiakban írjuk le:

- teljesítési határidő változása;
- műszaki megoldás változása;
- többletmunka, pótmunka kérdése.

A teljesítési határidő változása – leginkább meghosszabbítása – több jogalapon is jogszerű lehet. Egyrészt, egyes esetekben a szerződés meghatározott feltételek mellett automatizmusként hosszabbításról rendelkezik [141. § (4) bek. a) pont]; másrészt, előre nem látható körülmények folytán [141. § (4) bek. c) pont]; harmadrészt pedig valamilyen többlet műszaki tartalom [141. § (4) bek. b) pontja ill. pótmunka, többletmunka felmerülése] esetén, ennek időigénye miatt.

A műszaki megoldásokban történő változásokról részben már esett szó a tartalékkeret témakörében. A módosítás itt is jogszerű lehet automatizmusként [141. § (4) bek. a) pont], avagy a 141. § (3) bek. szerinti műszakitartalom-változás esetén, továbbá többlet műszaki tartalom [141. § (4) bek. b) pontja] szerződésbe emelésekor, és végül előre nem látható körülmény miatt is [141. § (4) bek. c) pont]. Utóbbi különösen a műemléki beruházásoknál jellemző, de e körbe sorolhatóak a FIDIC-szerződéses rendszerben megvalósuló munkák vállalkozói követelése is. A műszaki tartalomváltozás kapcsán külön fel kell hívni a figyelmet a szerződésmódosítás lényegességének vizsgálatára, melyet a Kbt. 141. § (6) bek. ír elő. A lényegességet az itt felsorolt vagylagos feltételek bármelyike esetén meg kell állapítani.

Pótmunka felmerülése esetén a tartalékkeretre vonatkozó szabályozás alapján lehetőség van a Kbt. szerinti szerződésmódosítás nélkül változtatni a szerződés műszaki tartalmát és persze ellenértékét is. Ha azonban a tartalékkeret kimerült, vagy azt nem a Korm. r. szerinti részletességgel szabályozták a közbeszerzési dokumentumok, a díjmódosítást minden esetben a Kbt. 141. § és a

Ptk. rendelkezései szerint kell vizsgálni. A Ptk. 6:244. § (1) bek. alapján a vállalkozó köteles elvégezni a vállalkozási szerződés tartalmát képező, de a vállalkozói díj meghatározásánál figyelembe nem vett munkát és az olyan munkát is, amely nélkül a mű rendeltetésszerű használatra alkalmas megvalósítása nem történhet meg. A Ptk. ezt a tartalmat tekinti többletmunkának. A 6:244. § (2) bek. alapján pótmunka az utólag megrendelt, különösen tervmódosítás miatt szükségessé váló munka, melyet vállalkozó szintén köteles elvégezni, ha az nem teszi feladatát aránytalanul terheesebbé. A Ptk. 6:245. § (1) bek. szerint, ha a felek átalánydíjban állapodtak meg, a vállalkozó az átalánydíjon felül a pótmunka ellenértékét igényelheti, a többletmunka ellenértékének megtérítésére nem jogosult. A megrendelő köteles azonban megtéríteni a vállalkozónak a többletmunkával kapcsolatban felmerült olyan költségét, amely a szerződés megkötésének időpontjában nem volt előrelátható. A Ptk. idézett, diszpozitív szabályozásától a felek eltérhetnek, ugyanakkor az Épkiv. rendelet, és a Kbt. 141. §-a kötelezően irányadó. A pót- vagy többletmunka miatti vállalkozói díj-emelés a fentiek alapján a Kbt. 141. § (2) bek. szerinti ún. „de minimis” szabály alapján lehet jogszerű; emellett itt is felmerülhet az előre nem láthatóság körülménye [Kbt. 141. § (4) bek. c) pontja]; továbbá a nem jelentős, nem lényeges műszakitartalom-változás esetén a Kbt. 141. § (4) bek. ill. (6) bek. szerinti módosítás is megállhatja a helyét.

A szerződésmódosítások – csakúgy, mint maguk a közbeszerzések – minden esetben egyediék, így mindig a konkrét esetben, a konkrét körülmények és szerződéses feltételek ismeretében, a törvényi feltételek szigorú vizsgálatával kell mérlegelni a szerződésmódosítás jogi és műszaki-szakmai megalapozottságát.³⁵

A COVID-19 járvány okozta építésgazdasági sokkot követő ukrán-országi háborús helyzet építőiparra gyakorolt váratlan hatásai hívták életre – a szegmensen folytatott párbeszéd eredményeként az építési beruházások megvalósítására kötött szerződések módosításának kezdeményezéséről szóló a 13/2023. (I.24.) Korm. rendeletet, amely a Kbt. 141. §-ában foglalt szerződésmódosítási feltételrendszert egészíti ki egészen újszerű módon, a válságjelenségekkel terhelt időszakban kötött építési beruházás megvalósítására irányuló szerződések módosíthatóságának szabályai tekintetében.

5. AZ ÉPÍTÉSI KONCESSZIÓRA VONATKOZÓ SPECIÁLIS SZABÁLYOK

Az építési koncesszió közbeszerzési értelemben nem más, mint egy építési beruházás, melynek eredményéért ajánlatkérő nem (vagy nem kizárólag) pénzben fizeti meg az ellenszolgáltatást, hanem a létrejövő építmény hasznosítási jogát engedi át a nyertes ajánlattevő számára, meghatározott időre. Kiemelten lényeges fogalmi elem továbbá, hogy ez a hasznosítási jog együtt járjon az építmény hasznosításához kapcsolódó működési kockázatnak a koncessziós jogosult általi viselésével. Amennyiben a kockázatviselés a szerződéses feltételek alapján ténylegesen ajánlatkérőnél marad, építési koncesszió nem állapítható meg.³⁶

35 A szerződések módosítása kapcsán lásd még: A Közbeszerzések Tanácsának útmutatója a közbeszerzési eljárások eredményeként megkötött szerződések Kbt. szerinti módosításával, valamint teljesítésével kapcsolatos egyes kérdésekről, 2023. május 26. <https://kozbeszerzes.hu/kozbeszerzesek-az/magyar-jogi-hatter/a-kozbeszerzesi-hatosag-utmutatoi/a-kozbeszerzesi-hatosag-kereteben-mukodo-tanacs-utmutatoja-a-kozbeszerzesi-eljarasok-eredmenyekent-megkotott-szerzodesek-kbt-szerinti-modositasaval-valamint-teljesitesevel-kapcsolatos-egyeb-kerdesek-rol-05-25/> (A letöltés dátuma: 2024. 03. 25.)

36 Lásd még: A közbeszerzések hazai szabályozása, VII. fejezet.

A koncessziós beszerzési eljárás szabályait a Kbt. Negyedik része tartalmazza.

Építési koncesszió esetén a Kbt. Negyedik része mellett a Korm. r. építési beruházásra vonatkozó speciális szabályozása is irányadó, mindössze az alábbi két eltéréssel:

- a pénzügyi-gazdasági alkalmasság körében az egyébként kizárt, beszámolóból kalkulált gazdasági mutatók is alkalmazhatók;
- a Korm. r. ellenszolgáltatás kifizetésére vonatkozó szabályai (30–32/A. §) nem alkalmazandók.

6. AZ ÉPÍTÉSI ÁGAZATRA VONATKOZÓ TOVÁBBI KÖZBESZERZÉSI VONATKOZÁSOK

Anélkül, hogy a Korm. r. speciális szabályozással illetné, érdemes még áttekinteni a fentiekben túl néhány további, az ágazathoz kötődő közbeszerzési vonatkozású témát.

6.1. Jellemző eljárásfajták az ágazat közbeszerzéseiben

A Kbt. alapvető rendelkezései és szabályozási rendszere alapján az építőipari közbeszerzési eljárások jellemzően nyílt eljárásként kerülnek lefolytatásra. Megfigyelhető tendencia, hogy az építési beruházási tárgyban is egyre gyakrabban előfordul a korábban inkább szolgáltatásokra jellemző meghívásos, továbbá keretmegállapodásos eljárásfajták alkalmazása. A hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárások közül az e körben többször alkalmazott – új beszerzési igényre vonatkozó – 98. § (3) bek.-nek kialakult joggyakorlata van, ugyanakkor a hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás összességében visszoszorulóban van, szigorú eljárási szabályai és kivételessége miatt. Az újabb eljárási típusok, így a versenypárbeszéd és az innovációs partnerség – melyek új teret engednek az ajánlatkérő és ajánlattevő innovatív, partneri együttműködésének – alkalmazása hazánkban még gyerekcipőben jár.

A Kbt. nemzeti eljárásrendre vonatkozó szabályai alkalmazásra kerülhetnek a becsült érték alapján uniós eljárásrendbe tartozó, de ún. „leválasztott” eljárásokban, a Kbt. 19. § (4) bek.-e alapján.

Megemlítendő még, hogy nemzeti eljárásrendben a Kbt. 115. § lehetővé teszi a 300 millió Ft-ot el nem érő építési beruházási tárgyú közbeszerzési eljárások körében a hirdetmény nélkül, legalább öt gazdasági szereplő közvetlen megkeresésével történő ajánlatkérést is, melynek azonban további feltétele: ha a beszerzés részben vagy egészben európai uniós alapokból finanszírozott, akkor ez az eljárásfajta nem választható.³⁷

6.2. A FIDIC-rendszer és az építőipari ágazat közbeszerzései

Az építőipari ágazat gyakran alkalmazott és mára elsősorban az uniós támogatásból finanszírozott mélyépítési, útépítési alágazatokban elterjedt szerződéses rendszere a FIDIC. Alkalmazása sok kiadvány elérése állítja a szerződéses partnereket, hiszen már az előkészítés során meghatározza a tervezés jellegét, célját, feladatait, befolyásolja a mérnöki-műszaki ellenőri feladatrendszert, és tételesen meghatározza a kivitelezésre, avagy tervezésre és kivitelezésre irányuló vállalkozási szerződések feltételeit. A FIDIC-rendszer és a hazai közbeszerzési, valamint polgári jogi szabályozás eltérő fogalmakkal és mechanizmusokkal dolgozik. Ehhez járul hozzá az uniós finanszírozási háttérből eredő szabályhalmaz. E többirányú szabályozási kör miatt különösen nagy odafigyelést igényel a FIDIC-könyvek szerint megvalósuló projektek szerződéseinek előkészítése. A témában számos szakirodalom, cikk áll

³⁷ D.358/2018.

rendelkezésre, melyek közbeszerzési vonatkozásai miatt e helyen a Közbeszerzési Szemle 2017. évi VII. évfolyam 3–10. számaiban megjelent cikkeket ajánljuk a hallgatók figyelmébe.³⁸

6.3. Zöld közbeszerzések az építőipari ágazatban

A Közbeszerzési Hatóság 2022. évi beszámolója szerint változatlanul az építési beruházások esetében tartották leginkább szem előtt az ajánlatkérők a környezetvédelmi szempontokat: a nemzeti eljárásrend szerint lefolytatott építési beruházások mintegy 15%-a tartalmazott környezetvédelmi szempontot.³⁹ Mindez azt mutatja, hogy az ágazatban látható a legnagyobb törekvés a környezetvédelmi, fenntarthatósági szempontok érvényesítésére, ami egyrésztől dicséretes, másrésztől magától értetődő, hiszen az építőipari ágazat mint az épített környezet formálója, a természeti környezettel direkt kapcsolatban áll.

Mint ismeretes, a zöld közbeszerzés „olyan eljárás, amelynek alkalmazásakor az ajánlatkérők azoknak az áruknak, szolgáltatásoknak és építési beruházások beszerzését részesítik előnyben, amelyek más, azonos rendeltetésű áruhoz, szolgáltatásokhoz és építési beruházásokhoz képest kisebb mértékben terhelik a környezetet”⁴⁰. Zöld közbeszerzésnek tekintjük az eljárást bármely, környezettudatos módon megfogalmazott alkalmassági szempont esetén, a környezetbarát, fenntartható megoldásokat pozitívan értékelő értékelési szempont alkalmazása (adott esetben az életciklusköltség-számítás) esetén, valamint a szerződéses feltételekben, műszaki leírásban megfogalmazott „zöld” megoldások (pl. környezetbarát termékek, ökocímke stb.) elvárása esetén is. A zöld közbeszerzéseknek széles irodalma és kialakult gyakorlata van, melyek közül az Európai Bizottság Zöld közbeszerzés Kézikönyvére és Jó gyakorlatok gyűjteményére hívjuk fel a figyelmet.

7. VÁLTOZÁSOK AZ ÉPÍTÉSI SZABÁLYOZÁSBAN

2023. november 8-án hatályba lépett az állami építési beruházások rendjéről szóló 2023. évi LXIX. törvény (a továbbiakban a Beruházási törvény), amely számos ponton érinti a közbeszerzési szabályozást is. A Beruházási törvény hatálya a nemzeti közbeszerzési értékhatárt elérő állami építési beruházásokra, és az ezek előkészítésében és megvalósításában résztvevőkre terjed ki. Az állami építési beruházás előkészítési szakaszának egyik feladatákként nevesíti a kapcsolódó közbeszerzési eljárásokat és azok előkészítését is. A projektszervezet tagjaként nevesíti többek között a fentebb említett beruházáslebonnyítót; a tervellenőrré és a műszaki ellenőrré is különböző közbeszerzésekkel kapcsolatos feladatot határoz meg. A tervező és a kivitelező kiválasztására vonatkozóan különböző – a fenti szabályozást részletező vagy pontosító – szabályokat rendel.

A Beruházási törvényben foglaltakat azon állami építési beruházásokra kell alkalmazni, amelyek esetében a kivitelezésre irányuló közbeszerzési eljárás a Beruházási törvény hatálybalépését – azaz 2023. november 8. napját – követően indult meg.

38 Rév András, Záhonyi Zoltán: FIDIC szerződéses feltételek és alkalmazhatóságuk a hazai építési beruházások közbeszerzéseiben. In: Közbeszerzési Szemle 2017/3–10. számok.

39 2022. évi beszámoló az Országgyűlés részére a Közbeszerzési Hatóság 2022. január 1. és december 31. közötti időszakban végzett tevékenységéről. <https://www.kozbeszerzes.hu/media/documents/eves-beszamolok-2022.pdf> (A letöltés dátuma: 2024. 03. 25.)

40 <https://fenntarthato.kozbeszerzes.hu/zold-kozbeszerzesek/> (A letöltés dátuma: 2024. 03. 25)

8. JOGSZABÁLYTÁR

- A vízügyi, energiaipari, közlekedési és postai szolgáltatási ágazatban működő ajánlatkérők beszerzéseiről és a 2004/17/EK irányelv hatályaon kívül helyezéséről szóló 2014. február 26.-i 2014/25/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv.
- Európai Bizottság 1336/2013/EU rendelete az uniós értékhatárokról.
- Az állami építési beruházások rendjéről szóló 2023. évi LXIX. törvény.
- A közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. tv.
- Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. tv.
- A közbeszerzési eljárásokban az alkalmasság és a kizáró okok igazolásának, valamint a közbeszerzési műszaki leírás meghatározásának módjáról szóló 321/2015. (X. 30.) Korm. rendelet.
- Az építési beruházások, valamint az építési beruházásokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatások közbeszerzésének részletes szabályairól szóló 322/2015. (X. 30.) Korm. rendelet.
- Az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet.
- 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet. a 2014-2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről.
- 256/2021. (V. 18.) Korm. rendelet a 2021-2027 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről.
- 13/2023. (I. 24.) Korm. r. az építési beruházások megvalósítására kötött szerződések módosításának kezdeményezéséről

9. IRODALOMJEGYZÉK

1. Boros Anita – Tátrai Tünde (2011): Közbeszerzés Kommentár. Budapest, Complex.
2. Boros Anita – Juhász Péter – Tátrai Tünde – Lantos Ottó (2011): A közbeszerzés alapjai. Közbeszerzési, gazdasági és jogi alapismeretek közbeszerzési referensek részére. Budapest, Complex.
3. Holakovszki István – Horváth Kornél Viktor – Kun Dávid (2018): A közbeszerzések hazai szabályozása. Budapest, NKE.
4. Szatmári Réka (2018): A közbeszerzések pénzügyei. Budapest, NKE.
5. Holakovszki István – Horváth Kornél Viktor – Kun Dávid (2018): A közbeszerzési eljárások lefolytatásának gyakorlata ajánlatkérői oldalon. Budapest, NKE.
6. Magyar Építész Kamara honlapja: www.mek.hu
7. Közbeszerzési Hatóság Hivatalos Honlapja: <http://www.kozbeszerzes.hu>
8. A Közbeszerzési Szemle idézett cikkei.

A VÉDELMI ÉS BIZTONSÁGI CÉLÚ BESZERZÉSEK, TOVÁBBÁ AZ EGYÉB BIZTONSÁGI VONATKOZÁSÚ BESZERZÉSEK SAJÁTOSÁGAI – HELLNÉ DR. VARGA ANITA

1. BEVEZETÉS

A Kbt. 9. § (1) bekezdés a) pontja a védelmi és biztonsági beszerzéseket a Kbt. hatálya alóli általános kivételi körben szabályozza. A Kbt. 9. § (1) bekezdés a) pontja külön törvényi szintű szabályozásra utalja a Kbt. hatálya alá nem tartozó azon védelmi és biztonsági tárgyú beszerzéseket, melyek az uniós jogban a honvédelem és biztonság területén egyes építési beruházásra, árubeszerzésre és szolgáltatásnyújtásra irányuló, ajánlatkérő szervek vagy ajánlatkérők által odaitélt szerződések odaitélési eljárásainak összehangolásáról, valamint a 2004/17/EK és 2004/18/EK irányelv módosításáról szóló 2009/81/EK irányelv hatálya alá tartoznak. Ez a jogszabály a védelmi és biztonsági beszerzésekről szóló 2016. évi XXX. törvény (a továbbiakban: Vbt.).

A Kbt. 9. § (1) bekezdésének a) pontja, ba) és bb) alpontjai tekintetében rendelkezik az Országgyűlés illetékes bizottsága általi felmentésről. A Vbt. rögzíti, hogy a Vbt.-t nem kell alkalmazni – többek között – az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 346. cikke alapján történő azon beszerzésekre, amelyek esetében ezen törvény szabályainak alkalmazása olyan információk átadására kötelezné a tagállamot, amelyek felfedése ellentétes a tagállam biztonságához fűződő alapvető érdekeivel, és amelyek megrendelésére az Országgyűlés illetékes bizottsága külön jogszabályban meghatározott rend szerint a törvény alkalmazása alól felmentést adott. A titkos beszerzések körébe sorolhatóak az (1) bekezdés b) pont bb) alpontjában említett olyan beszerzések, amelyek során Magyarország alapvető biztonsági érdekei, a minősített adatok védelme vagy a szükséges különleges biztonsági intézkedések a közbeszerzési eljárás alóli mentesüléshez képest kisebb beavatkozással járó intézkedésekkel nem garantálhatóak, és az Országgyűlés illetékes bizottsága a Kbt. alkalmazása alól az eljárást mentesítette.⁴¹

1.1. Mentelési rendelkezések

Az Országgyűlés felmentése a minősített beszerzések Országgyűlés általi mentesítésének kezdeményezésére vonatkozó feltételekről és eljárásról, valamint az ilyen beszerzések megvalósításakor az ajánlatkérő által érvényesítendő követelményekről szóló 492/2015. (XII. 30.) Korm. rendelet [a továbbiakban: 492/2015. (XII. 30.) Korm. rendelet], illetve az alapvető biztonsági érdeket érintő beszerzések Országgyűlés általi mentesítésének kezdeményezésére vonatkozó feltételekről és eljárásról, valamint az ilyen beszerzések megvalósításakor az ajánlatkérő által érvényesítendő követel-

⁴¹ Lásd: az egyes törvények bürokráciacsökkentéssel és jogharmonizációval összefüggő módosításáról szóló 2022. évi LXXV. törvény 11. §, hatályos 2023. január 1-jétől.

ményekről szóló 225/2016. (VII. 29.) Korm. rendelet [a továbbiakban: 225/2016. (VII. 29.) Korm. rendelet] alapján kérhető.

Tekintettel arra, hogy a felmentésre két jogszabály is lehetőséget biztosít, fontos elhatárolni, hogy milyen esetben melyiknek a rendelkezései alkalmazandóak. Annak elhatárolását, hogy a felmentésre vonatkozóan a 225/2016. (VII. 29.) Korm. rendelet vagy a 492/2015. (XII. 30.) Korm. rendelet szabályai alapján kell eljárni, javasolt onnan megközelíteni, hogy az adott beszerzés tekintetében a Vbt. vagy a Kbt. alkalmazandó-e. Amennyiben a beszerzés olyan elemet is tartalmaz, amely a Vbt. hatálya alá tartozik, úgy a vizsgálatot azzal javasolt folytatni, hogy az EUMSZ 346. cikke alapján történő beszerzéseknél lehetséges felmentés kezdeményezésére vonatkozó feltételek fennállnak-e. Amennyiben ezek a feltételek fennállnak, akkor a mentesítésre a 225/2016. Korm. rendelet (VII. 29.) rendelkezései alkalmazandóak. Amennyiben a beszerzés a Vbt. alá nem tartozó, azonban a Kbt. alá tartozó elemet tartalmaz (segítségül szolgálhat ennek megítélésében például a Kbt. 2. mellékletében meghatározott, a védelem területén alkalmazandó árújegyzék), a vizsgálatot azzal javasolt folytatni, hogy az EUMSZ 346. cikke alapján történő beszerzéseknél alkalmazható felmentés kezdeményezésére vonatkozó feltételek fennállnak-e. Amennyiben ezek a feltételek fennállnak, akkor a mentesítésre a 492/2015. (XII. 30.) Korm. rendelet szabályai alkalmazandóak.

2. A VBT, ALKALMAZÁSA VÉDELMI ÉS BIZTONSÁGI BESZERZÉSEK ESETÉN

2.1. A védelmi és a biztonsági beszerzések kapcsolata

Annak tekintetében, hogy egy szervezet részéről felmerülő beszerzési igény esetében alkalmazandó-e a Vbt., kivételes alkalmazási körére tekintettel annak tárgyi hatályát célszerű megvizsgálni, azaz, hogy milyen beszerzési igények esetén merülhet fel a Vbt. alkalmazása.

A Vbt. 4. §-a rögzíti, hogy a jogszabályt milyen beszerzési igényekre kell alkalmazni, amely szerint:

- az 1. mellékletben foglalt kategóriáknak megfelelő haditechnikai eszközök beszerzésére, szolgáltatások megrendelésére, az 1. mellékletben felsorolt rendszerek és képességek kialakítására irányuló, a haditechnikai eszközökhöz közvetlenül kapcsolódó, valamint a katonai célú építési beruházásokra irányuló beszerzéseire (a továbbiakban: védelmi beszerzés), azzal, hogy az e törvény hatálya alá tartozó haditechnikai eszközöket és szolgáltatásokat az 1. melléklet szerinti kategóriák részletes paramétereinek meghatározásával a Kormány rendeletben állapítja meg, valamint
- az előző pont hatálya alá nem tartozó, Magyarország belső és külső biztonságát érintő, így különösen a rendvédelmi, a határvédelmi, az idegenrendészeti, a nemzetbiztonsági, a katasztrófavédelmi, az igazságszolgáltatási, a központi pénzügyi, a büntetés-végrehajtási, a válságkezelő feladatokkal, valamint a kritikus infrastruktúrák védelmével közvetlenül összefüggő azon beszerzéseire, amelyek minősített adatot keletkeztetnek, tartalmaznak, vagy minősített adatkezelést tesznek szükségessé (a továbbiakban: biztonsági beszerzés).

A Vbt. tehát hatálya alá vonja és egyben el is elkülöníti a védelmi és a biztonsági beszerzéseket. A biztonsági beszerzések körébe csak akkor sorolható egy beszerzési igény, ha az a védelmi beszerzések körébe nem tartozik. A későbbiekben ismertetettek alapján általánosságban megállapítható, hogy a biztonsági beszerzésekre a védelmi beszerzésekre vonatkozó szabályok előírása mellett többletelőírások vonatkoznak (például szélesebb az alkalmazásra kötelezett ajánlatkérői kör, a kizáró okok tekintetében többletfeltételek előírására került sor, amelyek tekintetében megjelenik a

jegyzéken szereplés követelménye). Ahhoz, hogy a beszerzés biztonsági beszerzésnek minősüljön, a Vbt. 4. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott valamennyi feltételnek egyszerre kell megfelelnie [a Vbt. 4. § (1) bekezdés a) pontja alá nem tartozó, a Vbt. 4. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott beszerzési tárgy esetében, amely minősített adatot keletkeztet, tartalmaz, vagy minősített adatkezelést teszi szükségessé].

A védelmi beszerzések tárgyi hatálya tekintetében azok körébe a Vbt. 1. mellékletében felsorolt kategóriáknak megfelelő haditechnikai eszközök beszerzése, szolgáltatások megrendelése, az 1. mellékletben felsorolt rendszerek és képességek kialakítására irányuló, a haditechnikai eszközökhöz közvetlenül kapcsolódó, valamint a katonai célú építési beruházásokra irányuló beszerzés tartozik.

Az 1. mellékletben felsorolt eszközök és szolgáltatások részletes leírását a védelmi és biztonsági célú beszerzésekről szóló 2016. évi XXX. törvény alá tartozó haditechnikai eszközök és szolgáltatások részletes paramétereinek meghatározásáról szóló 226/2016. (VII. 29.) Korm. rendelet [a továbbiakban: 226/2016. (VII. 29.) Korm. rendelet] tartalmazza. A 226/2016. (VII. 29.) Korm. rendelet az 1. mellékletében rendelkezik a Vbt. hatálya alá tartozó, az Európai Unió közös katonai listájának alapulvételével meghatározott haditechnikai eszközök és szolgáltatások felsorolásáról.

Az uniós ítélkezési gyakorlat szigorú a védelmi beszerzések megítélése terén. A C-337/05. számú ügyben az Európai Unió Bírósága azt az álláspontot képviselte, hogy az olyan felszerelések vásárlása során, amelyek katonai célú felhasználása bizonytalan, szükségképpen be kell tartani a közbeszerzési szerződések odaítélésének szabályait, azaz a kifejezetten katonai cél alapvető feltétel a védelmi beszerzésekre vonatkozó szabályok alkalmazása esetén, az irányelvi és a tagállami szabályokban is, amely feltételek hiányában a közbeszerzési szabályok alkalmazandóak.

A Vbt. 4. § (2) bekezdése kifejezetten szolgáltatások megrendeléséről rendelkezik, amely szerint a Vbt. hatálya kiterjed a 2. és 3. mellékletben felsorolt azon szolgáltatások megrendelésére irányuló beszerzésekre, amelyek kifejezetten katonai célt szolgálnak, vagy biztonsági célt szolgálnak és egyben minősített adatot érintenek, tartalmaznak vagy követelnek meg azzal, hogy a 3. melléklet szerinti szolgáltatás megrendelése esetében csak a beszerzési eljárás eredményéről szóló hirdetményre, egyes szerződéses információk közzétételének mellőzésére, a műszaki leírásra és az összegezés megküldésére vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. Ha a 2. és 3. melléklet szerinti szolgáltatást is magában foglaló beszerzésről van szó, és a 2. melléklet szerinti szolgáltatás értéke a 3. mellékletben leírtakat meghaladja, a Vbt. valamennyi rendelkezése alkalmazandó, a 3. melléklet szerinti szolgáltatás megrendelésére vonatkozó eltérések alkalmazásának mellőzésével.

2.2. Az ajánlatkérői minőség vizsgálata a Vbt. alapján

2.2.1. Az ajánlatkérői minőség vizsgálata védelmi beszerzések esetében

A beszerzési kötelezettség szempontjából vizsgálandó az is, hogy a szervezet, amely részéről a beszerzési igény felmerült, ajánlatkérőnek minősül-e.

A Vbt. 6. §-a meghatározza azoknak a szervezeteknek a körét, akik a Vbt. alapján ajánlatkérőnek minősülnek. A Vbt. szerinti ajánlatkérők a következők:

- a minisztérium,
- az állam, valamennyi költségvetési szerv, a közalapítvány, a helyi önkormányzat, a helyi és országos nemzetiségi önkormányzat, a helyi és nemzetiségi önkormányzatok társulása, a területfejlesztési önkormányzati társulás, a térségi fejlesztési tanács,
- in-house szervezetek, közszolgáltatások nyújtására vagy közös közérdekű célok megvalósítására irányuló együttműködés kialakítása esetén a jogi személyek és
- az a jogképes szervezet, amelyet nem ipari vagy kereskedelmi jellegű, kifejezetten közérdekű tevékenység folytatása céljából hoznak létre, vagy amely bármilyen mértékben ilyen

tevékenységet lát el, feltéve, hogy e szervezet felett az a)-c) pontban meghatározott egy vagy több szervezet, az Országgyűlés vagy a Kormány közvetlenül vagy közvetetten meghatározó befolyást képes gyakorolni vagy működését többségi részben egy vagy több ilyen szervezet, testület finanszírozza és

- a központi beszerző szerv⁴².

Az ajánlatkérők köre kibővült a 2019. december 21. napjától hatályos módosítás eredményeként. A védelmi és biztonsági beszerzések esetében ugyanis ezt az időpontot megelőzően a Vbt. alapján a központi beszerző szerv nem lehetett ajánlatkérő. A Vbt. szintén módosult abban a tekintetben is, hogy rögzíti annak lehetőségét, hogy a Kormány – a Vbt.-ben meghatározott feltételek mellett – a beszerzések központosított beszerzés keretében történő lefolytatását rendelheti el.

Több ajánlatkérő megállapodhat egyes konkrét beszerzések közös megvalósításáról. Ha a beszerzési eljárást egyetlen ajánlatkérő önállóan folytatja le, ez az ajánlatkérő kizárólagos felelősséggel tartozik a Vbt. szerinti kötelezettségek teljesítéséért.

A Vbt. 2021. január 1-jétől hatályba lépett módosítása ezt a rendelkezést – többek között – azzal egészíti ki, hogy ha a beszerzési eljárás lebonyolítására teljes egészében minden érintett ajánlatkérő nevében, közösen kerül sor, akkor az ajánlatkérők együttesen felelősek a Vbt. szerinti kötelezettségeik teljesítéséért.

Ha a beszerzési eljárás lebonyolítására nem teljes egészében minden érintett ajánlatkérő nevében kerül sor, akkor az ajánlatkérők a beszerzési eljárásnak csak a közösen végzett részei tekintetében tartoznak együttes felelősséggel. Minden ajánlatkérő kizárólagosan felelős a Vbt. szerinti kötelezettségei teljesítéséért a beszerzési eljárás azon részei tekintetében, amelyeket a saját nevében végez.⁴³

2.2.2. Az ajánlatkérői minőség vizsgálata biztonsági beszerzések esetében

A biztonsági beszerzések során az ajánlatkérők köre a fentieknél szélesebb. Ajánlatkérő lehet olyan gazdálkodó szervezet is, amely nem tartozik a Vbt. 6. §-a szerinti ajánlatkérői körbe, ha valamely, a Vbt.-ben meghatározott közszolgáltató tevékenységet folytat, vagy ilyen tevékenység folytatása céljából hozták létre, abban az esetben, ha felette az egyébként a Vbt. alapján ajánlatkérőnek minősülő egy vagy több szervezet közvetlenül vagy közvetetten meghatározó befolyást képes gyakorolni.

2.3. A becsült érték és az alkalmazandó eljárásrend meghatározása

Amennyiben a szervezet ajánlatkérőnek minősül és a beszerzési igénye a Vbt. tárgyi hatálya alá tartozik, és már megállapítottuk, hogy az a védelmi vagy a biztonsági beszerzések körébe tartozik-e, a következő vizsgálati elem az, hogy a becsült érték alapján az ajánlatkérőnek alkalmaznia kell-e a Vbt.-t, azaz a beszerzési igény becsült értéke miatt védelmi vagy biztonsági beszerzési eljárás lefolytatására köteles-e.

A részekre bontás tilalma a Vbt.-ben is megjelenik, a gyakorlati alkalmazáshoz segítséget nyújthat az egyébként Kbt.-s rendelkezésekre vonatkozóan összeállított, a Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács által a tárgyban kiadott útmutató.

A védelmi beszerzések vonatkozásában a Vbt.-t értékhatárra való tekintet nélkül alkalmazni kell.

42 Lásd: a központi beszerző szerv kijelöléséről, a védelmi és biztonsági feladatokkal összefüggő beszerzések körének meghatározásáról és a védelmi és biztonsági feladatokkal összefüggő beszerzések központosított rendszeréről szóló 329/2019. (XII. 20.) Korm. rendelet.

43 Lásd: a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi CXXVIII. törvény 60. §

A biztonsági beszerzések vonatkozásában a Vbt.-t akkor kell alkalmazni, ha azok értéke eléri vagy meghaladja a közbeszerzési értékhatárokat (ezzel kapcsolatban a Közbeszerzési Hatóság elnöke minden év elején elnöki tájékoztatót tesz közzé a Közbeszerzési Hatóság honlapján).

Amennyiben az ajánlatkérő beszerzési igényének vonatkozásában a beszerzés annak becsült értéke alapján is a Vbt. alá tartozhat, akkor vizsgálandó, hogy a beszerzés kivételi körbe tartozik-e.

2.4. Kivételek a Vbt. alkalmazása alól

2.4.1. Kivételek védelmi és biztonsági beszerzési igény esetében

A kivételek körében találhatunk olyanokat, amelyek a Kbt.-ben is megjelennek, olyanokat, amelyek a Vbt. szerint kivételi körbe tartoznak, a Kbt. szerint azonban nem, valamint olyanokat is, amelyek a Kbt. szerint kivételi körbe tartoznak, a Vbt. szerint azonban nem.

2.4.1.1. Általános kivételek

A Vbt. alkalmazása alóli általános kivételek a következő esetekre vonatkoznak (ezek a kivételek értékhatárra tekintet nélkül alkalmazhatóak):

- nemzetközi szerződés alapján külön eljárási rend szerint lefolytatásra kerülő beszerzésre (a Kbt. nemzetközi megállapodások és egyezmények alapján mentesít),
- csapatok állomásoztatására vonatkozó nemzetközi szerződés alapján külön eljárási rend szerinti beszerzésre (a Kbt. nemzetközi megállapodások és egyezmények alapján mentesít), valamint nemzetközi szervezet sajátos eljárási szabályainak hatálya alá tartozó beszerzésre (ez a kivétel a Kbt.-ben is hasonló),
- az EUMSZ 346. cikke alapján történő azon beszerzésekre, amelyek esetében a Vbt. alkalmazása olyan információk átadására kötelezné a tagállamot, amelyek felfedése ellentétes a tagállam biztonságához fűződő alapvető érdekeivel, és amelyek megrendelésére az Országgyűlés illetékes bizottsága külön jogszabályban meghatározott feltételeknek megfelelő kezdeményezés alapján hozott előzetes döntésében e törvény alkalmazása alól felmentést adott (a Kbt. az összes védelmi és bizonyos biztonsági beszerzéseket kivételi körbe sorol saját mentesítő jogszabályra hivatkozás mellett),
- a hírszerző és elhárító tevékenységek céljából lefolytatott beszerzésekre (ez Vbt.-s specialitás),
- Magyarország és legalább egy másik európai uniós tagállam által közösen folytatott, új termék kifejlesztésére irányuló kutatáson és fejlesztésen alapuló együttműködési programok keretében odaítélt szerződésekre (a Kbt.-ben a kutatási és fejlesztési szolgáltatás szintén kivételi körbe tartozik, de a feltételei eltérőek),
- a harmadik országban kiírt olyan beszerzésre, amelyekre a Magyar Honvédségnek az Európai Unió területén kívül történő állomásoztatása során kerül sor, ahol a műveleti igények megkövetelik, hogy e beszerzést a műveletek körzetében tevékenységet kifejtő gazdasági szereplők bevonásával folytassák le (ez Vbt.-s specialitás),
- meglévő építmény vagy egyéb ingatlan vételére, illetve az arra vonatkozó egyéb jog megszerzésére (ez a kivétel a Kbt.-ben is hasonló),
- az ajánlatkérő egy másik állammal vagy a másik állam kormányzati szervével, a Vbt. tárgyi hatálya alá tartozó árubeszerzésre, szolgáltatásmegrendelésre, vagy építési beruházás megvalósítására irányuló szerződésének megkötésére (ez Vbt.-s specialitás),
- választottbírói és békéltetői tevékenység beszerzésére (ez a kivétel a Kbt.-ben is hasonló),
- pénzügyi szolgáltatások megrendelésére, a biztosítási szolgáltatások kivételével (ez a kivétel a Kbt.-ben is hasonló, az azonban nem sorolja az összes pénzügyi szolgáltatást kivételi körbe),

- munkaszerződésre, közszolgálati, kormányzati szolgálati közalkalmazotti vagy egészségügyi szolgálati jogviszony, adó- és vámhatósági szolgálati jogviszony, rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszony, honvédelmi alkalmazotti jogviszony, a közszolgálati tisztviselőkről szóló törvény szerinti ösztöndíjas foglalkoztatási jogviszony, ügyészégi szolgálati jogviszony, bírósági jogviszony, igazságügyi alkalmazotti szolgálati jogviszony, a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonya, valamint a Magyar Honvédség hivatásos, szerződéses és önkéntes tartalékos állományának szolgálati viszonya létrehozására (ez a kivétel a Kbt.-ben is hasonló, a Vbt. az állami projektértékelői jogviszonyt nem tartalmazza),
- az olyan kutatási és fejlesztési szolgáltatás megrendelésére, amelyek haszna nem kizárólag az ajánlatkérőnél jelentkezik, amennyiben a kapott szolgáltatás ellenértékét teljes mértékben az ajánlatkérő fizeti meg (ez a rendelkezés a Kbt.-hez hasonló),
- a NATO Biztonsági Beruházási Program vagy egyéb közös finanszírozású, a NATO által támogatott program keretében megvalósuló beszerzésekre (a Kbt. ezt kormányrendeleti körbe sorolja),
- az ajánlatkérő olyan jogi személlyel kötött szerződésére, amely felett az ajánlatkérő a saját szervezeti egységei felettihez hasonló irányítást gyakorol, döntő befolyással rendelkezik, valamint amelyben közvetlen magántőke-részesedés nincsen, és amelynél az éves nettó árbevételének több mint 80%-a az irányítást gyakorló ajánlatkérővel, vagy az ajánlatkérő által e pont szerint irányított más jogi személlyel kötött vagy kötendő szerződések teljesítéséből származik, ugyanez alkalmazandó fordított in-house esetében is, azaz, ha az irányított jogi személy ajánlatkérőként eljárva köti meg a beszerzési szerződést a felette irányítást gyakorló ajánlatkérővel, vagy az ajánlatkérő által más jogi személlyel (az in-house és a fordított in-house jogviszony a Kbt. szerint is kivételi körbe tartozik),
- az ajánlatkérő olyan jogi személlyel kötött szerződésére, amely felett az ajánlatkérő más ajánlatkérőkkel közösen a saját szervezeti egységei felettihez hasonló irányítást gyakorol, az ajánlatkérők közösen döntő befolyással rendelkeznek, valamint amelyben közvetlen magántőke-részesedés nincsen, és amely éves nettó árbevételének több mint 80%-a az irányítást gyakorló ajánlatkérővel, ajánlatkérőkkel, vagy az ajánlatkérő által e pont szerint irányítottak más jogi személlyel kötött vagy kötendő szerződések teljesítéséből származik,
- az ajánlatkérő másik ajánlatkérővel vagy ajánlatkérőkkel kötött szerződésére, amelynek célja közfeladatok teljesítésére, illetve közszolgáltatások nyújtására vagy közös közérdekű célok megvalósítására irányuló együttműködés kialakítása az ajánlatkérők között, ahol az ajánlatkérők együttműködéssel érintett tevékenységéből származó éves nettó árbevételének legfeljebb 20%-a származik a nyílt piacról, valamint új kivételként jelent meg 2019. december 21. napjától hatályosan a Vbt.-ben, hogy kivételi körbe tartozik,
- a központi beszerző szerv által központosított beszerzés útján beszerzett áru, szolgáltatás vagy építési beruházás megrendelésére azon szervezetek részéről, amelyek javára a központi beszerző szerv beszerzési szerződést kötött, valamint a központi beszerző szerv által nyújtott járulékos beszerzési szolgáltatások megrendelésére.

2.4.1.2. Nemzeti kivételek

A Vbt. alkalmazása alóli nemzeti kivételek a következőkre vonatkoznak (uniós értékhatárokat el nem érő értékű beszerzések esetén nem kell a Vbt.-t alkalmazni):

- a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény 3. § 5., 7. és 9. pontja, valamint szükség- vagy veszélyhelyzet esetén az állatok járványos megbetegedése, a súlyos ipari vagy közlekedési baleset okozta kár, vízkár,

illetve vízminőségi kár közvetlen megelőzése, elhárítása, védekezési készütség vagy az azt közvetlenül követő helyreállítás érdekében történő beszerzésre,

- a fogvatartottak kötelező foglalkoztatása keretében előállított áruk vagy teljesített szolgáltatások, illetve építési beruházás beszerzésére, valamint
- a közfoglalkoztató által közfoglalkoztatási jogviszony keretében előállított áruk, teljesített szolgáltatások, illetve építési beruházások beszerzésére, valamint
- a NATO Ellátási és Beszerzési Ügynökségen keresztül történő beszerzésekre.

Ezek közül a NATO-n keresztül történő beszerzések kivételével valamennyi a Kbt. szerint is nemzeti kivételi körbe tartozik, azzal az eltéréssel, hogy a Kbt.-ben veszélyhelyzet vagy egészségügyi válsághelyzet esetén nemcsak az állatok járványos megbetegedésének, hanem a humánjárványnak a megelőzése vagy elhárítása is kivételi körbe tartozik.⁴⁴

2.4.2. Kivétel biztonsági beszerzési igény esetében

A Vbt. alkalmazási köre alóli kivételek mellett a Vbt.-t nem kell alkalmazni a védelmi és biztonsági beszerzések uniós értékhatárait el nem érő értékű, a 2. és 3. melléklet szerinti szolgáltatások megrendelésére irányuló, biztonsági célú és minősített adatot érintő beszerzésekre, abban az esetben, ha a beszerzési igény külpolitikai érdekekkel (a külpolitikáért felelős miniszter által vezetett minisztérium és az irányítása alá tartozó külképviseletek kül-, biztonság- és védelempolitikai érdekkörében felmerülő feladatokkal) kapcsolatban merült fel.

3. A BESZERZÉSI ELJÁRÁS MEGINDÍTÁSA

3.1. Többletkövetelmények a Kbt.-hez képest

Az ajánlatkérő a részvételi és ajánlattételi felhívásban, a dokumentációban, az ismertetőben vagy a kiegészítő iratokban a Kbt.-hez képest többletkövetelményeket határoz meg. Ilyen többletkövetelménynek minősül az információk biztonságának és az ellátás biztonságának biztosítása.

3.1.1. Az információk biztonsága

Az olyan beszerzések esetében, amelyek minősített adatokat érintenek, az ajánlatkérő a részvételi és ajánlattételi felhívásban, a dokumentációban, az ismertetőben vagy a kiegészítő iratokban meghatározza az érintett adatok megfelelő szintű biztonságának biztosításához szükséges intézkedéseket és követelményeket. Ennek módját a következőkből lehet kiválasztania azzal, hogy a felsorolás nem taxatív, azaz a felsoroltakon kívül más előírások is választhatók:

- a kötelezettségvállalást az ajánlattevő és az alvállalkozók részéről a minősített adat védelmére,
- kötelezettségvállalást az ajánlattevő részéről arra vonatkozóan, hogy az előző pontban előírt kötelezettségvállalást megszerzi a szerződés teljesítése során általa alkalmazott többi alvállalkozótól,

⁴⁴ Lásd: A közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról 2020. évi CXXVIII. törvény 56. § 12.

- olyan és annyi információt az alvállalkozókról, amelyek alapján az ajánlatkérő meg tudja állapítani, hogy ezek mindegyike rendelkezik-e a szükséges feltételekkel a minősített adat védelméhez, vagy
- az ajánlattevők kötelezettségvállalását abban a tekintetben, hogy az alvállalkozói szerződések odaítélése előtt az új alvállalkozókkal kapcsolatban átadják az előző pontban megkövetelt információkat.

3.1.2. Az ellátás biztonsága

Az ajánlatkérő a részvételi, ajánlattételi felhívásban, a dokumentációban, az ismertetőben, illetve a kiegészítő iratokban megállapítja az ellátás biztonságára vonatkozó követelményeket. Előírhatja a következőket azzal, hogy ez a felsorolás sem taxatív:

- olyan tanúsítványokat vagy dokumentumokat, amelyek bizonyítják az ajánlattevő teljesítési képességét az áruk exportjával, szállításával és továbbításával kapcsolatban,
- az ajánlatkérőre vonatkozó minden olyan korlátozás feltüntetését, amely a termékek vagy szolgáltatások, illetve e termékek vagy szolgáltatások eredményének nyilvánosságra hozatalára, átadására vagy használatára vonatkozik, és amely exportkorlátozást vagy biztonsági intézkedéseket eredményezhet,
- tanúsítványokat vagy dokumentumokat, amelyek bizonyítják, hogy az ajánlattevő ellátási láncá lehetővé teszi számára az ellátás biztonságára vonatkozóan előírt követelmények teljesítését,
- az ajánlattevő kötelezettségvállalását arra vonatkozóan, hogy a válsághelyzet eredményeképpen megnövekedett igényeinek kielégítése érdekében kapacitásokat hoz létre,
- az ajánlattevő letelepedése szerinti országa hatóságaitól származó bármilyen dokumentumot annak alátámasztására, hogy az ajánlattevő válsághelyzet esetén eleget tesz a megnövekedett igényeknek,
- az ajánlattevő kötelezettségvállalását, hogy biztosítja a szerződés tárgyát képező áruk karbantartását, korszerűsítését és fejlesztését,
- az ajánlattevő kötelezettségvállalását, hogy időben értesíti az ajánlatkérőt az olyan változásokról, amelyek érinthetik az ajánlatkérő irányában fennálló kötelezettségeit, vagy
- az ajánlattevő kötelezettségvállalását, hogy a pótalkatrészek, összetevők, összeállított egységek és speciális tesztberendezések készítéséhez szükséges eszközöket az ajánlatkérő rendelkezésére bocsátja, ha ő maga a további teljesítés során nem képes ezek biztosítására.

Amennyiben az ajánlatkérő az értékelés körében az összességében legelőnyösebb ajánlatot kívánja kiválasztani, az ellenszolgáltatáson kívül az ellátás biztonsága is értékelési szempont lehet.

3.2. Kizáró okok

3.2.1. A védelmi és a biztonsági beszerzésekre vonatkozó kizáró okok

A Kbt.-ben foglalt kizáró okok mellett a Vbt.-ben a következő további kizáró okok jelennek meg.

A Vbt. 45. § (1) bekezdés 1. pont h) alpontja szerint az eljárásban nem lehet ajánlattevő, részvételre jelentkező, alvállalkozó és nem vehet részt ajánlattevő vagy részvételre jelentkező alkalmasságának igazolásában az, aki a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény XV. fejezet III. Címe szerinti bűncselekmények, vagy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) szerinti minősített adattal visszaélés bűncselekmények valamelyikét elkövette, és

a bűncselekmény elkövetése az elmúlt öt évben jogerős bírósági ítéletben megállapítást nyert, addig, amíg a büntetett előlélethez fűződő hátrányok alól nem mentesült.

A Vbt.-ben meghatározott kizáró okok és a Kbt.-ben rögzített kizáró okok közötti további különbségek:

- A Vbt.-ben rögzített, az információk biztonságával vagy az ellátás biztonságával kapcsolatos előírások mellett kizáró okként is megjelenik, ha az ajánlattevő, részvételre jelentkező, alvállalkozó, ajánlattevő vagy részvételre jelentkező alkalmasságát igazoló valamely korábbi beszerzési eljárás vagy a szerződés teljesítése során megszegte az információk biztonságával vagy az ellátás biztonságával kapcsolatos kötelezettségeit, és azt három évnél nem régebben meghozott, jogerős bírósági, végleges közigazgatási (vagy annak megtámadására irányuló közigazgatási per esetén jogerős bírósági) határozat megállapította.
- Kizáró okként rögzíti a Vbt. azt is, ha a gazdasági szereplő az adott tevékenység végzéséhez engedéllyel, illetve szervezeti, kamarai tagsággal nem rendelkezik.
- Beszerzési, közbeszerzési eljárásokban való részvételtől véglegesen vagy jogerősen eltiltásra kerültekre, az előleg nem a szerződésnek megfelelő felhasználásra vonatkozó kizáró ok hatályon kívül helyezése a 2021. február 1. napjától a Kbt.-ben megtörtént, a Vbt.-ben ez a kizáró ok továbbra is szerepel, ahogy a hamis adat szolgáltatására, illetve hamis nyilatkozat tételére, valamint a jogtalan befolyásolásra vonatkozó kizáró oknál a jogalkotó nem vezette át a Kbt.-ben 2021. február 1. napján hatályba lépett módosításhoz hasonlóan az ajánlatkérő mérlegelési jogát abban az esetben, ha jogorvoslati eljárása nem került sor

A fakultatív kizáró okok körében a Kbt.-ben megjelenő környezetvédelmi, szociális és munkajogi követelmények súlyos megszegése a Vbt. alá tartozó beszerzések esetében nem alkalmazható. A korábbi eljárásokhoz tartozó kizáró okoknál az ilyen eljárások körében a Vbt. nem említi sem a kötelező, sem a fakultatív kizáró okoknál külön a koncessziós beszerzési eljárást (kizárólag Kbt. alá tartozó eljárástípus), azonban szerepel ott a védelmi és biztonsági beszerzési eljárás, a Kbt. viszont az ilyen típusú eljárásokra nem hivatkozik a kizáró okoknál (a védelmi és biztonsági koncessziók beszerzése kivételével⁴⁵ kizárólag Vbt. alá tartozó eljárástípus).

3.2.2. A biztonsági beszerzésekre vonatkozó kizáró okok

A biztonsági beszerzések esetén további kizáró ok körbe tartozik, hogy az eljárásban nem lehet *ajánlattevő, részvételre jelentkező, alvállalkozó, és nem vehet részt az alkalmasság igazolásában* olyan gazdasági szereplő, aki az 1978. évi IV. törvény szerinti légi jármű, vasúti, vízi, közúti tömegközlekedési vagy tömeges áruszállításra alkalmas jármű hatalomba kerítése, illetve a Btk. szerinti terrorcselekmény feljelentésének elmulasztása, terrorizmus finanszírozása, valamint jármű hatalomba kerítése bűncselekményt, vagy személyes joga szerinti hasonló bűncselekményt követett el, feltéve, hogy a bűncselekmény elkövetése jogerős bírósági ítéletben megállapítást nyert, amíg a büntetett előlélethez fűződő hátrányok alól nem mentesült. A fenti rendelkezés alkalmazásában hasonló bűncselekmény alatt az Európai Unió más tagállamában letelepedett gazdasági szereplő esetében a 2002/475/IB kerethatározat 1. és 3. cikke szerinti terrorista bűncselekményeket és terrorista tevékenységekkel összefüggő bűncselekményeket, valamint 4. cikke szerinti felbujtást, bűnsegélyt vagy kísérletet kell érteni.

A szakmai kötelezettségzegés köre tágabb a védelmi beszerzésekhez képest [Vbt. 46. § (1) bekezdés a) pontja szerinti fakultatív kizáró ok] a biztonsági beszerzések esetében, tekintettel arra,

⁴⁵ Lásd: a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi CXXVIII. törvény 56. § 1.

hogyan szakmai kötelezettségzegésnek minősül az is, ha a gazdasági szereplő korábbi beszerzési eljárásban megszegte a minősített adatok védelmével vagy a teljesítés biztonságával kapcsolatos kötelezettségeit.

Az ajánlatkérőnek az eljárásból ki kell zárnia *a részvételre jelentkezőt* a következők valamelyikének teljesülése esetén:

- a „Bizalmas!” minősítésű [a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvényben (a továbbiakban: Mavtv.) meghatározottak szerint, amennyiben – többek között – az adat nyilvánosságra hozatala károsítja a minősítéssel védhető közérdeket] vagy annál magasabb minősítési szintű, „Titkos” (amennyiben – többek között – az adat nyilvánosságra hozatala súlyosan károsítja a minősítéssel védhető közérdeket) vagy „Szigorúan titkos!” (amennyiben – többek között – az adat nyilvánosságra hozatala rendkívül súlyosan károsítja a minősítéssel védhető közérdeket) adatot érintő beszerzési eljárásból ki kell zárni, ha nem rendelkezik megfelelő szintű, a Mavtv.-ben foglalt telephelybiztonsági tanúsítvánnyal (a továbbiakban: TBT), vagy a beszerzési eljárás alatt visszavonják tőle a megfelelő szintű TBT-t,
- a „Korlátozott terjesztésű!” minősítési szintű adatot érintő beszerzési eljárásból ki kell zárni az olyan részvételre jelentkezőt, aki nem teljesíti a Mavtv.-ben a „Korlátozott terjesztésű!” minősítési szintű adatok felhasználásához előírt feltételeket.

Az ajánlatkérőnek az eljárásból ki kell zárnia *a részvételre jelentkezőt*, illetve *ajánlattevőt* a következők valamelyikének teljesülése esetén:

- aki nem szerepel a jegyzéken és a beszerzési eljáráshoz kötődő minősítés ajánlatkérő által történő kezdeményezése érdekében nem csatolta a kitöltött adatlapokat, nyilatkozatokat,
- akit a beszerzéshez kötődő minősítési vizsgálat eredményeként a jegyzékre nem vesznek fel,
- aki a jegyzéken nem szereplő, alvállalkozóként bevonni kívánt gazdasági szereplő vonatkozásában az alvállalkozó beszerzési eljáráshoz kötődő minősítésének kezdeményezése érdekében nem csatolta az alvállalkozó által kitöltött adatlapokat, nyilatkozatokat,
- akinek a kiegészítő ellenőrzése során a nemzetbiztonsági szolgálat az érintett beszerzési eljárás vonatkozásában nemzetbiztonsági kockázati tényező, vagy a nemzetbiztonsági szolgálat rendeltetésszerű működését veszélyeztető biztonsági kockázati tényező fennállását állapította meg.

Az ajánlatkérőnek az eljárásból ki kell zárnia azt *a részvételre jelentkezőt*, *ajánlattevőt*, illetve *alvállalkozót*,

- akit a jegyzékből a beszerzési eljárás alatt töröltek,
- aki a megelőző öt éven belül a jegyzékre való felvételére irányuló eljárás során adatszolgáltatási kötelezettségének teljesítésekor hamis adatot szolgáltatott, illetve hamis nyilatkozatot tett.

Amennyiben az alvállalkozóval szemben merül fel nemzetbiztonsági kockázati tényező, alvállalkozó egyszer cserélhető. A második ilyen esetben, vagy abban az esetben, ha két vagy annál több alvállalkozónál merül fel nemzetbiztonsági kockázati tényező, a részvételre jelentkezőt, illetve ajánlattevőt az eljárásból ki kell zárni.

3.2.3. A kizáró okok fenn nem állásának igazolása

Az igazolás elsődleges formája bíróság vagy hatóságok nyilvántartásának kivonata, hatósági erkölcsi bizonyítvány, vagy az illetékes bíróság vagy hatóság által kibocsátott olyan, ezzel egyenértékű okirat, amely igazolja a kizáró okok fenn nem állását, vagy ha nincs ilyen irat, a részvételre jelentkező vagy

ajánlattevő eskü alatt tett nyilatkozata. Amennyiben ilyen nyilatkozat nem tehető az érintett országban, az ajánlattevő, részvételre jelentkező, alvállalkozó, illetve az alkalmasság igazolásában részt vevő gazdálkodó szervezet által bíróság, hatóság, közjegyző, kamara vagy szakmai szervezet előtt tett, vagy általuk hitelesített nyilatkozata.

Magyarországon letelepedett ajánlattevő esetén az ajánlatkérő ellenőrzési kötelezettségét a Vbt. is rögzíti, vagyis azoknak a kizáró oknak a fenn nem állását, amelyek az ajánlatkérő számára ingyenes, közhiteles nyilvántartásból is megállapíthatóak, az ajánlatkérő ellenőrzi.

Az ajánlattevő vagy a részvételre jelentkező az alvállalkozó, valamint az alkalmasság igazolásában részt vevő más szervezet vonatkozásában csak nyilatkozni köteles arról, hogy azok nem tartoznak a 45. § (1) és (2) bekezdése, valamint ha ajánlatkérő előírta, a fakultatív szerinti kizáró okok hatálya alá.

Nemzeti eljárásrendben lefolytatott beszerzés esetén az ajánlattevő vagy a részvételre jelentkező egyszerű nyilatkozatát el kell fogadni maga és az alvállalkozó, valamint az alkalmasság igazolásában résztvevő más szervezet vonatkozásában arra, hogy nem tartozik vagy tartoznak kizáró okok hatálya alá. Azonban nemzeti eljárásrendben is az uniós eljárásrendnek megfelelő módon kell igazolni az ajánlattevőnek és a részvételre jelentkezőnek a Vbt. 45. § (1) bekezdés 2., 17. és 18. pontjában foglalt kizáró okok fenn nem állását.

3.3. Az alkalmasság igazolása

Az ajánlatkérő az alkalmasság körében egy vagy több igazolási módot is előírhat. A közbeszerzési eljárások szabályaihoz hasonlóan az ajánlatkérő választhat, hogy melyik alkalmassági feltételt vagy feltételeket írja elő, valamint a Vbt. is lehetővé teszi, hogy az előírt alkalmassági követelményeknek az ajánlattevők vagy részvételre jelentkezők bármely más szervezet vagy személy kapacitására támaszkodva is megfelelhessenek. Jelentős különbség azonban a Kbt.-hez képest, hogy a referencia tekintetében a mennyiségre, mértékre vagy összegre vonatkozóan a Vbt. nem határozza meg a 75%-os maximumot [lásd: Kbt. 65. § (5) bekezdés].

A közbeszerzési eljárásokban előírható alkalmassági követelmények és a védelmi és a biztonsági beszerzések körében előírható alkalmassági követelmények közötti különbségeket a Vbt.-ben és a közbeszerzési eljárásokban az alkalmasság és a kizáró okok igazolásának, valamint a közbeszerzési műszaki leírás meghatározásának módjáról szóló 321/2015. (X. 30.) Korm. rendeletben [a továbbiakban: 321/2015. (X. 30.) Korm. rendelet] meghatározottak összevetése során lehet megállapítani.

3.3.1. A pénzügyi és gazdasági alkalmasság igazolása

A Vbt. alapján a pénzügyi és gazdasági alkalmasság igazolható:

- pénzügyi intézménytől származó, legfeljebb három évre vonatkozó megfelelő nyilatkozattal [a 321/2015. (X. 30.) Korm. rendelet a közbeszerzési eljárásokban két évről rendelkezik],
- számviteli jogszabályok szerinti beszámoló benyújtásával, ha az ajánlatkérő által kért beszámoló a céginformációs szolgálat honlapján megismerhető, a beszámoló adatait az ajánlatkérő ellenőrzi [ez a rendelkezés a 321/2015. (X. 30.) Korm. rendeletben foglaltakhoz hasonló],
- legfeljebb három lezárt üzleti évre vonatkozóan kérhető, teljes árbevételéről, vagy a beszerzés tárgya szerinti árbevételéről szóló nyilatkozattal [ez a rendelkezés a 321/2015. (X. 30.) Korm. rendeletben foglaltakhoz hasonló, azonban nem rögzíti, hogy a később létrejött gazdasági szereplők vonatkozásában az ajánlatkérő nem határoz meg a minden ajánlattevő, illetve részvételre jelentkező tekintetében irányadótól eltérő árbevételi követelményt],

- az eljárást megindító felhívásban meghatározott, szakmai felelősségbiztosításának fennállásáról szóló igazolással [ez a rendelkezés a 321/2015. (X. 30.) Korm. rendeletben foglaltakhoz hasonló].

3.3.2. A műszaki, illetve szakmai alkalmasság igazolása

A Vbt.-ben a műszaki, illetve szakmai alkalmasság igazolása beszerzési tárgyanként különböző. Az igazolási módok között vannak átfedések. Valamennyi beszerzési tárgy esetében előírható az előző legfeljebb öt év referenciája, azoknak a szakembereknek, szervezeteknek, illetve vezetőknek a megnevezése, képzettségük ismertetése, akiket be kíván vonni a teljesítésbe, valamint a minősített adatok kezelésére vonatkozó alkalmasság.

3.3.2.1. Árubeszerzés

Árubeszerzés esetében a műszaki-szakmai alkalmasság a következőkkel igazolható:

- az előző legfeljebb öt év referenciája [a 321/2015. (X. 30.) Korm. rendelet a közbeszerzési eljárásokban három évről rendelkezik],
- a műszaki-technikai felszereltségének, a minőség biztosítása érdekében tett intézkedéseinek, illetve vizsgálati és kutatási eszközeinek leírása [részben hasonlóan a szolgáltatások megrendeléshez és az építési beruházásokhoz ez a rendelkezés a 321/2015. (X. 30.) Korm. rendeletben foglaltakhoz hasonló],
- azoknak a szakembereknek, szervezeteknek, illetve vezetőknek a megnevezésével, képzettségük, szakmai tapasztalatuk ismertetésével, akiket be kíván vonni a teljesítésbe, különösen azok bemutatásával, akik a minőségellenőrzésért felelősek [szintén előírható szolgáltatások megrendelése esetén is, valamint a 321/2015. (X. 30.) Korm. rendeletben foglaltakhoz hasonló azzal, hogy ott a végzettség vagy képzettség ismertetését lehet előírni],
- a beszerzendő áru leírása, mintapéldányának, illetve fényképének bemutatása [ez a rendelkezés a 321/2015. (X. 30.) Korm. rendeletben foglaltakhoz hasonló],
- elismert tanúsítvány, amely tanúsítja, hogy az áru megfelel bizonyos leírásoknak vagy szabványoknak [ez a rendelkezés a 321/2015. (X. 30.) Korm. rendeletben foglaltakhoz hasonló],
- a termelési képességéről, vizsgálati és kutatási eszközeiről, illetve minőségbiztosítási intézkedéseiről az ajánlatkérő vagy más szervezet által végzett vizsgálat, ha az áru összetett, vagy ha különleges célt szolgál [hasonlóan az építési beruházások megrendeléséhez, ez a rendelkezés a 321/2015. (X. 30.) Korm. rendeletben foglaltakhoz hasonló],
- az ajánlattevő rendelkezésére álló szerszámok, berendezések, műszaki felszerelés, személyzet létszáma és szakértelem vagy ellátási források leírása (szintén előírható szolgáltatások megrendelése esetén is),
- a minősített adatokkal kapcsolatos beszerzés esetében arra vonatkozó dokumentumok, hogy az ajánlattevő vagy részvételre jelentkező alkalmas az ilyen adatoknak az ajánlatkérő által elvárt biztonsági szinten történő kezelésére (szintén előírható szolgáltatások megrendelése és építési beruházások esetén is).

3.3.2.2. Szolgáltatások megrendelése

Szolgáltatásmegrendelések esetében a következőkkel igazolható az alkalmasság:

- az előző legfeljebb öt év referenciájával, [árubeszerzés és szolgáltatás megrendelése esetén a 321/2015. (X. 30.) Korm. rendelet alapján az ajánlatkérő csak az indokolt esetben követelheti meg az ellenszolgáltatás összegének feltüntetését],
- az ajánlattevő vagy részvételre jelentkező, illetve vezető tisztségviselői végzettségének, képzettségének és szakmai tapasztalatának ismertetésével, és különösen azon személyek végzettségének, képzettségének és szakmai tapasztalatának ismertetésével, akik a szolgáltatás teljesítéséért felelősek,
- az előző legfeljebb három évre vonatkozóan az éves átlagos statisztikai állományi létszámáról és vezető tisztségviselőinek létszámáról készült kimutatással [ez a rendelkezés a 321/2015. (X. 30.) Korm. rendeletben foglaltakhoz hasonló],
- azoknak a szakembereknek, szervezeteknek, illetve vezetőknek a megnevezésével, képzettségük, szakmai tapasztalatuk ismertetésével, akiket be kíván vonni a teljesítésbe, különösen azok bemutatása, akik a minőség-ellenőrzésért felelősek,
- a teljesítéshez rendelkezésre álló eszközök, berendezések, illetve műszaki felszereltség leírásával,
- a minőség biztosítása érdekében tett intézkedéseinek leírásával,
- a termelési képességéről, illetve vizsgálati és kutatási eszközeiről, minőségbiztosítási intézkedéseiről az ajánlatkérő vagy más szervezet által végzett vizsgálattal, ha a szolgáltatás összetett, vagy ha az különleges célt szolgál,
- a szerződés, szolgáltatás azon részének a megjelölésével, amelyre az ajánlattevő harmadik személlyel kíván szerződést kötni [ez a rendelkezés a 321/2015. (X. 30.) Korm. rendeletben foglaltakhoz hasonló],
- az ajánlattevő rendelkezésére álló szerszámok, berendezések, műszaki felszerelés, a rendelkezésre álló személyzeti létszám és szakértelem vagy ellátási források leírásával,
- a minősített adatokkal kapcsolatos beszerzés esetében arra vonatkozó dokumentumokkal, hogy az ajánlattevő vagy részvételre jelentkező alkalmas az ilyen adatoknak az ajánlatkérő által elvárt biztonsági szinten történő kezelésére.

3.3.2.3. Építési beruházások

Építési beruházások esetében a következőkkel igazolható az alkalmasság:

- az előző legfeljebb öt év referenciájával,
- az ajánlattevő vagy részvételre jelentkező, valamint vezető tisztségviselői végzettségének és képzettségének ismertetésével, és szakmai tapasztalatának ismertetésével (különösen, akik az építési beruházás teljesítéséért felelősek),
- az előző legfeljebb három évre vonatkozóan az éves átlagos statisztikai állományi létszámáról és vezető tisztségviselőinek létszámáról készült kimutatással,
- azoknak a szakembereknek vagy szervezeteknek és vezetőknek a megnevezésével, képzettségük ismertetésével, akiket az ajánlattevő be kíván vonni a teljesítésbe, különösen azok bemutatásával, akik a minőség-ellenőrzésért felelősek,
- a teljesítéshez rendelkezésre álló eszközök, berendezések és műszaki felszereltség leírásával,
- a minőség biztosítása érdekében tett intézkedéseinek és azon környezetvédelmi intézkedéseinek megjelölésével, amelyeket a szerződés teljesítése során alkalmazni tud, valamint
- a minősített adatokkal kapcsolatos beszerzés esetében arra vonatkozó dokumentumokkal, hogy az ajánlattevő vagy részvételre jelentkező alkalmas az ilyen adatoknak az ajánlatkérő által elvárt biztonsági szinten történő kezelésére.

3.3.3. A biztonsági beszerzésekhez kapcsolódó többletfeltételek a gazdasági szereplővel szemben

A gazdasági szereplőnek az alábbi feltételeknek is meg kell felelnie biztonsági beszerzés esetén:

- Minősített adatokkal kapcsolatos szerződések esetén alkalmas legyen az ilyen adatoknak a Mavtv.-ben foglalt előírásoknak megfelelő feldolgozására, felhasználására, tárolására és továbbítására.
- Az ajánlatkérő köteles a gazdasági szereplő TBT-jének érvényességét a Nemzeti Biztonsági Felügyelettel írásban visszaigazoltatni, mielőtt a minősített adathoz a gazdasági szereplő hozzáférhetne.
- Az ajánlatkérő köteles a nemzetbiztonsági szolgálattól az alkalmasság igazolásában részt vevő szervezet cégellenőrzését, továbbá a szervezet vonatkozásában szükséges személyellenőrzéseket kérni.

4. BONTÁS, BÍRÁLAT

A Vbt. a Kbt.-vel egyezően rögzíti, hogy az ajánlatot és a részvételi jelentkezést a gazdasági szereplőnek a közbeszerzési dokumentumokban meghatározott tartalmi és formai követelményeknek megfelelően kell elkészítenie és benyújtania. Adott dokumentumok tekintetében másolati példányok benyújtására a Vbt. nem ad lehetőséget.

A Vbt. az alvállalkozók megjelölésére vonatkozóan is a Kbt.-vel megegyezően rendelkezik: az ajánlatkérő előírhatja az ajánlattevőnek (részvételre jelentkezőnek), hogy kötelezően jelölje meg, mely rész teljesítésének tekintetében kíván alvállalkozót igénybe venni, valamint előírja az ajánlat vagy a részvételi jelentkezés benyújtásakor már ismert alvállalkozó megnevezését.

A részvételi szakaszban a Kbt. rendelkezéseihez hasonlóan tilos az ajánlattétel.

A bontás szabályai a Kbt.-ben foglalt rendelkezésektől eltérőek, tekintettel arra, hogy a Vbt. nem írja elő az EKR alkalmazásának kötelezettségét (ezért további különbség, hogy a bontás a részvételi vagy ajánlattételi határidő lejártának időpontjában történik). Emellett viszont a Vbt. előírásai a korábbi Kbt.-s rendelkezésekhez hasonlóak.

A biztonsági beszerzéseknél a részvételre jelentkezők, illetve az ajánlattevők nem ismerhetik meg egymást, és a bontásnál csak az ajánlatkérő képviselői, valamint az általuk meghívott személyek lehetnek jelen, az ajánlatkérő részvételi jelentkezésenként/ajánlatonként külön-külön jegyzőkönyvet készít, és minden gazdasági szereplőnek a saját részvételre jelentkezésükre, ajánlatukra vonatkozó adatokat küldi meg.

A bírálat a Kbt.-s rendelkezésekkel (a nyílt eljárás szerinti fordított bírálat kivételével) megegyezően szabályozott a Vbt.-ben annak tekintetében, hogy az ajánlatkérő köteles megállapítani, hogy mely ajánlatok vagy részvételi jelentkezések érvénytelenek, és hogy van-e olyan gazdasági szereplő, akit az eljárásból ki kell zárni. A megfelelőnek talált ajánlatokat az ajánlatkérő az értékelési szempontok szerint értékeli. A kétlépcsős bírálat a védelmi és biztonsági beszerzések körében nem értelmezhető.

Az ajánlatkérő az ajánlatok bírálata és értékelése nélkül meghozhatja az eljárás eredménytelenségéről szóló döntést, ha az adott eljárásban tett végleges ajánlatok mindegyike meghaladja a rendelkezésre álló anyagi fedezet összegét, vagy ha a beszerzés megkezdését követően – általa előre nem látható és elháríthatatlan ok következtében – beállott lényeges körülmény miatt a szerződés megkötésére, vagy a szerződés megkötése esetén a teljesítésre nem lenne képes.

Érdekesség, hogy a Vbt. nem szabályozza, hogy az ajánlatkérőnek milyen módon kell igazolnia a fedezetet. A védelmi és biztonsági beszerzések körében – a közbeszerzési eljárásokhoz hasonlóan – a bontást megelőzően az ajánlatkérő ismertetheti a rendelkezésére álló anyagi fedezetet, de ez nem kötelező. A közbeszerzési eljárásokban az eljárást megindító hirdetmény feladásakor az elektronikus hirdetménykezelő rendszerben (a kérelemben) rögzített adattal, vagy a közbeszerzési eljárás során

dokumentált, legkésőbb a végleges ajánlatok bontása előtt az ajánlattevőkkel vagy részvételre jelentkezőkkel közölt adattal, elektronikus árlejtés esetén az árlejtés megkezdését megelőzően az elektronikus rendszerben rögzített adattal igazolhatja a rendelkezésre álló fedezet összegét. A Vbt. csak lehetőségként rögzíti a fedezet bontás előtti ismertetését, egyéb módon történő, a Kbt.-ben foglaltakhoz hasonló igazolást nem rögzít (az árlejtés a Vbt. alkalmazása során nyilvánvalóan nem értelmezhető).

5. HIÁNYPÓTLÁS, FELVILÁGOSÍTÁS KÉRÉSE ÉS A SZÁMÍTÁSI HIBA JAVÍTÁSA

A hiánypótlás és felvilágosítás-kérés szabályai a Kbt.-ben foglaltakhoz hasonlóak. A szakembercserére vonatkozó Kbt.-s rendelkezéseket a Vbt. nem vette át. A Vbt. szerint a számítási hiba technikai javítását is (a Kbt. korábbi rendelkezéseinek megfelelően) az ajánlatkérő végzi el.

Az aránytalanul alacsony ár és egyéb aránytalan vállalások tekintetében a Vbt.-s szabályok a Kbt.-hez hasonlóak.

Biztonsági beszerzések esetében a hiánypótlásra vagy a felvilágosítás nyújtására vonatkozó felhívást az ajánlatkérőnek az egyes ajánlattevők, illetve részvételre jelentkezők részére külön-külön, egyedileg kell megküldenie.

6. ÉRVÉNYTELENSÉG

A Vbt.-ben az érvénytelenségre vonatkozó rendelkezések is hasonlóak a Kbt.-ben szabályozottakhoz, de a Vbt. Kbt.-hez hasonló, üzleti titokká minősítéshez kapcsolódó részletszabályokat nem határoz meg, és nem rögzíti érvénytelenségi okként azt, ha nem megfelelő az ajánlatkérő által benyújtott üzleti titokhoz kapcsolódó minősítés vagy az indokolás.

7. EREDMÉNYTELENSÉG

A Vbt.-ben meghatározott eredménytelenségi okok a Kbt.-ben meghatározottakhoz hasonlóak, azonban a fakultatív eredménytelenségi okok között nem szerepel az egy ajánlat beérkezésére vonatkozó eredménytelenségi ok, valamint az ellenőrzést végző szerv megállapítása szerinti súlyos jogsértés esete.

A Vbt. a Kbt.-hez hasonlóan a fakultatív eredménytelenségi okok között rögzíti azt az esetet, ha az ajánlatkérő rendelkezésre álló anyagi fedezet összege nem elegendő a szerződés megkötéséhez az értékelés alapján legkedvezőbb ajánlatot tett ajánlattevővel, azzal az eltéréssel, hogy itt sem hivatkozik a fedezet összegének igazolására. Ennél az eredménytelenségi oknál fontos kiemelni, hogy meg kell különböztetni attól az esettől, ha az adott eljárásban tett végleges ajánlatok mindegyike meghaladja a rendelkezésre álló anyagi fedezet összegét, tekintettel arra, hogy ebben az esetben az összességében legelőnyösebb ajánlat értékelési szempont alkalmazása esetén előfordulhat, hogy nem az összességében legelőnyösebb ajánlat a legalacsonyabb árú. Amíg abban az esetben, ha az ajánlatok mindegyike meghaladja a rendelkezésre álló anyagi fedezet összegét, az ajánlatkérő bírálat és értékelés nélkül dönthet az eredménytelenségről, ezt nem teheti meg abban az esetben, ha a fedezet csak a legkedvezőbb ajánlatot tett ajánlattevővel való szerződéskötéshez nem elegendő. Utóbbi esetben ugyanis ez a tény csak a bírálatot és az értékelést követően állapítható meg, ezért az ajánlatoknak az összegezésben történő feltüntetése is különbözik az első esettől.

8. AZ ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJAI

A Vbt. szerinti értékelési szempontok a közbeszerzésekről szóló 2011. évi CVIII. törvény rendelkezéseivel megegyezők, az a legalacsonyabb összegű ellenszolgáltatás vagy az összességében legelőnyösebb ajánlat kiválasztása lehet.

A Vbt. és Kbt. közötti további jelentős különbség – többek között –, hogy az ajánlatkérő nem határozhat meg olyan objektív módszert vagy kiegészítő szempontot, amelynek alapján a legkedvezőbb ajánlatot kiválasztja, ha több ajánlatnak azonos az összpontszáma, vagy a legalacsonyabb árat vagy költséget mint egyedüli értékelési szempontot több ajánlat azonos összegben tartalmazza. A Vbt. alapján ilyen esetben az ajánlatkérő jogosult (a Kbt.-hez hasonlóan nem köteles) közjegyző jelenlétében sorsolást tartani.

Az ajánlatkérőnek a bírálatot úgy kell elvégeznie, hogy az ajánlati kötöttség legfeljebb hatvan nappal lehet, de ehhez nem szükséges folyamatba épített ellenőrzés, valamint a beszerzés tárgyának nem kell építési beruházásnak lennie, mint a Kbt.-ben. Az ajánlati kötöttség – ahogy a Kbt.-ben is – hatvan nappal meghosszabbítható. Az ajánlati kötöttsége az ajánlatok elbírálásáról szóló írásbeli összegezésnek az ajánlattevők részére történt megküldése napjától számított hatvan nappal meghosszabbodik.

A biztonsági beszerzések körében a döntésre vonatkozó tájékoztatás is gazdasági szereplőnként külön-külön történik.

9. AZ UNIÓS ELJÁRÁSRENDBEN ALKALMAZHATÓ EGYES ELJÁRÁSFAJTÁK

A védelmi és a biztonsági beszerzések körében az alapértelmezett eljárásfajta a meghívásos és a hozzá sokban hasonlító tárgyalásos eljárás. Kivételesen, a Vbt.-ben rögzített feltételek fennállása esetén alkalmazható a hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás vagy a versenypárbeszéd. Keretmegállapodásos beszerzési technikát is alkalmazhat az ajánlatkérő (a keretmegállapodás megkötésére Vbt. szerinti beszerzési eljárást folytat le, majd a beszerzési igényét ebből a keretmegállapodásból elégíti ki). Dinamikus beszerzési rendszer alkalmazására nincs lehetőség.

Amíg a közbeszerzési eljárások közül a legszélesebb versenyt biztosító nyílt eljárás a leginkább támogatott ez ellenőrző szervek részéről, addig a védelmi és biztonsági beszerzések körében a nyílt eljárás alkalmazása teljesen ki van zárva.

9.1. Meghívásos eljárás

A meghívásos eljárás szabályai a Kbt.-hez hasonlóak. A részvételi és az ajánlattételi határidő a Kbt.-ben rögzítettekhez képest hosszabb, előbbi főszabály szerint nem lehet kevesebb, mint harminchét nap, utóbbi negyven nap.

Kivételesen indokolt és sürgős esetben gyorsított meghívásos eljárás alkalmazható, ha a főszabályként rögzített határidők nem lennének betarthatóak. Ebben az esetben a részvételi határidő nem határozható meg a részvételi felhívást tartalmazó hirdetmény feladásának napjától számított tizenöt napnál, az ajánlattételi határidő tíz napnál rövidebb időtartamban.

9.2. Tárgyalásos eljárás

Tekintettel arra, hogy a tárgyalásos eljárás a Vbt. alkalmazásában nem minősül kivételes eljárásfajtanak, a Vbt. nem is határoz meg az alkalmazására a Kbt. Második Részében rögzítettekhez hasonló feltételeket.

Amíg a Vbt. a részvételi határidő vonatkozásában visszautal a meghívásos eljárásra, addig az ajánlattételi határidő vonatkozásában csak annyit rögzít, hogy azt az ajánlatkérő úgy köteles meghatározni, hogy elegendő idő álljon rendelkezésre az ajánlat összeállításához és benyújtásához (a Kbt. az ajánlattételi határidő tekintetében is visszautal a meghívásos eljárásra).

9.3. Hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás

A hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárások lehetséges jogalapjainak köre a Vbt.-ben a Kbt.-hez képest honvédelmi vonatkozású jogalapokkal is kiegészül [Vbt. 75. § (2) bekezdés af), ag), ah), aj), al), am) alpontok].

A hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárásoknak a Vbt.-ben létezik egy olyan jogalapja, amely akkor alkalmazható, ha az árubeszerzés vagy szolgáltatás becsült értéke nem éri el a huszonötmillió forintot, vagy az építési beruházás becsült értéke nem éri el a százötvenmillió forintot.

Ebben az esetben az ajánlatkérőnek legalább három – a szerződés teljesítésére való alkalmasság feltételeit a megítélése szerint teljesíteni képes – gazdasági szereplőnek egyidejűleg, közvetlenül írásban kell ajánlattételi felhívást küldeni. A hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárásnak ez a jogalapja a Kbt. 115. §-ához hasonló⁴⁶, amelyet csak építési beruházások esetén lehet alkalmazni. A Kbt. szerinti jogalap alkalmazása a nemzeti eljárásrendben jelenik meg a Kbt.-ben, a Vbt. azonban ezt is az uniós eljárásfajták között tárgyalja. További lényeges különbség a felhívandó gazdasági szereplők számán túl, hogy a Kbt. 115. §-a a szerződés teljesítésére vonatkozóan objektív követelményt támaszt, amíg a Vbt.-ben ez teljesen szubjektív (az ajánlatkérő megítélésén múlik, hogy szerinte a felhívni kívánt gazdasági szereplő teljesítésre képes-e).

A Vbt. és a Kbt. az uniós eljárásrendben szabályozott eljárások körében kivételes jelleggel teszi lehetővé a hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás alkalmazását.

9.3.1. A jogalapok

A Vbt. beszerzési tárgyanként elkülöníti a jogalapokat, némelyeket mindhárom, vannak olyanok, amelyeket csak árubeszerzés és szolgáltatás vagy építési beruházás és szolgáltatás megrendelése, másokat csak árubeszerzés vagy csak bizonyos szolgáltatás megrendelése esetén lehet alkalmazni.

9.3.1.1. Hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás alkalmazása mindhárom beszerzési tárgy esetében

Az ajánlatkérő hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárást alkalmazhat,

- ha a korábbi eljárásban nem nyújtottak be ajánlatot, részvételi jelentkezést, vagy kizárólag érvénytelen ajánlatot, részvételi jelentkezést nyújtottak be, ha az ajánlattételi felhívásnak és a dokumentációnak a beszerzés tárgyára vonatkozó feltételei nem változtak meg lényegesen (ez a Kbt.-ben nyílt vagy meghívásos eljárás esetében alkalmazható),
- ha a korábbi meghívásos, tárgyalásos eljárás vagy versenypárbeszéd során nem nyújtottak be olyan ajánlatot, amely az ajánlatkérő rendelkezésére álló anyagi fedezetre tekintettel megfelelő lenne, feltéve, hogy a beszerzés feltételei nem változtak meg lényegesen, ha az ajánlatkérő a tárgyalásra meghívja a korábbi eljárás mindazon és csak azon ajánlattevőit, amelyek ajánlata nem kizáró ok fennállása vagy alkalmatlanság miatt érvénytelen, és ajánlatuk megfe-

46 A közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLIII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi CXXVIII. törvény 56. § 14. pontjával 2021. február 1-jén hatályba lépett Kbt. módosítás szerint a Kbt. 115. § szerinti eljárás nem alkalmazható, ha a beszerzés részben vagy egészen európai uniós alapokból finanszírozott

lelt az előírt formai követelményeknek (ez a Kbt.-ben nyílt vagy meghívásos eljárás esetében alkalmazható),

- ha a válsághelyzet vagy fegyveres konfliktus miatt előállt helyzet sürgösségére való tekintettel a meghívásos és a tárgyalásos eljárásra előírt határidők nem lennének betarthatóak (ennek a jogalapnak az alkalmazása során azokkal az ajánlattevőkkel kell tárgyalni és a tárgyalás befejezésekor írásban szerződést kötni, amelyek a szerződést az eljárásra okot adó körülmény által megkívánt idő alatt képesek teljesíteni, ebben az esetben az ajánlatkérő eltekinthet alkalmassági követelmény előírásától),
- ha az ajánlatkérő által előre nem látható okból előállt rendkívüli sürgösség miatt a meghívásos vagy a tárgyalásos eljárásra vonatkozó határidők nem lennének betarthatóak, de a rendkívüli sürgösséget indokoló körülmények nem eredhetnek az ajánlatkérő mulasztásából vagy az általa előidézett okból (ennek a jogalapnak az alkalmazása során azokkal az ajánlattevőkkel kell tárgyalni és a tárgyalás befejezésekor írásban szerződést kötni, amelyek a szerződést az eljárásra okot adó körülmény által megkívánt idő alatt képesek teljesíteni, ebben az esetben az ajánlatkérő eltekinthet alkalmassági követelmény előírásától, a Kbt. szintén ismeri ezt a jogalapot, de a nyílt eljárás alkalmazhatósága nyilvánvalóan a Vbt. alapján nem vizsgálendő),
- a szerződést műszaki-technikai sajátosságok, vagy kizárólagos jogok védelme miatt kizárólag egy meghatározott gazdasági szereplő képes teljesíteni (a Kbt. szintén ismeri ezt a jogalapot, amely esetén az ajánlatkérőnek be kell mutatnia a reális alternatíva hiányát és a verseny hiánya nem vezethető vissza a közbeszerzés tárgyának a verseny indokolatlanul szűkítő meghatározására),
- ha az érintett haditechnikai eszköz, illetve rendszer, szolgáltatás bonyolultsága, komplexitása azt indokoltá teszi,
- ha az érintett haditechnikai eszköz, illetve rendszer, szolgáltatás természete, vagy az ehhez kapcsolódó kockázatok nem teszik lehetővé az ellenszolgáltatás előzetes átfogó, mindenre kiterjedő meghatározását,
- nemzetbiztonsági, illetve honvédelmi érdekből a hazai hadiipari termelő vagy szolgáltató kapacitások fenntartása indokolja, hogy egy meghatározott forrásból történjen a beszerzés
- a beszerzés egy előzetes kutatási és fejlesztési eljárás során, kifejezetten katonai eszköz, szolgáltatás beszerzésére irányul,
- a beszerzés a nemzetközi katonai tevékenységek egységes technikai biztosítása és az interoperabilitás megteremtése érdekében vált szükségessé,
- az Országgyűlés vagy a Kormány által elrendelt speciális alkalmazásra felállítandó szervezetek felszereléséhez válik szükségessé a beszerzés,
- a Magyar Honvédség valamely meghatározó képességét befolyásoló technikai eszköz meghibásodásának elhárítását célzó beszerzés esetében, valamint
- a korábban rendszeresített, a Vbt. 4. § (1) bekezdés a) pontja hatálya alá tartozó áruk pótlására vagy mennyiségi bővítésére van szükség.

9.3.1.2. Hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás alkalmazása árubeszerzés és szolgáltatás megrendelése esetében

Az ajánlatkérő hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárást alkalmazhat árubeszerzés és szolgáltatás megrendelése esetében:

- a kivételi körben meghatározottaktól eltérő kutatási és fejlesztési szolgáltatások megrendelésére, és
- a kutatási és fejlesztési szolgáltatások, valamint kizárólag kutatás és fejlesztés céljából gyártott termékek beszerzésére, ez a rendelkezés azonban nem terjed ki a piacképességet megalapozó, illetve költségek fedezését szolgáló mennyiségi termelésre (ezt a jogalapot a Kbt. is meghatározza, kizárólag árubeszerzések körében).

9.3.1.3. Hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás alkalmazása árubeszerzés esetében

Az ajánlatkérő hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárást alkalmazhat árubeszerzés esetében:

- a korábbi nyertes ajánlattevővel kötendő olyan kiegészítő szerződések tekintetében, amelyek célja vagy áruk, felszerelések részleges pótlása, vagy a meglévő áruk, felszerelések kibővítése, ha az ajánlattevő megváltozása esetén az ajánlatkérőnek olyan, eltérő műszaki jellemzőkkel rendelkező anyagot kellene beszereznie, amely összeegyeztethetlenséget, vagy az üzemeltetésben és a karbantartásban aránytalan műszaki nehézségeket eredményezne (a Kbt. szerint az ilyen szerződés vagy szerződések együttes időtartama nem haladhatja meg a három évet),
- árutőzsdén jegyzett és vásárolt áruk esetében (a jogalap a Kbt.-ben is megjelenik), valamint
- ha az árut kivételesen kedvező feltételekkel felszámolási eljárás, végelszámolás, bírósági végrehajtás, vagy az érintett személy vagy szervezet személyes joga szerinti hasonló eljárás során történő értékesítés keretében szerzi be az ajánlatkérő (a jogalap a Kbt. szerint is alkalmazható).

9.3.1.4. Hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás alkalmazása építési beruházás és szolgáltatás megrendelése esetében

Az ajánlatkérő hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárást alkalmazhat építési beruházás és szolgáltatás megrendelése esetében:

- a korábban megkötött szerződésben nem szereplő, de előre nem látható körülmények miatt az abban szereplő építési beruházások, illetve szolgáltatások teljesítéséhez szükségessé vált kiegészítő építési beruházás vagy szolgáltatás megrendelése szükséges, feltéve, hogy a kiegészítő építési beruházást, illetve szolgáltatást műszaki vagy gazdasági okok miatt az ajánlatkérőt érintő jelentős nehézség nélkül nem lehet elválasztani a korábbi szerződéstől, vagy ha a kiegészítő építési beruházás, szolgáltatás elválasztható az eredeti szerződés teljesítésétől, de feltétlenül szükséges a teljesítés befejezéséhez, továbbá
- olyan új építési beruházások, illetve szolgáltatások esetében, amelyek attól az ajánlattevőtől megrendelt munkák megismétléséből állnak, akinek, illetve amelynek ugyanaz az ajánlatkérő már odaítélt egy korábbi szerződést, feltéve, hogy ezek az építési munkák, illetve szolgáltatások megfelelnek egy olyan korábbi beszerzésnek, amelyre az eredeti szerződést meghívásos, tárgyalásos eljárást vagy versenypárbeszédet követően ítélték oda, valamint
- a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek, valamint Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Magyarország területén kívüli alkalmazása során igénybe vett légi és tengeri szállítási szolgáltatásokra vonatkozó szerződések esetében, ha az ajánlatkérő olyan gazdasági szereplőtől köteles e szolgáltatásokat beszerezni, amely ajánlatát olyan rövid időtartamra tudja fenntartani, hogy a meghívásos és a tárgyalásos eljárásra a Vbt.-ben előírt határidők nem lennének betarthatóak.

A kiegészítő építési beruházás megrendelése esetén – a korábbi nyertes ajánlattevővel kötött – szerződés vagy szerződések értéke nem haladhatja meg az eredeti szerződéses érték felét (ebbe az értékbe a többletmunka nem számít bele).

A jogalapok fennállása tekintetében a Vbt. alá tartozó eljárások megindításakor nem kell a Közbeszerzési Hatósághoz fordulni (a Kbt. 103. § (1)–(3) bekezdései szerinti tájékoztatással ellentétben).

9.4. Versenypárbeszéd

A versenypárbeszéd akkor alkalmazható, ha a szerződés különös összetettségére tekintettel a meghívásos, illetve a tárgyalásos eljárás nem tenné lehetővé a szerződés odaítélését. Ennek eldöntését a Vbt. az ajánlatkérőre telepíti, a döntés dokumentálásának módjáról nem rendelkezik. A Vbt. alá tartozó versenypárbeszéd esetében a meghívásos eljárás határidői az irányadóak, gyorsított eljárás is alkalmazható.

9.5. Keretmegállapodás

A keretmegállapodást a Vbt. a Kbt.-hez hasonlóan sajátos beszerzési technikaként kezeli. Keretmegállapodás – néhány esetet kivéve – legfeljebb hét évre köthető. A Kbt. legfeljebb négy évben határozza meg az időbeli hatályt, azonban a Vbt.-hez hasonlóan lehetővé teszi hosszabb határidő alkalmazását kellően indokolt esetben. A Vbt. azonban annak megítélését, hogy a kellő indok fennáll-e, nem engedi ajánlatkérői döntési körbe, hanem tételesen meghatározza azokat a különösen indokolt eseteket, amikor az időbeli hatály hét éven túlnyúlhat.

10. EGYES ELJÁRÁSFAJTÁK NEMZETI ELJÁRÁSRENDBEN

A nemzeti eljárásrendben a hirdetésmények közzététele az ajánlatkérő honlapján történik. Az ajánlatkérő dönthet úgy is, hogy a hirdetésményeket tájékoztató jelleggel a honlapján kívül más fórumon is megjelentetheti, a más fórumon megjelentetett hirdetésménynek azonban semmilyen többlettartalma nem lehet a honlapon megjelenthez képest.

Eredménytelenségi ok, ha az értékelés alapján legkedvezőbb ajánlatot tett ajánlattevővel történő szerződéskötés esetén a szerződés értéke a becsült értéket meghaladná, és az új, magasabb becsült érték alapján az eredeti eljárási szabályok nem lettek volna alkalmazhatóak (szigorúbb eljárásrendben kellett volna a beszerzést lefolytatni).

A határidők a nemzeti eljárásrendben az uniós eljárásrendben rögzítettekhez képest rövidebbek. Meghívásos és tárgyalásos eljárásban, valamint versenypárbeszéd esetén a részvételi határidő legalább húsz nap, meghívásos eljárásban az ajánlattételi határidő legalább tizenöt nap. Gyorsított eljárás alkalmazására nemzeti eljárásrendben is lehetőség nyílik. Ebben az esetben a részvételi határidő és az ajánlattételi határidő is legalább tíz nap.

11. A BESZERZÉSI SZERZŐDÉS

Eredményes beszerzési eljárás alapján a szerződést az ajánlatkérőnek a nyertes ajánlattevővel vagy közös ajánlattétel esetén a nyertes ajánlattevőkkel kell írásban megkötni a beszerzési eljárásban közzölt végleges feltételek, szerződéstervezet és ajánlat tartalmának megfelelően.

11.1. A megkötött beszerzési szerződés módosítása

A de minimis jogalpnál a Vbt.-ben nem jelenik meg az a Kbt.-s korlát, amely szerint az nem alkalmazható a szerződésmódosításra akkor, ha a szerződéskötést megelőző közbeszerzési eljárást az ajánlatkérő olyan szabályok szerint indította meg, amelyek nem lettek volna jogszerűen alkalmazhatóak, ha az ajánlatkérő az eljárás becsült értékét a szerződésmódosítást követő értékét figyelembe véve határozta volna meg. Azaz a Vbt. nem rögzíti korlátként az eljárásrend megváltoztatását.

Ezt a feltételt a Vbt. 108. § (4) bekezdés b) pontjában határozza meg, amely jogalap esetében a Kbt. 141. § (4) bekezdés c) pontja nem tesz ilyen kikötést. A Vbt. rendelkezései nem tartalmazzak a Kbt. 141. § (4) bekezdés b) pontjának megfelelő rendelkezéseket, azaz arra vonatkozó jogalapot, hogy a további megrendelések tekintetében szükséges szerződésmódosítás jogszerű, ha a szerződő fél személyének megváltoztatása nem megvalósítható, vagy jelentős hátránnyal járna. A nem lényeges szerződésmódosítás feltételei a Kbt.-ben foglaltakkal megegyezők.

12. AZ ALVÁLLALKOZÓI SZERZŐDÉS

Amíg a Kbt. az alvállalkozói szerződéseket kiveszi a közbeszerzési szerződések köréből, a Vbt. az alvállalkozói szerződésekre vonatkozó szabályokat is rögzíti. Az ajánlatkérő előírhatja a nyertes ajánlattevő számára a szerződés egy részének alvállalkozók útján történő teljesítését, az alvállalkozói teljesítés lehetséges legalacsonyabb és legmagasabb arányának megjelölése mellett. Az ajánlatkérő által előírt arány a szerződéses érték maximum 30%-a lehet, míg a Kbt. az alvállalkozói részvétel mértékét nem rögzíti.

A védelmi és biztonsági beszerzésekre vonatkozó uniós értékhatárokat elérő értékű beszerzési eljárásban a Vbt.-ben rögzített lehetőségnek megfelelően az ajánlatkérő által előírt alvállalkozói teljesítés vonatkozásában kell az ajánlatkérőnek nem minősülő nyertes ajánlattevőnek az alvállalkozói szerződésre előírt rendelkezéseket betartani azzal, hogy azok alkalmazását az ajánlatkérő előírhatja a többi alvállalkozói szerződés vonatkozásában is.

A nyertes ajánlattevőnek az alvállalkozói szerződés megkötésére irányuló szándékát az uniós hirdetnyminta-rendelet szerinti hirdetményben kell közzétennie, ha az eljárás során az ajánlatkérő hirdetményt tett közzé, kivéve, ha az alvállalkozói szerződés megkötése kapcsán fennállnak azok a feltételek, amelyek hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás lefolytatására adhatnának alapot. A közzétételre a hirdetmények közzétételére vonatkozó rendelkezések irányadóak.

Az alvállalkozói hirdetményben közölni kell az ajánlatkérő által a nyertes ajánlattevő kiválasztásához előírt feltételeket, vagy bármely más olyan szempontot, amelyet az alvállalkozók kiválasztásánál alkalmazni kell. Valamennyi feltételnek objektívnek kell lennie, biztosítania kell az egyenlő bánásmódot, valamint összhangban kell állnia az ajánlatkérő által alkalmazott szempontokkal.

Előfordulhat azonban, hogy a versenyben részt vevő egyetlen alvállalkozó, illetve ajánlat sem felel meg a hirdetményben közölt feltételeknek. Amennyiben ezt hitelt érdemlően tudja a nyertes ajánlattevő igazolni, úgy nem kell alvállalkozót bevonnia a teljesítésbe.

Az ajánlatkérő a védelmi és biztonsági beszerzésekre vonatkozó uniós értékhatárokat elérő értékű beszerzési eljárásban az ajánlatkérő által előírt alvállalkozói részvételre vagy az alvállalkozó cseréjére előírhatja, hogy azon nyertes ajánlattevő, aki ajánlatkérőnek minősül, köteles az alvállalkozói szerződések kiválasztásakor a védelmi és biztonsági beszerzésekre vonatkozó uniós értékhatárt elérő értékű beszerzési eljárások szabályai szerint eljárni.

13. BIZTONSÁGI BESZERZÉSEK

A védelmi beszerzésekhez kapcsolódó előírásokon felül továbbiakat rögzít a Vbt. a biztonsági beszerzések esetében: bizonyos közszolgáltatók is folytathatnak biztonsági beszerzést, bizonyos szolgáltatásokat a Vbt. alóli kivételi körbe sorol, a jegyzéken szereplés hiányát kizáró okként rögzíti, a védelmi beszerzésekhez képest további kizáró okokat és alkalmassági követelményeket rögzít, valamint az eljárási cselekményekre vonatkozóan is speciális előírásokat tartalmaz.

Az ajánlatkérőkre vonatkozó speciális szabályoknak az ismertetésére a 2.2. pontban, valamint a Vbt. alkalmazása alóli, biztonsági beszerzési igényre vonatkozó kivétel ismertetésére a 2.4. pontban már sor került.

13.1. Jegyzék

13.1.1. A jegyzéken szereplés a részvétel feltétele

A beszerzési eljárásban ajánlattevőként, részvételre jelentkezőként, alvállalkozóként vagy kiemelt alvállalkozóként (az az alvállalkozó, aki a teljesítése során „Korlátozott terjesztésű” adatot vagy annál magasabb minőségű adatot kezel) és egyéb közreműködőként (az egyéb közreműködő a törvényben nem definiált fogalom) kizárólag a jegyzéken szereplő gazdasági szereplő vehet részt.

13.1.2. A jegyzéken szereplés az eredményhirdetés feltétele

Részvételre jelentkező, ajánlattevő és kiemelt ajánlattevő esetében az ajánlatkérő előírhatja, hogy a jegyzéken szereplés nem a részvétel, hanem az összegezés megküldésének feltétele:

- ha az ajánlatkérő az eljárást megindító felhívásban vagy a dokumentációban előírta, hogy a részvételi szakaszt lezáró összegezés megküldésének feltétele a részvételre jelentkező és a kiemelt alvállalkozó jegyzékre való felvétele.
- ha az ajánlatkérő előírta az ajánlattételi felhívásban vagy a dokumentációban előírta, hogy ajánlattételi szakaszt lezáró összegezés megküldésének feltétele az ajánlattevő és a kiemelt alvállalkozó jegyzékre való felvétele.

13.2. Jegyzékre vétel

Az ajánlattevő által igénybe vett alvállalkozó, egyéb közreműködő kiemelt alvállalkozó esetében az ajánlatkérő előírhatja, hogy az ajánlattevő által igénybe vett alvállalkozó, egyéb közreműködő kiemelt alvállalkozó a jegyzékre vételi feltételnek legkésőbb a szolgáltatása teljesítésének megkezdéséig tegyen eleget (erről a nyertes ajánlattevőnek tájékoztatási kötelezettsége van).

A jegyzéken szereplés feltétele, hogy olyan gazdasági szereplő legyen, amely:

- TBT-vel rendelkezik (ez meghatározza, hogy a gazdálkodó szervezet milyen legmagasabb minősítési szintű minősített adat kezelésére alkalmas),
- az előzetes minősítésen megfelelt, valamint
- a beszerzési eljáráshoz kötődő minősítésen megfelelt.

A jegyzéket az Alkotmányvédelmi Hivatal vezeti, az ajánlatkérő megkeresésére öt munkanapon belül tájékoztatást ad.

13.3. Kiegészítő ellenőrzés

A nemzetbiztonsági szolgálatok saját beszerzéseik tekintetében jogosultak a jegyzéken szereplő gazdasági szereplőket kiegészítő ellenőrzéseknek alávetni. Ha a kiegészítő ellenőrzés nemzetbiztonsági kockázatot vagy a nemzetbiztonsági szolgálat rendeltetésszerű működését veszélyeztető biztonsági kockázatot állapít meg, az ajánlattételi felhívással induló eljárásban a gazdasági szereplőnek ajánlattételi felhívás nem küldhető, a részvételi felhívással induló eljárásban a részvételi jelentkezőt az érintett beszerzési eljárásból ki kell zárni. Ha az ellenőrzés olyan nemzetbiztonsági kockázati tényezőt tár fel, ami alapján a jegyzékről törölni kell a gazdasági szereplőt, az Alkotmányvédelmi Hivatalt tájékoztatni kell.

13.4. Az adatkezelés

Az ajánlatkérő a beszerzési eljárás során az eljárást megindító felhívás közzétételétől, vagy megküldésétől a nyertes ajánlattevővel történő szerződéskötésig keletkezett bármely adatot – ideértve a gazdasági szereplők által vagy azok részére átadott bizalmas adatot, valamint üzleti titkot is – a honvédelem és a nemzetbiztonság, valamint a minősített adat védelmének szempontjait figyelembe véve, és kizárólag akkor hozhat nyilvánosságra, ha a nyilvánosságra hozatal a beszerzési eljárásban részt vevő gazdasági szereplők érdekeit és a beszerzési eljárás alapjául szolgáló nemzetbiztonsági érdeket nem sérti, nem veszélyezteti, vagy a nyilvánosságra hozatalt a Vbt. kifejezetten előírja.

Az ajánlatkérő kötelezettségei:

- az ajánlattételi felhívás minősítését kezdeményezni, ha a Mavtv. szerinti minősítési feltételek fennállnak,
- a részvételi felhívásban, az ajánlattételi felhívásban és a szerződésben előírni azokat a kötelezettségeket a gazdasági szereplők számára, amelyek a nemzetbiztonsági, honvédelmi érdek és a minősített adatok védelmét szolgálják,
- referenciaként elfogadni az ajánlattevő vagy részvétellel jelentkező hivatkozását (az ajánlatkérő és a beszerzési eljárás kezdő időpontjának megjelölésével), hogy korábban már részt vett biztonsági beszerzési eljárásban. További adatokat a gazdasági szereplő kizárólag a korábbi biztonsági beszerzési eljárás ajánlatkérőjének írásbeli engedélyével közölhet. Ha a gazdasági szereplő a Vbt. alá nem tartozó beszerzési eljárásában referenciaként szeretne biztonsági beszerzési eljárásban történt részvételére hivatkozni, azt csak az ajánlatkérő előzetes, írásbeli engedélyével teheti meg.

14. VÉDELMI ÉS BIZTONSÁGI TÁRGYÚ KONCESSZIÓ

A Kbt.-ben a koncessziós beszerzési eljárások köre kiegészül a védelmi és biztonsági tárgyú koncesszióval.⁴⁷ A védelmi és biztonsági tárgyú koncesszió a Vbt. 4. § (1) és (2) bekezdésében meghatározott célra irányuló olyan beszerzés, amely a Kbt. szerint építési vagy szolgáltatási koncessziónak minősül.

A védelmi és biztonsági tárgyú koncesszió beszerzésére a Kbt. koncessziós beszerzésekre vonatkozó rendelkezései alkalmazandók azzal, hogy a fakultatív kizáró okok köre ebben az esetben bővebb az alábbiak szerint.

A Kbt. 63. § (1) bekezdésében foglaltak mellett a védelmi és biztonsági tárgyú koncesszió megkötésére irányuló koncessziós beszerzési eljárásban az ajánlatkérő az eljárást megindító felhívásban előírhatja, hogy az eljárásban nem lehet ajánlattevő, részvétellel jelentkező, alvállalkozó, illetve nem vehet részt alkalmasság igazolásában olyan gazdasági szereplő, amellyel kapcsolatban bármilyen bizonyíték alapján – beleértve a védett adatforrásokat is – az ajánlatkérő megállapítja, hogy nem kellően megbízható a Magyarország biztonságával kapcsolatos kockázatok kizárásához.⁴⁸

47 Lásd: A közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi CXXVIII. törvény 56. § 1., 2021. január 1-jén lépett hatályba

48 A közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi CXXVIII. törvény 38. § (2) bekezdés, 2021. február 1-jén lépett hatályba

15. JOGORVOSLAT

A védelmi beszerzésre, a védelmi beszerzési eljárásra, a biztonsági beszerzésre és a biztonsági beszerzési eljárásra vonatkozó jogszabályokba ütköző magatartás vagy mulasztás miatt jogorvoslatnak van helye.

A Közbeszerzési Döntőbizottság és a polgári jogi igények esetén a bíróság hatáskörébe tartozik a jogorvoslati igények elbírálása a következők szerint.

A védelmi beszerzési eljárással, a biztonsági beszerzési eljárással, a védelmi beszerzési eljárás alapján megkötött szerződéssel, valamint a biztonsági beszerzési eljárás alapján megkötött szerződéssel és ezek módosításával vagy teljesítésével kapcsolatos polgári jogi igények elbírálása a bíróság hatáskörébe tartozik. A szerződés módosításával vagy teljesítésével kapcsolatos polgári jogi igények miatt indult eljárás kivételével a védelmi beszerzési eljárás alapján megkötött szerződés, valamint a biztonsági beszerzési eljárás alapján megkötött szerződés Vbt.-be ütköző módosítása vagy teljesítése Közbeszerzési Döntőbizottság hatáskörébe tartozik.

A Vbt. külön rögzíti, hogy a biztonsági beszerzések körében a jegyzékre kerülés érdekében lefolytatott eljárás vagy a jegyzékből történő törlés szabályosságával kapcsolatos panaszok elbírálása nem tartozik a Közbeszerzési Döntőbizottság hatáskörébe.

A Vbt. szerinti jogorvoslati eljárásra nem terjed ki a felelős akkreditált közbeszerzési szaktanácsadói képviselet, kizárólag kamarai jogtanácsosi vagy ügyvédi képviselettel lehet eljárni.

A kérelem előterjesztésére vonatkozó határidők megegyeznek a Kbt.-ben foglaltakkal, az ajánlatkérő saját jogsértő tevékenysége vagy mulasztása ellen is indíthat jogorvoslati eljárást, ilyen esetben – a közbeszerzési eljárások esetén indított jogorvoslattal megegyezően – nem kell igazgatási szolgáltatási díjat fizetni.

16. JOGSZABÁLYTÁR

- az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 346. cikke
- az uniós jogban a honvédelem és biztonság területén egyes építési beruházásra, árubeszerzésre és szolgáltatásnyújtásra irányuló, ajánlatkérő szervek vagy ajánlatkérők által odaítélt szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról, valamint a 2004/17/EK és 2004/18/EK irányelv módosításáról szóló 2009/81/EK irányelv
- a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény
- a védelmi és biztonsági beszerzésekről szóló 2016. évi XXX. törvény
- a minősített beszerzések Országgyűlés általi mentesítésének kezdeményezésére vonatkozó feltételekről és eljárásról, valamint az ilyen beszerzések megvalósításakor az ajánlatkérő által érvényesítendő követelményekről szóló 492/2015. (XII. 30.) Korm. rendelet
- az alapvető biztonsági érdeket érintő beszerzések Országgyűlés általi mentesítésének kezdeményezésére vonatkozó feltételekről és eljárásról, valamint az ilyen beszerzések megvalósításakor az ajánlatkérő által érvényesítendő követelményekről szóló 225/2016. (VII. 29.) Korm. rendelet
- a védelmi és biztonsági célú beszerzésekről szóló 2016. évi XXX. törvény hatálya alá tartozó haditechnikai eszközök és szolgáltatások részletes paramétereinek meghatározásáról szóló 226/2016. (VII. 29.) Korm. rendelet
- a központi beszerző szerv kijelöléséről, a védelmi és biztonsági feladatokkal összefüggő beszerzések körének meghatározásáról és a védelmi és biztonsági feladatokkal összefüggő beszerzések központosított rendszeréről szóló 329/2019. (XII. 20.) Korm. rendelet
- az alkalmasság és a kizáró okok igazolásának, valamint a közbeszerzési műszaki leírás meghatározásának módjáról szóló 321/2015. (X. 30.) Korm. rendelet
- a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény 3. § 15. pontja

AZ EGÉSZSÉGÜGYI ÁGAZAT KÖZBESZERZÉSEI – DR. BÁNDI IMRE

BEVEZETÉS

Jelen tanulmány elsődleges célja a hazai egészségügyi ellátórendszer közbeszerzésének, különös tekintettel az országosan központosított közbeszerzési rendszer intézményeinek és jogi környezetének összefoglaló áttekintése, figyelemmel a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény (továbbiakban: **Kbt.**) általános szabályaitól való eltérésekre és az ágazat szakmaspecifikus jogszabályi környezetére. Továbbá jelen fejezetben bemutatásra kerülnek a végrehajtási rendeletek megvalósulásának eddigi tapasztalatai és az országos tenderek eredményei.

A tananyag végén nemzetközi példákon keresztül ismerheti meg az olvasó közelebbről, hogy hogyan történik a központi beszerzés máshol a világban, továbbá két jogesetet mutatunk be a a közelmúltból az egészségügyi beszerzések területéről.

A fejezet központi témájának tárgyalása előtt rövid kitekintés következik az egészségügyi szabályozó rendszer fejlődéstörténeti hátterére, valamint az egészséghez való jog alkotmányjogi alapjaira.

1. TÖRTÉNETI HÁTTÉR; ALKOTMÁNYJOGI ÉS SZERVEZETRENDSZERI ALAPOK

Az egészséghez való jog biztosításához szükséges olyan első intézkedések, melyek az ország területén élő lakosság egészségének védelmét, a nemzetek túlélését szolgálták, már az állam kialakulásával egyidőseknek tekinthetők, hiszen a tömegesen jelentkező egészségügyi veszélyhelyzetek (pl.: járvány, háború) olyan, az egész társadalomra kiható problémát jelentettek már akkoriban is, amelyek akár az egész társadalom létre kihatással lehettek.

Így, az „*orvostudomány atyjaként*” is emlegetett *Hippokratész* már a *Kr. e. az V. században* megfogalmazta „*az egészség fontosságát*”, mely a mai orvosi etika alapjait is adja (hippokratészi eskü).

Megemlíthető még a *Kr. e. 180 körül* keletkezett *Sirach*⁴⁹ is, amelyben a következő előírás szerepel: „*Fiam, ne hanyagold el betegségedet, hanem mutasd meg az orvosnak s ne válj el attól, mert szükséged van rá...*”⁵⁰

A középkorban – annak ellenére, hogy a korszakban megemelkedett a pusztító járványok száma – az állam még nem igazán avatkozott be a közegészségügybe. A betegek gyógyítását és ápolását elsősorban az egyház végezte kolostorokban, majd később lovagrendek is csatlakoztak a gyógyításhoz, mint például a Szent István által betelepített *bencés rend*, amely már 1221-ben *Pannonhalmán az apátság területén kórházat tartott fenn a betegek ápolására*.⁵¹

49 Deuterokanonikus biblikus könyv, mely bölcs mondásokat és tanításokat tartalmaz, középpontban az istenféllemmel, feltételezve a Törvényt és a Próféta ismerték, ily módon, ma már, mint a zsidó bölcsesség kézikönyve. (Magyar Nagylexikon)

50 Róbert Péter: Zsidó orvoslás 1. rész, <http://www.mazsike.hu/zsidorvoslas+i+rez+.html>

51 Ifj. dr. Lomniczi Zoltán: Az orvosi jog és az orvosi jogviszony alapvonalai. Doktori értekezés tézisei. Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2013. 2. oldal. <http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/lomnici-zoltan/lomnici-zoltan-muhelyvita-tezisek.pdf>

Későbbiekben a társadalmi viszonyok fejlődésének eredményeként már fontossá vált a betegek védelme, egészségmegőrzése és a prevenció is. Magyarországon az első átfogó szabályozás *1770-ben a Generale Normativum in Re Sanitatis* uralkodói rendeletnek volt köszönhető. Az uralkodói rendelet ünnepélyes bevezetőjében így rendelkezik „...*anyai gondoskodásaink közepette, amellyel királyságaink és örökös tartományaink sértetlensége és épsége felett örködjünk, elsőrendű az a törekvésünk, hogy alattvaló népeink egészségét megőrizzük...*”⁵²

A Generale Normativum szabályozta az egészségügy országos és helyi hatósági szervezetét, eljárási szabályait, a szolgáltatások feltételeit és a járványügyi igazgatást. Kétségkívül a fejlett Európával azonos szintű közegészségügyet teremtett Magyarországon a XVIII. sz. végén, melyet *a közegészségügy rendezéséről szóló 1876. évi XIV. törvénycikk* váltott fel. A törvény-cikk részletesen rendezte a közegészségügy minden egyes területét, feladatait, működési szervezeteit, ellenőrzési formáit.⁵³

A mai értelemben vett egészségügyi igazgatás csak hosszú folyamat eredményeként alakulhatott ki, mely alatt valamely közösség egészségének megővésére, betegségek elleni védelmére vonatkozó rendelkezések meghozatalával és hatósági intézkedések megtételével kapcsolatos, állami és önkormányzati szervek által végzett igazgatási tevékenységet értjük.⁵⁴

Hazánkban az egészséghez való jog a jelenleg hatályos megfogalmazás szerint egy olyan második generációs alapjog, amelyet az Alkotmánybíróság az 54/1996. (XI. 30.) AB határozatában: „*olyan alkotmányos állami kötelezettségként*” értelmezett, amelyet „*az állam a központi szervei és a helyi önkormányzati – illetve egyéb – szervek rendszerén keresztül köteles megvalósítani, biztosítani*”. Az Alkotmánybíróság azonban csak elvontan, általános ismérvekkel határozza meg az egészségügyi intézményhálózat és az orvosi ellátás körében a szükséges minimumot,⁵⁵ amelynek elmaradása esetén alkotmányellenességről beszélünk, de a minimumon túl az állami kötelezettségnek nincs további alkotmányos mércéje. Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 7. §-a szerint: „*minden betegnek⁵⁶ joga van – jogszabályban meghatározott keretek között – az egészségi állapota által indokolt, megfelelő, folyamatosan hozzáférhető és az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő egészségügyi ellátáshoz*”. Az Alaptörvény XX. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy az embereket megillető testi-lelki egészséghez való jog érvényesülését az állam az egészségügyi ellátás megszervezésével biztosítja.

Magyarországon jelenleg az egészségügy szervezésével és irányításával kapcsolatos feladatok ellátása és az ezekkel összefüggő jogok gyakorlásáért és kötelezettségek teljesítéséért való felelősség számos közigazgatási szervet terhel, így különösen: a Kormányt, az Emberi Erőforrások Minisztériumát és az Egészségügyért Felelős Államtitkárságot, a Pénzügyminisztériumot, különféle központi hivatalokat [Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat; Egészségügyi Engedélyezési és Közigazgatási Hivatal (melynek elnevezése 2015. március 1-jével Egészségügyi Nyilvántartási és Képzési Központra változott, majd 2017. január 1-jével megszűnt. Az ENKK általános jogutódja az Állami Egészségügyi Ellátó Központ lett); Állami Egészségügyi Ellátó Központ (2021. január 1-től megszűnt, helyét az Országos Kórházi Főigazgatóság veszi át); Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet; Országos Gyógyszerterápiás Tanács; Országos Egészségbiztosítási Pénztár (2017. január 1-től Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő); Országos Betegjogi, Ellátott-

52 Balázs Péter: Magyarország és a Habsburg Birodalom szerepe az 1770. évi Generale Normativum létrehozásában. 171. oldal.; http://www.orvostortenelem.hu/tankonyvek/tk-05/pdf/3.3.4/2005_190_193_balazs_peter_magyarorszag_habsburg.pdf

53 http://matit.tudomanytortenet.hu/otka/04_kap.pdf

54 Dr. Nyitrai Péter: Magyar Közigazgatási Jog 3. Különös Rész. Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Államtudományi Intézet, Közigazgatási Jogi Tanszék, 2014. (A továbbiakban: Dr. Nyitrai Péter: Magyar Közigazgatási jog 3.) 220. oldal.

55 54/1996. (XI. 30.) AB határozat Indoklás IV. pont szerint például, ha az ország egyes területein az egészségügyi intézményrendszer és az orvosi ellátás teljesen mértékben hiányozna.

56 Eütv. 3. § a) pont szerinti fogalom meghatározás szerint beteg az egészségügyi ellátást igénybe vevő vagy abban részesülő személy.

jogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ (2017. január 1-től Integrált Jogvédelmi Szolgálat)]. Megemlítendő még a nem közigazgatási szervek is, mint például egyes szakmai testületek (Egészségügyi Tudományos Tanács Tudományos és Kutatásetikai Bizottság), szakmai kamarák (Magyar Orvosi Kamara, Magyar Gyógyszerészeti Kamara), szakmai kollégiumok (Egészségügyi Szakmai Kollégium). Az egészségügyi igazgatás szereplői között civil szervezetek is megtalálhatóak, így például beteggyesületek (Nemzeti Betegfórum) és szolgáltatók egyesületei (Magyar Kórházzövetség).

2. AZ EGÉSZSÉGÜGYI ÁGAZAT SZAKMASPECIFIKUS KÖZBESZERZÉSI RENDSZERE

Az egészségügy kényes, összetett terület, mellyel kapcsolatban a világ minden táján felmerülnek az erőforrások szűkösségének, nem megfelelő felhasználásának problémái, legyen az akár gazdagabb, vagy elmaradottabb régió.

Ugyanakkor az egészségügy az egyik leggyorsabban fejlődő ágazat, valamint az egyik legjelentősebb piaci tényező, hiszen ami akár csak 5 évvel ezelőtt korszerű technológiának, gyógyszernek számított az manapság nagy valószínűséggel nem tekinthető annak.

Azonban az egészségügy éppen az a terület, ahol nem lehet mindent pusztán gazdasági alapon megítélni, mert *a középpontjában mindig az egyénnek kell állnia.*

Az egészségügy számos szubjektív elemmel is rendelkezik. Amikor az ember egy új kórház építésének a műszaki leírását olvassa, annak a főbb munkaütemeivel többé-kevésbé tisztában van, akár csak egy családi ház építésénél, mivel egyértelmű fizikai paraméterekkel jellemezhető. De teljesen más a helyzet, amikor például orvostechikai eszközök, vagy akár gyógyszerek beszerzéséről beszélünk, ahol a fizikai paraméterek mellett számtalan, az egészségügyi ellátásból adódó speciális szakmai elemet is vizsgálnunk kell.

Megjegyzem, két EKG-gép között is hatalmas különbségek vannak, holott alapvető funkciójuk megegyező, vagy azonos hatóanyag-tartalmú, sőt bizonyos esetekben helyettesíthető gyógyszerkészítmények is különbözhetnek alkalmazási előírásaikban, és ezáltal felhasználásuknak lehetnek speciális elemei. *Mindezek alapján az egészségügyi beszerzésekben jelentős súlya kell hogy legyen az orvosi és a gyógyszerészeti szakmának, illetve a közbeszerzéseknek is figyelembe kell tudni venniük ezen szakmai szempontrendszer.*

A fentiekre tekintettel az egészségügyi beszerzések területén kiemelten fontos a felkészült szakmai apparátus megléte és az eljárást előkészítő- és bonyolító szereplők aktív közreműködése.

Az orvos- és gyógyszerésztudomány a mindennapos gyakorlat és tapasztalat mellett egyre nagyobb hangsúlyt fektet az evidenciákra alapuló orvoslásra⁵⁷, és az egyes gyógyítási folyamatokhoz szakmai irányelveket és ezekhez kapcsolódó finanszírozási algoritmusokat rendel. Azonban ezen eljárásrendekben is biztosított bizonyos korlátok között az oly sokszor hangoztatott gyógyítási szabadság.

Érzékeny terület az egészségügy azért is, mert az ellátási események komplexek, sok esetben sürgősségi, vagy nehezen tervezhető helyzetek merülnek fel, így mind az állam, mind a szakemberek számára komoly kihívást jelent a közbeszerzési szabályozás kógens, taxatív rendszere és rugalmatlansága, ugyanakkor pont a terület kiemelt jelentősége miatt elengedhetetlen a központi szabályozó rendszer és felügyelet megléte.

57 „Az Evidence Based Medicine - EBM (azaz Bizonyítékon Alapuló Orvoslás – BAO) a bizonyítékon alapuló gyakorlat része. Olyan, a gyógyító tevékenységhez, illetve a klinikai döntéshozatalhoz használt módszertan, amely a rendelkezésre álló legjobb tudományos bizonyítékok (eredmények) gyűjtése és kritikus értékelése alapján hoz döntéseket az egyes diagnosztikai, terápiás technológiák (eljárások), illetve egyéb gyógyító-megelőző tevékenységek gyakorlati alkalmazásáról.” (forrás: Bizonyítékon Alapuló Orvoslás (BAO) – Fogalomtár (aek.hu))”

2012-t megelőzően a fekvőbeteg-ellátó egészségügyi intézmények beszerzései alapvetően három irányba mozogtak:

1. az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (a továbbiakban: OEP) bonyolította le a kizárólagos ellátási körébe tartozó hatóanyagok beszerzését;
2. a Közbeszerzési és Ellátási Főigazgatóságon (a továbbiakban: KEF) keresztül történt a fertőtlenítőszeres egy bizonyos körének, a kötszereknek és a kontrasztanyagoknak a beszerzése;
3. minden mást pedig a kórházak saját maguk szereztek be, önállóan vagy többen összeállva, ugyanis a korábbi Kbt.⁵⁸ 2007. január 11. napján hatályba lépett módosításával lehetővé vált több helyi önkormányzat számára, hogy az általa irányított intézetekben a közbeszerzéseket összevontan, helyben központosítva folytassa le;
4. valamint hatalmas előrelépésként 2004. június 2-án hatályba lépett a központosított közbeszerzési rendszerről, valamint a központi beszerző szervezet feladat- és hatásköréről szóló 168/2004. (V. 25.) Korm. rendelete.

A helyben központosított közbeszerzések pozitív tapasztalatai, az egészségügyben folyamatosan jelenlévő finanszírozási elégtelenség mérséklése az erőforrások minél hatékonyabb felhasználásának egyik lehetséges útját az országos kórházi gyógyszerközbizterzési rendszer kialakításának irányába jelölték ki. Ugyanis a gyógyszerbeszerzések során minél nagyobb tételben történik a beszerzés, annál nagyobb kedvezményekhez juthat a megrendelő, mindemellett a közreműködési és eljárási költségek is csökkenthetők, tehát végső soron nagyobb megtakarítás remélhető az ajánlatkérői oldalon, továbbá a *felelős gazdálkodás elvének*⁵⁹ érvényesítése is előtérbe kerül.

Ugyanakkor az ajánlattevők, azaz a gyógyszergyártók és -nagykereskedők számára is kedvezőbb lehet a központosított eljárásokhoz való csatlakozás lehetősége, hiszen előre láthatják, hogy mekkora tételben várható rendelés az intézményektől; kevesebb adminisztratív munkát, illetve tárgyalást igényel, mert nem intézményenként egyesével kell a főbb szerződéses pontokat egyeztetniük; valamint jelentős marketingköltségeket is megtakaríthatnak, hiszen ha elnyerik egy meghatározott készítmény szállításának a jogát egy meghatározott időre, akkor a továbbiakban kevesebb anyagi ráfordítást igényel az adott termék reklámozása. A centralizálás melletti érvként említendő még a beszerzések hatékonyságának növelése; a folyamatok egyszerűbbé, átláthatóbbá és könnyebben ellenőrizhetővé válása.

2010–2011-ben megkezdődött az egészségügyi átalakítási reform, melynek egyik fő eleme volt, hogy az egészségügyi fekvőbeteg-ellátó intézmények legnagyobb köre egységes állami fenntartói tulajdonba került. Jelen elemzés során kiemelt másik eleme, hogy az egészségügyi ellátórendszer közbeszerzési eljárásainak lebonyolításába a harmadik személyként eljáró OEP mellé új szereplőként a központi beszerző szervezet is belépett.

A 2012-ben hatályos Kbt. az elődjéhez képest már rugalmasabb, és jelentős területeken egyszerűsödtek a szabályozások (például a 25 millió forint alatti árubeszerzések egyszerűsödtek, a rabattot⁶⁰ már hivatalosan is elismerték). Az újraszabályozásának köszönhetően a Kbt. 182. § (1) bek. 8. és 11. pontok alapján lehetőség nyílt a következő végrehajtási rendeletek megalkotására az egészségügyi beszerzés terén:

- a gyógyszerek⁶¹ és orvostechnikai eszközök közbeszerzésének sajátos szabályairól szóló 16/2012. (II. 16.) Korm. rendelet [elődje a gyógyszerek és gyógyászati segédeszközök közbeszerzésének részletes és sajátos szabályairól szóló 130/2004. (IV. 29.) Korm. rendelet],

58 2003. évi CXXIX. törvény a közbeszerzésről.

59 Lásd.: Kbt. 142.§ (a közpénzekkel való felelős gazdálkodás elvének az érvényesítése)

60 Termék közbeszerzések aruban meghatározott kedvezmény

61 Az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szóló 2005. évi XCV. törvény 1. § 1. pontja szerinti anyag

- a fekvőbeteg-szakellátást nyújtó intézmények részére történő gyógyszer-, orvostechnikai eszköz és fertőtlenítőszer-beszerzések országos központosított rendszeréről szóló 46/2012. (III. 28.) Korm. rendelet, mely kormányrendeletet 2021. január 1. napjával hatályon kívül helyezték.

Újabb mérföldkőnek tekinthető volt a hazai közbeszerzések tekintetében a 2014. február 26.-án elfogadott klasszikus közbeszerzési szektorra, a vízügyi, energiaipari, közlekedési és postai szolgáltatási ágazatokban működő ajánlatkérőkre vonatkozó új irányelvcsalád, mely irányelvek átültetésének a magyar jogalkotó a 2015. évi CXLI. törvénnyel tett eleget.

Igencsak nagy változást eredményezett, a 2021. 01. 01. napján, az Állami Egészségügyi Ellátó Központ helyébe lépő Országos Kórház Főigazgatóság, mint az egészségügyért felelős miniszter irányítása alá tartozó, központi hivatalként működő költségvetési szerv. Az OKFŐ – többek között – ellátja az országos intézetek, valamint az állam fenntartásában és tulajdonában lévő fenntartói és irányítását. Ugyancsak lesznek feladatai a főigazgatóságnak az orvos- és egészségtudományi felsőoktatási intézmények klinikai központjainak, valamint a Honvédkórház tekintetében. Továbbá feladatai közé tartozik az egészségügyi ellátórendszer működésének figyelemmel kísérése, a felülvizsgálatát érintő stratégiai kormányzati döntések megalapozása, melynek keretében közreműködik az egységes és átlátható új nemzeti egészségügyi irányítási rendszer kialakításában.⁶² Valamennyi részletes ellátandó feladatkörrel, tevékenységgel a kormány későbbiekben rendelkezik.

3. A FEKVŐBETEG-SZAKELLÁTÁST NYÚJTÓ INTÉZMÉNYEK RÉSZÉRE TÖRTÉNŐ GYÓGYSZEREK, ORVOSTECHNIKAI ESZKÖZÖK ÉS FERTŐTLENÍTŐSZEREK, ILLETŐLEG AZ ORSZÁGOSAN KIEMELT TERMÉKEK JEGYZÉKÉBEN SZEREPLŐ EGÉSZSÉGÜGYI TERMÉKEK ÉS FEKVŐBETEG SZAKELLÁTÁST NYÚJTÓ EGÉSZSÉGÜGYI INTÉZMÉNYEK RÉSZÉRE NYÚJTOTT LÉTESÍTMÉNYGAZDÁLKODÁSSAL KAPCSOLATOS SZOLGÁLTATÁSOK KÖZPONTOSÍTOTT BESZERZÉSI RENDSZERE

A fekvőbeteg-szakellátást nyújtó intézmények részére történő gyógyszer-, orvostechnikai eszköz és fertőtlenítőszer-beszerzések országos központosított rendszeréről a 46/2012. (III. 28.) kormányrendelet rendelkezett, mely kormányrendeletet az egyes, az egészségügyi beszerzésekkel kapcsolatos kormányrendeletek módosításáról szóló 648/2020. (XII. 23.) Korm. rendelet 2021. január 1. napjától hatályon kívül helyezte. Az egészségügyi szolgáltatások Egészségbiztosítási Alapból történő finanszírozásának részletes szabályairól szóló 43/1999. (III. 3.) kormányrendelet 36. § (1) bekezdése szerint „*fekvőbeteg-szakellátásnak minősül minden olyan ellátási esemény, amelynek során a biztosítottat az intézménybe felvették, és ott legalább 24 órán keresztül – nappali kórházi ellátás esetén legalább 6 órán keresztül – tartózkodik*”.

A fekvőbeteg-szakellátás nyújtható klinikán, kórházban, szakápolási intézményben és fekvőbeteg-ellátást nyújtó országos intézetben (a továbbiakban együttesen: egészségügyi intézmények).

Az intézmények részére szükséges gyógyszer, orvostechnikai eszköz és fertőtlenítőszer országosan központosított beszerzése során a központi beszerző szervezet közbeszerzési eljárásokat folytat le. Ezen eljárásokra a [Kbt.](#) szabályait a központosított közbeszerzési rendszerről, valamint a központi beszerző szervezet feladat- és hatásköréről szóló **168/2004. (V.25.) Korm. rendeletet**

62 506/2020. (XI.17.) Korm. rendelet az Országos Kórházi Főigazgatóságról

(továbbiakban: R1.), valamint a gyógyszerek és orvostechnikai eszközök közbeszerzésének sajátos szabályairól szóló **16/2012. (II. 16.) Korm. rendeletet** kell alkalmazni.

2020-ban kezdődött az egészségügy forradalmi átalakítása, mely értelmében 2020. április 30-án a Magyar Közlöny 2020/95. számában megjelentek a központosított közbeszerzési rendszerrel kapcsolatos egyes kormányrendeletek, így a 46/2012. (III. 28.) Kormányrendelet a fekvőbeteg szakellátást nyújtó intézmények részére történő gyógyszer-, orvostechnikai eszköz és fertőtlenítőszer beszerzések országos központosított rendszeréről, valamint az R1-et módosító 165/2020. (IV.30.) Kormányrendelet, **mely alapján 2020. május 1-jétől a Közbeszerzési és Ellátási Főigazgatóság (továbbiakban: KEF) folytatja le az alábbi kiemelt termékkörökre vonatkozó központosított közbeszerzési eljárásokat és működteti a központosított közbeszerzési rendszert.**

Az R1. 1. számú melléklet 7. és 8. pontjában meghatározott eszközök és szolgáltatások beszerzése során központi beszerző szervezetként a Közbeszerzési és Ellátási Főigazgatóság jár el.

Az 1. számú melléklet 7. pontjában meghatározott eszközök beszerzése során

- a) az Egészségbiztosítási Alapból finanszírozott, a Magyar Állam, költségvetési szerv, helyi önkormányzat vagy önkormányzati társulás fenntartása alá tartozó fekvő- és járóbeteg szakellátást nyújtó intézmények, az Országos Kórházi Főigazgatóság, az Egészségügyi Infrastruktúra Fejlesztő Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság, valamint a Magyar Állam többségi befolyása alatt álló, egészségügyi szolgáltatási tevékenységet végző gazdasági társaságok,
- b) a Magyar Állam többségi befolyása alatt álló laboratóriumi, mikrobiológiai, patológiai, képződiagnosztikai tevékenységet végző gazdasági társaságok,
- c) a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság, illetve az általa fenntartott, a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvény szerinti szakosított ellátást nyújtó szociális intézmények, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerinti szakellátást nyújtó gyermekvédelmi intézmények, valamint a javítóintézetek és
- d) a központosított közbeszerzési rendszerbe önként csatlakozó, az a)–c) pont hatálya alá nem tartozó intézmények kötelesek e rendelet szerint eljárni. Az 1. számú melléklet 8. pont 8.1. és 8.2. alpontjában meghatározott szolgáltatások beszerzése során az a) pontban meghatározott fekvőbeteg szakellátó intézmények kötelesek e rendelet szerint eljárni.

A 168/2004. Korm. rendelet **tárgyi hatályát** a rendelet 1. melléklete (országosan kiemelt termékek jegyzéke) határozza meg, amelynek – jelen fejezet szempontjából releváns jegyzéke – a következő:

7. * Egészségügyi termékek
 - 7.1. Orvostechnikai eszközök és az ezekhez kapcsolódó szolgáltatások
 - 7.2. Gyógyszer
 - 7.3. Orvostechnikai fogyóeszközök és az ezekhez kapcsolódó szolgáltatások
 - 7.3.1. Kötésrögzítő kötszerek
 - 7.3.2. Műtéti kötszerek, műtéti izoláló szettek
 - 7.3.3. Primer sebfedők
 - 7.3.4. Orvosi kesztyűk
 - 7.3.5. Maszkok
 - 7.3.6. Műtéti ruházat, védőruha
 - 7.3.7. Infúziós és transzfúziós szerelékek
 - 7.3.8. Intravénás kanülök
 - 7.3.9. Műtéti leszívó rendszerek
 - 7.3.10. Egyszerhasználatos fecskendők
 - 7.3.11. Egyszerhasználatos injekciós tűk
 - 7.3.12. Zárt vérvételi rendszerek
 - 7.3.13. Higiéniai termékek, tisztítószer

- 7.3.14. Orvosi gipsztermékek
- 7.3.15. Egyéb, gyógyszernek nem minősülő orvostechnikai fogyóeszközök
- 7.3.16. Tisztító hatású eszköz- és felületfertőtlenítő szerek
- 8. Létesítménygazdálkodással kapcsolatos szolgáltatások fekvőbeteg-szakellátást nyújtó egészségügyi intézmények részére
 - 8.1. Őrzés-védelemre irányuló szolgáltatás
 - 8.2. Takarítási és egyéb higiénés szolgáltatás
 - 8.3. Műszaki üzemeltetés, karbantartás és az ezekkel összefüggő épületfelújítás
 - 8.4. Biztonságtechnikai berendezések üzemeltetése
 - 8.5. Létesítménygazdálkodáshoz kapcsolódó egyéb szolgáltatások

Ezen egészségügyi termékek és szolgáltatások beszerzésekor a minisztériumok, a központi költségvetésben önálló fejezettel rendelkező költségvetési szervek, a társadalombiztosítási alapjait kezelő költségvetési szervek, a fejezetet irányító szervi jogositványokkal rendelkező költségvetési szervek, – a nemzetbiztonsági szolgálatok, a külpolitikáért felelős miniszter, az európai uniós ügyek koordinációjáért felelős miniszter és a honvédelemért felelős miniszter irányítása alá tartozó külképviseletek kivételével – az *a)–d)* pontban meghatározott költségvetési szerv vezetőjének irányítása alá tartozó költségvetési szervek az R1 rendelet előírásai szerint kötelesek eljárni.

Az általános hatáskörrel eljáró központi beszerző szervezet, a KEF központosított közbeszerzési eljárására és feltételeire vonatkozó szabályokat az R1. 11–14. § és az R1. IUII. fejezete tartalmazza. Az intézmények a központosított közbeszerzési rendszer hatálya alá tartozó kiemelt termékbeszerzéseiket a központi beszerzési rendszerhez történő kapcsolódás útján valósítják meg, az R1. 15–19. §-ai szerint.

3.1. Önkéntes csatlakozás lehetősége

Azon szervezeteknek/intézményeknek⁶³, melyek egyébként nem tartoznak az R1. alanyi hatálya alá, lehetőségük van a központosított beszerzési rendszerhez való önkéntes csatlakozásra. Az önkéntesen csatlakozni kívánó egészségügyi szolgáltató bejelentést tesz a központi beszerző szervezethez, amelyben megjelöli, hogy milyen egészségügyi terméket, mekkora mennyiségben kíván beszerezni a központosított rendszeren keresztül. Az igényt a központi beszerző szervezet jóváhagyhatja, de el is utasíthatja, amennyiben azt látja, hogy az igénybejelentéssel érintett keretmegállapodásban vagy keretszerződésben meghatározott mennyiség 80%-a teljesült, továbbá akkor, ha a bejelentett igény jóváhagyása veszélyeztetné a központosított beszerzésre kötelezett intézmény igényeinek kielégítését. Fontos tény, hogy a központi beszerző szervezet a bejelentett igény elutasítását indokolni köteles. Tehát a csatlakozásra automatikusan, egyoldalú jognyilatkozat alapján nincs lehetőség. Amennyiben a központi beszerző szervezet jóváhagyja az igénybejelentést, az önként csatlakozó egészségügyi szolgáltató is jogosult lesz a központi beszerző szervezet által kötött közbeszerzési szerződések vagy keretmegállapodások alapján a jóváhagyott beszerzési igényre a beszerzést megvalósítani. Vagyis az egészségügyi intézmény a csatlakozással érintett közbeszerzései vonatkozásában már az R1. hatálya alá kerül, és annak szabályai szerint köteles eljárni.

⁶³ Az R1 Korm. rendelet 1. § (1) bekezdése és a (2d) bekezdés a) és b) pontja alapján a központosított közbeszerzési rendszer hatálya alá tartozó, valamint az 1. § (3) bekezdése szerint a központosított közbeszerzési rendszerhez önként csatlakozó, kiemelt termékbeszerzést megvalósító szervezet

3.2. Kivételek az R1. hatálya alól

Nem kell alkalmazniuk a kormányrendelet előírásait:

- a vagyongazdálkodási alapítványokról szóló 2019. évi XIII. törvény szerint a Kormány által alapított vagyongazdálkodási alapítványokra, a tulajdonukban álló gazdálkodó szervezetekre, gazdasági társaságokra, valamint a tulajdonukban álló, illetve fenntartói joggyakorlásuk alá tartozó intézményeknek;
- az állami felsőoktatási intézmény nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény 108. § 4a. pontja szerinti felsőoktatási kutatás-fejlesztési vállalkozási tevékenységének keretében megvalósított közbeszerzései tekintetében;
- a Nemzeti Kommunikációs Hivatalról és a kormányzati kommunikációs beszerzések központosított közbeszerzési rendszeréről szóló 247/2014. (X. 1.) Korm. rendelet 10. § (1) bekezdése szerinti, valamint a Nemzeti Kommunikációs Hivatal működésével összefüggésben álló beszerzési eljárásokra;
- a Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanácsról, valamint a Digitális Kormányzati Ügynökség Zártkörűen Működő Részvénytársaság és a kormányzati informatikai beszerzések központosított közbeszerzési rendszeréről szóló 301/2018. (XII. 27.) Korm. rendelet (a továbbiakban: DKÜ rendelet) 13. § (1) bekezdés a) pontja szerinti beszerzések tekintetében;
- a központi beszerző szerv kijelöléséről, a védelmi és biztonsági feladatokkal összefüggő beszerzések körének meghatározásáról és a védelmi és biztonsági feladatokkal összefüggő beszerzések központosított rendszeréről szóló 329/2019. (XII. 20.) Korm. rendelet (a továbbiakban: VBÜ rendelet) 10. § (1) bekezdés a) pontja szerinti eljárásokra;
- Az intézmények nem kötelesek az R1 rendelet szabályai szerint beszerezni azokat a gyógyszerket és orvostechnikai eszközöket, amelyeket az intézeti gyógyszertár közvetlen lakossági gyógyszerellátás keretében szolgáltat ki;
- A Magyar Honvédség Egészségügyi Központ az 1. számú melléklet 7. pontja szerinti beszerzése során e rendeletet nem köteles alkalmazni a nem az Alapból finanszírozott ellátásokhoz történő beszerzéseire, de az 1. számú melléklet 7. pontjában megjelölt szolgáltatások központosított közbeszerzéséhez a 4–6. §-ban foglaltak szerint önként csatlakozhat;
- A honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény 80. § 13. pontja szerinti honvédelmi szervezet az 1. számú melléklet 9. pontja szerinti beszerzése során e rendeletet nem köteles alkalmazni, de az 1. számú melléklet 9. pontjában megjelölt szolgáltatások központosított közbeszerzéséhez a 4–6. §-ban foglaltak szerint önként csatlakozhat;
- Nem alkalmazható ez a rendelet azon gyógyszerekre és orvostechnikai eszközökre, amelyek beszerzése során a gyógyszerek és orvostechnikai eszközök közbeszerzésének sajátos szabályairól szóló kormányrendelet szerint a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő jár el.
- Nem kell alkalmazni e rendelet előírásait a Földmegfigyelési Információs Rendszerről szóló törvény végrehajtásáról és a kereskedelmi ürfelvétel beszerzések központosított közbeszerzési rendszeréről, valamint ezzel összefüggésben egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 769/2021. (XII. 23.) Korm. rendelet szerinti beszerzések tekintetében.

3.3. Saját hatáskörben történő beszerzés

Az R1 7. § (1) bek. alapján az R1. 1. § (1) bekezdése és a (2d) bekezdés a) és b) pontja szerinti szervezetek a kiemelt termékek közbeszerzését jogosultak saját hatáskörben megvalósítani a Kbt. rendelkezéseinek megfelelően, a központi beszerző szervezet jóváhagyását követően, amennyiben:

- a) a működéshez, a fenntartáshoz szükséges kiemelt termékbeszerzés megvalósítása előre nem látható okból – amely nem eredhet a szervezet mulasztásából – rendkívül sürgössé válik, és a

- hatályos keretszerződés, keretmegállapodás vagy dinamikus beszerzési rendszer igénybevételel a közbeszerzés határidőre nem lenne megvalósítható; vagy
- b) a kiemelt termékbeszerzés vonatkozásában nincs hatályos keretszerződés, keretmegállapodás vagy dinamikus beszerzési rendszer; vagy
 - c) lehetősége van más intézmény készletének átvételére, és az megfelel az állami normatíváknak;
 - d) a keretszerződésben meghatározott és az egyéb (pl. azonos szolgáltatási) feltételek tekintetében is mindenben megfelelő kiemelt terméket a keretszerződés szerinti árnál alacsonyabb áron tud beszerezni.

Az intézmények az (1) bekezdésben foglalt körülmények mérlegelésekor a legnagyobb gondossággal kötelesek eljárni. Az (1) bekezdés alkalmazása nem eredményezheti a központosított közbeszerzési rendszer keretén belül történő közbeszerzés indokolatlan mellőzését.

Az ilyen típusú beszerzések szándékát – amennyiben a megvalósítani kívánt közbeszerzés becsült értéke a közbeszerzési eljárás értékhatárát eléri – írásban – amennyiben az a) pont szerinti sürgősség nem zárja ki – a beszerzés megkezdése előtt 8 munkanappal korábban be kell jelenteni a központi beszerző szervezet felé. Amennyiben a saját hatáskörben történő beszerzés feltételeinek fennállása nem állapítható meg, a bejelentéstől számított 8 munkanapon belül a központi beszerző szervezet további adatközlésre szólíthatja fel az intézményt.

Ha a központi beszerző szervezet a saját hatáskörben történő beszerzést engedélyezi, az intézmény köteles a megkötött szerződés alapadatait – szerződő felek nevesítése, szerződés tárgya, mennyisége, ellenszolgáltatás mértéke, teljesítés határideje, a szerződés tárgyára vonatkozó műszaki, minőségi feltételek, a szerződés időtartama és szerződéskötés időpontja – valamint a saját hatáskörű beszerzés indokát, és a szerződés teljesítésének dokumentumait beküldeni.

Az intézmény a saját hatáskörben megvalósítani kívánt közbeszerzés becsült értékének kiszámítása során köteles egybeszámítani mindazon beszerzések értékét, amelyek vonatkozásában a Kbt. szerinti feltételek fennállnak, függetlenül attól, hogy azokat a központosított rendszeren keresztül vagy saját hatáskörben szerezte be.

3.4. Központi beszerző szervezet és működése

Az R1. rendelkezései szerint a központi beszerző szervezet a KEF, mely ellátja a központosított közbeszerzési rendszer működtetésével kapcsolatos feladatokat⁶⁴, valamint lefolytatja a központosított közbeszerzési rendszer keretén belül megvalósítandó közbeszerzéseket az intézmények részére, működteti az ehhez szükséges központosított közbeszerzési portált.

A központosított beszerzési rendszer fontos eleme az ESZ Zrt. által kezelt Kórházi Patikai Adatszolgáltatás (a továbbiakban: KOPASZ), amelynek keretében a kórházak heti rendszerességgel gyógyszerbeszerzési adatokat szolgáltatnak a központi beszerzőnek, mely alapján a hatóanyag- és a gyógyszer mennyiség-felhasználás, valamint a beszerzési ár kórház szerinti bontásban láthatóvá válik. A KOPASZ-nak köszönhetően lehet a kórházak pontos gyógyszerfelhasználását meghatározni, ami elengedhetetlen a közbeszerzési eljárások tervezéséhez és a megfelelő mélységű műszaki specifikáció elkészítéséhez. Fontosságát indokolja továbbá, hogy innen lehet figyelemmel kísérni a már megkötött keretmegállapodások teljesülését is.

⁶⁴ Lásd a központosított közbeszerzési rendszerről, valamint a központi beszerző szervezet feladat- és hatásköréről szóló 168/2004. (V.25.) Korm. rendelet 11. § (3) bekezdését.

Az R1. 2/B. § (1) bekezdés alapján a KEF a gyógyszerbeszerzések során köteles együttműködni az Országos Gyógyszerterápiás Tanácscsal⁶⁵ (a továbbiakban: OGYTT), amelyet be kell vonni a beszerzési eljárások tervezésébe, a szakmai előkészítésbe, az ajánlatok szakmai bírálatába és értékelésébe egyaránt. Az OGYTT által kialakított intézmények által felhasznált készítmények alaplístáját országos kórházi gyógyszeralaplistának nevezzük, mely hatóanyagot vagy hatóanyagcsoportot, gyógyszerformát és hatáserőséget tartalmaz. A központi beszerző szervezet ezen listán szereplő hatóanyagok vagy hatóanyagcsoportok figyelembevételével határozza meg a közbeszerzés tárgyát az ellátás biztonságának garantálása mellett.

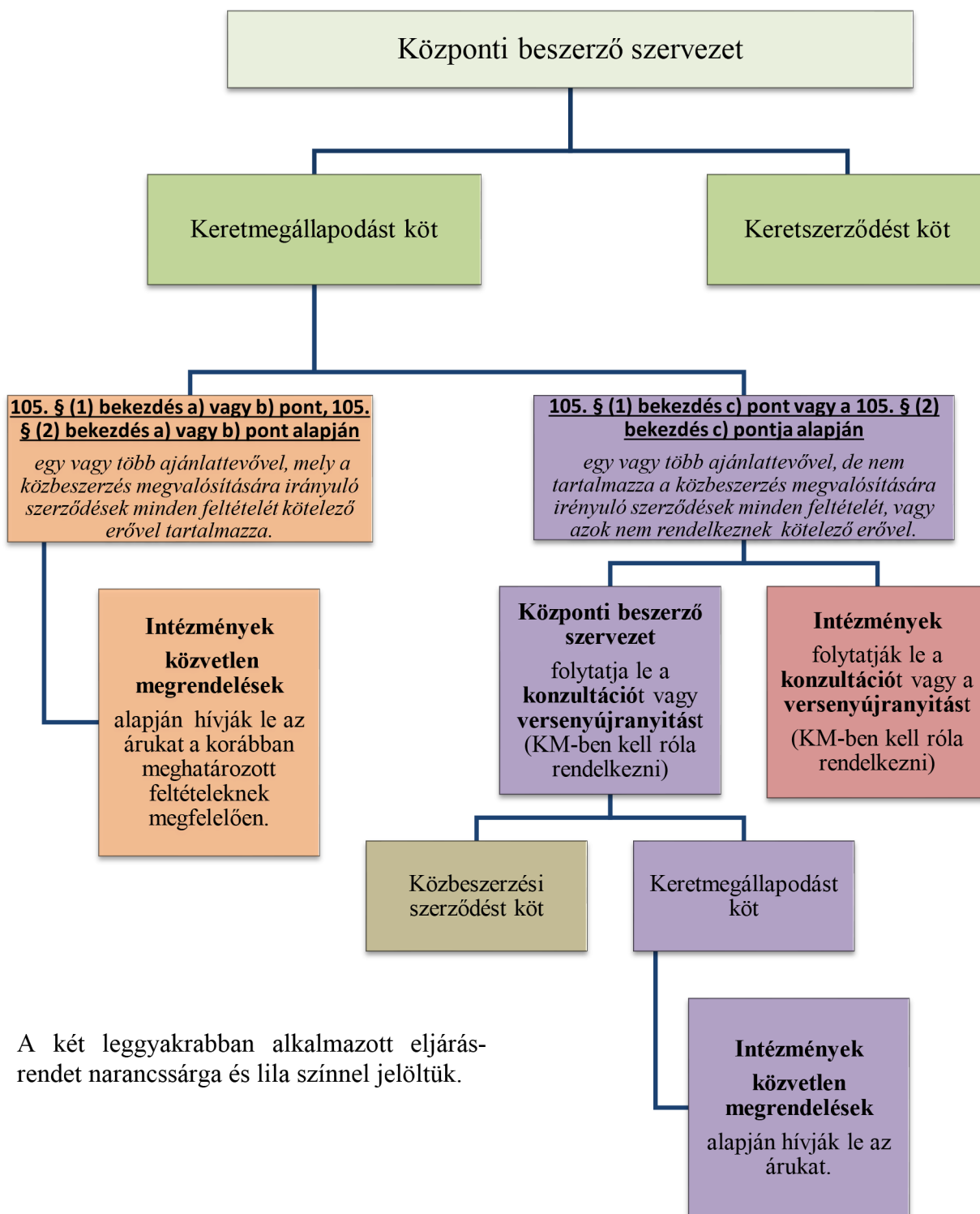
Az R1. 2/B. § (3) bekezdés rendelkezése szerint a Tanács – évente legalább egyszer – az orvostechnikai eszközök beszerzése esetében az *orvostechnikai eszközök országos alaplistáját*⁶⁶ köteles felülvizsgálni, melynek során az *Egészségügyi Szakmai Kollégiummal* kell együttműködnie.

A központosított közbeszerzési eljárások eredményeként létrejött szerződések és keretmegállapodások hatályos tartalmát a Kbt. rendelkezéseinek megfelelően a KEF honlapján kell közzétenni.

65 Az Országos Gyógyszerterápiás Tanács létrehozásáról az 1503/2011. (XII. 29.) Korm. határozat rendelkezik. Az OGYTT feladata különösen a gyógyszeralaplista kialakítása és folyamatos karbantartása, az országos kórházi gyógyszerközbekszerezések szakmai előkészítése és értékelése, az országos kórházi gyógyszerfelhasználás és -beszerzés szakmai és gazdasági szempontú elemzése, értékelése, továbbá javaslatétel a rendszer esetleges hiányosságainak kiküszöbölésére, és a már meglévő, illetve új gyógyszerterápiás eljárások meghatározása a helyes terápiás gyakorlatra vonatkozó szabályok fényében.

66 Az intézmények által felhasznált orvostechnikai eszközök alaplistája, amely a generikus eszközcsoportokat tartalmazza, és az Egészségügyi Szakmai Kollégium elnöke által kijelölt tagozatok állítják össze. De jelenleg ilyen lista még nincs.

**Központi beszerző szervezet országosan központosított
beszerzési eljárásának folyamata**

A két leggyakrabban alkalmazott eljárásrendet narancssárga és lila színnel jelöltük.

1. sz. ábra: Központi beszerző szervezet országosan központosított gyógyszerbeszerzési eljárásának folyamata

Az egységes intézeti gyógyszerügyi szolgáltatásról szóló 33/2024. (II. 22.) Korm. rendelet az egységes intézeti gyógyszerügyi szolgáltatás keretében történő intézeti gyógyszerügyi működtetés esetére tartalmaz szabályozást. Tervezettet 2025. január 1-jétől életbe lépő szabályozása alapján a közbeszerzési eljárás útján kiválasztásra kerülő – az előterjesztői indokolás szerint kifejezetten a kizárólag e tevékenység ellátására létrehozott projektársaság – egyetlen, egységes szolgáltató a Magyarország területén található valamennyi állami fenntartású fekvőbeteg-ellátó intézmény részére egységes szolgáltatást nyújt.

4. A GYÓGYSZEREK ÉS ORVOSTECHNIKAI ESZKÖZÖK KÖZBESZERZÉSÉNEK SAJÁTOS SZABÁLYAI

A gyógyszerek és orvostechnikai eszközök közbeszerzésének sajátos szabályairól a 16/2012. (II. 16.) kormányrendelet (a továbbiakban: R2.) rendelkezik, mely a Kbt.-től eltérő szabályokat határoz meg, figyelemmel az alkalmazandó terület specifikusságára. Az R2-t olyan közbeszerzési eljárásokra kell alkalmazni, amelyek tárgya gyógyszer vagy orvostechnikai eszköz beszerzése. Azaz: a gyógyszer és orvostechnikai eszköz közbeszerzésére irányuló eljárásra a Kbt. szabályait az e rendeletben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

A Kbt.-ben szabályozott eljárástípusok közül az R2. rendelkezik nyílt eljárásról, meghívásos eljárásról, hirdetmény közzétételével induló tárgyalásos eljárásról, hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárásról és keretmegállapodásos eljárásról. Az eljárások sokszínűsége azért is hasznos ezen a területen, mert az ajánlatkérő a jogszerűen választható eljárástípusok közül az adott hatóanyag természetéhez, piacához legjobban igazodó eljárásfajtát választhatja meg. Például azon területen, ahol egy gyógyszergyártó monopolhelyzetben van (azaz az adott készítményből nincs még generikus versenytárs), vagy változó piaci környezet áll fenn, a tárgyalásos eljárásokat lehet célszerű alkalmazni, hiszen a felek itt tudják az érdekeiknek legmegfelelőbben meghatározni a kardinális szerződéses pontokat (pl.: műszaki paraméterek, szállítandó mennyiség és szállítási határidő). Míg azokon a területeken, ahol a piac már jól kialakult, sok a versengő gazdasági szereplő, ott inkább nyílt eljárást célszerű lefolytatni, hogy az intézmények számára legkedvezőbb ár elérése érdekében az ajánlattevők között a lehető legintenzívebb ár- és szakmai verseny alakulhasson ki.

Továbbá egyes nemzetközi hiányhelyzettel érintett hatóanyagok esetében előfordul, hogy csak negyedéves, féléves kiírásokat készít az ajánlatkérő, azonban az ezekre történő szerződéskötés azonos időben történik meg, így biztosítva kellő felkészülést.

4.1. Meghívásos eljárás sajátos szabályai

Az ajánlatkérő a meghívásos eljárás első (részvételi) szakaszában a Kbt. 82. § (4) bekezdés szerint keretszámot (legalább 5 ajánlattevő) határozhat meg arra vonatkozóan, hogy a részvételre jelentkezők közül az eljárás második szakaszában legfeljebb e keretszám felső határáig terjedő számú alkalmas, egyben érvényes jelentkezést benyújtó részvételre jelentkezőnek küld majd ajánlattételi felhívást. Az R2. hatálya alá tartozó beszerzések esetében azonban az ajánlatkérő nem határozhat meg ilyen keretszámot, hogy minél inkább biztosítsa a nyílt versenyt.

4.2. Hirdetmény közzétételével induló tárgyalásos eljárás sajátos szabályai

A Kbt. 85. § (2) bekezdés c) pontja alapján az ajánlatkérő hirdetmény közzétételével kezdeményezett tárgyalásos eljárást folytathat le kivételesen, ha a szerződés jellegével, összetettségével vagy jogi és pénzügyi kialakításával kapcsolatos sajátos körülmények vagy az ezekhez kötődő kockázatok miatt

előzetes tárgyalások nélkül nem választható ki a legkedvezőbb ajánlat. Az R2. értelmében ilyen körülménynek tekinthető:

- » a gyógyszerrel vagy orvostechnikai eszközzel történő kezeléshez fűződő kockázatok, így különösen a kezelésre szoruló betegek változó száma, vagy a sürgős ellátási igény,
- » a beszerzésre kerülő gyógyszerek és orvostechnikai eszközök előre nem látható okok miatti megoszlásának módosulása.

További kiegészítő szabály, hogy az ajánlatkérő itt sem határozhatja meg az ajánlattevők létszámát vagy keretszámát, illetve az ajánlattételi határidő meghatározásakor nem írhat elő az ajánlattételi felhívás megküldésétől számított 10 napnál rövidebbet.

Ha az eljárás a Kbt. 88. § (5) bekezdése szerint zajlik, az utolsó előtti tárgyaláson készített jegyzőkönyvben rögzíteni kell az utolsó, érdemi ajánlat megtételének lehetőségét.

4.3. Hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárásra vonatkozó sajátos szabályok

Amennyiben az ajánlatkérő hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárást kíván lefolytatni adott hatóanyagra, gyógyszerre vagy indikációra, *köteles* a gyógyszerészeti államigazgatási szerv, vagy az Európai Bizottság által kiadott *forgalomba hozatali engedély alapján valamennyi szervezet részére azonos tartalommal és azonos időben ajánlattételi felhívást küldeni*. A felhívásban megjelölt ajánlattételi határidőt úgy kell meghatározni, hogy az elegendő legyen a megfelelő ajánlattételre, amely szintén *nem lehet kevesebb 10 napnál*, kivételt képez a rendkívüli sürgősség esete, ha a felhíváshoz dokumentációt is csatol az ajánlatkérő.

Alábbi esetekben van helye a hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárásnak:

- A Kbt. 98.§ (2) bek. c) pont szerint hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárást alkalmazhatunk, ha a szerződés műszaki-technikai sajátosságok, kizárólagos jogok védelme miatt kizárólag egy meghatározott szervezettel, személlyel köthető meg. Az R2. rendelkezése szerint az illetékes egészségügyi szakmai kollégium állásfoglalása szerinti termék esetében akkor beszélhetünk Kbt. 98. § (2) bek. c) pont szerinti esetről, ha a megkötendő szerződést *az adott gyógyszer, orvostechnikai eszköz konkrét jellemzői vagy forgalmazási engedélye, illetve kizárólagos jogok alapján csak egy meghatározott szervezet* képes teljesíteni.
- Kbt. 98. § (4) bek. b) pontja alapján hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárást folytathat le az ajánlatkérő, ha a korábban beszerzett dolog részbeni kicserélése vagy bővítése során a korábbi nyertes ajánlattevőnek másikkal történő helyettesítése azzal a következménnyel járna, hogy műszaki-technikai szempontból eltérő és nem illeszkedő dolgokat kellene beszerezni, vagy az ilyen beszerzés aránytalan műszaki-technikai nehézséget eredményezne a működtetésben és a fenntartásban. A korábbi nyertes ajánlattevővel kötött szerződés vagy szerződések együttes időtartama azonban nem haladhatja meg a három évet. Ilyen esetről beszélünk, ha
 - » *a korábban beszerzett gyógyszer, orvostechnikai eszköz egy másikkal történő helyettesítése nem lehetséges a kezelésre szoruló betegek egészségi állapotának veszélyeztetése nélkül,*
 - » *a helyettesítéssel a betegek kezelése az országos ellátásban jelentős, és aránytalanul nagy nehézséget eredményezne.*
- Kbt. 98. § (2) bek. e) pont szerinti *rendkívüli sürgősség* terápiás alkalmazása indokolható, *ha a sürgős ellátás igazolt*. Az igazoláshoz a gyógyszerek esetében gyógyszerészeti államigazgatási szerv egyetértő állásfoglalása szükséges, míg az orvostechnikai eszközök esetében, ha az eljárást a NEAK folytatta le, akkor az illetékes egészségügyi szakmai kollégium vezetőjének, míg ha nem a NEAK folytatta le az eljárást, akkor a fekvőbeteg-gyógyintézet orvosigazgatójának az egyetértő állásfoglalására lesz szükség. Az indoklásokban ki kell térni annak igazolására is, hogy a rendkívüli sürgősség nem az ajánlatkérő hibájából ered.

4.4. Felhívásban megkövetelt többlettartalom, eltérő szabályok

A beszerzési tárgyak speciális természetéből adódóan a jogalkotó több eltérési lehetőséget is biztosít a felhívás elkészítése során. Ez érinti a mennyiséget, indikációt, opciót, kötelező kedvezményt, az alkalmasság és a kizáró okok igazolásának módját.

Az ajánlatkérők a gyógyszerek körében indított eljárásokat mindig hatóanyagokra írják ki, és nem meghatározott gyógyszerekre, melynek oka, hogy egy konkrét gyógyszer név szerinti kiírás már meghatározott gyártókhöz lenne köthető⁶⁷, viszont ugyanazon/hasonló hatóanyag-tartalmú készítményt több gyártó is gyárthat, melyet eltérő névvel bocsátanak forgalomba.

A beszerzés mennyiségének a meghatározásakor az ajánlatkérő a lehető legkörültekintőbben köteles eljárni, és biztosítani a betegellátás akadálymentes működését. Ennek érdekében az ajánlatkérő elég speciálisan határozhatja meg az adott hatóanyag beszerzendő mennyiségét.

Az ajánlatkérő érdeke, hogy minél kedvezőbb áron tudja megvásárolni azt a mennyiséget, amit a kórházak egész biztosan fel fognak használni.

Gyógyszerek esetében a felhívásban a közbeszerzés tárgyaként nemcsak az egyes indikációk sorolhatóak fel, hanem a forgalomba hozott gyógyszer „valamennyi indikációja” megjelölés alkalmazása is elfogadott, illetve a Kbt. 58. § (2) (4) szerint meghatározott közbeszerzési műszaki leírás követelményét teljesíti az ilyen tárgyú jogszabályi meghatározásra hivatkozás, valamint a gyógyszerek esetében az ATC-kód,⁶⁸ OENO-kód,⁶⁹ míg az orvostechikai eszközök esetében az ISO-kód, a GMDN-kód,⁷⁰ az EAN-kód,⁷¹ valamint az OENO-kód jelölése is. Az orvostechikai eszköz megfelelőségét az ajánlattevő az orvostechikai eszközökről szóló rendeletben előírt gyártói megfelelőségi nyilatkozattal és CE-megfelelőség értékelési tanúsítvánnyal köteles igazolni.

Az ajánlatkérő az adott termék közbeszerzésekor a felhívásban előírhatja áruban meghatározott kedvezmény adásának kötelezettségét és annak mértékét (árurabatt). Az árurabatt már régóta létező intézmény az egészségügyi közbeszerzések területén, de a hatályos Kbt. megjelenéséig nem elismert, tiltott volt az alkalmazása. Ennek alkalmazhatósága megint csak azt segíti, hogy kedvezőbb áron jussanak hozzá az intézmények a készítményekhez.

A közbeszerzési eljárásokban az alkalmasság és a kizáró okok igazolásának, valamint a közbeszerzési műszaki leírás meghatározásának módjáról szóló 321/2015. (X. 30.) Korm. rendelet értelmében különleges célt szolgáló áruknak minősülnek az R2. hatálya alá tartozó áruk. Ez azt jelenti, hogy az ebbe a körbe tartozó árubeszerzések esetében az ajánlattevőnek a szerződés teljesítéséhez szükséges műszaki, illetve szakmai alkalmassága igazolható a termelési képességéről, vizsgálati és kutatási eszközöiről, minőségbiztosítási intézkedéseiről az ajánlatkérő vagy más szervezet által végzett vizsgálatlaltal.

Az anyagi fedezet megállapításánál az ajánlatkérő figyelembe veheti az adott gyógyszer, orvostechikai eszköz szállításának a költségeit is, továbbá a beteg adott gyógyszerre történő beállításának, átállításának költségeit is, tekintettel arra, hogy számos esetben előfordul, hogy bizonyos betegség eltérő kezelési móddal is gyógyítható, azonban egy már megkezdett kezelési módról egy másik kezelési módra történő váltás jelentős többletköltségekkel járhat. Ugyanakkor egy kedvezőbb beszerzés esetében elképzelhető, hogy egy terápiás csoporton belül történik meg a tendernyertes készítményre való átállítás.

67 Ajánlatkérő köteles biztosítani a verseny tisztaságát. Lásd: Kbt. 2. § (1) A közbeszerzési eljárásban az ajánlatkérő köteles biztosítani, a gazdasági szereplő pedig tiszteletben tartani a verseny tisztaságát, átláthatóságát és nyilvánosságát.

68 A gyógyszerek hatáskifejtésének helye szerinti kód, anatómiai, terápiás és kémiai tulajdonságaik alapján.

69 Az adott ellátási eset kapcsán elvégzett beavatkozás kódja, a tételes elszámolási jelentések egyik meghatározó eleme finanszírozás szempontjából.

70 Az orvostechikai eszközök átfogó némenklatúrájának kódja.

71 Többnyire a készítmények dobozán feltüntetett vonalkód.

Végezetül, az eljárást megindító *felhívást úgy kell összeállítani, hogy indokolatlanul ne korlátozza az egymással helyettesíthető hatóanyagok vagy gyógyszerek, azonos alkalmazási célú orvostechikai eszközök és azonos felhasználású fertőtlenítőszer között a verseny kialakulását.* Amennyiben pedig egyidejűleg nagy mennyiségű gyógyszert kíván beszerezni az ajánlatkérő, *olyan teljesítési határidőt kell meghatároznia, amely lehetővé teszi a szerződő fél számára a gyártást és megfelelő teljesítést, ugyanakkor nem veszélyezteti az intézmények folyamatos ellátását.*

5. A KORMÁNYRENDELETEK⁷² GYAKORLATI MEGVALÓSULÁSAI A KÖZPONTI BESZERZŐ SZERVEZET ELJÁRÁSA TEKINTETÉBEN, VALAMINT AZ EDDIG ELÉRT EREDMÉNYEK ÉS JÖVŐBELI KIHÍVÁSOK AZ ORSZÁGOS TENDEREK KÖRÉBEN

Ugyan a jogszabályok biztosítják a központi beszerző szervezet számára az egészségügyi ellátórendszer működéséhez szükséges gyógyszerek, orvostechikai eszközök és fertőtlenítőszer központosított beszerzését, mind ez ideig csupán az alábbi – egészségügyi tárgyú – tendereket sikerült kiírnia a központi beszerző szervnek:

- Egyszer haszn. ster seb orvosi kesztyű latex pormentes;
- Egysz hasznl. nem ster nitril kesztyű pormentes;
- Egyszer használ steril seb orv. kesztyű l porozott;
- Eszköz- és felületfertőtlenítő szerek – 2021;
- Egyszer használatos fecskendők, injekciós tűk-2021;
- Orvosi kesztyűk – 2021;
- Zárt vérvételi rendszerek és kiegészítők-2021;
- Műtéti leszívó rendszerek és tartozékaik beszerzés;
- Infúziós transzfúziós szerelékek kanülök 2021;
- Műtéti ruházat beszerzése -2021 KÖZP;
- Higiéniai termékek – 2021;
- EÜ intézmények őrzése szolgáltatás;
- „Kötszerek, izolálók és gipsztermékek - 2021.”

Fentiek mellett gyógyszerek körében is folytatott le eljárást a központi beszerző szerv. *Ennek okát alapvetően a gyógyszerek objektív természete adja, ugyanis pontosabban definiáltak, mint az orvostechikai eszközök vagy fertőtlenítőszer.* Míg kesztyű és kesztyű között, vagy fertőtlenítőszer és fertőtlenítőszer között (orvosi gépekről már nem is beszélve) hatalmas különbségek vannak (pl.: szakadás, tapadás, összetétel, használati hely), addig a gyógyszerek esetében az összehasonlítási pontok egyértelműek, illetve gyógyszerhatóság által definiáltak. A fertőtlenítőszer-beszerzés során egy olyan szempont alkalmazása, hogy ne legyen kellemetlen, irritáló szagú, már nehezen megítélhető, hiszen ami az egyik ember számára irritáló, az közel sem biztos, hogy a másik személy számára is az lesz. Ennek ellenére nem mondhatjuk, hogy ez a szempont elhanyagolható lenne. Látható, hogy ez a két terület több szubjektív elemmel rendelkezik, sokkal heterogénabbak, nehezebben megítélhetők, mint a gyógyszerek. Nem is beszélve arról, hogy ezeken a területeken nincs olyan kialakult hatósági háttér, mint ami a gyógyszerek esetében már évtizedek óta kiépült.

A központi beszerző szervezet 2013 őszén kezdte meg a kórházak országosan központosított gyógyszerbeszerzését.

Az első periódusban, ami a 2013 ősze és 2014 ősze közötti időszakot foglalta magában, összesen 46 hatóanyagra és 57 különböző gyógyszerre terjedtek ki a szerződések. A bevonásra került hatóanyagok

⁷² R1. és R2. együttesen: Kormányrendeletek.

a HBCs⁷³ alapján finanszírozott kórházi gyógyszerkiadások több mint 1/3-át jelentették. A tenderekben szereplő mennyiségek a korábbi beszerzések nettó átlagára alapján 11.902.229.606.- Ft-ot tettek ki, ehhez képest ugyanezen mennyiség a tendernyertes nettó áron 7.785.691.034.- Ft lett, azaz 4.116.538.572.- Ft megtakarítást eredményezett, tehát a megtakarítás mértéke 34,59%-os volt. Ez hozzátevőlegesen a HBCs-alapon finanszírozott teljes kórházi gyógyszerkiadások 10%-át jelentette.⁷⁴

A jelentős árcsökkenés mellett számos nemzetközi ellátási zavarban érintett onkológiai hatóanyag illetve antibiotikum kedvező áron történő folyamatos ellátása is biztosítottá vált.

A gyógyszer-nagykereskedők már az első eljárások során biztosították a 60 napos fizetési határidő mellett a 45 napos haladékot is a kórházak részére, tehát az intézményeknek a teljesítéstől számítottan legfeljebb 105 napjuk van a számlák kiegyenlítésére.

Az eljárások sikerét bizonyítja, hogy a kórházak az előirányzott mennyiségeket a legtöbb esetben bőven túlteljesítették, és a keretmegállapodások még az időbeli hatályuk lejártá előtt kimerültek, ami azt is jelenti, hogy több beteg jutott eredményes terápiához. Számos esetben sikerült a keretmegállapodás lejártát követően is fenntartani az alacsony árat, de természetesen volt, ahol áremelkedés következett be, ennek oka lehet a folyamatosság hiánya is. További előny, hogy az eljárások képesek voltak a folyamatos ellátást biztosítani, és minőségi problémák sem jelentkeztek a gyógyszereknél, pedig ettől a kórházak a beszerzések megkezdése előtt rendkívül tartottak.

Az eddigi eredményekből egyértelműen megállapítható, hogy maga a központosított gyógyszerbeszerzési rendszer új ágának a létrehozása a központi beszerző szervezet közreműködésével korántsem volt téves döntés. Ha csak a rövid távú eredményeket nézzük, akkor már most is látható az anyagi megtakarítás, melynél figyelembe kell venni, hogy a *folyamatos megtakarítás és árcsökkentés nem tartható fenn, de vélhetően még mindig alacsonyabb szinten tartható az ár, mint az intézmények által alkalmazott egyedi közbeszerzési eljárásokban.*

Ugyan jelentős pozitív változásokat hoztak a kormányrendeletek a gyógyszerbeszerzés területén, azonban az eredmények fenntartása érdekében, és az ez idáig még nem orvosolt problémák miatt szükséges további fejlesztések kidolgozása. Továbbá megállapítható, hogy még mindig nem kellőképpen rugalmas a központosított gyógyszerközbeszerzési rendszer, melyeket az alábbi problémák is jelzenek:

- A kiszámíthatatlanul felmerülő igények és az előre nem látható események (pl.: járványhelyzet) miatt nagyon nehéz előre tervezni a beszerzések mennyiségét, melyre csak részben nyújt megoldási lehetőséget a gyógyszerekről és orvostechikai eszközökről szóló 16/2012 (II. 16.) Kormányrendelet (2) és (2a) paragrafusa, mely alapján az opciós mennyiség meghatározható az alapmennyiség száz százalékának megfelelő mértékben, vagy akár – megfelelő írásbeli indokolás mellett – ennél magasabb mértékben is.
- Az orvos-beteg kapcsolat jellegénél fogva bizalmi viszonyon alapul, így a gyógyítás során alkalmazandó gyógyszerek, kezelések minden esetben szubjektív elemek, melyek műszaki paramétereinek behatárolása nehezen tervezhető, sokszor veszteséges.
- Az orvoslásban egyszerre jelenik meg a „jól bevett gyakorlat” a legújabb technológia alkalmazása mellett, amely tovább nehezíti a központosított beszerzési rendszer folyamatába integrálását az igényeknek.
- A gyógyszerek egymással való egyenértékűségének követelményrendszerét és a versenyzetési szempontokat nem tudja minden esetben lefedni a Kbt. és a vonatkozó jogszabályok. Ez azt jelenti, hogy a *terápiás területek komplexitása* miatt (azaz hogy egy adott terápiás területen több gyógyszer is a finanszírozási protokollban megfogalmazott szakmai elvárások rendszere szerint álljon a rendelkezésre) a szempontrendszer nem közbeszerzhető. Egy ilyen komplex rendszer leképezésére a központosított közbeszerzés nem alkalmas, arra viszont igen, hogy egy-egy hatóanyag vonatkozásában elvégezzük a beszerzést.

73 A fekvőbeteg-ellátás finanszírozásában használt betegosztályozási rendszer.

74 Dr. Hankó Balázs, az Országos Gyógyszerterápiás Tanács titkára: Az országos kórházi gyógyszerközbeszerzés eredményei és első tapasztalatai

- A következő kihívás, amely nehezen fedhető le, hogy *a gyógyszerközbeszerzés mindig egy úgynevezett „kettős közbeszerzés”, ahol gyógyszer-nagykereskedők és gyógyszergyártók jelennek meg az ajánlattevői oldalon. Az esetek egy jelentős részében a központi beszerző szervezet a gyógyszer-nagykereskedővel áll szerződéses kapcsolatban, azonban az árkedvezményeket jellemző mértékben a gyógyszergyártók biztosítják, és a nagykereskedők átlagosan 4%-os árréssel dolgoznak.*
- *Az egybeszámítás rendszere is problémákat vethet fel a gyógyszerközbeszerzések vonatkozásában. Olykor nem egyértelmű, hogy mit értünk gyógyszer alatt, annak ellenére, hogy az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szóló 2005. évi XCV. törvény 1. § 1. pontja szerint *gyógyszer bármely anyag vagy azok keveréke, amelyet emberi betegségek megelőzésére vagy kezelésére alkalmazható terméként jelenítenek meg, vagy azok az anyagok vagy keverékei, amelyek farmakológiai, immunológiai vagy metabolikus hatások kiváltása révén az ember valamely élettani funkciójának helyreállítása, javítása vagy módosítása, illetve az orvosi diagnózis felállítása érdekében az emberi szervezetben vagy emberi szervezeten alkalmazhatók.* Számos vita keletkezhet abból, hogy mit, miért és hogyan kell egybeszámítani a gyógyszerek területén, mert a Kbt. egybeszámítási és részekre bontási tilalmának szabályai nehezen alkalmazhatók egy ilyen komplex területen, sok esetben lehetőséget adhatnak a különféle megítélésre, amely pedig szabályossági kérdéseket is felvet az eljárások bonyolítása és azok ellenőrzése során. A vonatkozó kormányrendelet [16/2012. (II. 16.)] 9/A §-a ad iránymutatást a kérdésben, ugyanis rögzíti, hogy *„a Kbt. 19. § (3) bekezdésére figyelemmel a becsült érték meghatározása során az azonos vagy hasonló felhasználásra szánt áru megítélésének alapjául gyógyszerek esetében az ATC 5 szintű hétjegyű kódot (hatóanyag) kell figyelembe venni. Nem minősül azonos vagy hasonló felhasználásra szánt árunak az ajánlatkérő az intézeti gyógyszertár útján a fekvőbeteg-ellátást végző intézmény gyógyszerellátására szánt, valamint az intézeti gyógyszertár szakfeladatként közvetlen lakossági gyógyszerellátást biztosító egysége számára történő gyógyszerbeszerzése.”**
- Túlzott *adminisztrációs teher* hárul a gyógyszerközbeszerzésekre, például egy 438 részes gyógyszerközbeszerzés esetében a túlzott adminisztrációs teher miatt sem a felelős gazdálkodás elve nem valósulhat meg, sem a hatékony, gyors közbeszerzés sem, holott a szakág jellegénél fogva kiemelt jelentősége van a beszerzési igények mielőbbi kielégítésének.
- Megemlítendő a rugalmasság hiánya, a rendszer lassúsága és az időbeli folytonosság hiánya, mint általános nehézségek. A gyógyszerpiac egy sokkal dinamikusabban, gyorsabban változó terület, mint például az építési beruházások köre. Vannak előre nehezen tervezhető gyógyszerek, például egy járvány kezelésére vonatkozóan, vagy egyes hiányhelyzetekben, amelyekre gyorsan kell reagálni, viszont az ilyen akut helyzetekre alkalmazható közbeszerzési szabályrendszer, hogy mit és hogyan kell alkalmazni, hiányos, illetve nem kellőképpen rugalmas.
- A központi beszerző szervezetnek *ma egy eljárás lefolytatása a hirdetmény megjelenésétől a keretmegállapodás megkötéséig a hatályos jogszabályok alapján akár 4-6 hónapot, vagy még többet is igénybe vehet.* A rendszert jelentősen lassítja a többkörös ellenőrzés (OKF, KEF, Operatív törzs, Emberi Erőforrások Minisztériuma) és az ezekre adott hosszú határidők, illetve a Kbt. által megkövetelt szigorú ajánlattételi határidők betartása. Ehhez hozzájön az *időbeli folytonosság hiánya*, ami a nagykereskedők és gyártók számára nagyfokú bizonytalansági faktort jelent, hiszen nem tudnak megfelelően előre tervezni, az intézmények esetében pedig a betegellátási kockázatot növeli. Az időbeli folytonosság hiánya különösen ott okoz gondot, ahol a tenderek eredményeként megkötött keretmegállapodások rövid időre (2-3-4-6 hónap) szólnak. Ezek alapján látható, hogy szükséges lenne a rendszer általános gyorsítása és a folytonos időbeli lefedettség biztosítása a tervezhetőség és biztonságos bete-

gellátási kötelezettség teljesítése érdekében. Így előre lehetne látni, hogy mikor kerülnek be új hatóanyagok az országos tenderekbe, amikkel a kórházak már előre számolhatnak, ezzel a betegellátási kockázat is jelentősen csökkenthető, és a gyártók helyzetét is segítené, mert könnyebben tudnák a gyártási folyamataikat alakítani, átcsoportosítani. Mindezek miatt javasolt minél hamarabb és teljesebb körben az eredményes eljárások kiírása.

- Kezelendő helyzetet eredményez, hogy számtalan esetben a tenderek lefolytatását követően a nem nyertes nagykereskedők/gyártók marketingszemponthoz előtérbe helyezve elkezdnek *a tendernyertes készítménynek aláigérni*, és amennyiben az R1. 7. § (1) bek. d) pont szerinti követelményeket teljesíti a kórház, akkor beszerezheti a konkurens cégtől is az adott készítményt. Ez viszont a keretmegállapodások teljesíthetőségét veszélyezteti.
- Szakmai közreműködők (pl.: orvosok, nővérek) beszerzése is több esetben közbeszerzés kötelező, amely szintén a szakágra jellemző problémákat vet fel, ugyanis megjelentek a bér-orvosokat, bérnővéreket közvetítő vállalkozások, ugyanakkor az orvosok és nővérek által nyújtandó szolgáltatások ismét bizalmi jellegű követelményeket követelnek meg, továbbá az adott egészségügyi intézmény rendszerének alapos ismerete is kiemelt jelentőségű, ugyanakkor a jelenlegi beszerzési szabályok alapján nem írható elő alkalmassági, vagy értékelési szempontként a bizalmi viszony megléte, így adott esetben egy árban kedvezőbb, de szakmai színvonalon alacsonyabb teljesítést kínáló szakember kiválasztására kötelező az adott intézmény.
- Sok esetben az ajánlattevők nem közbeszerzésre képesek (például: egy nagy szakmai múlttal rendelkező orvos nem feltétlenül foglalkozik a közbeszerzési eljárások rendszerével, elektronikus ajánlatok összeállításával)
- További folyamatos kommunikációra lenne szükség, mind az intézmények, mind pedig a gyógyszergyártók és -nagykereskedők irányába, annak érdekében, hogy a beszerzések (pl. műszaki specifikációk megfelelő meghatározása) gördülékenyebben megvalósuljanak.
- A központosított közbeszerzés rendszerén túlmutat, azonban a gyógyszerbeszerzések vonatkozásban szükséges megemlíteni azt, hogy *az egyes intézeti gyógyszerárak közvetlen lakossági gyógyszerellátó egységeire nemcsak a központosított gyógyszer-közbeszerzési rendszer nem vonatkoztatható* – mint ahogy az R1. is kiemeli ezt a kört –, hanem *a gyógyszerközbeszerzési rendszer sem*.

6. KÖZPONTOSÍTOTT BESZERZÉS AZ EGÉSZSÉGÜGYBEN A VILÁG MÁS RÉSZÉIN

A világon szinte mindenhol, Európától kezdve Amerikán át egészen Ausztráliáig ismert a központosított közbeszerzés az egészségügyben, természetesen kisebb-nagyobb eltérésekkel, az adott régió szervezet- és jogrendszerére jellemző sajátosságokkal, kezdve azzal, hogy van, ahol jogszabályi kötelezettségen alapul a központosított rendszerhez való csatlakozás, attól csak kivételesen lehet eltérni, míg máshol az együttműködést csak javasolják a jogszabályok a kórházak számára.

6.1. Dánia⁷⁵

Dániában a kórházi gyógyszerek beszerzése erősen központosított, olyannyira, hogy *az állami kórházakban használt gyógyszerek 98%-át a 90-es években létrehozott AMGROS nevű közbeszerzési szervezeten keresztül szerzik be*.

Az AMGROS honlapján teszi közzé a tenderkiírásokat. A mennyiségkiírások hasonlóak, megadják a gyógyszerhatóanyag pontos megnevezését, ATC-osztályozási kódját, koncentrációját, csomag-

⁷⁵ <http://www.techmonitor.hu/piacmonitor/kozponti-beszerzes-a-magyar-korhazokban20130224>

méretét és a várható mennyiséget. Az árajánlatokat az AMGROS elektronikus tendereztési rendszerén keresztül kell előterjeszteni, melyre összességében az ajánlattevőknek a tender megjelenésétől számított 45 nap áll a rendelkezésükre. Az eljárásokon az Európai Unióban regisztrált gyógyszergyár, nagykereskedő, párhuzamos importőr és gyártó vehet részt, azonban a szerződés aláírásához már forgalmazói engedéllyel kell rendelkezniük. A tenderek lezárását követően értékelik az árajánlatokat, és vagy a legalacsonyabb árat ajánló ajánlattevő, vagy az összességében a gazdaságilag legkedvezőbb ajánlatot adó nyerheti el a tendert, a nyertes árat azonban soha nem hozzák nyilvánosságra. A rendszer viszont lehetőséget ad a párhuzamos szerződésekre, azaz hogy egyszerre több forgalmazónak is odaítéljék a szerződést. Minden tender elkülönült szerződésnek számít. A kórházak gyógyszerészeit ezt követően értesítik, hogy életbe léptethetik a tendereket. A kórházakban frissítik a gyógyszerlistákat, ahol felsorolják az adott régió állami kórházaiban ajánlott termékeket.

Az AMGROS fenntartása a termékek hivatalos gyógyszerári vételárának 2%-s póttételéből történik. *2014-es adatok szerint az AMGROS eljárása 1,85 milliárd dán korona (DKK) megtakarítását eredményezte.*⁷⁶

6.2. Németország

Németországban a kórházak orvosi eszközei, gyógyszerkészletei és az egyéb felszerelések, szolgáltatások többsége a beszerzési közösségeken, *Einkaufsgemeinschaft (EKG)* keresztül történik. Az EKG olyan önkéntes közösség, ami nemcsak gazdasági előnyt jelent a tagoknak az összekapcsolt beszerzések eredményeként kialakított kedvezőbb árak tekintetében, hanem szaktudási előnnyel is jár, mert az EKG egyes árucikkek esetében átvállalja a tárgyalásokat is, amire nem biztos, hogy minden kórháznak lenne kapacitása, képessége. További előnyt jelent a tagoknak a beszerzéseikkel kapcsolatosan nyújtott tanácsadás.

Németországban arra ösztönzik a kórházakat, hogy legyenek tagjai egy beszerzési közösségnek, vagy legalább működjenek vele együtt. A beszerzési közösségek szolgáltatásonként elkülönülten működnek, például van gyógyszeripari, élelmezési, információ-technológiai, energiotechnológiai, és építőipari beszerzési közösség is.

6.3. Norvégia⁷⁷

Norvégiában az állami kórházakat 21 egészségügyi trösztbe szervezték, amelyeket négy regionális egészségügyi hatóság alá rendelték. Ezen négy hatóságon keresztül történik az 1995-ben létrehozott *Norvég Gyógyszerbeszerzési Szövetkezetet* (Legemiddelinnkjøpssamarbeidet, LIS) irányítása. A LIS feladata az állami kórházakban használt gyógyszerek közbeszerzéseinek technikai lebonyolítása, továbbá a kórházak és gyártók közötti folyamatos konzultáció szervezése. Ezért a kórházak éves tagdíjat fizetnek a LIS-nek, mely 2012-ben 700 ezer euró volt.

A LIS készíti elő az adott évre szóló tenderek dokumentumait, és fogadja a beérkező ajánlatokat, majd értékeli, és javaslatot tesz a Gyógyszertár és Terápia (P&T) Bizottság felé. A végső döntést P&T Bizottságok hozzák meg. Fontos, hogy Norvégiában a kórházak orvosai még így is eltérhetnek a kiválasztott készítményektől, de az eltérés okát szigorúan indokolniuk és dokumentálniuk kell.

A LIS 1995-ös felállása óta, több mint 1 milliárd norvég korona (NKK) megtakarítást eredményezett, ami közel 27%-os árengedménynek felel meg. Kiemelendő, hogy a megtakarítások mindig az adott kórházak osztályainál maradnak, amelyeket további fejlesztésekre, munkakörnyezet-megújításra használhatnak fel.

⁷⁶ <http://www.amgros.dk/en/about/about-amgros/>

⁷⁷ http://www.pharmaonline.hu/gyogyszeripar/cikk/gyogyszerkozbeszerzes_egyelore_vakon_repulnek

ZÁRSZÓ

Az országosan központosított gyógyszerbeszerzési rendszer új ágának létrehozása, és ezzel a centralizálás erősítése az egészségügyi beszerzések terén vitathatatlanul produkált eredményeket. A megtakarítások mellett képes volt biztosítani a kórházak gyógyszerfelhasználásának folyamatosságát és mindemellett a minőséget is fenn tudta tartani.

A jövőbeni kérdés az lesz, hogy meddig érdemes a centralizációt folytatni. Dániához hasonlóan amit csak lehet, be kellene emelni az országos tenderekbe, vagy éppen ellenkezőleg, csak a feltétlenül szükséges gyógyszerek beszerzését kell a központi beszerző szervezetnek kiírnia? Véleményem szerint meg kell találni az egészséges középutat a centralizáció és decentralizáció között, és azokat a gyógyszereket kell szakmai konszenzus alapján az országos tenderekbe beemelni, melyekkel jól lehet tervezni, mert az intézmények folyamatosan használják; melyek nagyobb értékkel rendelkeznek; és amelyeknél az ellátásbiztonság garantálása érdekében szükséges a központi beszerző szervezet közreműködése. Jelenleg ezek a gyógyszerek a kórházak által használt készítmények mintegy 1/3-át tehetik ki.

Érdemesnek tartanám azon készítményeket is országos tenderek keretébe emelni, melyek az anyagi javakon túl magasabb célt szolgálnak, hogy ezáltal biztosítva legyen ezen készítmények folyamatos rendelkezésre állása a kórházakban. Ugyanis nem szabad elfelejteni, hogy az *egészségügy középpontjában mindig az egyénnek kell állnia, és nem lehet mindent pusztán anyagi alapon megítélni, ezt mindig szem előtt kell tartania a közbeszerzésnek az egészségügy területén.*

Azokon a területeken azonban, amelyeken nehezebben tervezhetőek a beszerzések, mert a terápiás terület jelentősen szűkebb, ezáltal kisebb mennyiségben érdemes csak beszerezni az érintett gyógyszereket, vagy azok csak adott intézményekre jellemzőek, véleményem szerint meg kell hagyni a kórházak saját kompetenciájában, hogy maguk dönthessenek a beszerzésükről. Ezeket a gyógyszerbeszerzéseket a kórházak önállóan, vagy akár többen összeállva is szabadon lefolytathatnák.

Látható, hogy az országos tenderek jövőbeli kihívásait csak szakmai egyeztetéseken alapuló fejlesztésekkel lehet orvosolni, melyek szükségesek, mert ahogyan *Szent-Györgyi Albert* is fogalmaz „*Csak egyetlen módja van a hibák elkerülésének: az, hogy ne cselekedj semmit, vagy legalább ne kísérelj meg semmi újat cselekedni. Ez azonban, úgy lehet, maga a legnagyobb hiba minden hibák között.*”

Mindezek fényében továbbá szükség lenne egy olyan folyamatos kommunikáció kialakítására, amelyben az intézmények főgyógyszerészei mellett a kórházak kezelőorvosai, a gyógyszerpiac nagykereskedői és gyártói is egyaránt megjelennek. Komoly bizonytalanságot jelent az intézmények számára is, hogy nem tudják, hogy bizonyos készítmények mikor lesznek elérhetőek, hiányzik a tájékoztatásuk a folyamatban lévő beszerzésekről. Ezek miatt érdemes lenne évente legalább egy alkalommal szemináriumokat szervezni, és meghallgatni mind a két oldal tapasztalatait, problémáit, és támogatni, segíteni őket a rendszer megfelelő használatában.

KÖZBESZERZÉSI DÖNTŐBIZOTTSÁG D.555/2015. SZÁMÚ VÉGZÉSE JOGORVOSLATI ELJÁRÁS MEGSZÜNTETÉSE TÁRGYÁBAN ÜGYFÉLKÉPESSÉG HIÁNYA MIATT

- 1) Az Állami Egészségügyi Ellátó Központ (a továbbiakban: Ajánlatkérő) által 2015. február 4-én feladott, az Európai Unió Hivatalos Lapjában 2015/S 026-042933 szám alatt 2015. február 6-án közzétett részvételi felhívásával a 16/2012. (II. 16.) Korm. rendelet 14. § (1) bek. alapján a Kbt. 89. § (2) bek. b) pontja szerinti hirdetmény közzétételével induló tárgyalásos közbeszerzési eljárást indított a „Magyarországi fekvőbeteg ellátó intézmények 12 havi gyógyszerellátásának biztosítása »B« mellékletben részletezett hatóanyagok tekintetében GYO-009/2014/KM” tárgyában.”

Az eljárás 65 részből állt, és az Ajánlatkérő rögzítette, hogy a keretmegállapodást egy ajánlattevővel köti meg.

A jogorvoslati eljárás a 38. rész volt, melynek a tárgyát az Ajánlatkérő az alábbiak szerint határozta meg:

„38. rész

A04AA01 ATC jelű ondansetron hatóanyagú, 8mg (2mg/ml) hatóanyagtartalmú 5 x 4 ml kiszerezésű oldatos injekció formátumú gyógyszerkészítményből, 29 000 doboz plusz 30 százalék opció, az alap vagy az aktuálisan lehívott opciós mennyiségből mínusz 10 százalékos eltérési lehetőség. Termékválaszték vállalható 4 mg (2mg/ml) hatóanyag-tartalmú készítményre a kiegészítő iratban/dokumentációban írottak szerint.

D csoport szerinti teljesítéssel.”

Az ajánlatok értékelésének szempontjaként az *összességében legelőnyösebb ajánlat* kiválasztása értékelési szempontot határozta meg az Ajánlatkérő. 1. részszerpontként a közbeszerzés adott részének áfa nélkül számított ellenértékét (HUF-ban) határozta meg 97-es súlyszámmal. 2. részszerpontként a 38. rész esetében a nem statim megrendelésekre megajánlott napi késedelmi kötbér mértékét határozta meg 3-as súlyszámmal (a késedelmesen szállított áru áfa nélkül számított ellenértékének %-ában, minimum 0,5%, maximum 2%).

A részvételi határidő lejártáig a 38. rész esetében két részvételre jelentkező jelentkezett, nevezetesen a Fresenius Kabi Hungary Kft. és a Hungaropharma Zrt.

A *Hungaropharma Zrt. részvételi jelentkezése megfelelt* a részvételi felhívásban, kiegészítő irat elnevezésű dokumentumban és jogszabályokban meghatározott feltételeknek. Azonban a *Fresenius Kabi Hungary Kft. részvételi jelentkezése a Kbt. 74. § (1) bek. e) pontja alapján érvénytelen lett*, tekintettel arra, hogy nem igazolta a felhívásban és jogszabályokban előírt módon – a 310/2011. (XII. 23.) Korm. rendelet 2. § i) pont ib) alpontja és a Döntőbizottság 1/2014. (VI.27.) számú állásfoglalása szerinti – a Kbt. 56. § (1) bek. kc) pont szerinti kizáró ok fenn nem állását.

Ajánlatkérő az eljárás 38. része vonatkozásában a Hungaropharma Zrt.-t hívta fel ajánlattételre, és ajánlattételi határidőként 2015. május 6. 9.00 órát jelölte meg.

Ajánlatkérő az ajánlattételi felhívásban – a részvételi felhívásban foglaltakhoz hasonlóan – biztosította a Kbt. 47. §-a alapján a többváltozatú ajánlattétel lehetőségét valamennyi rész vonatkozásában, azzal a feltétellel, hogy az adott rész tekintetében ajánlott összes készítmény minden adata megfelel a részvételi felhívásban, ajánlattételi felhívásban, kiegészítő iratban, valamint az ajánlattételi dokumentációban foglalt követelményeknek. *A változatoknak abban kell különbözniük, hogy az egyes változatok tekintetében más a forgalomba hozatali engedély tulajdonosa. Az alternatív ajánlatok száma nem haladhatja meg a hármat. Ajánlatkérő egy adott részre vonatkozóan az egyes változatokat önálló ajánlatnak tekinti, függetlenül attól, hogy ugyanaz az ajánlattevő tette.*

Az ajánlattételi határidő lejártáig a Hungaropharma Zrt. nyújtotta be az ajánlatát, melyben két-változatú ajánlatot tett. 1. változatként az Emetron 2 mg/ml oldatos injekciót 5 x 4 ml, 2. változatként az Ondansetron Kabi 2 mg/ml oldatos injekciót 5 x 4 ml ajánlotta meg.

Az Emetron 2 mg/ml oldatos injekció elnevezésű gyógyszer forgalomba hozatali jogosultja és gyártója a Richter Gedeon Nyrt. (1103 Budapest, Gyömrői út 19–21., Magyarország).

Az Ondansetron Kabi 2mg/ml oldatos injekció elnevezésű gyógyszer forgalomba hozatali engedélyének tulajdonosa a Fresenius Kabi Deutschland GmbH. (D-161346 Bad Homburg v.d.H., Németország), míg a felszabadításáért felelős gyártó a Labesfal Laboratorios Almira S.A. (Lagedo, 3465-157 Santiago de Besterios, Portugália).

Ajánlatkérő június 8-án készített összegezése alapján a Hungaropharma Zrt. 1. változatú ajánlata esetében az ajánlati ár 20.735.000.- Ft, a napi késedelmi kötbér 0,5% volt, mely mindösszesen 9850 pontot kapott. A 2. változatú ajánlata esetében az ajánlati ár 20.961.200.- Ft, a napi késedelmi kötbér pedig 1% volt, mely mindösszesen 9895,35 pontot kapott.

Ajánlatkérő a Hungaropharma Zrt. 2. változatú ajánlatát az Ondansetron Kabi 2 mg/ml oldatos injekció gyógyszert hirdette ki nyertes ajánlatként.

A Richter Gedeon Nyrt. (a továbbiakban: **Kérelmező**) jogorvoslati kérelmet nyújtott be a Döntőbizottsághoz, és kérte, hogy az Ajánlatkérőt kötelezze a közbeszerzés 38. része vonatkozó döntés megsemmisítésére és új döntés meghozatalára, oly módon hogy a Hungaropharma Zrt. 1. változatú ajánlata kerüljön elfogadásra, a 2. változatú ajánlat kizárása mellett.

Kérelmező előadta, hogy a Hungaropharma Zrt. beszállító partnereként vett részt az eljárásban, és az 1. változatú ajánlat a saját ajánlata, míg a 2. változatú ajánlat a Fresenius Kabi Hungary Kft. ajánlata volt.

Álláspontja szerint az Ajánlatkérő jogsértően járt el, amikor a Hungaropharma Zrt. 2. változatú ajánlatát hirdette ki nyertes ajánlatként, figyelemmel arra, hogy egy olyan gyártó/forgalmazó termékeit fogadta el legkedvezőbb ajánlatként, amely a közbeszerzési eljárás korábbi szakaszában már egyszer kizárásra került. A Fresenius Kabi Hungary Kft. az eljárás részvételi szakaszában külön részvételi jelentkezést adott be és ennek formai okokból történt elutasítását követően a Hungaropharma Zrt. ajánlattevőn keresztül visszakerült a közbeszerzési eljárás ajánlattételi szakaszába és végül elfogadásra került az ajánlata. Kérelmező szerint az Ajánlatkérő döntésével megsértette a verseny tisztaságát és a Kbt. 74. § (1) bekezdés c) pontját, ugyanis egy korábban kizárt gazdasági szereplő ajánlatát fogadta el, továbbá az Ajánlatkérő által kibocsátott kiegészítő iratot, mely szerint „A Kbt. 86. § (2) bekezdésének utolsó mondata alapján, melyet a Kbt. 90. §-ának (6) bekezdése szerint a hirdetményvel induló tárgyalásos eljárásra is alkalmazni kell, két vagy több olyan gazdasági szereplő, amely a részvételi szakaszban külön részvételi jelentkezést nyújt be, nem dönthet úgy, hogy az ajánlattételi szakaszban mégis közös ajánlatot nyújt be.”

Álláspontja szerint a közbeszerzési eljárás részvételi szakaszában a Hungaropharma Zrt. és a Fresenius Kabi Hungary Kft. részvételi szándékát külön jelezte, az ajánlattételi szakaszban pedig közös ajánlatot nyújtottak be, mely magatartás a Kbt. 86. § (2) bekezdés utolsó mondatába ütközik.

Továbbá álláspontja szerint a termék gyártója 25%-t meghaladó mértékben vesz részt a szerződés teljesítésében, emiatt a Hungaropharma Zrt.-nek és a Fresenius Kabi Hungary Kft.-nek közös ajánlattevőként kellett volna szerepelni az ajánlatban, ami viszont a Kbt. 26. §-ának megsértését is jelentette. Kérelmező megemlítette, hogy a Hungaropharma Zrt. ajánlatában szerepelnie kellett volna a Fresenius Kabi Hungary Kft.-nek is, és ez számára azért is egyértelmű, mert az ártárgyalásokon a Hungaropharma Zrt.-vel együtt a Fresenius Kabi Hungary Kft. és a kérelmező is részt vett.

Továbbá álláspontja szerint az Ajánlatkérőnek döntése meghozatalakor szem előtt kellett volna tartania a Kbt. 2. § (1) bekezdés szerinti verseny tisztaságának követelményét, valamint a Fresenius Kabi Hungary Kft. ajánlattételi szakaszban való újbóli megjelenése a Kbt. 2. § (3) bekezdés szerinti jóhiszeműség, tisztesség és rendeltetésszerű joggyakorlás követelményét sértette.

Ajánlatkérő kérte a Döntőbizottságot, hogy utasítsa el a kérelmező jogorvoslati kérelmét, mert álláspontja szerint az valamennyi elemében megalapozatlan, a közbeszerzési eljárást a hatályos jogszabályoknak megfelelően folytatta le, a Kbt. alapelvi rendelkezéseinek szem előtt tartásával. Előadta továbbá, hogy a Hungaropharma Zrt. sem részvételi szakaszban, sem ajánlattételi szakaszban, sem az 1. sem a 2. változatú ajánlatában nem vonta be a termékek gyártóját/forgalmazóját közös ajánlattevőként, alvállalkozóként, kapacitást rendelkezésre bocsátó szervezetként, továbbá ezen szervezetek vonatkozásában a Kbt. 4. § 2. pont b) alpontja szerint erre nem is köteles. Ajánlatkérő nem végzett – és a Kbt. rendelkezései szerint nem is végezhetett – további vizsgálatot arra vonatkozóan, hogy a megajánlott készítményeket a Hungaropharma Zrt. mely gazdasági szereplőtől szerzi be.

Álláspontja szerint a Kbt. 26. § és a 4. § 2. pont b) alpontjából egyértelműen következik, hogy *közös ajánlattevőnek csak abban az esetben szükséges minősíteni az érintett gazdasági szereplőt, amennyiben az a Kbt. szerint egyébként alvállalkozónak minősülne.* Ezt az értelmezést támasztja alá a Kbt.-ben szereplő *közvetlen kitétel is*, hiszen a gyártó és forgalmazó a teljesítésben csak közvetve vesz részt. Továbbá a Kbt.-hez fűzött előterjesztői indoklás szerint: *„Lényeges, hogy csak azon gazdasági szereplők esetén vizsgálendő a 25%-os szabály, amelyek a 4. §-ban foglalt meghatározás szerint alvállalkozóknak minősülnének. Nem alkalmazandó tehát a szabály például valamely termék gyártójára, előállítójára, mivel az a körülmény, hogy valamely gazdasági szereplő az általa gyártott terméket használja fel a szerződés teljesítéséhez, nem vonja maga után e szervezetnek alvállalkozói részvételét az ajánlattevő és az ajánlatkérő közötti szerződés teljesítésében.”*

Előadta, hogy *a megajánlott termék neve alapján a gyártó/forgalomba hozatali engedély jogosultjának kiléte megismerhető*, így az Ondansetron Kabi 2mg/ml oldatos injekció készítmény gyártója a Labesfal Laboratorios Almira S.A., a forgalomba hozatali engedélyének tulajdonosa pedig a Fresenius Kabi Deutschland GmbH. Tehát e gazdasági szereplők nem azonosak a részvételi szakaszban szereplő Fresenius Kabi Hungary Kft.-vel, továbbá a szereplők közötti gazdasági kapcsolatot sem lehet megállapítani a részvételi jelentkezésből, így a Kérelmező részéről is csak pusztán feltételezés lehetett, hogy a Fresenius Kabi Hungary Kft. a szerződés teljesítésében bármiféle részt vállal. Továbbá kiemelte, hogy ha a gyártót és forgalmazót az eljárásban 25%-t meghaladó részesedés alapján közös ajánlattevőként kell feltüntetni, ahogy azt a Kérelmező vélelmezi, akkor már a részvételi szakaszban szükség lett volna erre a Kbt. 25. § (7) bek. alapján, és ez *azzal a következménnyel is járt volna a gyógyszerbeszerzések sajátosságából adódóan, hogy már a részvételi szakaszban kiderült volna a konkrét megajánlott készítmény, mely a Kbt. 60. § (4) bek.-t sértené.* Továbbá megemlíti, hogy ezen az alapon akkor a Kérelmezőt is közös részvételre jelentkezőként kellett volna megjelölni. Kiemelte továbbá, hogy az Ajánlatkérő nem kizárta a Fresenius Kabi Hungary Kft.-t az eljárásból, hanem a részvételi jelentkezését érvénytelenné nyilvánította a Kbt. 74. § (1) bek. e) pont alapján.

Döntőbizottság – valamennyi jogorvoslati eljárásban – elsőként az eljárásjogi feltételek meglétét vizsgálta, e körben pedig a kérelmezői jogosultság, ügyfélképesség meglétét is.

A Kbt. 137. § (2) bek. első mondata szerint *kérelmet nyújthat be az ajánlatkérő, ajánlattevő, közös ajánlattétel esetén bármelyik ajánlattevő, a részvételre jelentkező, közös részvételi jelentkezés esetén bármelyik részvételre jelentkező vagy egyéb érdekelt, akinek jogát vagy jogos érdekét a Kbt.-be ütköző tevékenység vagy mulasztás sérti vagy veszélyezteti.* Mivel a Kérelmező az eljárás első szakaszában nem nyújtott be részvételi jelentkezést, következésképp a második, ajánlattételi szakaszban sem vett részt, erre tekintettel a Kbt. 137. § (2) bek. szerint megkövetelt jog- vagy jogos érdek sérelem vagy veszélyeztetés a Kérelmező szempontjából kizárólag az egyéb érdekelti pozíció vonatkozásában vizsgálható.

A Hungaropharma Zrt., mint gyógyszer-nagykereskedelmi engedéllyel rendelkező gazdasági szereplő két különböző készítménnyel tett ajánlatot, amelyek *abban különböztek egymástól, hogy más-más a forgalomba hozatali engedély jogosultja*. Hiszen az 1. változatú ajánlat esetében a készítmény forgalomba hozatali engedélyének jogosultja és a felszabadításáért felelős gyártó a kérelmező, míg a 2. változatú ajánlat esetében a termék forgalomba hozatali engedélyének tulajdonosa a Fresenius Kabi Deutschland GmbH., míg a felszabadításáért felelős gyártója a Labesfal Laboratorios Almira S.A.

A Döntőbizottság álláspontja szerint *a Kérelmezőnek* – mint az Emetron 2mg/ml oldatos injekció gyártójának és forgalombahozatali engedély-jogosultjának – *a szerződés elnyerése közvetlenül nem állt érdekében, tekintettel hogy az eljárásban sem részvételi jelentkezőként, sem közös részvételi jelentkezőként, sem ajánlattevőként, sem közös ajánlattevőként nem vett részt*. Az eljárásban a Hungaropharma Zrt. tett ajánlatot és – többek között – a kérelmező által gyártott gyógyszerkészítményt ajánlotta meg. A Döntőbizottság álláspontja szerint az Ajánlatkérő döntése így a Hungaropharma Zrt. jogát, vagy jogos érdekét érintette, a Kérelmező jogát vagy jogos érdekét egyéb érdekeltként sem érintette. Kérelmező saját döntése volt, hogy az eljárásban nem nyújtott be részvételi jelentkezést és nem tett ajánlatot, valamint hogy sem közös részvételre jelentkezőként, sem közös ajánlattevőként nem tette ezt. Mindezek alapján *a Döntőbizottság álláspontja szerint nem állt fenn a Kérelmező ügyfélképességére vonatkozó követelmény, így a jogorvoslati kérelem elbírálásának eljárásjogi akadályai miatt a jogorvoslati eljárást megszüntette*.

2) Versenykorlátozó kiírás:

D.251/22/2017. számú határozat

Az ajánlatkérő a „Betegőrző monitor transzport” berendezés transzport funkció alatt megkövetelte minimum feltételként, hogy a termék súlya maximum 2 kg legyen. Ezen túlmenően kikötötte a képernyő tekintetében, hogy a monitor képernyője min. 3,5” max. 5” átmérő lehet. A kérelmező álláspontja szerint az ajánlatkérő által megadott konkrét paraméterek nem szükségesek a berendezések rendelkezésre, orvos-szakmailag megfelelő felhasználásához.

A betegőrző monitor transzport és a központi betegőrző monitorrendszer 16-os súlyszáma az ajánlati ár 24-es súlyszáma mellett versenykorlátozó, egyetlen gyártó számára biztosít jelentős árelőnyt, nincs arányban az értékelési szempont tényleges jelentőségével. A Közbeszerzési Döntőbizottság megállapította a jogsértést.

3) Közbeszerzés tárgyának hiányos meghatározása:

D.587/14/2017. számú határozat

A Döntőbizottság megállapítja, hogy az ajánlatkérő megsértette a Kbt. 58. § (2) bekezdés 2. fordulátát és a közbeszerzési eljárásokban az alkalmasság és a kizáró okok igazolásának, valamint a közbeszerzési műszaki leírás meghatározásának módjáról 321/2015. (X. 30.) Korm. rendelet 48. § (1) és (2) valamint (4) bekezdéseit.

A kérelmező előadta, hogy az ajánlatkérő a 3. rész (Melanoma BRAF pozitív (NM.r.1/A. mell.14.) dabrafenib, vemurafenib hatóanyagok közül bármelyik össz. 720KTE) vonatkozásában jogsértően, a Kbt. 58. §-ba és a gyógyszerek és orvostechikai eszközök közbeszerzésének sajátos szabályairól szóló 16/2012. Korm. rendelet 2. § 1. pontjába ütköző módon írta elő azt a műszaki feltételt, hogy az adott terápiához az ajánlattevőknek a kiegészítő terápiát térítésmentesen biztosítani kell. A kérelmező hivatkozott arra, hogy az OGYÉI adatbázisa szerint Magyarországon egy dabrafenib hatóanyagú

készítmény van forgalomban, ez a Tafinlar elnevezésű készítmény, melynek kiegészítő terápiája a trametinib (Mekinist) hatóanyagú terápia. A Tafinlar (dabrafenib) készítmény alkalmazási előirata úgy rendelkezik, hogy a készítmény önmagában vagy a kiegészítő terápiával együtt adható, a készítmény alkalmazása tehát nem feltételezi szükségszerűen a kiegészítő terápia adását. A kiegészítő terápiának minősülő készítmény ugyanakkor jelenleg társadalombiztosításba való befogadás alatt áll, a tételes elszámolás alá eső hatóanyagok körébe fog tartozni, azaz közbeszerzési eljárás során lesz beszerezhető. A kérelmező tudomása szerint hasonló a helyzet a vemurafenib hatóanyagú terápia esetében is. A kiegészítő készítmények a 3. rész tárgyát képező hatóanyagoktól különböző hatóanyagúak és az áruk ugyanakkor nagyságrendileg megegyezik a közbeszerzés tárgyát képező hatóanyagok árával.

Az ajánlatkérő a közbeszerzés tárgyát hiányosan határozta meg.

Az ajánlatkérő a felhívásban két hatóanyagot jelölt meg, a dokumentációban műszaki (érvényességi) feltételként előírta a kiegészítő terápia térítésmentes biztosítását is.

Az ajánlatkérő a kiegészítő tájékoztatás során közölte, hogy beszerzési igénye valójában nem a két hatóanyagra, hanem kombinációs terápiára irányul.

A KÖZSZOLGÁLTATÓK KÖZBESZERZÉSEINEK SPECIÁLIS SZABÁLYAI – HELLNÉ DR. VARGA ANITA

1. BEVEZETÉS

Az Európai Parlament és a Tanács a vízügyi, energiaipari, közlekedési és postai szolgáltatási ágazatban működő ajánlatkérők beszerzéseiről és a 2004/17/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2014/25/EU irányelvnek rendelkezéseit a jogalkotó a Kbt.-ben átvezette, valamint a Kbt. felhatalmazása alapján megalkotta a közszolgáltatók közbeszerzéseire vonatkozó sajátos közbeszerzési szabályokról szóló 307/2015. (X. 27.) Korm. rendeletet [a továbbiakban: 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet].

2. A KÖZSZOLGÁLTATÓ AJÁNLATKÉRŐI MINŐSÉG

Amennyiben egy szervezet közszolgáltató ajánlatkérőnek minősül, úgy a beszerzései vonatkozásában magasabb értékhatárookra kell figyelemmel lennie, valamint speciális jogszabályi rendelkezéseknek is meg kell felelnie az eljárása során.

A Kbt. a 6-7. §-ában meghatározza, milyen szervezeteket kell közszolgáltató ajánlatkérőnek tekinteni.

A Kbt. 6. §-ában az olyan ajánlatkérők szerepelnek, akik a Kbt. 5. § (1) bekezdése szerint is ajánlatkérőnek minősülnek.

A közszolgáltatói irányelvek szerinti definíció csak az adott tevékenység folytatását határozza meg fogalmi elemként. Az Európai Bíróság értelmezése alapján azonban a közszolgáltatói irányelv alkalmazhatóságát (hatályát) önmagában a releváns tevékenység folytatása nem alapozza meg, ahhoz az is feltétel, hogy a beszerzés ennek a tevékenységnek a biztosítása érdekében történjen. A Kbt. ezt a szűkebb alkalmazhatóságot ültette át.

Erre tekintettel egy olyan in-house ajánlatkérő, aki in-house szerződéses kapcsolatban áll egy kontrollt gyakorló közszolgáltató ajánlatkérővel, azonban maga nem folytat közszolgáltató tevékenységet, és a beszerzései a kontrollt gyakorló közszolgáltató ajánlatkérő közszolgáltató tevékenységének biztosításához szükségesek, nem minősül közszolgáltató ajánlatkérőnek, így beszerzéseire az alkalmazandó eljárásrend meghatározása szempontjából nem alkalmazhatja többek között a magasabb értékhatárokat.

A Kbt. alapján a közszolgáltató ajánlatkérők körébe azok a szervezetek tartozhatnak, amelyek a klasszikus ajánlatkérői körbe tartozó ajánlatkérők, klasszikus ajánlatkérő(k) meghatározó befolyása alá tartozó gazdálkodó szervezetek, vagy különleges, illetve kizárólagos jogok alapján közszolgáltató tevékenységet folytató, a magánjog hatálya alá tartozó szervezetek.

A Kbt. felsorolja azokat a tevékenységeket, amelyek a Kbt. 6. § alkalmazásában közszolgáltató tevékenységnek minősülnek. Ilyenek:

- ivóvíz ágazat: ivóvíz előállítás (termelése), szállítása vagy elosztása terén helyhez kötött hálózatok létesítése vagy üzemeltetése közszolgáltatás teljesítésének céljából, vagy ilyen hálózatok ivóvízzel történő ellátása (ellátás alatt a nagykereskedelmi és a kiskereskedelmi értékesítést is érteni kell), valamint, ha az ilyen ajánlatkérő közbeszerzési eljárása vízepítési projekttel, öntözéssel vagy vízrendezéssel (vízelvezetéssel) függ össze, feltéve, hogy az ivóvízellátásra szánt víz mennyisége az ilyen projektek vagy az öntözési, illetve vízrendezési létesítmények által biztosított víz teljes mennyiségének több mint 20%-a vagy szennyvízelvezetéssel vagy -kezeléssel függ össze, kivéve az ilyen ajánlatkérő ivóvízzel kapcsolatos vízbeszerzését (erre ugyanis az ajánlatkérőnek nincs közbeszerzési kötelezettsége);
- energiaipari ágazat: gáz vagy hőenergia, villamos energia előállítás (termelése), szállítása vagy elosztása terén helyhez kötött hálózatok létesítése vagy üzemeltetése közszolgáltatás teljesítésének céljából, vagy ilyen hálózatok gázzal vagy hőenergiával, villamos energiával történő ellátása (az ellátás alatt a nagykereskedelmi és a kiskereskedelmi értékesítést is érteni kell), kivéve az ilyen ajánlatkérő energiabeszerzését vagy energiatermeléshez szükséges tüzelőanyag beszerzését (erre ugyanis az ajánlatkérőnek nincs közbeszerzési kötelezettsége);
- közlekedési ágazat: vasúti, automatizált rendszerekkel, villamossal, trolibusszal, autóbusszal vagy drótkötélpályán történő közlekedés terén közszolgáltatást nyújtó hálózatok létesítésével vagy üzemeltetésével kapcsolatos tevékenység; (hálózatnak minősül, ha a szolgáltatást az illetékes hatóság által meghatározott üzemeltetési – különösen a szolgáltatási útvonalakra, a rendelkezésre bocsátandó közlekedési kapacitásra vagy a szolgáltatás gyakoriságára vonatkozó – feltételek alapján nyújtják),
- meghatározott földrajzi terület hasznosítása, amelynek célja: repülőtér, tengeri, belvízi vagy más kikötői létesítmények légi, tengeri- vagy belvízi fuvarozók, illetve személyszállítók rendelkezésére bocsátása, vagy kőolaj vagy földgáz kitermelése céljából, kivéve az ilyen ajánlatkérő energiabeszerzését vagy energiatermeléshez szükséges tüzelőanyag beszerzését (erre ugyanis az ajánlatkérőnek nincs közbeszerzési kötelezettsége), vagy szén vagy más tüzelőanyag feltárása és kitermelése céljából, kivéve az ilyen ajánlatkérő energiabeszerzését vagy energiatermeléshez szükséges tüzelőanyag beszerzését (erre ugyanis az ajánlatkérőnek szintén nincs közbeszerzési kötelezettsége);
- postai ágazat: közszolgáltató tevékenység a postai szolgáltatás nyújtása vagy postai szolgáltatásoktól eltérő szolgáltatás nyújtása, feltéve, hogy az ajánlatkérő az előző pont szerinti olyan postai szolgáltatásokat is nyújt, amelyek nem tartoznak a 13. § hatálya alá, amely a Kbt. alkalmazása alóli teljes mentesülés feltételeit szabályozza az Európai Bizottság eljárásával kapcsolatban.

A Kbt. 5. § (1) bekezdése szerinti ajánlatkérőnek nem minősülő szervezetek a Kbt. 7. §-a alapján közszolgáltató ajánlatkérők, ha a 6. § (1)–(2) bekezdésében meghatározott valamely közszolgáltató tevékenységet folytatják vagy ilyen tevékenység folytatása céljából hozták őket létre, de csak akkor, ha felettük az 5. § (1) bekezdésében meghatározott egy vagy több szervezet közvetlenül vagy közvetetten meghatározó befolyást képes gyakorolni. Itt is feltétel a közszolgáltató tevékenységének biztosítása céljából lefolytatott beszerzés.

Azok a szervezetek, amelyek nem minősülnek Kbt. 5. § (1) bekezdése szerinti ajánlatkérőnek, és a Kbt. 7. § (1) bekezdése alá sem tartoznak, közszolgáltató ajánlatkérőnek minősülnek, ha a közszolgáltató tevékenységének biztosítása céljából lefolytatott beszerzése során a Kbt. 6. § (1)–(2) bekezdésében meghatározott egy vagy több közszolgáltató tevékenységet különleges vagy kizárólagos jog alapján folytatják. A kizárólagos jogot megalapozhatja jogszabály vagy hatósági határozat (engedély), amely alapján a 6. § (1)–(2) bekezdésében meghatározott valamely közszolgáltató tevékenység folytatására egy, vagy csak korlátozott számú vállalkozás szerezhet jogosultságot, és így jelentősen befolyásolja más szervezetek e tevékenységek végzésére vonatkozó lehetőségeit. Nem tartozik ebbe

a körbe az érintett gazdasági szereplő, ha a közszolgáltató tevékenység ellátásának jogát nyilvános eljárásban, objektív kritériumok alapján nyerte el.⁷⁸

A fentiek fennállása ellenére nem minősül közszolgáltató tevékenységnek, ha

- gáz vagy hőenergia esetén az érintett szervezet közszolgáltató tevékenységétől eltérő tevékenysége folytatásának elkerülhetetlen következménye a gáz vagy a hőenergia termelése, valamint a hálózat ellátása kizárólag az ilyen termelés hasznosítására irányul, és nem haladja meg az érintett szervezet árbevételének 20%-át, figyelembe véve a tárgyévet is magában foglaló megelőző három év átlagát;
- villamos energia vagy ivóvíz esetén az érintett szervezet közszolgáltató tevékenységétől eltérő tevékenység folytatásához állít elő villamos energiát vagy ivóvizet, valamint a hálózat ellátása kizárólag saját felhasználásától függ, és nem haladja meg az általa előállított villamos energia vagy ivóvíz teljes mennyiségének 30%-át, figyelembe véve a tárgyévet is magában foglaló megelőző három év átlagát.

Amennyiben az ajánlatkérő a Kbt. alapján, annak alkalmazásában közszolgáltató ajánlatkérőnek minősül, célszerű megvizsgálni, hogy a beszerzési igénye kivételi körbe tartozik-e.

A közszolgáltatói szerződés olyan közbeszerzési szerződés, amelynek célja az ajánlatkérő Kbt. szerinti közszolgáltató tevékenysége előkészítésének, megkezdésének vagy folytatásának biztosítása.

3. KIVÉTELEK

A Kbt. 10. § (2) bekezdése szerint a közszolgáltató ajánlatkérőnek a Kbt.-t nem kell alkalmaznia a viszonteladás vagy bérbeadás céljából kötött közszolgáltatói szerződésekre, ha az ajánlatkérő nem rendelkezik különleges vagy kizárólagos joggal a szerződés tárgyának eladására vagy bérbeadására, és arra más szervezetek az ajánlatkérővel azonos feltételek mellett szerezhetnek jogosultságot.

A Kbt. 7. § szerinti közszolgáltató ajánlatkérőnek a Kbt.-t nem kell alkalmaznia arra a szerződésre, amely a Kbt. szerinti közszolgáltató tevékenysége folytatásától eltérő célra irányul, vagy az ajánlatkérő közszolgáltató tevékenységének az Európai Unió kívüli állam területén történő folytatásával függ össze, ha az nem jár az Európai Unió belüli hálózat vagy földrajzi terület fizikai használatával. Fontos megjegyezni, hogy ez a rendelkezés a Kbt. 6. §-a alapján közszolgáltató ajánlatkérőnek minősülő szervezeteket nem mentesíti a közbeszerzési kötelezettség alól.

További kivételek:

- a kapcsolt vállalkozással megkötött közszolgáltatói szerződésre [kapcsolt vállalkozás az a vállalkozás, amely a számvitelről szóló törvény értelmében a közszolgáltató ajánlatkérővel összevont (konszolidált) éves beszámoló készítésére köteles, vagy olyan vállalkozás, amely felett a közszolgáltató ajánlatkérő közvetlenül vagy közvetve meghatározó befolyást gyakorol, amely a közszolgáltató ajánlatkérő felett meghatározó befolyást gyakorol, vagy amely a közszolgáltató ajánlatkérővel közösen egy másik vállalkozás meghatározó befolyása alatt áll];

⁷⁸ Az ilyen eljárások köre kibővül a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi CXXVIII. törvény 3. §-a alapján, 2021. február 1. napján lépett hatályba

- a kizárólag közszolgáltató ajánlatkérők részvételével, a Kbt. szerinti közszolgáltató tevékenység folytatása céljából létrehozott közös vállalkozás által ezen közszolgáltató ajánlatkérők valamelyikének kapcsolt vállalkozásával megkötött közszolgáltatói szerződésre, feltéve, hogy az Európai Unió belüli árubeszerzések, szolgáltatások, vagy építési beruházások terén az előző vagy a jelen pont szerinti szervezet előző háromévi átlagos összárbevételének legalább 80%-a a vele az előző pont szerinti viszonyban álló más szervezettel vagy a közszolgáltató ajánlatkérővel folytatott gazdasági tevékenységből származott.

A meghatározó befolyás alatt a Kbt. 3. § 28. pontjában foglaltakat, azaz a vagyoni részesedést, illetve a szavazati jog és a vezető tisztségviselőkkal kapcsolatos befolyásgyakorlás lehetőségét kell érteni.

Abban az esetben, ha a kapcsolt vagy közös vállalkozás nem minősül ajánlatkérőnek, e szervezettel [a Kbt. 12. § (1) bekezdésében meghatározott feltételek teljesülése mellett] kötött szerződés közszolgáltatói teljesítésében ténylegesen részt kell vennie, a szerződés nem irányulhat kizárólag harmadik személy által nyújtott áruk, szolgáltatások vagy építési beruházások továbbértékesítésére.

Nem kell a Kbt.-t alkalmazni olyan közös vállalkozás esetén, amelyet kizárólag közszolgáltató ajánlatkérők részvételével, közszolgáltató tevékenység folytatása céljából hoztak létre azért, hogy az az adott tevékenységet legalább három éven keresztül végezze, és a létesítő okirata kiköti, hogy a közös vállalkozást létrehozó közszolgáltató ajánlatkérők legalább ugyanennyi ideig a közös vállalkozás tagjai maradnak

- ezen közszolgáltató ajánlatkérők valamelyikével kötendő közszolgáltatói szerződésére,
- a közszolgáltató ajánlatkérő olyan közös vállalkozással kötendő közszolgáltatói szerződésére, amelynek maga is tagja.

A kivételek körébe tartozik, ha a 2014/25/EU irányelv 34-35. cikke szerinti eljárásban az Európai Bizottság megállapította, hogy az érintett közszolgáltató tevékenységet valódi versenyfeltételek mellett végzik olyan piacon, amelyre a belépés nem korlátozott, vagy az Európai Bizottság e kérdésben a nyitva álló határidőn belül nem hozott döntést.

4. KORM. RENDELET A KÖZSZOLGÁLTATÓI BESZERZÉSEKRŐL

A 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet rendelkezéseit a Kbt. rendelkezései mellett kell alkalmazni azzal, hogy a közszolgáltatói szerződések megkötésére irányuló közbeszerzési eljárásokra a Kbt. Második Részének (az uniós eljárásrendre vonatkozó) szabályait a 307/2015. (X. 27.) Korm. rendeletben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni, valamint a Kbt. Harmadik Részében meghatározott nemzeti eljárásrendben akkor, ha az ajánlatkérő a Kbt. 112. § (2) bekezdése szerint jár el. Ebben az esetben a Kbt. 114-117. §-ában foglalt eltérő szabályok is alkalmazandóak. A 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet rendelkezéseit nem kell alkalmazni a Kbt. Negyedik Részé szerinti koncessziós beszerzési eljárás esetén. A Kbt. Első Részében (az általános rendelkezésekben) és Hatodik Részében (a jogorvoslatokra vonatkozó rendelkezésekben) foglaltak is alkalmazandóak.

4.1. Alkalmazható eljárásfajták

Közszolgáltató szerződések megkötésére irányuló közbeszerzési eljárás során a következő eljárások alkalmazhatóak:

- nyílt eljárás,
- meghívásos eljárás,
- tárgyalásos eljárás,
- versenypárbeszéd,
- innovációs partnerség, vagy
- hirdetmény közzététele nélküli tárgyalásos eljárás.

A tárgyalásos eljárás és a versenypárbeszéd nem kivételes eljárástípus, az alkalmazásához nem kell jogszabályban meghatározott feltételeknek teljesülniük. A hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás alkalmazásához a 307/2015. (X. 27.) Korm. rendeletben meghatározott feltételeknek kell megfelelni. A közszolgáltató ajánlatkérők közszolgáltató tevékenységük biztosításához szükséges közszolgáltatói szerződések megkötése érdekében központi beszerző szervet hozhatnak létre a Kbt.-ben a központosított beszerzésre vonatkozó rendelkezéseknek megfelelően. Ebben az esetben fokozott figyelemmel vizsgálendő a közszolgáltató ajánlatkérőkre alkalmazandó kivételek köre.

A Kbt.-ben meghatározott sajátos beszerzések is alkalmazhatóak a 307/2015. (X. 27.) Korm. rendeletben meghatározott eltérésekkel.

5. ALKALMAZANDÓ KÖZBESZERZÉSI RENDELKEZÉSEK

A gyakorlatban előfordulhatnak olyan beszerzések, amelyek során a közszolgáltató ajánlatkérő szerződéskötése egyrészt közszolgáltató tevékenységének ellátása érdekében szükséges, másrészt azonban olyan tevékenysége érdekében is, amely alapján a közszolgáltatókra vonatkozó rendelkezéseket nem alkalmazhatja. Ezek az úgynevezett vegyes beszerzések.

Ebben az esetben a közszolgáltató ajánlatkérő a következők közül választhat:

- a beszerzés egyes elemeire külön szerződéseket köt, ilyenkor az egyes szerződések megkötésére az adott szerződésre irányadó szabályokat kell alkalmazni, vagy
- egy szerződést köt, amely esetben a szerződés elsődleges célját jelentő tevékenységre irányadó szabályokat kell a szerződés megkötésére alkalmazni.

Amennyiben a közszolgáltató ajánlatkérő egy szerződést köt, a fő szempont annak meghatározása, hogy a beszerzés elsődlegesen a közszolgáltató tevékenység elvégzéséhez vagy az egyéb tevékenységhez szükséges, ennek meghatározására azonban a Kbt. nem tartalmaz objektív szempontokat.

Amennyiben a közszolgáltató ajánlatkérő egy szerződést köt, azonban nem állapítható meg, hogy a közbeszerzés elsődlegesen mely tevékenység ellátásához szükséges, a Kbt. Második vagy Harmadik Részét kell alkalmazni, ha a közbeszerzési szerződés valamely része a Második vagy Harmadik Rész hatálya alá tartozik, más része esetében pedig a 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet lenne alkalmazandó.

A közszolgáltató ajánlatkérő azonban a 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet szerint köteles eljárni, ha a beszerzés valamely része esetében a 307/2015. (X. 27.) Korm. rendeletet kell alkalmazni, azonban a szerződésnek az ajánlatkérő közszolgáltató tevékenységének folytatásától eltérő célra irányuló részére a Negyedik Rész (koncessziós beszerzési eljárás) lenne alkalmazandó.

Szintén a 307/2015. (X. 27.) Korm. rendeletben foglaltak szerint kell eljárni, ha a szerződés valamely része esetében a 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet alkalmazandó, azonban a szerződésnek az ajánlatkérő közszolgáltató tevékenységének folytatásától eltérő célra irányuló része nem tartozik a Kbt. hatálya alá.

Építési vagy szolgáltatási koncesszió esetén a Kbt. Negyedik Részét a Kbt. 5. § (1) bekezdése szerinti ajánlatkérőkre vonatkozó szabályok szerint kell alkalmazni, ha a koncesszió valamely része tekintetében a közszolgáltató ajánlatkérőkre, valamely része tekintetében pedig az Kbt. 5. § (1) bekezdés

szerinti – nem közszolgáltató ajánlatkérőként eljáró – ajánlatkérőkre vonatkozó szabályok lennének alkalmazandóak.

A közbeszerzési eljárás Kbt. szerinti általános eljárási szabályait (Második vagy Harmadik Rész) kell alkalmazni, ha a szerződésnek az ajánlatkérő közszolgáltató tevékenységének folytatását szolgáló részére a Negyedik Rész, a közszolgáltató tevékenység folytatásától eltérő célra irányuló részére a Kbt. Második vagy Harmadik Rész lenne alkalmazandó.

A Kbt. Negyedik Részében foglalt szabályok szerint kell eljárni, ha a szerződésnek a közszolgáltató ajánlatkérő közszolgáltató tevékenységének folytatását szolgáló részére a Kbt. Negyedik Része lenne alkalmazandó, míg a szerződésnek az ajánlatkérő közszolgáltató tevékenységének folytatásától eltérő célra irányuló része nem tartozik a Kbt. hatálya alá.

Arra azonban figyelemmel kell lenni, hogy abban az esetben, ha a közszolgáltató ajánlatkérő nem minősül klasszikus ajánlatkérőnek [nem tartozik a Kbt. 5. § (1) bekezdése alá], és beszerzése a közszolgáltató tevékenységétől eltérő célra irányul, a szabályrendszerek alkalmazása során fennállhat olyan helyzet, amely szerint a Kbt.-t nem kell alkalmaznia [Kbt. 10. § (3) bekezdése]. Ilyenkor javasolt elkerülni az olyan helyzeteket, amelyek során az egyébként szétválasztható beszerzések egy szerződésben kerülnek megvalósításra.

A Kbt. rögzíti azt is, hogy a fenti rendelkezések alatt a koncessziós beszerzési eljárást nem kell érteni.

A Kbt. azokról az esetekről is rendelkezik, amikor egy beszerzés különböző elemeire eltérő jogi szabályozás vonatkozik. A közszolgáltató ajánlatkérők esetében ezek a rendelkezések akkor alkalmazandóak, ha a beszerzés eltérő jogi szabályozás alá tartozó valamennyi eleme az ajánlatkérő által végzett közszolgáltató tevékenység folytatásának célját szolgálja.

Az elektronikus közbeszerzési rendszer (a továbbiakban: EKR) részletes szabályairól szóló 424/2017. (XII. 19.) Korm. rendelet előírásainak alkalmazása a közszolgáltatók közbeszerzési eljárásai esetében is kötelezőek.

A Közbeszerzési Döntőbizottság D.198/9/2018. és D.199/10/2018. számú határozataiban kiemelte, hogy az EKR-en keresztül kell a közszolgáltatók közbeszerzéseire vonatkozó sajátos közbeszerzési szabályokról szóló 289/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet⁷⁹ [a továbbiakban: 289/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet] szerinti keretmegállapodásos eljárásban megkötött keretmegállapodás alapján indított hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárást is lefolytatni (lásd: 7.7.1 pont). A jogorvoslattal érintett közbeszerzési eljárásokban azonban a gyakorlatban ez nem volt lehetséges, ugyanis az EKR-ben erre technikailag nem volt mód, amelyre tekintettel a Közbeszerzési Döntőbizottság jogsértés hiányát állapította meg.

6. ALKALMASSÁG, KIZÁRÓ OKOK

Az ajánlatkérő a közbeszerzési eljárásban az alkalmasság és a kizáró okok igazolásának módjáról szóló jogszabályban meghatározottakon kívül egyéb objektív alapú alkalmassági feltételt és ahhoz tartozó igazolási módot is előírhat, de ennek során is megfelelően alkalmaznia kell a referenciák mennyiségére, mértékére vonatkozó előírásokat, valamint az alapelveknek való megfelelést.

A Kbt. szerint az ajánlatkérő kizárhatja az eljárásból azt az ajánlattevőt, aki ajánlatában olyan származású árut ajánl, amely számára nem kell nemzeti elbánást nyújtani. A 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet szintén fakultatív kizáró okként határozza meg ezt, azzal az eltéréssel, hogy ez akkor alkal-

⁷⁹ A 289/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet 2015. november 1. napjától hatálytalan.

mazható, ha árubeszerzés esetében az ajánlattevő az ajánlatban – az áruk összértéke tekintetében – 50%-ot meghaladóan olyan származású árut ajánl, amely számára nem kell nemzeti elbánást nyújtani.

A 307/2015. (X. 27.) Korm. rendeletnek a nemzeti elbánással kapcsolatos speciális rendelkezése az, hogy árubeszerzés esetén, ha az értékelés során több ajánlat azonos, az ajánlatkérő köteles előnyben részesíteni azt az ajánlatot, amely – az áruk összértéke tekintetében – 50%-ot elérően vagy meghaladóan olyan származású árut ajánl, amely számára nemzeti elbánást kell nyújtani. Ez utóbbi nem alkalmazandó akkor, ha az ajánlat előnyben részesítése azzal a következménnyel járna, hogy műszaki-technikai szempontból eltérő és nem illeszkedő dolgokat kellene beszerezni, vagy az ilyen beszerzés aránytalan műszaki-technikai nehézséget eredményezne a működtetésben és a fenntartásban, vagy aránytalan költségtöbblettel járna.

7. ELJÁRÁSOK

7.1. Nyílt eljárás

A 307/2015. (X. 27.) Korm. rendeletben a nyílt eljárásra vonatkozó rendelkezések megegyeznek a Kbt.-ben foglaltakkal. rendelet nem rendelkezik a Kbt. szerinti, EKR-ben lefolytatott eljárások esetén alkalmazható 30 napos ajánlattételi határidőről, kizárólag arról az esetről, ha az időszakos előzetes tájékoztatót tett közzé az ajánlatkérő. A fentiekre és a 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdésében foglaltakra tekintettel álláspontom szerint az EKR-ben lefolytatott eljárások esetében közszolgáltatók közbeszerzései során is alkalmazható, ahogy egyébként a nyílt eljárásra vonatkozó további Kbt.-s rendelkezések is.

7.2. Meghívásos és tárgyalásos eljárás

Meghívásos és tárgyalásos eljárás esetében az eljárás az ajánlatkérő döntése szerint időszakos előzetes tájékoztatóval, valamint előminősítési rendszer létrehozataláról szóló hirdetménnyel is meghirdethető. Gyorsított eljárás nem alkalmazható, de rövidebb részvételi határidő meghatározható sürgősség esetén. A 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet nem tartalmaz rendelkezéseket a sürgősséget megalapozó körülmények tekintetében, valamint arra sem, hogy a sürgősséget milyen módon kell dokumentálni.

A részvételi határidőre vonatkozó rendelkezések a 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet és a Kbt. vonatkozásában egyebekben megegyeznek, azonban a 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet szerint az ajánlattételi határidőt az ajánlatkérő és az alkalmasnak minősített részvételre jelentkezők megállapodásban rögzíthetik. Ha nem tudnak megállapodni, akkor az ajánlattételi határidőt az ajánlatkérő állapítja meg, de az nem lehet rövidebb az ajánlattételi felhívás megküldésének napjától számított tíz napnál. Megállapodás esetén tíz napnál rövidebb határidő is megállapítható.

Az ajánlatkérő az eljárásban a Kbt.-ben foglaltakhoz hasonlóan keretszámot határozhat meg. A 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet korlátként csak annyit rögzít, hogy a keretszámnak biztosítania kell a valódi versenyt (a Kbt. szerint a keretszámnak meghívásos eljárás esetén legalább ötnak, tárgyalásos eljárás esetén legalább háromnak kell lennie). Az ajánlatkérő a keretszámon kívül egyéb objektív alapú szabályokat és szempontokat is alkalmazhat az ajánlattételre, illetve tárgyalásra meghívandó részvételre jelentkezők számának csökkentésére, de ilyen esetben is mindig biztosítania kell a valódi versenyt.

7.3. Időszakos előzetes tájékoztatót tartalmazó hirdetménnyel meghirdetett meghívásos vagy tárgyalásos eljárás

Ugyan nem önálló eljárástípus, de a speciális szabályok miatt a 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet külön címen rendelkezik az időszakos előzetes tájékoztatót tartalmazó hirdetménnyel meghirdetett meghívásos vagy tárgyalásos eljárásról.

Ebben az esetben az ajánlatkérő a részvételi felhívást nem teszi hirdetményben közzé. Az időszakos előzetes tájékoztatót tartalmazó hirdetményre vonatkozóan a gazdasági szereplők szándéknyilatkozatukat benyújtják, és az ajánlatkérő csak nekik küldi meg a közvetlen részvételi felhívást.

A közvetlen részvételi felhívást legkorábban az időszakos előzetes tájékoztatót tartalmazó hirdetmény közzétételi napjától számított harmincöt napon, legkésőbb az időszakos előzetes tájékoztatót tartalmazó hirdetmény közzétételének napjától számított tizenkét hónapon belül lehet megküldeni. A Kbt. 3. melléklete szerinti szociális és egyéb szolgáltatások esetén az időszakos előzetes tájékoztató által érintett időszak tizenkét hónapnál hosszabb is lehet.

Az időszakos előzetes tájékoztatóra a részvételi felhívásban és az ajánlattételi felhívásban, valamint az eljárás eredményéről szóló tájékoztatóban is hivatkozni kell.

7.4. Versenypárbeszéd

A versenypárbeszédben a részvételi határidőt a részvételi felhívás feladásának napjától számított legalább harminc napban kell meghatározni. A részvételi határidő sürgösség esetében sem határozható meg tizenöt napnál rövidebb időtartamban, de a versenypárbeszédet gyorsított eljárásban nem lehet lefolytatni, valamint sürgösség esetén sem határozható meg rövidebb részvételi határidő.

A meghívásos és tárgyalásos eljárás esetén a keretszámra és a meghívandó részvételre jelentkezők számának csökkentésére előírtak a versenypárbeszéd esetén is alkalmazandóak.

7.5. Innovációs partnerség

Az innovációs partnerség alkalmazására és az eljárás tagolódására vonatkozó Kbt.-s rendelkezések a 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet esetében is irányadóak. Az ajánlatkérő a részvételi felhívásban az innovációs partnerség alkalmazása esetén is meghatározhat keretszámot.

Az innovációs partnerség alkalmazásának Magyarországon még nincs nagy múltja és gyakorlata. Az innovációs partnerséggel kapcsolatos tapasztalatokról a Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács útmutatót tett közzé⁸⁰.

7.6. Előminősítési hirdetménnyel meghirdetett meghívásos vagy tárgyalásos eljárás, versenypárbeszéd, illetve innovációs partnerség

Ha az ajánlatkérő az eljárást előminősítési hirdetménnyel hirdette meg, a meghívásos vagy a tárgyalásos eljárást, a versenypárbeszédet, illetve az innovációs partnerséget megindító részvételi felhívást nem teszi hirdetményben közzé, hanem közvetlen részvételi felhívást küld azon gazdasági szereplőknek, amelyeket az előminősített gazdasági szereplők listájára felvett, más gazdasági szereplőket az eljárásban nem hívhat fel a részvételi jelentkezésük benyújtására.

⁸⁰ A Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács útmutatója az innovációs partnerség alkalmazásának egyes kérdéseiről (2021. 07. 05.)

7.6.1. Előminősítési rendszer

Az ajánlatkérő a gazdasági szereplők előminősítésére szolgáló rendszert hozhat létre és működtethet, amelynek célja, hogy a meghatározott közbeszerzések megvalósítása érdekében lefolytatandó meghívásos vagy tárgyalásos eljárásokban, illetve versenypárbeszédben vagy innovációs partnerségben részvételre jogosultakat előre kiválassza.

Az ajánlatkérő köteles biztosítani, hogy a gazdasági szereplők az előminősítési hirdetmény közzétételét követően a rendszer működtetésének időtartama alatt bármikor kérhessék előminősítésüket.

A lista nyilvános adatait az ajánlatkérő a honlapján teszi közzé.

A listáról történő törléssel kapcsolatban egyrészt az előminősített gazdasági szereplőt bejelentési kötelezettség terheli, amely szerint köteles az ajánlatkérőnek bejelenteni, ha az előminősítési szempontok szerinti adataiban, körülményeiben változás állt be, és abban az esetben, ha a változás következtében az előminősített gazdasági szereplő már nem felel meg az előminősítési szempontoknak, az ajánlatkérő haladéktalanul törli a listáról. A listáról történő törléssel kapcsolatban másrészt az ajánlatkérő maga is kezdeményezheti az előminősített gazdasági szereplő listáról való törlését, ha a rendelkezésére álló adatok szerint az előminősített gazdasági szereplő már nem felel meg az előminősítési szempontoknak.

7.7. Hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás

A 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet taxatív felsorolja azokat az eseteket, amikor hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás alkalmazható. Az eljárás jogalapját a Közbeszerzési Hatóság vizsgálja a Kbt.-ben meghatározott jogalapok alapján megindított hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárásokhoz hasonlóan.

7.7.1. Jogalapok valamennyi beszerzési tárgy esetén

Valamennyi beszerzési tárgy esetében a hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás jogalapjául szolgálhat, ha

- a közszolgáltatói szerződés megkötésére irányuló közbeszerzési eljárás azért volt eredménytelen, mert az eljárásban nem nyújtottak be ajánlatot vagy részvételi jelentkezést, vagy csak alapvetően nem megfelelő ajánlatot vagy részvételi jelentkezést nyújtottak be, de ez a jogalap csak akkor alkalmazható, ha a közbeszerzés feltételei időközben lényegesen nem változtak meg;
- a közbeszerzés kizárólag kutatási, kísérleti, tanulmányi vagy fejlesztési célból szükséges; ez az eset azonban nem alkalmazható, ha a beszerzés nyereségszerzési célra irányul, vagy a kutatásfejlesztés költségeinek fedezését szolgálja, továbbá nem sértheti az olyan későbbi hirdetménnyel induló közbeszerzési eljárások lefolytatását, amelyek ez utóbbi célok megvalósítására szolgálnak;
- a szerződés műszaki-technikai sajátosságok, vagy kizárólagos jogok védelme miatt kizárólag egy meghatározott gazdasági szereplővel köthető meg, feltéve, hogy az ajánlatkérő számára nem létezik reális alternatíva beszerzési igényének kielégítésére, és a verseny hiánya nem annak a következménye, hogy a közbeszerzés tárgyát a versenyt indokolatlanul szűkítő módon határozták meg (a jogalap fennállását a műszaki-technikai sajátosságok ismertetésével vagy kizárólagossági nyilatkozattal szükséges alátámasztani);
- a szerződés egy meghatározott gazdasági szereplővel köthető meg, mivel annak célja egyedi művészeti alkotás vagy művészi előadás létrehozása vagy ajánlatkérő általi megszerzése;
- az ajánlatkérő által előre nem látható okból előállt rendkívüli sürgősség miatt az feltétlenül szükséges, mivel a nyílt, a meghívásos vagy a tárgyalásos eljárásra előírt határidők nem len-

nének betarthatóak; a rendkívüli sürgősséget indokoló körülmények azonban nem eredhetnek az ajánlatkérő mulasztásából, vagy az ajánlatkérő által előidézett okból (a gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy ez a jogalap az, amelynek fennállását a legnehezebben tudja az ajánlatkérő bizonyítani egy esetleges jogorvoslati eljárás során).

A legutóbbi jogalap esetében az EKR üzemzavara esetén ugyanúgy kell eljárni, mint a Kbt. 98. § (2) bekezdés e) pontja szerinti rendkívüli sürgősség esetében.

Fontos kiemelni, hogy a 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet „elődje”, a 289/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet lehetővé tette, hogy keretmegállapodás alapján megvalósított beszerzés hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás keretében történjen. A 289/2011. (XII. 22.) Korm. rendelet alapján megkötött, hatályos keretmegállapodások esetében ennek a jogalapnak az alkalmazására jelenleg is lehetőség van.

7.7.2. Jogalapok árubeszerzés esetében

A speciálisan árubeszerzéshez kapcsolódó jogalapok az alábbiak:

- a korábban beszerzett dolog részbeni kicserélése vagy bővítése során a korábbi nyertes ajánlattevőnek másikkal történő helyettesítése azzal a következménnyel járna, hogy műszaki-technikai szempontból eltérő és nem illeszkedő dolgokat kellene beszerezni vagy az ilyen beszerzés aránytalan műszaki-technikai nehézséget eredményezne a működtetésben és a fenntartásban;
- az áru árutőzsdén jegyzett és beszerzett;
- a beszerzés kivételesen kedvező feltételei csak rövid ideig állnak fenn, és az ellenszolgáltatás a piaci árakhoz képest lényegesen alacsonyabb, továbbá e kedvező feltételek igénybevétele más eljárás alkalmazása esetén meghiúsulna;
- az árut kivételesen kedvező feltételekkel felszámolási eljárás, végelszámolás vagy bírósági végrehajtás, vagy az érintett szervezet személyes joga szerinti hasonló eljárás során történő értékesítés keretében szerzi be.

Ez utóbbi esetben nem alkalmazandó az a kizáró ok, amely szerint nem lehet ajánlattevő, alvállalkozó, kapacitást biztosító az, aki végelszámolás alatt áll, vonatkozásában csődeljárás elrendeléséről szóló bírósági végzést közzétettek, az ellene indított felszámolási eljárást jogerősen elrendelték, vagy ha a gazdasági szereplő személyes joga szerinti hasonló eljárás van folyamatban, vagy aki személyes joga szerint hasonló helyzetben van.

7.7.3. Jogalapok építési beruházás vagy szolgáltatás megrendelése esetében

A speciálisan építési beruházáshoz vagy szolgáltatás megrendeléséhez kapcsolódó jogalapok az alábbiak.

Ha olyan új építési beruházásra vagy szolgáltatás megrendelésére kerül sor, amelyet a korábbi nyertes ajánlattevővel köt meg ugyanazon ajánlatkérő azonos vagy hasonló építési beruházás vagy szolgáltatás teljesítésére, és az új építési beruházás vagy szolgáltatás összhangban van azzal az alapprojekttel, amelyre a korábbi szerződést a 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet szerinti, nyilvánosan közzétett hirdetménnyel megindított vagy meghirdetett eljárásban megkötötték, és a hirdetményben az ajánlatkérő jelezte, hogy tárgyalásos eljárást alkalmazhat, megjelölte a lehetséges további építési beruházások és szolgáltatások tárgyát és azok beszerzésének feltételeit, valamint a korábbi eljárásban az építési beruházás vagy a szolgáltatás becsült értékének meghatározásakor figyelembe vette az újabb építési beruházás vagy szolgáltatás becsült értékét is (az uniós értékhatár elérésének meghatározása szempontjából).

7.7.4. Jogalapok kizárólag szolgáltatás megrendelése esetében

A speciálisan kizárólag szolgáltatás megrendeléséhez kapcsolódó jogalap az alábbi.

Ha a hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárásra az ajánlatkérő közszolgáltatói tevékenységével összefüggő tervpályázati eljárást követően kerül sor, és a nyertessel vagy – a bírálóbizottság ajánlása alapján – nyertesek vagy díjazottak valamelyikével kell szerződést kötni.

Az ajánlattételi határidőt úgy kell meghatározni, hogy elegendő időtartam álljon rendelkezésre a megfelelő ajánlattételhez.

7.8. Keretmegállapodás mint sajátos beszerzési módszer

Keretmegállapodás legfeljebb nyolc évre köthető, kivéve a kellően – különösen a keretmegállapodás tárgyára tekintettel – indokolt kivételes eseteket. Ennek során mérlegelni kell, hogy az adott keretmegállapodáshoz kapcsolódó sajátosságok szükségessé teszik-e a hosszabb határozott időtartam meghatározását, és az nem korlátozza-e aránytalanul a versenyt. A nyolc évnél hosszabb tartamú keretmegállapodás megkötésére irányuló közbeszerzési eljárást megindító felhívásban fel kell tüntetni a hosszabb időtartam meghatározásának indokolását.

A 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet alapján további sajátos beszerzési módszerek alkalmazására is lehetőség nyílik, ilyenek a dinamikus beszerzési rendszer, elektronikus árlejtés és az elektronikus katalógusok.

8. SZERZŐDÉSMÓDOSÍTÁS

A 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet alapján megkötött közbeszerzési szerződés módosítására vonatkozóan a Kbt. 141. §-ában rögzítettekhez képest különbség, hogy amíg a Kbt. 141. § (4) bekezdés b)–c) pontjaiban az ellenérték növekedése nem haladja meg az eredeti szerződés értékének 50%-át, addig a 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet a hasonló tartalmú szerződés módosítási jogalaphoz ilyen további feltételt nem támaszt, sőt rögzíti is, hogy a Kbt. 141. § (4) bekezdés b)-c) pontja nem alkalmazandó.

9. JOGSZABÁLYTÁR

- a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény
- a közszolgáltatók közbeszerzéseire vonatkozó sajátos közbeszerzési szabályokról szóló 307/2015. (X. 27.) Korm. rendelet
- az elektronikus közbeszerzési rendszer (a továbbiakban: EKR) részletes szabályairól szóló 424/2017. (XII. 19.) Korm. rendelet
- az Európai Parlament és a Tanács 2014. február 26-i 2014/25/EU irányelve a vízügyi, energiaipari, közlekedési és postai szolgáltatási ágazatban működő ajánlatkérők beszerzéseiről és a 2004/17/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (20) preambulumbekzdés, (21) preambulumbekzdés, (23) preambulumbekzdés, (24) preambulumbekzdés, (25) preambulumbekzdés, 4. cikk, 7. cikk, 8. cikk, 9. cikk, 10. cikk, 11. cikk, 12. cikk, 13. cikk, 14. cikk

- az Európai Parlament és a Tanács 2004. március 31-i 2004/17/EK irányelve a vízügyi, energiaipari, közlekedési és postai ágazatban működő ajánlatkérők beszerzési eljárásainak összehangolásáról 6. cikk

10. EURÓPAI UNIÓS JOGGYAKORLAT

C-393/06. A 2004/17/EK közszolgáltatói irányelv alkalmazási köre nem terjed ki a gazdasági tevékenységek valamennyi területére, hanem csak olyan ágazatokra, tevékenységekre, melyeket a közszférába tartozó szervezetek mellett, helyett a magánjog hatálya alá tartozó szervezetek is végezhetnek. A 2004/17/EK közszolgáltatói irányelv ágazati jellegét az a tény is jelzi, hogy az irányelvre rendszerint az „ágazati irányelv” elnevezéssel utalnak. A 2004/17/EK közszolgáltatói irányelv hatálya alá tartozó ajánlatkérők csak azokra a beszerzésekre kötelesek alkalmazni az irányelv szabályait, amelyek ebben az irányelvben meghatározott tevékenységgel (2004/17/EK közszolgáltatói irányelv 3-7. cikk) összefüggenek, és amelyeket ehhez a tevékenységhez kapcsolódóan, illetve azok gyakorlása miatt kívánnak megvalósítani.

C-302/94. A kizárólagos vagy különleges jogokat általában úgy kell tekinteni, mint olyan jogokat, amelyeket egy tagállam hatósága ad egy vállalkozásnak, vagy korlátozott számú vállalkozásnak, nem objektív, arányos, és diszkriminációmentes szempontok alapján, és amelyek jelentősen befolyásolják más vállalkozás képességét hírközlési hálózat létesítésére, vagy üzemeltetésére, vagy hírközlési szolgáltatás biztosítására ugyanabban a földrajzi térségben, lényegileg egyenlő körülmények között.

TERVPÁLYÁZATI ELJÁRÁSOK – DR. OLÁH DÓRA

1. TERVPÁLYÁZATI ELJÁRÁS FOGALMA, SZABÁLYOZÁSA

1.1. Bevezetés

A tervpályázati eljárás közbeszerzési jogi szempontból speciális eljárástípus. Sajatosságát az adja, hogy **nem minősül sem közbeszerzési eljárásnak**, sem a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvényben (a továbbiakban: a Kbt.) rögzített sajátos beszerzési módszernek, ennek ellenére mégis sok mindenben kapcsolódik a közbeszerzésekhez és a közbeszerzési szabályozáshoz. **Szabályozása** is kettős, egyrészt a tervpályázat fogalmát a Kbt.-ben találhatjuk meg, illetve a **Kbt. I. részét**, az általános jellegű alapszabályokat alkalmazni kell a tervpályázati eljárásokra is, de a konkrét részletszabályokat egy külön jogszabály rögzíti, a **310/2015 (X. 28.) Kormányrendelet** (a továbbiakban: Kr.).

A tananyag a tervpályázati eljárásokra vonatkozó részletes ismeretanyag bemutatása mellett arra is rávilágít, hogy miben mutatkozik meg a tervpályázati eljárások specialitása a közbeszerzési eljárásokhoz képest. A tananyag zárásaként összehasonlító táblázatban mutatjuk be a tervpályázati és a közbeszerzési eljárások közti hasonlóságokat és különbségeket, illetve rögzítjük a tervpályázati eljárástípus választásával kapcsolatos előnyöket és hátrányokat, ami segítheti az ajánlatkérői oldalon tevékenykedő szakemberek gyakorlati munkáját.

1.2. Tervpályázat fogalma

A tananyag bevezetését követően fontos rögzíteni a tervpályázat fogalmát, melyet a Kbt. Első része a II. fejezet értelmező rendelkezései körében definiál:

Kbt. 3. § 40.

„Tervpályázat: olyan, jogszabályban részletesen szabályozott eljárás, amely lehetővé teszi az ajánlatkérő szerv számára – főként a település- és területrendezés, építészet és építés, adatfeldolgozás területén – olyan tervnek vagy tervrajznak a megszerzését, amelyet díjazásos vagy díjazás nélküli pályázat után egy bírálóbizottság választott ki.”

A tervpályázat **célja tervek vagy tervrajzok összevetése és rangsorolása**, hogy ezáltal az ajánlatkérő ki tudja választani több tervpályázatból a számára legmegfelelőbbet. Megoldási javaslatokat, és nem konkrét ajánlatokat vár el az ajánlatkérő a pályázóktól. Ez a speciális versenyeztetési eljárás alapvetően egy **szakmai verseny, ahol ajánlati árat nem ajánlanak meg a pályaművet benyújtó pályázók**.

A tervpályázati eljárás szabadon választható, alkalmazása az ajánlatkérő döntése. Az ajánlatkérő dönt arról, hogy a tervezési tárgyú közbeszerzési eljárás előtt lebonyolít-e tervpályázati eljárást, vagy sem.

A tervpályázat becsült értékének számítását a Kbt. 18. § (4) bekezdése rögzíti:

„A tervpályázat becsült értékébe be kell számítani:

- a) a pályázóknak fizetendő díjat vagy egyéb kifizetést (jutalékot) és egyéb ellenszolgáltatást, valamint
- b) annak a szolgáltatásnak a becsült értékét, amelynek megrendelésére a tervpályázati eljárást követő, 98. § (5) bekezdése szerinti hirdetmény nélküli tárgyalásos közbeszerzési eljárásban kell a nyertessel vagy – a bírálóbizottság ajánlása alapján – a nyertesek (díjazottak) valamelyikével szerződést kötni, kivéve, ha az eljárást megindító felhívásban az ajánlatkérő (kiíró) kizárja az ilyen szerződés megkötését.”

2. TERVPÁLYÁZAT CÉLJAI

A tervpályázatok **céljai** lehetnek:

- Kr. 2. § (1) bekezdés: „település- és területrendezés, építészet és építés, belsőépítészet, illetve adatfeldolgozás területén készített tervek vagy tervrajzok összevetése és rangsorolása”;
- Kr. 2. § (2) bekezdés: „mikro-, kis- és középvállalkozásokat támogató pénzügyi konstrukciók megtervezése, kert- és tájépítészeti feladatok szakmai előkészítése, valamint védett műemléki érték érintettsége esetén az ezeket megalapozó kutatási és szakági dokumentációk készítése”;
- Kr. 2. § (3) bekezdés: „képzőművészeti, iparművészeti vagy az (1)-(2) bekezdésben foglaltak körébe nem sorolható egyéb művészeti szolgáltatáshoz kapcsolódó tervek (mintadarab, részlet, vázlat vagy kisplasztikai modell) összevetése és rangsorolása is”.

3. A TERVPÁLYÁZATOK FAJTÁI

A tervpályázatokat több szempont alapján is csoportosíthatjuk:

3.1. Cél alapján történő csoportosítás

A tervpályázatok fő célja alapján megkülönböztetjük az általános tervpályázatot és az ötletpályázatot.

3.1.1. Általános tervpályázat

„Fő célja egy továbbtervezésre alkalmas pályamű elkészítése és a tervező kiválasztása”, azaz a tervpályázati eljárást követően egy tervezési közbeszerzési eljárás kerül lefolytatásra, amelynek a végén a felek szerződést kötnek a terv elkészítésére. *(Útmutató építészeti-műszaki tervpályázatokhoz, 1.1.1.a) első bekezdés.)*

3.1.2. Ötletpályázat

Fő célja előbbiekkal ellentétben mindössze a tervezési igények tisztázása, a koncepció szakmai kidolgozása. Ebben az esetben nem cél a tervezési szerződés megkötése, a tervezési szolgáltatás megrendelése.

3.2. Részvevők száma alapján történő csoportosítás

A tervpályázatokat megkülönböztethetjük a résztvevők száma alapján is:

Ha a tervpályázat becsült értéke eléri a huszonötmillió forintot, akkor ajánlatkérő kizárólag nyílt vagy meghívásos eljárást folytathat le.

3.2.1. Nyílt eljárás

„Valamennyi érdekelt benyújthat pályaművet, aki megfelel a Kr.-ben és a felhívásban foglalt feltételeknek.” Egy szakaszból álló eljárás. Uniós nyílt közbeszerzési eljárással mutat hasonlóságokat. (Útmutató építészeti-műszaki tervpályázatokhoz, 1.1.2.a) első bekezdés.)

3.2.2. Meghívásos eljárás

Kétszakaszos eljárás. Az első szakaszra bárki jelentkezhet. Csak a második szakaszban lehet benyújtani pályaművet, és csak annak, aki az első szakasz követelményeinek megfelelt, és akiket ajánlatkérő felkér a pályamű benyújtására. Előminősítéses, csakúgy, mint a meghívásos közbeszerzési eljárás. Az alkalmassági igazolása körében ajánlatkérő kérheti a referenciák bemutatását, szakmai felelősségbiztosítás meglétét, illetve a szakmagyakorlási jogosultság igazolását is.

3.2.3. Egyszerű eljárás

Kizárólag huszonöt millió forint becsült érték alatt lehet ilyet lefolytatni. Három pályázót kér fel az ajánlatkérő a tervpályázaton való indulásra. A felhívást a szakmai kamara honlapján közzé kell tenni, és aki érdeklődését jelzi a meghatározott határnápig, az is részt vehet az eljárásban.

4. KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁSOKKAL KAPCSOLATOS HASONLÓSÁGOK ÉS KÜLÖNBSÉGEK

4.1. Hasonlóságok

Alapvetően abban **hasonlít** a tervpályázati eljárás a közbeszerzési eljárásokra, hogy ez is egy rendkívül szigorú módon szabályozott eljárástípus, ugyanúgy ajánlatkérők folytatják le (fő szabály szerint), alapvetően valamilyen hirdeteménnyel indul, amire (fő szabály szerint) minden alkalmas pályázó jelentkezhet. Ajánlatkérő itt is előír alkalmassági követelményeket, rögzíti a lehetséges kizáró okot, pontosan meghatározza, hogy mire nyújtsák be a pályaművet. Az ajánlatkérő a felhívásában az eljárásban a fontos határidőket, az értékelési szempontokat is rögzíti.

4.2. Különbségek

Más a cél, itt pályaművet nyújtanak be és nem ajánlatot adnak. Ez **főként szakmai versengés, ahol ajánlati árat nem ajánlanak meg a pályaművet benyújtó pályázók.** Legfontosabb különbség a **titkosság.** A tervpályázatoknál csak a bírálat legvégén, a döntést követően derül ki az ajánlatkérői oldalon tevékenykedők számára, hogy az, aki a legjobb pályaművet nyújtotta be,

az melyik pályázó. Mindaddig mind az ajánlatkérő, mind a bírálóbizottsági tagok előtt ez titkos marad. A bírálóbizottság úgy hoz döntést, hogy ténylegesen csak a benyújtott pályaművet pontozza, értékeli, nem tudja, hogy melyik pályamű mögött milyen gazdasági szereplő áll. A közbeszerzési eljárások során is érvényesül a titkosság, de teljesen eltérő módon. A közbeszerzési eljárásban az ajánlatok benyújtásáig nem tudhatnak egymásról a potenciális ajánlattevők, de az ajánlatkérő addig is tudja, hogy kik érdeklődnek az eljárás iránt. A bontást követően már az ajánlattevők is tudnak egymásról, illetve a bírálóbizottság is úgy hoz döntést, hogy ismeri, hogy melyik ajánlatot melyik ajánlattevő nyújtotta be.

További fontos különbség, hogy míg a tervpályázatok esetében az ajánlatkérő nem hozhat más döntést, mint a bírálóbizottság, addig a közbeszerzési eljárások tekintetében a döntéshozó nincs kötve a bírálóbizottság döntési javaslatához.

5. ELJÁRÁSI SZABÁLYOK

A következőkben részletesen ismertetésre kerülnek a tervpályázatok eljárási szabályai:

5.1. Szereplők

A tervpályázati eljárás **szereplői** hasonlítanak a közbeszerzési eljárás résztvevőire: ajánlatkérő, a bírálóbizottság és a pályázó.

5.1.1. Ajánlatkérő

A Kbt. szabályai szerint ajánlatkérőnek minősülő szervezetek, illetve a Kbt. alapján ajánlatkérőnek nem minősülő szervezetek is lebonyolíthatnak tervpályázati eljárásokat.

Az ajánlatkérő feladatait a Kr. 12. §-a rögzíti, ezek hasonlóak, mint egy közbeszerzési eljárás esetében: ajánlatkérő meghatározza a tervpályázat célját, a tervpályázatra kiírt feladatot, gondoskodik az eljárás pénzügyi fedezetének biztosításáról, felkéri és megbízza a bírálóbizottsági tagokat. Elkészíti a kiírást, elindítja és lefolytatja a tervpályázati eljárást. Az eljárás végén kihirdeti az eredményt, adott esetben kifizeti a pályadíjakat. **Ajánlatkérő felelősége, hogy a tervpályázati eljárás jogszerű és szabályos legyen.**

A tervpályázatok lebonyolításának pénzügyi fedezetét a tervpályázat meghirdetése előtt az ajánlatkérő vagy a lebonyolítást végző szervezet bankszámlájára át kell utalni. A pénzügyi fedezet biztosítása nélkül a tervpályázat nem hirdethető meg, ez a közbeszerzések esetében másképp van, ott lehet feltételes eljárást is indítani.

A tervpályázati eljárások a közbeszerzési eljárásokhoz képest viszonylag **ritkán alkalmazott eljárástípusok**. Évente átlagosan több ezer közbeszerzési eljárást folytatnak le ajánlatkérők, míg tervpályázati eljárásból éves szinten 10-20 eljárást folytatnak csak le.

5.1.2. Bírálóbizottság

A bírálóbizottság feladatai szintén hasonlóak egy közbeszerzési eljárás bírálóbizottsági feladataihoz. A legnagyobb különbség, hogy a bírálóbizottsági tagok előtt az egész eljárás során mindvégig titkos marad, hogy melyik pályázó pályaműve kihez tartozik. Kódszámok alkalmazásával, **kizárólag szakmai döntés alapján döntenek el, hogy melyik a legjobb pályázat.** A szakmai alapokon nyugvó döntés meghozatala szakértők bevonását kívánja meg, emiatt a bírálóbizottsági tagok az adott szakma magas

szintű elméleti és gyakorlati tudással rendelkező elismert szakemberei lehetnek. Az ilyen szakértők felkérése alapvető fontosságú a tervpályázati eljárásokban. Jellemzően a szakmai kamarák tagjai, illetve egyetemi oktatók kapnak ilyen tárgyú felkéréseket.

Uniós értékhatár feletti tervpályázati eljárásnál kötelező jogi végzettséggel rendelkező jogi szakértőt is bevonni a bírálóbizottságba, nemzeti értékhatár esetén ez csak egy lehetőség. A jogi szakértő felel a jegyzőkönyvek szabályos vezetéséért és az eljárás iratainak jogszabályoknak megfelelő elkészítéséért.

A bírálóbizottság rangsorolja a beérkezett pályaműveket, és javaslatot tesz arra, hogy melyik benyújtott pályázat szolgálja leginkább a felhívásban meghirdetett célt. A rangsorolás előtt írásos szakmai indokolást készítenek a beadott pályaművekről anélkül, hogy beazonosítható lenne, hogy melyik pályaművet ki készítette. Ajánlatkérő az eljárás során mindvégig felel azért, hogy a titkosság elve ne sérüljön.

5.1.3. Pályázó

Aki pályázatot nyújt be, vagy akit erre felkértek. Lehet természetes és lehet jogi személy is.

5.2. Eljárási cselekmények

5.2.1. Összeférhetetlenség vizsgálata

Az eljárások meghirdetése előtt kiemelt figyelmet kell fordítani arra az ajánlatkérőnek, hogy a maximális mértékben betartsák az összeférhetlenségi szabályokat. Az összeférhetlenségi szabályok sokkal szigorúbbak, mint a közbeszerzési eljárások esetén előírtak, mind a bírálóbizottsági tagok, mind a pályázók esetében. A Kbt. 25. §-ában rögzített **szigorú szabályok**on túl a tervpályázati eljárásokban tevékenykedő bírálóbizottsági tagok az eredményhirdetéstől számított 3 éven belül semmilyen formában nem vehetnek részt az adott pályamű továbbtervezésében, vagy bármilyen funkciót betöltve a megvalósításában. A pályázók esetében a Kbt.-hez képest tovább szigorítja a hozzátartozókkal kapcsolatos szabályokat. A Kbt. 25. § (5) bekezdésében foglaltakon túl vélelmezni kell, hogy összeférhetetlen az a pályázó, aki a bírálóbizottság

- a) résztvevőjével megegyező gazdálkodó szervezettel áll munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban, illetve ugyanazon gazdálkodó szervezetben tulajdoni részesedéssel rendelkezik, vagy
- b) résztvevőjével egy éven belül közösen pályaművet nyújtott be

5.2.2. Az eljárások meghirdetése

5.2.2.1. Felhívás

A tervpályázati eljárások is mindig **hirdetménnyel indulnak** a közbeszerzési eljárásokhoz hasonlóan. A kitöltendő hirdetések mintái megtalálhatók a 44/2015. (XI.2.) MvM rendeletben. A közbeszerzési eljárásokhoz hasonlóan a hirdetések uniós értékhatár meghaladása esetén az Európai Unió Hivatalos Lapjában, a TED-en, míg nemzeti értékhatár esetén a Közbeszerzési Értesítőben jelennek meg. A rövidített tervpályázati kiírást emellett meg kell jelentetni az illetékes országos szakmai kamara hivatalos tájékoztatójában, és lehetőség szerint a honlapján is közzé kell tenni. A legtöbb tervpályázati kiírás a Magyar Építész Kamara honlapján jelenik meg.

Az egyszerű tervpályázati eljárás meghirdetése a fentiekben leírtaktól eltérő, és az egyszerű eljárások leírásánál kerül kifejtésre.

5.2.2.2. Dokumentáció

A tervpályázati dokumentációnak a közbeszerzési eljárásokhoz hasonlóan vannak kötelező tartalmi elemei, melyeket részletesen tartalmaz a Kr. 20. §-a. A dokumentáció tartalma: **részletes program és a hozzá tartozó melléletek, illetve a tájékoztató adatok.**

A **részletes program** kötelező tartalmi elemeit a Kr. 20. § (2) bek. a)–k) pont tartalmazza. Ezek speciális előírások a közbeszerzési eljárások dokumentációihoz képest, az eljárás sajátosságai miatt szükségesek. Alapvetően a tervpályázat műszaki leírását rögzítik, részletesen leírják az elkészítendő pályaművet vagy a tervezési feladatot, a tervpályázat kidolgozása során figyelembe veendő sajátos körülményeket is tartalmazzák többek között. A melléletek tartalmazzák a pályamű elkészítéséhez szükséges alaptérképeket, helyszínrajzokat, geodéziai adatokat.

A **tájékoztató adatok** leglényegesebb kötelező tartalmi elemei: ezek hasonló követelmények, mint a közbeszerzési eljárásoknál: ajánlatkérő megnevezése, tervpályázat pontos címe, tárgya, célja, jellege, a tervpályázaton való részvétel feltételei, pályaművek benyújtásának helye, ideje, módja. A jogszabály részletesen felsorolja, hogy a műszaki tartalom előírásához mi szükséges. Különbség a közbeszerzési eljárásokhoz képest, hogy a szigorúbb összeférhetlenségi szabályok miatt a bírálóbizottsági tagok nevét itt ismertetni kell, míg közbeszerzések során ez nem elvárás.

5.2.3. Eljárási határidők

Nyílt eljárásban minimum hatvan nap, meghívásos eljárásban a második szakasz kezdetétől ötven nap. Egyszerű eljárásban minimum negyven nap.

Ennél rövidebb határidő csak akkor írható elő, ha olyan pályaműre vonatkozik, ami központi költségvetési forrásból finanszírozott és a Kormány nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű ügyé nyilvánította az építési beruházást, és ha a minőségi tervezés feltételei így is biztosítottak.

5.2.4. Kérdések

A közbeszerzési eljárásokhoz hasonlóan az érdeklődő pályázók itt is tehetnek fel kérdéseket, ha számukra valami nem egyértelmű a benyújtandó pályaművel kapcsolatban. Fontos, hogy ez is a titkosság elvének betartásával történjen, azaz ajánlatkérő sem tudhatja meg (ellentétben a közbeszerzésekkel), hogy a kérdés kitől származik.

A kérdésekre vonatkozó határidők is eltérőek a Kbt.-ben szabályozott kiegészítő tájékoztatásokhoz képest: nyílt tervpályázati eljárásnál a pályamű benyújtásának határideje előtt úgy kell meghatározni a kérdező határidejét, hogy negyven nappal előtte a válaszokat meg kell adni.

A közbeszerzési eljárásokhoz hasonlóan itt is van lehetőség a hirdetmény módosítására és az ajánlattételi határidő hosszabbítására is.

5.2.5. Pályaművek benyújtása, bontás

A határidőben benyújtott pályaművek bontása az EKR-ben történik, az EKR-re vonatkozó szabályok betartásával. A bontási jegyzőkönyv eltér a közbeszerzési eljárásban kiadott bontási jegyzőkönyvtől, mert csak azt tartalmazza, hogy összesen hány pályamű érkezett be határidőben, de azt nem, hogy kik nyújtottak be pályaművet. A bontás során az EKR által generált sorszámot kapnak a pályázók.

5.2.6. Bírálat

Ajánlatkérő a benyújtott pályaműveket a titkosság elvének betartásával elbírálja és értékeli:

A bírálat során a bírálóbizottság megvizsgálja a benyújtott pályaműveket, hogy azok megfelelnek-e a tartalmi és formai előírásoknak. Ennek során tisztázó kérdéseket tehet fel a pályázóknak.

A bírálat során a bírálóbizottság kizárja az elkésett pályaművek benyújtóit, azt, aki a kizáró okok hatálya alatt áll, aki megsérti a titkosságra vonatkozó előírásokat, valamint azt, aki a tartalmi követelményeket nem teljesíti, továbbá azt a pályaművet, amelynek szerzőivel szemben fennálló összeférhetetlenségből eredő versenytorzulást a pályamű kizárásán kívül nem lehet más módon orvosolni.

5.2.7. Zárójelentés

A legjobbnak ítélt pályaműveket a bírálóbizottság a zárójelentés elkészítése előtt elküldi a településfejlesztésért és településrendezésért felelős miniszternek, előzetes településképi vélemény kialakítása céljából. Ha a miniszter nem adja meg az előzetes településképi hozzájárulást, akkor nem lesz eredményes a tervpályázati eljárás.

A bírálóbizottság a bírálati munka lezárásaként zárójelentést készít. A zárójelentés tartalmazza az eljárás lényeges adatait és megállapításait:

- a tervpályázat pontos címét, célját, tárgyát
- a lebonyolítás menetét
- a beérkezett pályaművek számát
- az értékelési szempontokat
- az eredmény összefoglaló értékelését
- az egyes pályaművek részletes szakmai értékelését
- a kialakított rangsort
- a díjak elosztását
- egy esetleges eredménytelen eljárás esetén ennek indokát
- ha a tervpályázatot közbeszerzési eljárás követi (hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás), akkor a felhívandók körét

A bírálóbizottság a zárójelentést átadja az ajánlatkérőnek, aki ez alapján, a közbeszerzési eljárásokhoz hasonlóan tájékoztató hirdetményt tesz közzé.

5.2.8. Eredményhirdetés

Ajánlatkérőnek eredményhirdetést kell tartania, mely eltér a közbeszerzési eljárások lefolytatása során alkalmazottaktól: közbeszerzésben már nem kell eredményhirdetést tartani, elég az írásbeli összegezést kiküldeni. Az eredményhirdetésen a zárójelentést át kell adni a megjelenteknek, a meg nem jelent pályázóknak el kell küldeni.

6. GYAKORLATI PÉLDA, ÖSSZEHASONLÍTÁS

A tananyag lezárásaként egy gyakorlati példán keresztül mutatjuk be a közbeszerzési eljárások és a tervpályázati eljárások közti különbségeket. Az összehasonlítás végén a két eljárástípus előnyei és hátrányai is rögzítésre kerülnek.

	NYÍLT, uniós értékhatárt meghaladó TERVEZÉSI KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁS	NYÍLT, uniós értékhatárt meghaladó TERVPÁLYÁZATI ELJÁRÁS	Azonosság (√) Eltérés (X) Részben eltérés (~)
Értékhatárok (klasszikus ajánlatkérő)	– a minisztériumok, illetve a Kormány által kijelölt központi beszerző szervek (Kbt. 5. § (1) bekezdés a)–b) pontja) 143 000 euró, azaz 54 747 550 forint ; – a Kbt. 5. §-a szerinti egyéb ajánlatkérő esetében 221 000 euró, azaz 84 609 850 forint .	– a minisztériumok, illetve a Kormány által kijelölt központi beszerző szervek a Kbt. 5. § (1) bekezdés a)–b): 143 000 euró, azaz 54 747 550 forint ; – a Kbt. 5. §-a szerint egyéb ajánlatkérő esetében: 221 000 euró, azaz 84 609 850 forint .	√
Értékhatár (közszolgáltatók)	Szolgáltatásnyújtásra irányuló szerződések esetében 443 000 euró, azaz 169 602 550 forint .	tervpályázati eljárás esetén, ha a tervpályázati eljárás eredményeként szolgáltatás megrendelésére került sor, továbbá a tervpályázati eljárás pályázati díja és a pályázóknak fizetendő díjak együttes összege esetén: 443 000 euró, azaz 169 602 550 forint .	√
Cél	Tervezési szerződés megkötése, tervező kiválasztása. A tervek illetve a tervező kiválasztása szolgálhat alapul egy későbbi kivitelezési eljárásnak.	A pályamű díjazásban részesítésére, a pályamű valamely részének megvételére.	x
Jellemzően követi-e másik eljárást?	Ha az eljárás eredményes, akkor nem .	Jellemzően igen . Általában a Kbt. 98. § (5) bekezdése szerinti hirdetmény nélküli tárgyalásos közbeszerzési eljárást folytatnak le ajánlatkérők a tervpályázati eljárást követően (nem kötelező). A második eljárás célja a tervező kiválasztása, tervezési szerződés megkötése.	x
Kbt. mely része vonatkozik rá?	Kbt. I. és II. része	Kbt. I. része	x
Egyéb fontos jogszabály, amit alkalmazni kell	322/2015. (X. 30.) Korm. rendelet az építési beruházások, valamint az építési beruházásokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatások közbeszerzésének részletes szabályairól.	310/2015. (X. 28.) Korm. rendelet a tervpályázati eljárásokról.	x
Összeférhetetlenségi szabályok	Kbt. 25. §-ban rögzítve.	Kbt. szabályait kell alkalmazni, de a Kr. szigorúbb szabályokat is előír.	~
Feltételes eljárásra van-e lehetőség?	Igen , Kbt. 53. § (5)–(6) bek.	Nem , Kr. 29. § (1). Pénzügyi fedezet átutalása nélkül nem lehet tervpályázati eljárást indítani.	x
Kell-e alkalmazni az EKR-t?	Igen , a 424/2017. (XII. 19.) Korm. rendelet (az elektronikus közbeszerzés részletes szabályairól (1. § (1) bekezdés alapján.	Igen , a 424/2017. (XII. 19.) Korm. rendelet (az elektronikus közbeszerzés részletes szabályairól (1. § (1) bekezdés alapján. <u>A titkosság miatt külön informatikai fejlesztés volt szükséges!</u>	√

TERVPÁLYÁZATI ELJÁRÁSOK

	NYÍLT, uniós értékhatárt meghaladó TERVEZÉSI KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁS	NYÍLT, uniós értékhatárt meghaladó TERVPÁLYÁZATI ELJÁRÁS	Azonosság (√) Eltérés (X) Részben eltérés (~)
Titkosság	A bontásig tart. Az ajánlatok bontásáig a gazdasági szereplők nem értesülhetnek egymásról (például kiegészítő tájékoztatás megküldések a kérdést feltevő kiléte nem derülhet ki). Az ajánlatok bontását követően a gazdasági szereplők tudomást szereznek a többi ajánlategyőről és azok felolvasólapon tett megajánlásáról.	Az egész eljárást jellemzi. Sem az érdeklődők száma, sem a neve nem ismert a bontásig. Bontást követően csak az ismert, hogy hány darab pályamű érkezett be. A tervpályázati eljárás során a pályázók nevét, lakcímét, székhelyét, a kiírásban kért egyéb adatait elkülönítetten, titkosan kell kezelni. A pályaművek beérkezését követően is titkos. A pályázók adatait a bírálóbizottság csak a bírálat lezárását és a zárójelentés elfogadását követően ismerheti meg és hozhatja nyilvánosságra.	x
Honnan értesülnek a gazdasági szereplők a kiírásról?	Az Európai Unió Hivatalos Lapjában és a hirdetések elektronikus napilapjában történő megjelenés kapcsán (TED adatbank).	A tervpályázati kiírást az Európai Unió Hivatalos Lapjában és a hirdetések elektronikus napilapjában (TED adatbank) kell közzétenni, valamint a tervezési feladat tárgya szerint illetékes országos szakmai kamara hivatalos tájékoztatójában és lehetőség szerint a honlapján is közzé kell tenni.	√
Van-e kötelezően alkalmazandó hirdetmény minta?	Igen, 44/2015. (XI. 2.) MvM rendelet a közbeszerzési és tervpályázati hirdetések feladásának, ellenőrzésének és közzétételének szabályairól, a hirdetések mintáiról és egyes tartalmi elemeiről, valamint az éves statisztikai összegezésről	Igen, 44/2015. (XI. 2.) MvM rendelet a közbeszerzési és tervpályázati hirdetések feladásának, ellenőrzésének és közzétételének szabályairól, a hirdetések mintáiról és egyes tartalmi elemeiről, valamint az éves statisztikai összegezésről	√
Kinek van lehetősége részt venni az eljárásban?	Bárkinek. (Ajánlategyő)	Bárkinek. (Pályázó)	√
Mi az elnevezése a benyújtandó dokumentumnak?	Ajánlat	Pályamű	x
A közbeszerzési eljárást megindító vagy meghirdető felhívás és a tervpályázati dokumentáció tartalma.	A Kbt. taxatív felsorolása szerint. Dokumentáció: szerződéstervezet, tájékoztató adatok, igazolások és nyilatkozatok jegyzéke, ESPD mintája, egyéb nyilatkozatminták.	A Kr. taxatív felsorolása szerint. Dokumentáció: részletes program, hozzá tartozó mellékletek és tájékoztató adatok.	~
A benyújtandó dokumentumok benyújtásához rendelkezésre álló idő:	Minimum 30 nap.	Minimum 60 nap.	x
Kiegészítő tájékoztatás kérésére van-e lehetőség?	Igen. A kiegészítő tájékoztatást a kérés beérkezését követően ésszerű határidőn belül, de az ajánlattételi határidő lejártá előtt legkésőbb hat nappal kell megadni.	Igen. A válaszokat valamennyi pályázó számára a pályamű benyújtásának határideje előtt, nyílt eljárásban legalább negyven nappal kell megadni.	~
Ki tehet fel kérdést?	Bármely gazdasági szereplő, aki az adott közbeszerzési eljárásban ajánlategyő lehet. (az ajánlatkérő láthatja, hogy ki teszi fel kérdést, csak a többi érdeklődését jelző gazdasági szereplő számára nem derülhet ki).	Bármely a tervpályázati eljárásban való részvétel iránt érdeklődő, személyek és szervezetek, a titkosság elvének betartásával. (ajánlatkérő nem láthatja, hogy ki teszi fel a kérdést, a kérdést feltevő kiléte titkos kell, hogy legyen).	√
Módosítás	A felhívás módosítása az ajánlattételi határidő lejártáig lehetséges.	Az ajánlatkérő legfeljebb a kérdésekre adott válaszok időpontjáig, a határidő előtt 40 nappal módosíthat csak.	x
Méretkorlát	Nem lehet előírni.	Előírható, hogy mekkora méretű anyagok adhatóak be.	x

AZ ÁGAZATI, SPECIÁLIS TÁRGYÚ KÖZBESZERZÉSEK

	NYÍLT, uniós értékhatárt meghaladó TERVEZÉSI KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁS	NYÍLT, uniós értékhatárt meghaladó TERVPÁLYÁZATI ELJÁRÁS	Azonosság (√) Eltérés (X) Részben eltérés (~)
Bontás, Bontási jegyzőkönyv tartalma:	Az ajánlattevők nevét, címét (székhelyét, lakóhelyét), valamint azokat a főbb, számszerűsíthető adatokat kell tartalmaznia, amelyek az értékelési szempontok alapján értékelésre kerülnek .	A pályaművek bírálati sorszámát, postai azonosítóját (adott esetben), továbbá a pályaművek munkarészeinek megnevezését és darabszámát kell tartalmaznia.	x
Kizáró okok előírása	Lehetséges. Kbt. 62–63. § Van több kötelezően előírandó és több előírható kizáró ok is.	Lehetséges. Kr. 17. § (3) bekezdés: csak egy darab kizáró ok szerepel a jogszabályban: az elmúlt három évben szakmai tevékenysége körében jogszabálysértést követett el. Előírása kötelező.	~
Alkalmassági követelmények előírása.	Előírható, Kbt. 65. § alapján: gazdasági és pénzügyi alkalmasság műszaki és szakmai alkalmasság; szervezeti, kamarai tagság	Előírható. Jogszabályon alapuló szakmai követelményekhez kötheti a tervpályázaton való részvétel feltételeit. Az ajánlatkérő a pályázó alkalmasságával kapcsolatban további igazolásokat nem kérhet nyílt eljárásban.	~
Az értékelés vonatkozásában rendelkezésre álló idő	Harminc nap (folyamatba épített ellenőrzés esetében hatvan nap), amely további hatvan nappal meghosszabbítható . (Általában 120 nap.)	Bármennyi lehet , nincs meghatározva kötelező időtartam, azt a kiírónak kell a felhívásban meghatároznia. (Általában több mint 120 nap.)	x
A bírálóbizottság és a bírálóbizottság feladata	Ajánlatkérő legalább háromtagú bírálóbizottságot köteles létrehozni az elbírálására és értékelésére . Felhívásban nem kell nevesíteni őket. Rendelkezniük kell a közbeszerzés tárgya szerinti szakmai, közbeszerzési, jogi és pénzügyi szakértelemmel. Alkalmassági követelményeknek nem kell megfelelniük .	Legalább öttagú . A bírálóbizottság tagjait a tervpályázati felhívásban fel kell tüntetni . A bírálóbizottság szakmai döntése alapján rangsorolja a pályaműveket . A bírálóbizottság résztvevője az elnök és – ha közreműködése szükséges – a társelnök, a bírálóbizottsági tagok, továbbá a szakértőként bevont személyek, valamint szükség szerint a jogi szakértő. Ha alkalmassági követelményeket írt elő az ajánlatkérő, akkor nemcsak a pályázóknak, hanem a bíráló bizottsági tagok kétharmadának meg kell ennek felelnie .	x
Bírálati (értékelési) szempontok	Vannak. A bírálati szempontokat és a bírálat módszerét kötelező meghatározni a felhívásban, illetve a közbeszerzési dokumentumokban.	Vannak bírálati szempontok, azonban a bírálat pontos módszerét nem szükséges megadni a tervpályázati felhívásban és tervpályázati dokumentációban.	x
Ajánlati ár, mint értékelési szempont	Előírható és elő is írják, azonban nem az egyetlen szempont, mellette más minőségi kritériumokat is előírnak. A bírálat nem szubjektív .	Ajánlati ár, mint szempont nem írható elő , a bírálat szubjektív alapon történik , a bírálóbizottság szavazással dönt a díjazások és a rangsor vonatkozásában, szakértői vélemények figyelembevételével	x
Hiánypótlás	Lehetséges .	Csak tisztázó kérdések vannak, a hiánypótlás intézménye nem ismert .	x

TERVPÁLYÁZATI ELJÁRÁSOK

	NYÍLT, uniós értékhatárt meghaladó TERVEZÉSI KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁS	NYÍLT, uniós értékhatárt meghaladó TERVPÁLYÁZATI ELJÁRÁS	Azonosság (√) Eltérés (X) Részben eltérés (~)
Szükséges-e egyéb szervezet hozzájárulása az eredmény közzlése szempontjából?	Igen. Folyamatba épített ellenőrzés esetén szükséges a vonatkozó jogszabály szerinti ellenőrző szervezet jóváhagyása.	Igen. Folyamatba épített ellenőrzés nincs, viszont a díjazásra vagy megvételre alkalmasnak nyilvánított pályaművet a bíráló bizottság a zárójelentés elkészítését megelőzően – a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendeletben meghatározott előzetes településképi vélemény kialakítása céljából – a településfejlesztésért és településrendezésért felelős miniszter rendelkezésére bocsátja. A miniszter előzetes településképi hozzájárulása hiányában a pályaművet a bíráló bizottság a zárójelentésben nem ajánlhatja díjazásra, a pályamű megvételre való alkalmasságát nem mondhatja ki. Ha a miniszter a részére megküldött pályaművek egyikének vonatkozásában sem adja meg az előzetes településképi hozzájárulását, akkor a tervpályázatot a bíráló bizottság eredménytelennek minősíti. (Ennek ideje – főszabály szerint – a hiánytalan felöltést követő munkanaptól számított tizenöt nap.)	~
Az eredmény közzlése	Az ajánlatkérő az ajánlatok elbírálásának befejezésekor külön jogszabályban meghatározott minta szerint írásbeli összegezést köteles készíteni az ajánlatokról.	A bírálóbizottság a bírálati munkáról, a tervpályázat lebonyolításáról, értékeléséről, a pályaművek rangsorolásáról, valamint a díjakról és a pályaművek megvételéről hozott döntéséről folyamatos jegyzőkönyvet és írásbeli összegzésként zárójelentést készít . A titkosság ekkor kerül feloldásra (papíralapú eljárások esetében borítékbonthatás, EKR-ben titkosság feloldása eljárási cselekmény).	x
Eredményhirdetés	Nincs , az összegezés megküldése tekinthető annak.	A tervpályázat eredményét a dokumentációban rögzített időpontig az ajánlatkérőnek ki kell hirdetnie..	x
Jogorvoslati eljárás	Kbt. szabályai szerint, Közbeszerzési Döntőbizottság előtt.	Kbt. szabályai szerint, Közbeszerzési Döntőbizottság előtt.	√
Szerződés megkötése	A szerződéskötési moratóriumot követően (10 nap, adott esetben 0 nap), de az összegezés kiküldésétől számított 30 napon belül szükséges megkötni .	Pontos meghatározása nincs, és nem is feltétlenül szükséges szerződést kötni, azonban az eredményhirdetés alkalmával, de legkésőbb az eredményhirdetést követő harminc napon belül a pályázók számára megállapított díjakat és a pályamű megvétel esetén annak ellenértékét ki kell fizetni – tehát a teljesítésnek eddig kell megtörténnie.	x
Eredmény közzlése	A közbeszerzési eljárás eredményét külön jogszabályban meghatározott minta szerint és módon kell közzétenni. A közbeszerzési eljárás e hirdetmény közzétételével zárul le. (tájékoztató hirdetmény)	A tervpályázati eljárás eredményét külön jogszabályban meghatározott minta szerint és módon kell közzétenni, a hirdetményt a Kbt. 37. § (2) bekezdésében meghatározott három munkanapon belül kell megküldeni közzétételre. A tervpályázati eljárás az eljárás eredményéről szóló tájékoztató közzétételével zárul le.. (tájékoztató hirdetmény)	√

	NYÍLT, uniós értékhatárt meghaladó TERVEZÉSI KÖZBESZERZÉSI ELJÁRÁS	NYÍLT, uniós értékhatárt meghaladó TERVPÁLYÁZATI ELJÁRÁS	Azonosság (√) Eltérés (X) Részben eltérés (~)
Mi a sorsa a benyújtott dokumentumoknak?	Ajánlatkérőnél maradnak, azokat 5 évig szükséges megőrizni.	Papíralapú eljárások esetében a díjazásban vagy megvételben nem részesített pályaműveket az ajánlatkérő a pályázónak megkeresés után visszaadja, vagy a kiírásban rendelkezhet úgy, hogy a pályamű egy példányát a tervpályázat tárgyának kulturális jelentőségére tekintettel megőrzi és kiállíthatja. Elektronikusan (EKR-ben) lefolytatott eljárások esetében nincs lehetőség a benyújtott dokumentumok visszaszolgáltatására.	x

7. ELŐNYÖK ÉS HÁTRÁNYOK

Ajánlatkérők részéről a közbeszerzéseik tervezése során gyakran előforduló kérdésként merül fel, hogy mikor érdemes vagy mikor kell tervpályázati eljárást lefolytatni és mikor kell vagy érdemes közbeszerzési eljárást lefolytatni.

Az ajánlatkérők az olyan projektjeik, beruházásaik megvalósítása során, amelyek tartalmazzak kivitelezési közbeszerzési eljárást is, azaz építenek egy új épületet, vagy felújítanak egy meglévő építményt, előtte mindig szükséges, hogy rendelkezzenek az építési munkára vonatkozó tervekkel.

Ajánlatkérő a tervezésre vonatkozóan kétféleképpen dönthet:

1. Ha még nincs konkrét elképzelése, hogy pontosan mit szeretne megterveztetni, ha nem tud műszaki paramétereket adni a kiíráshoz, akkor elsőként egy tervpályázati eljárást tud kiírni. A tervpályázat során pályaművek fognak beérkezni és az adott tervezői gárda fantáziájára van bízva, hogy ők miképp képzelnek el az adott megvalósítandó épületet. Erre vonatkozóan beadják a pályaműveket, és a tervpályázati eljárás során kialakul egy rangsor, hogy ki az az egy vagy több tervező, akinek a pályaműve megfelelő ajánlatkérőnek. Ezután ajánlatkérő az élen végzett pályázókkal egy következő eljárásban tud tárgyalni. Ez az ún. hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárás, ami már közbeszerzési eljárás. Itt már lesz árverseny is, tudnak tárgyalni a pontos műszaki tartalomról, és a minden szempontból legjobb ajánlat benyújtója lesz a nyertes tervező. Ő tervezheti meg az épületet.
Előny: maximálisan érvényesül a verseny tisztaságának elve, és a tervezői kreativitás is nagy teret kap.
Hátránya: Ez egy elég hosszadalmas folyamat, a tervpályázati eljárás és a hirdetmény nélküli eljárás lebonyolítása 9-12 hónapig is eltarthat.
2. Ha ajánlatkérőnek már van konkrét elképzelése, hogy pontosan milyen épületet szeretne megterveztetni, akkor nem szükséges (de lehetséges) előtte tervpályázati eljárást kiírnia, egyből egy közbeszerzési eljárást tud indítani.

A Kr. 4. § (2) bekezdése rögzíti, hogy:

„Tervpályázati eljárás nem alkalmazható, ha az építési beruházás megvalósítására irányuló közbeszerzési eljárás tárgya – az építési beruházások, valamint az építési beruházásokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatások közbeszerzésének részletes szabályairól szóló kormányrendelet előírásainak megfelelően – építmény (építési munka) kivitelezése és külön jogszabályban meghatározott tervezése együtt.”

Egy közbeszerzési eljárás időigénye kevesebb, mint ha tervpályázati eljárással indul a folyamat. Több eljárástípus közül választhat az ajánlatkérő, a tananyag most a leggyakrabban alkalmazott közbeszerzési eljárásfajtát mutatta be a fenti összehasonlító táblázatában.

Előnye: időigénye általában rövidebb, mint a tervpályázati eljárásnak. Ajánlatkérő négy-öt hónap alatt ki tud választani egy tervezőt, akivel szerződést köthet.

Hátránya: ajánlatkérőnek már az eljárás előtt tudnia kell, hogy mit szeretne megterveztetni, később ezt nem tudja már jelentősen módosítani.

2023. november 8-án hatályba lépett az állami építési beruházások rendjéről szóló 2023. évi LXIX. törvény (a továbbiakban a Beruházási törvény) bizonyos esetekben kötelezően előírja a tervpályázat alkalmazását.

A Beruházási törvény rögzíti, hogy állami építési beruházás esetében a beruházás koncepciótervét készítő tervező – főszabály szerint, amennyiben az építési és közlekedési miniszter eltérően nem rendelkezik – tervpályázat útján kerül kiválasztásra. A koncepcióterv elkészítésére irányuló tervpályázatot az Építési és Közlekedési Minisztérium írja ki.

Nem kötelező tervpályázat lefolytatása a Kbt. 1. melléklete szerinti azon építési tevékenységek esetében, amelyek nem építmény önálló építésére irányulnak. Sajátos építményfajtákat érintő állami építési beruházások tekintetében - a miniszter eltérő rendelkezése hiányában - a tervezési szolgáltatások beszerzésére irányuló közbeszerzési eljárást megelőzően, az építtető nem köteles a tervező kiválasztására tervpályázatot kiírni.

Tervpályázatot az építtető által jóváhagyott előzetes tervezési program, költségbecslés, beruházási keret alapján lehet kiírni, ezek hiányában nem.

A tervpályázat elbírálása során törekedni kell arra, hogy több pályamű kerüljön díjazásra minőségi szempontok figyelembevételével. A díjazott vagy megvalósíthatónak minősített pályaművekkel kapcsolatos korlátlan és kizárólagos, harmadik személynek átengedhető, az átdolgozás és továbbtervezés jogára is kiterjedő felhasználási jog a minisztériumot illeti meg.

8. JOGSZABÁLYTÁR

- 2015. évi CXLIII. törvény a közbeszerzésekről
- 310/2015. (X. 28.) Korm. rendelet a tervpályázati eljárásokról
- 44/2015. (XI. 2.) MvM rendelet a közbeszerzési és tervpályázati hirdetmények feladásának, ellenőrzésének és közzétételének szabályairól, a hirdetmények mintáiról és egyes tartalmi elemeiről, valamint az éves statisztikai összegezésről
- 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről
- Az állami építési beruházások rendjéről szóló 2023. évi LXIX. törvény

9. IRODALOMJEGYZÉK

1. Útmutató építészeti-műszaki tervpályázatokhoz, 2017. február, Készítette: Magyar Építész Kamara. http://mek.hu/media/files/2017/letoltheto/Utmutato_310es_rendelethez_V09_MEK170304_REV_04.pdf
2. URL: http://mek.hu/index.php?menu=terv_palyazatok, Letöltés ideje: 2018. november 12. Magyar Építész Kamara honlapja, www.mek.hu

A Nemzeti Közsolgálati Egyetem kiadványa.

Kiadja:

Nemzeti Közsolgálati Egyetem;
Közigazgatási Továbbképzési Intézet

www.uni-nke.hu

Felelős kiadó:

Dr. Deli Gergely rektor
Címe: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

Olvasószerkesztő:

Vöröss Ferenc

Tördelőszerkesztő:

Vöröss Ferenc

ISBN 978-963-498-625-6 (PDF)

